

רודולף שטיינר

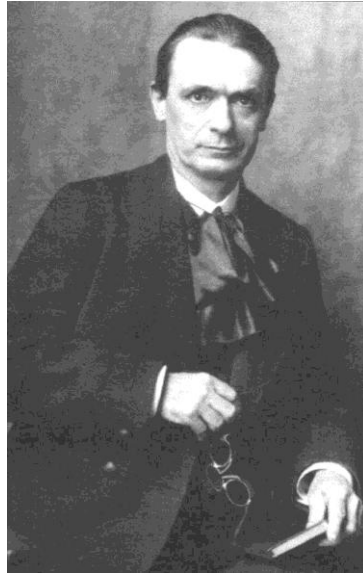
מחשבות אנתרופוסופיות מנחות

[הוצאת בדולח](#) מקדישה, ללא תמורה, את התרגום לעברית של ספר זה לקהל קוראות וקוראי ספרות אנתרופוסופית על מדע הרוח מייסודו של רודולף שטיינר.

אפשר להעבירו הלאה, ללא תמורה.

פניות באימייל לכתובת bdolah.books@gmail.com

קובץ זה אינו למכירה ו/או למסחר בכל דרך שהיא.

"אין לאפשר שבקיומה של החברה האנתרופוסופית ייעשה שימוש על-ידי אינדיבידואל זה או אחר כהזדמנות לומר את אשר ברצונו לומר באופן אישי עם כוונה זו או אחרת. דווקא, החברה מוכרחה להיות המקום שבו מטופחת **אנתרופוסופיה אמיתית**. ככלות הכול, כל דבר שאינו אנתרופוסופיה אפשר לעסוק בו מחוצה לה. החברה אינה קיימת עבור מטרות זרות."

מתוך: *מחשבות אנתרופוסופיות מנחות*, GA-26, הפרק *מחשבות מנחות* [1 עד 37].

– רודולף שטיינר –

ANTHROPOSOPHICAL LEADING THOUGHTS

By Rudolf Steiner

GA-26

1925

תרגום מאנגלית ועריכה: מוריס איטח

מהדורה ראשונה 2022

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני או אחר – כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמו"ל.

© כל הזכויות למהדורה העברית שמורות 2022 לבדולח הוצאה לאור

ת.ד. 558 פתח-תקווה 4910402

email: bdolah.books@gmail.com

תוכן עניינים

[מבוא מאת המתרגם לאנגלית](#)

[מחשבות אנתרופוסופיות מנחות \[1 עד 37\]](#)

[על הטבע התמונתי של האדם \[38 עד 61\]](#)

[הבנה של הרוח; התנסות מודעת של הגורל \[62 עד 68\]](#)

[ממלכות רוחיות וידיעה-עצמית אנושית \[69 עד 75\]](#)

[כיצד יש להשתמש במחשבות המנחות? \[76 עד 78\]](#)

[\(1\) הופעת עידן מיכאל \[79 עד 84\]](#)

[\(2\) מצבה של הנפש האנושית לפני הופעת עידן מיכאל \[85 עד 87\]](#)

[\(א\) אפוריזמים מהרצאה לחברים בלונדון, 24 באוגוסט 1924 \[88 עד 102\]](#)

[\(3\) דרכו של מיכאל ומה שקדם לה \[103 עד 105\]](#)

[\(4\) שליחותו של מיכאל בתחומו של אהרימן \[106 עד 108\]](#)

[\(5\) ההתנסויות של מיכאל במהלך שליחותו הקוסמית \[109 עד 111\]](#)

[\(6\) פעילותו של מיכאל ועתיד המין האנושי \[112 עד 114\]](#)

[\(7\) התנסות-מיכאל-כריסטוס של האדם \[115 עד 117\]](#)

[\(8\) שליחותו של מיכאל בעידן הקוסמי של החירות האנושית \[118 עד 120\]](#)

[\(9\) מחשבות-עולם בפעילותו של מיכאל ובפעילותו של אהרימן \[121 עד 123\]](#)

[\(10\) מחקר ראשון: בשערי הנפש-הרוחית \(נפש-התודעה\). כיצד מתכונן מיכאל בעולם הרוח לקראת שליחותו על האדמה על-ידי הכרעת לוציפר? \[124 עד 126\]](#)

[\(11\) מחקר שני: כיצד פועלים כוחות מיכאל בהתפתחות המוקדמת ביותר של הנפש-הרוחית? \[127 עד 130\]](#)

[\(12\) מחקר שני \(המשך\): מכשולים ועזרה לכוחות מיכאל בתחילת עידן הנפש-הרוחית \[131 עד 133\]](#)

[\(13\) מחקר שלישי: הסבל של מיכאל מהאבולוציה האנושית לפני תקופת פעילותו הארצית \[134 עד 136\]](#)

[\(14\) מחקר על חג-המולד: המיסטריה של הלוגוס \[137 עד 139\]](#)

[\(15\) היסטוריה שמימית - היסטוריה מיתולוגית - היסטוריה ארצית. מיסטריות גולגתא \[140 עד 143\]](#)

[\(16\) מה מתגלה כאשר אדם מסתכל לאחור בחיים החוזרים-ונשנים על האדמה? \[144 עד 146\]](#)

- [\[17\] מה מתגלה כאשר אדם מסתכל לאחור בחיים קודמים בתקופה שבין מוות ולידה חדשה? \[147 עד 149\]](#)
- [\[18\] מה מתגלה כאשר אדם מסתכל לאחור בחיים קודמים בתקופה שבין מוות ולידה חדשה? \[150 עד 152\]](#)
- [\[19\] מה מהווה האדמה במציאות בתוך המקרוקוסמוס? \[153 עד 155\]](#)
- [\[20\] שינה וערות לאורם של מחקרים חדשים \[156 עד 158\]](#)
- [\[21\] גנוסטיקה ואנתרופוסופיה \[159 עד 161\]](#)
- [\[22\] חירות האדם ועידן מיכאל \[162 עד 164\]](#)
- [\[23\] היכן נמצא האדם כישות חושבת וזוכרת? \[165 עד 167\]](#)
- [\[24\] האדם בטבעו המקרוקוסמי \[168 עד 170\]](#)
- [\[25\] מערכות החושים והחשיבה של האדם ביחס לעולם \[171 עד 173\]](#)
- [\[26\] זיכרון ומצפון \[174 עד 176\]](#)
- [\[27\] ההכחדה הברורה של ידיעת-הרוח בזמנים המודרניים \[177 עד 179\]](#)
- [\[28\] מהפכים היסטוריים עם הופעת הנפש-הרוחית \[180 עד 182\]](#)
- [\[29\] מטבע לתת-טבע \[183 עד 185\]](#)

מבוא מאת המתרגם לאנגלית

ספר זה כולל תרגומים של הכתבים המכונים 'מחשבות מנחות', קטעים קצרים העוסקים באנתרופוסופיה כנתיב ידיעה. הם נכתבו על-ידי רודולף שטיינר עבור חברים בחברה האנתרופוסופית ובשלב מאוחר יותר צורפו להם מסרים הידועים כ-'מכתבים' עם סדרה של 'מחשבות מנחות'. מאמרים עם תכנים מסוג שונה למדי, העוסקים באופייה, במטרותיה ובבעיותיה של החברה, יצאו לאור בשני הכרכים: *החיים, הטבע והטיפוח של האנתרופוסופיה ו-חוקת בית-הספר למדע הרוח.*

'המחשבות המנחות' מופיעות כאן לפי הסדר שבו הן הופיעו לראשונה בגרמנית והן ממוספרות באופן רציף מ-1 עד 185, כדי להקל בהתייחסויות. התרגומים של המחשבות המנחות ו-'מכתבים' מלווים, הם אלה אשר הופיעו במגזין *התנועה האנתרופוסופית* במהלך שנת 1924 והחודשים הראשונים של שנת 1925 עד שהפקתם הופסקה עם מותו של רודולף שטיינר. המכתבים והמחשבות המנחות (מ-79 עד הסוף) יצרו סדרה רציפה ועד עתה היו נגישים ככרך נפרד, כאשר כותרת המהדורה האחרונה שלהם הייתה *מיסטריות מיכאל*, והם מתורגמים על-ידי גב' א. בואן וודגווד. ברם, היות שהתרגומים המקוריים של כל המחשבות המנחות וכמעט כל המכתבים המלווים אותן היו פרי עבודתם של ג'ורג' ומרי אדמס, נעשה בהם שימוש לאורך ספר זה לשם אחידות השפה והסגנון הספרותי.

מחשבות אנתרופוסופיות מנחות

[1 עד 37]

בעתיד, בטורים אלה יימצא משהו בעל טבע של 'מחשבות מנחות' או עקרונות אנתרופוסופיים. אפשר להתייחס אליהם כנותני עצה על הכיוון שחברים יכולים לתת להרצאות ולדיונים בקבוצות הלימוד השונות. זהו רק גורם מדרבן שהגיתהאנום היה רוצה למסור לחברה כולה. אין להתערב בשום דרך בעצמאות של חברים אינדיבידואלים מובילים בעבודתם. נוכל להתפתח בצורה בריאה אם החברה תיתן יד חופשית למה שיש לחברים מובילים להציע בקבוצות הלימוד השונות. הדבר יעשיר את חיי החברה ויעשה אותם רבגוניים.

אך, צריכה להיות גם אפשרות להופעתה של אחדות של תודעה בחברה כולה – דבר שיקרה אם היוזמות והאידיאות העולות במקומות שונים תהיינה ידועות בכל מקום. כך, בטורים אלה נסכם בקטעים קצרים את התיאורים וקווי-המחשבה אשר ניתנו בהרצאותי לחברה בגיתהאנום. אני מתאר לעצמי שאלה הנותנים הרצאות או מנהלים דיונים בקבוצות לימוד, יוכל לקחת את אשר ניתן כאן כקווים מנחים, אליהם יוכלו לקשור באופן חופשי את מה שיש להם לומר. דבר זה יתרום לאחידות ולשלמות האורגנית של עבודת החברה בלי שתעלה שאלה כלשהי של אילוץ.

התוכנית תועיל לחברה כולה אם היא תיענה בתגובה אמיתית – אם החברים המובילים יידעו את הוועד המנהל של הגיתהאנום על התוכן והטבע של ההרצאות וההצעות שלהם. רק אז נוכל לצמוח, מכאוס של קבוצות נפרדות, לחברה בעלת תוכן רוחי ממש.

המחשבות המנחות הניתנות כאן נועדו לפתח נושאים ללימוד ולדיון. נקודות להתחברות עמן תימצאנה באינספור מקומות בספרים ובסדרות ההרצאות האנתרופוסופיות, כך שאפשר יהיה להרחיב על הנושאים המועלים כאן והדיונים המפותחים בקבוצות הלימוד יתמקדו סביבן.

כאשר אידיאות חדשות עולות בקרב חברים מובילים בקבוצות הלימוד השונות, גם אותן אפשר לקשור להצעות אשר תישלחנה מן הגיתהאנום. כך, נספק מסגרת עבודה פתוחה לפעילות הרוחית כולה בחברה.

פעילות רוחית יכולה כמובן לשגשג רק על-ידי התפתחות חופשית מצדם של אינדיבידואלים פעילים ואל לנו, אף לא פעם, לחטוא נגד אמת זו. אך, אין שום צורך לעשות זאת כאשר קבוצת לימוד אחת או חבר אחד בתוך החברה פועלים בהרמוניה נאותה עם אחרים. אלמלא שיתוף פעולה כזה היה אפשרי, החיבור בין

אינדיבידואלים או קבוצות לימוד והחברה היה נשאר תמיד דבר חיצוני – בעוד שיש לחוותו כממשות פנימית.

אין לאפשר שבקיומה של החברה האנתרופוסופית ייעשה שימוש על-ידי אינדיבידואל זה או אחר כהזדמנות לומר את אשר ברצונו לומר באופן אישי עם כוונה זו או אחרת. דווקא, החברה מוכרחה להיות המקום שבו מטופחת **אנתרופוסופיה** אמיתית. ככלות הכול, כל דבר שאינו אנתרופוסופיה אפשר לעסוק בו מחוצה לה. החברה אינה קיימת עבור מטרות זרות.

לא עזר לנו שבשנים האחרונות, חברים אינדיבידואלים הכניסו אל תוך החברה את רצונותיהם האישיים פשוט מפני שהם חשבו שעם התרחבותה היא תהיה עבורם זירת פעולה הולמת. אפשר לשאול: מדוע זה לא טופל ונוטרל בנחישות ההולמת? אילו זה היה נעשה, היינו שומעים עתה מכל הכיוונים: "הו, אילו היוזמה שעלתה במקום זה או אחר, הייתה מטופחת באותו זמן, כמה רחוק היינו מתקדמים כיום!" ובכן, דברים רבים טופחו והסתיימו באסונות מרים ובהדיפתנו לאחור.

אך עתה, מספיק עם זה. ההדגמות שנסיינים אינדיבידואליים בחברה רצו לתת הסתיימו. אין צורך לחזור על דברים כאלה אינספור פעמים. בוועד המנהל בגיתהאנום יש לנו גוף שבכוונתו לטפח את האנתרופוסופיה עצמה; והחברה צריכה להיות התאגדות של ישויות אנוש בעלות אותה מטרה ומוכנות להגיע להבנה חיה עם הוועד המנהל בשאיפה אליה.

אל לנו לחשוב שאת האידיאל שלנו בחברה אפשר להשיג תוך יום אחד. נזדקק לזמן וכן לסבלנות. אם דמיינו לעצמנו שמה שטמון בכוונות של כנס חג-המולד היה יכול להתהוות תוך שבועות ספורים, הרי שגם זה היה מזיק.

מחשבות מנחות נוספות שהגיתהאנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[1] האנתרופוסופיה היא נתיב ידיעה, אשר נועד להנחות את הרוחי שבישות האנושית אל הרוח שביקום. היא עולה באדם כצורך של הלב, של חיי הרגש; והיא יכולה להיות מוצדקת רק בה במידה שהיא יכולה לספק את הצורך הפנימי הזה. מי שיכול לקבל את האנתרופוסופיה, הוא מי שמוצא בה את מה שהוא עצמו בחייו הפנימיים, חש שהוא מוכרח לחפש. לפיכך, יכולים להיות אנתרופוסופים רק אלה החווים שאלות מסוימות על טבע האדם והיקום כצורך בסיסי של החיים, כפי שאדם חש רעב וצמא.

[2] האנתרופוסופיה מוסרת ידיעה אשר נרכשת בדרך רוחית. אבל, היא עושה זאת רק מפני שחיי היומיום והמדע המבוסס על תפיסה חושית ופעילות אינטלקטואלית, מובילים למחסום לאורך מסלול החיים – גבול שבו חיי הנפש באדם היו מתים אלמלא היו יכולים להתקדם. חיי היומיום והמדע אינם מובילים אל הגבול הזה בדרך כזו אשר תאלץ את האדם להיעצר בו. כי, בדיוק על אותו גבול שבו הידיעה המופקת מתפיסה חושית פוסקת, שם נפתח, דרך הנפש האנושית עצמה, המראה הנוסף של עולם הרוח.

[3] ישנם אלה המאמינים שעם גבולות הידיעה המופקת מתפיסה-חושית, נקבעים גבולותיה של תובנה כלשהי. עם זאת, אילו היו בוחנים בקפדנות כיצד הם נעשים מודעים לגבולות הללו, הרי שהם היו מוצאים בעצם התודעה של הגבולות, את הכשרים המאפשרים להתעלות מעליהם. הדג שוחה עד לגבולות המים; הוא מוכרח לחזור מפני שחסרים לו האיברים הפיסיים שבאמצעותם יוכל לחיות מחוץ ליסוד זה. האדם מגיע לגבולות הידיעה הניתנים להשגה על-ידי תפיסה-חושית; אך, הוא יכול לזהות שבדרך אל נקודה זו, כוחות-נפש התפתחו בתוכו – כוחות שבאמצעותם הנפש יכולה לחיות ביסוד הנמצא מעבר לאופק של החושים.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[4] עבור ודאות הרגש והתפתחות חזקה של רצונו, האדם זקוק לידיעה של עולם הרוח. ברם, הוא עשוי לחוש, במידה רבה, את הגדולה, היופי והחכמה של עולם הטבע, אך עולם זה אינו נותן לו שום תשובה לשאלת הווייתו שלו. ישותו שלו אוהזת יחד את החומרים והכוחות של עולם הטבע בתצורה החיה והרגישה של האדם עד לאותו רגע שבו הוא חוצה את שער המוות. אז, הטבע מקבל את התצורה האנושית הזאת, אך הוא אינו יכול להחזיקה יחד; הוא יכול רק לפרקה ולפזרה. טבע גדול, יפה ומלא-חכמה אכן נותן מענה לשאלה: כיצד מתפרקת ונהרסת התצורה האנושית? אך, לא לשאלה השנייה: כיצד היא מוחזקת יחד? אין שום התנגדות תיאורטית היכולה לסלק את השאלה זאת מן הנפש המרגישה של האדם, אלא אם כן הוא מעדיף להרדים את עצמו. נוכחותה של שאלה זו צריכה לשמור בחיים וללא הפסק, בכל נפש אנושית שהינה ערה באמת, את הכמיהה לנתיבים רוחיים של ידיעת-העולם.

[5] עבור שלוה בחייו הפנימיים, האדם זקוק לידיעה-עצמית ברוח. הוא מוצא את עצמו בחשיבה, ברגש וברצון שלו. הוא רואה כיצד חשיבה, רגש ורצון, תלויים באדם הטבעי. בכל התפתחותם, הם מוכרחים להיות כפופים לבריאות ולמחלה, לחיזוק הגוף ולהיחלשותו. כל שינה מסתירה אותם. כך, התנסות חיי היומיום מציגה את התודעה הרוחית של האדם בתלות הגדולה ביותר שאפשר להעלות על הדעת, בהוויית-קיומו הגופנית. לפתע, האדם נעשה מודע לכך שבתחום זה של התנסות רגילה, אפשר לאבד לגמרי את הידיעה-העצמית – החיפוש אחריה הוא חיפוש סרק. אז, בהתחלה עולה השאלה המדאיגה: האם תיתכן ידיעה-עצמית המתעלה מעל להתנסויות הרגילות של החיים? האם בכלל יכולה להיות לנו ודאות ביחס לעצמיות אמיתית של האדם? האנתרופוסופיה נלהבת לענות על השאלה הזאת על בסיס איתן של התנסות רוחית. בעשותה זאת, היא נוקטת עמדה, לא על כל דעה או אמונה, אלא עם התנסות מודעת ברוח – התנסות שבטבעה אינה ודאית פחות מן ההתנסות המודעת בגוף.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[6] כאשר אנו בוחנים את הטבע הדומם, אנו מגלים עולם מלא קשרים פנימיים של חוק וסדר. אנו מחפשים אחר הקשרים הללו ומוצאים בהם את תוכן 'חוקי הטבע'. יתר על כן, אנו מגלים שבזכות החוקים

הללו, הטבע הדומם יוצר כוליות שלמה עם האדמה כולה. עתה, אנו יכולים לעבור מקשר ארצי זה השולט בדברים הדוממים, להתבוננות בעולם החי של הצמחים. אנו רואים כיצד היקום שמעבר לאדמה שולח ממרחקי החלל כוחות המפיקים את החי מתוך הרחם של הדומם. בכל הדברים החיים, אנו נעשים מודעים ליסוד של הוויה, שבהשתחררו מן הקשר הארצי גרידא, מגלה את הכוחות הפועלים מטה על האדמה ממרחקי החלל הקוסמי. כפי שבעין אנו נעשים מודעים לאובייקט הזוהר הניצב מולה, כך בצמח הקטן ביותר אנו נעשים מודעים לטבע האור שמעבר לאדמה. דרך התעלות זו בהתבוננות, אנו יכולים לקלוט את ההבדל בין הארצי והפיסי השולטים בעולם הדומם, ובין העל-ארצי והאתרי אשר שופעים בכל הדברים החיים.

[7] אנו מוצאים את האדם עם ישותו הנעלה של נפש ורוח מוצבת בעולם זה של הארצי והעל-ארצי. בה במידה שהוא מוצב בקשר הארצי הכולל את כל הדברים הדוממים, הוא נושא עמו את גופו הפיסי. בה במידה שהוא מגלה עמו את הכוחות שהעולם החי מפיק מן המרחב הקוסמי אל תוך תחום ארצי זה, יש לו גוף אתרי או גוף-חיים. המגמה של המדע בזמנים המודרניים לא לקחה בחשבון את הניגוד היסודי הזה שבין הארצי והאתרי. מתוך פחד מאיבוד דרכם ברעיונות מעורפלים ושוגים בדמיונות, מדענים נמנעו מלהתמקד בניגוד הממשי. אך, רק אם נעשה זאת, נוכל להשיג תובנה אמיתית על היקום והאדם.

מחשבות מנחות נוספות שהגיתהאנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[8] אנו יכולים להתייחס לטבע האדם בה במידה שהוא נובע מגופו הפיסי ומגופו האתרי. נגלה שכל התופעות בחיי האדם הנובעות מצד זה של טבעו נשארות בלא-מודע, והן אינן מובילות לתודעה. התודעה אינה מוארת, אלא זווקא מוחשכת כאשר פעילויות הגוף הפיסי והגוף האתרי מוגברות. אפשר לראות במצבים של עילפון וכדומה תוצאה של הגברה כזאת. באמצעו קו זה של חשיבה, אנו מבינים שמהו נמצא בפעולה באדם – ובבעלי-החיים – שאינו מאותו טבע פיסי ואתרי. הוא משפיע, לא כאשר הכוחות של הפיסי והאתרי פעילים בדרכם, אלא כאשר הם מפסיקים להיות פעילים. בדרך זו אנו מגיעים לאידיאה של הגוף האסטרלי.

[9] ממשותו של גוף אסטרלי זה מתגלה כאשר אנו מתעלים במדיטציה מן החשיבה המומרצת על-ידי החושים החיצוניים לפעולה פנימית של ראייה. עד לנקודה הזאת, החשיבה אשר מומרצת מבחוץ, מוכרחה להישלט באופן פנימי ולהיחוות, באופן נמרץ בנפש, בנפרד מן הקשר שלה לעולם החיצוני. באמצעות כוח הנפש אשר נולד כך, אנו נעשים מודעים לכך שישנם איברי-תפיסה פנימיים, הרואים ממשות רוחית הפועלת בבעלי-החיים ובאדם בדיוק בנקודה שבה הגוף הפיסי והגוף האתרי מוחזקים מרוסנים כדי שהתודעה תוכל להופיע.

[10] לכן, התודעה אינה מופיעה על-ידי הגברה נוספת של פעילויות הנובעות מן הגוף הפיסי והגוף האתרי. להיפך, שני הגופים הללו, עם פעילויותיהם, מוכרחים להצטמצם לאפס – אפילו אל מתחת לאפס – כדי 'לפנות מקום' לפעילותה של התודעה. הם אינם יוצרים תודעה, הם רק מספקים את הקרקע שעליה

הרוח מוכרחה להתייבב כדי לעורר תודעה בחיים הארציים. כפי שאדם על האדמה זקוק לקרקע שעליה יוכל לעמוד, כך הרוחי, בתחום האדמה, זקוק ליסוד חומרי שעליו הוא יוכל להתגלות. וכפי שכוכב-לכת במרחבים הקוסמיים אינו זקוק לשום קרקע מתחתיו כדי לבסס את מקומו, כך גם הרוח, כאשר היא מסתכלת – לא באמצעות החושים בחומרי – אלא באמצעות כוחה שלה בדברים רוחיים, אינה זקוקה לשום יסוד חומרי כדי לעורר את פעילותה המודעת לחיים.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[11] התודעה-העצמית אשר מסתכמת ב'אני' או באגו נובעת מתוך ים התודעה. התודעה מופיעה כאשר הכוחות של הגוף הפיסי והגוף האתרי מפרקים את הגופים הללו ועל-ידי כך מפנים מקום לרוחי כדי שייכנס אל תוך האדם. כי, דרך פירוק זה ניתנת הקרקע שעליה חיי התודעה יכולים להתפתח. ברם, אם האורגניזם אינו אמור להיהרס, אז לאחר הפירוק מוכרחה לבוא בנייה מחדש. כך, כאשר עבור התנסות בתודעה התרחש תהליך של פירוק, מה שנהרס ייבנה שוב במדויק. ההתנסות של תודעה-עצמית טמונה בתפיסתו של תהליך בונה זה. את אותו תהליך אפשר לראות בראייה פנימית. אז, נחוש כיצד המודע מובל אל תוך המודעות-העצמית על-ידי כך שהאדם יוצר מתוך עצמו תמונת-לוואי של המודע גרידא. האחרון מחזיק את התמונה שלו בריק, כביכול, בהיותה מופקת בתוך האורגניזם כתוצאה מהפירוק. היא עברה אל תוך התודעה-העצמית כאשר הריקנות התמלאה שוב מבפנים. הישות, המסוגלת ל'הגשמה' זו, נחווית כ'אני'.

[12] ממשותו של ה'אני' מתגלה כאשר הראייה הפנימית שבאמצעותה מתוודעים לגוף האסטרילי ומשתלטים עליו, עולה שלב. החשיבה אשר ניעורה לחיים במדיטציה, מוכרחה להתמלא עתה ברצון. בהתחלה, פשוט התמסרנו לחשיבה חדשה זו בלי רצון פעיל. בכך, אפשרנו לממשויות רוחיות להיכנס אל תוך חיי חשיבה אלה, אפילו כפי שבתפיסה-חושית חיצונית, הצבע נכנס אל תוך העין או הקול אל תוך האוזן. מה שעוררנו כך לחיים בתודעה שלנו על-ידי התמסרות סבילה יותר, מוכרח להיווצר מחדש על ידנו בפעולת רצון. כאשר אנו עושים זאת, נכנסת אל תוך פעולה זו של רצון, תפיסת ה'אני' או האגו שלנו.

[13] בנתיב המדיטציה אנו מגלים, מלבד הצורה שבה ה'אני' מופיע בתודעה רגילה, שלוש צורות נוספות: (א) בתודעה המשתלטת על הגוף האתרי, ה'אני' מופיע בצורת-תמונה; עם זאת, התמונה מהווה באותו זמן ישות פעילה, וככזאת, היא מעניקה לאדם צורה ודמות, צמיחה, והכוחות הפלסטיים היוצרים את גופו. (ב) בתודעה המשתלטת על הגוף האסטרילי, ה'אני' מתגלה כאיבר של עולם רוחי שממנו הוא מקבל את כוחותיו. (ג) בתודעה אשר צוינה עתה, כאחרונה שיש להגשים, ה'אני' מתגלה כישות רוחית עצמאית העומדת בפני עצמה – בלתי-תלויה באופן יחסי בעולם הרוח שמסביב.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[14] הצורה השנייה של ה'אני' – הראשונה מבין שלוש הצורות אשר צוינו בקטע הקודם – מופיעה כ'תמונה' של ה'אני'. כאשר אנו נעשים מודעים לאופי תמונתי זה, נשפך אור גם על איכות החשיבה שבה ה'אני' מופיע בפני התודעה הרגילה. בסוגים שונים של מחשבות, בני-אדם חיפשו אחר ה'אני-האמיתי' בתוך תודעה זו. עם זאת, תובנה רצינית על ההתנסויות של התודעה הרגילה תספיק כדי להראות ש'האני-האמיתי' אינו יכול להימצא שם. רק צלילית-מחשבה יכולה להופיע שם – מחשבה מעורפלת, אפילו פחות מתמונה. האמת של דבר זה תופסת אותנו יותר ככל שאנו מתקדמים אל ה'אני' כתמונה, החיה בגוף האתרי. רק עתה שאנו מומרצים כהלכה לחיפוש אחר ה'אני', אחר הישות האמיתית של האדם.

[15] תובנה על הצורה שבה ה'אני' חי בגוף האסטרלי מובילה לרגש נכון על הקשר של האדם עם עולם הרוח. עבור התודעה הרגילה, צורה זו של ה'אני' קבורה במעמקים החשוכים של הלא-מודע, היכן שהאדם יוצר קשר עם הישות הרוחית של היקום באמצעות אינספירציה. התודעה הרגילה חווה רק הד חלש בהרגשת אינספירציה זו מן המרחבים של עולם הרוח, השולטת במעמקי הנפש.

[16] הצורה השלישית של ה'אני', היא זו אשר נותנת לנו תובנה על הישות העצמאית של האדם בתוך עולם רוחי. היא גורמת לנו לחוש כיצד, עם טבעו הארצי-תחושי, האדם עומד אל מול עצמו כהתגלות גרידא של מה שהוא הווה באמת. כאן תמונה נקודת-המוצא של ידיעה-עצמית אמיתית. כי, העצמיות המעצבת את האדם בטבעו האמיתי, מתגלה לו בידיעה רק כאשר הוא מתקדם מהמחשבה על ה'אני' אל התמונה שלו, מהתמונה אל הכוחות היוצרים של התמונה, ומהכוחות היוצרים אל הישויות הרוחיות התומכות בהם.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[17] האדם הוא ישות המפתחת את חייה באמצע, בין שני תחומים של העולם. עם התפתחותו הגופנית, הוא מהווה איבר של 'עולם נמוך'; עם הטבע הנפשי שלו, הוא בעצמו מהווה 'עולם האמצע'; ועם כשריו הרוחיים, הוא שואף ללא הרף אל 'עולם עליון'. הוא חב את התפתחותו הגופנית לכל מה שהטבע העניק לו; הוא נושא את ישות נפשו בתוכו כמנת-חלקו; והוא מגלה בתוכו את כוחות הרוח, כתשורות המובילות אותו אל מעבר לעצמו כדי לקחת חלק בעולם אלוהי.

[18] הרוח יוצרת בשלושה תחומים אלה של העולם. הטבע אינו ריק מרוח. נאבד גם את הטבע מהידיעה שלנו, אם לא ניעשה מודעים לרוח שבו. אף-על-פי-כן, בהוויית-הקיום של הטבע אנו מוצאים את הרוח ישנה, כביכול. עם זאת, בדיוק כפי שלשינה יש תפקיד בחיי האדם – כפי שה'אני' מוכרח לישון בזמן מסוים כדי להיות ער יותר בזמן אחר – כך, רוח-העולם מוכרחה לישון היכן שהטבע הווה, כדי להיות ערה יותר במקום אחר.

[19] ביחס לעולם, נפש האדם היא כמו אדם חולם, אם היא לא שמה לב לרוח הנמצאת בפעולה בתוכה. הרוח מעוררת את החלומות של הנפש מהאריגה הבלתי-פוסקת בחיים הפנימיים, להשתתפות פעילה בעולם היכן שנמצא מקורה של הישות האמיתית של האדם. כפי שהאדם החולם מתנתק מן העולם הפיסי שמסביבו ומשלב את עצמו בתוך עצמו, כך הנפש הייתה מאבדת את הקשר עם רוח-העולם שבה מקורה נמצא, אילו הייתה מפנה אוזן חירשת לקריאות המעוררות של הרוח שבתוכה.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[20] עבור התפתחות תקינה של חיי הנפש האנושית, חיוני שהאדם יעשה מודע לחלוטין לכך שיפעל מתוך המקורות הרוחיים שבישותו. חסידים רבים של תפיסת-העולם המדעית-מודרנית, הינם קורבנות של דעה קדומה חזקה בהיבט זה. הם אומרים שסיבתיות אוניברסלית שולטת בכל תופעות העולם; ואם האדם מאמין שהוא עצמו, מתוך משאביו שלו, יכול להיות הסיבה לכל דבר, הרי שזוהי אשליה מצדו. מדעי הטבע המודרניים רוצים לערוך התבוננות ולהתנסות בצורה נאמנה בכל הדברים, אך בדעה הקדומה שלהם על אודות הסיבתיות הנסתרת של המקורות הפנימיים של האדם לפעולה, הרי שהם חוטאים נגד העיקרון שלהם עצמם. כי, הפעילות החופשית והפעילה, ישירות מתוך המשאבים הפנימיים של הישות האנושית, הינה התנסות יסודית בהחלט של התבוננות-עצמית. בלתי-אפשרי להיפטר ממנה תוך כדי ויכוח; דווקא, אנו מוכרחים להיות בהרמוניה עם התובנה שלנו על הסיבתיות האוניברסלית של דברים בתוך סדר הטבע.

[21] אי-הכרה באימפולס זה מתוך הרוח הפועלת בחייו הפנימיים של האדם, הינו המכשול הגדול ביותר לרכישתה של תובנה על עולם הרוח. כי, להתייחס לישותנו שלנו כחלק בלבד של סדר הטבע, הינו במציאות להסיט את תשומת-לבה של הנפש מישותנו שלנו. וכן, לא נוכל לחדור אל תוך עולם הרוח כל עוד לא אחזנו תחילה ברוח, היכן שהיא נמסרת לנו ישירות, כלומר בהתבוננות-עצמית בהירה ופתוחה לדברים חדשים.

[22] התבוננות-עצמית היא ההתחלה הראשונה בהתבוננות ברוח. היא אכן יכולה להיות ההתחלה הנכונה, כי אם זה נכון, האדם אינו יכול להיעצר בה, אלא מוכרח להתקדם אל התוכן הרוחי הנוסף של העולם. כפי שהגוף האנושי נמק כאשר נשלל ממנו מזון פיסי, כך יחוש האדם המתבונן בעצמו כהלכה, שהתפתחותה של עצמיות זו נעצרת אם הוא לא יראה שפועלים בה כוחות הנובעים מעולם רוחי יוצר שמחוצה לו.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[23] בחצותו את שער המוות, האדם יוצא אל עולם הרוח, ובכך הוא חש שנושרים ממנו כל הרשמים והתכנים הנפשיים שהוא קלט במהלך חייו הארציים דרך החושים הגופניים והמוח. בפני תודעתו מתייצבים אז בלוח-תמונה חובק-כל תכני החיים בכללותם, שבמהלך נדודיו הארציים נכנסו כמחשבות חסרות-תמונה

אל תוך זיכרונו, או שעשו – בהישארם בלי שתבחין בהם התודעה הארצית – רושם תת-מודע על נפשו. לאחר ימים ספורים, תמונות אלה מתערפלות ונמוגות. לאחר שהן נעלמו לחלוטין, הוא יודע שהוא הניח בצד גם את גופו האתרי; כי, בגוף האתרי הוא יכול לזהות את נושא התמונות הללו.

[24] בהניחו בצד את גופו האתרי, לאדם יש גוף אסטרי ו'אני' כאיברים של ישותו שעדיין נשארו לו. הגוף האסטרי, כל עוד הוא נמצא עמו, מביא אל תודעתו כל מה שבמהלך החיים הארציים היה התוכן הלא-מודע של הנפש, בהיותה במנוחה בשינה. תוכן זה כולל את השיפוטים אשר הוחדרו אל תוך הגוף האסטרי על-ידי ישויות רוחיות מעולם עילאי יותר במהלך פרקי הזמן של שינה – שיפוטים אשר נשארים נסתרים מן התודעה הארצית. עתה, האדם חי את חייו הארציים פעם שנייה, עם זאת, כך שתוכן נפשו הוא השיפוט של החשיבה והפעולה שלו מנקודת-המבט של עולם הרוח. הוא חי אותם בסדר הפוך: תחילה, הלילה האחרון, לאחר מכן הלפני אחרון, וכן הלאה.

[25] שיפוט זה של חייו, שהאדם חווה בגוף האסטרי לאחר שחצה את שער המוות, אורך כסך כל פרקי הזמן שהוא בילה במהלך חייו הארציים בשינה.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[26] רק לאחר שהגוף האסטרי הונח בצד – כאשר שיפוט חייו הסתיים – האדם נכנס אל תוך עולם הרוח. שם, הוא נמצא עם ישויות בעלות אופי רוחי טהור בקשר דומה לזה שהיה לו על האדמה עם ישויות ותהליכים של ממלכות הטבע. בהתנסות רוחית, כל מה שהיה עולמו החיצוני על האדמה, נעשה עתה לעולמו הפנימי. הוא לא רק קולט אותו, אלא הוא חווה אותו בהווייתו הרוחית אשר הייתה נסתרת ממנו על האדמה, כעולמו שלו.

[27] בתחום-הרוח, האדם כפי שהוא על האדמה נעשה לעולם חיצוני. אנו מתבוננים בו, אפילו כפי שעל האדמה אנו מתבוננים בכוכבים ובעננים, בהרים ובנהרות. וכן, 'עולם חיצוני' זה אינו עשיר פחות בתוכנו מהדרו של הקוסמוס כפי שהוא מופיע בפנינו בחיים הארציים.

[28] הכוחות שהרוח האנושית הולידה בתחום הרוח פועלים בעיצובו של האדם הארצי, אפילו כפי שהמעשים שאנו מגשימים בתחום הפיסי פועלים כתוכן-נפשי בחיים שלאחר המוות.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[29] בידיעה האימגינטיבית המפותחת, פועל מה שחי כנפש ורוח בחייו הפנימיים של האדם, בעצבו את הגוף הפיסי בחייו ובפתחו את הוויית-הקיום של האדם בעולם הפיסי על יסוד גופני זה. מעל וכנגד הגוף הפיסי, שחומריו מתחדשים שוב ושוב בתהליך המטבוליזם, אנו מגיעים כאן אל טבעו הפנימי של האדם, המתפתח ללא הרף מן הלידה (או ההתעברות) עד למוות. מעל וכנגד גוף-מרחב פיסי, אנו מגיעים לגוף-זמן.

[30] בידיעה של אינספירציה, חי שם, בתצורת-תמונה, מה שהאדם חווה בסביבה רוחית בפרק הזמן שבין מוות ולידה חדשה. מה שהאדם חווה בישותו שלו ובקשר עם העולמות הקוסמיים – בלי הגוף הפיסי והגוף האתרי שבאמצעותם הוא עובר את חייו הארציים – נעשה כאן גלוי.

[31] בידיעה האינטואיטיבית, עולה לתודעה הפעילות של מחזורים קודמים של חיים ארציים אל תוך ההווה. בהמשך מהלך האבולוציה, מחזורים קודמים אלה של חיים ארציים הופשטו מהקשרים שהיו להם בעבר עם העולם הפיסי. הם הפכו להיות הגרעין הרוחי הטהור של ישותו של האדם וככאלה הם פועלים במחזור הנוכחי של חייו. בדרך זו, גם הם מהווים אובייקט של ידיעה – של אותה ידיעה הנובעת מהמשך הפיתוח של הידיעה האימגינטיבית והידיעה האינספירטיבית.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[32] בראשו של האדם, המבנה הפיסי מהווה העתק, חותם, של האינדיבידואליות הרוחית. החלק הפיסי והחלק האתרי של הראש מתבלטים כתמונות שלמות ועומדות-בפני-עצמן של הרוחי; **לצדן**, בהוויית-קיום רוחית-נפשית עצמאית, עומדים החלק האסטרלי והחלק של ה'אני'. כך, בראשו של האדם, אנו עוסקים בהתפתחותם, זה לצד זה, של הפיסי והאתרי, מצד אחד, באופן בלתי-תלוי יחסית, ושל האסטרלי ומבנה-ה'אני', מצד שני.

[33] בגפיים ובחלק המטבולי של האדם, ארבעת האיברים של הישות האנושית קשורים זה לזה באופן אינטימי. מבנה-ה'אני' והגוף האסטרלי אינם נמצאים **שם לצד** החלק הפיסי והחלק האתרי. הם קיימים **בתוכם**, מפיחים בהם כוחות-חיים, פועלים בצמיחתם, בכושר התנועה שלהם וכן הלאה. מעצם עובדה זו, הגפיים והחלק המטבולי של האדם הם כמו נבט השואף לעד להתפתח; השואף ללא הרף להיות 'ראש' ובמהלך חייו הארציים של האדם – נמנע הדבר ללא הרף, לא פחות.

[34] המבנה הריתימי עומד באמצע. כאן, מבנה-ה'אני' והגוף האסטרלי מתאחדים לחלופין עם החלק הפיסי והחלק האתרי, ושוב נפרדים. הנשימה ומחזור-הדם הם החותם הפיסי של איחוד והיפרדות מתחלפים אלה. תהליך השאיפה מציג את האיחוד; הנשיפה – את ההיפרדות.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[35] נבין את טבעו הפיסי של האדם רק אם נתייחס אליו **כתמונה** של הנפש והרוח. בפני עצמה, הגופניות הפיסית של האדם אינה מובנת. אך, זו תמונה של הנפש והרוח בדרכים שונות באיבריה השונים. הראש הוא התמונה הסמלית המושלמת והמלאה ביותר של הנפש והרוח. כל אשר משתייך למערכת המטבוליזם והגפיים הוא כמו תמונה שעדיין לא קיבלה את צורותיה המוגמרות, אך עדיין עובדים עליה. לבסוף, בכל המשתייך למבנה הריתימי של האדם, נוצר הקשר בין הנפש והרוח ובין הגוף, הקשר בין שני הניגודים הללו.

[36] אם נתבונן בראש האנושי מנקודת-מבט רוחית זו, נמצא בו עזרה להבנת אימגינציות רוחיות. כי, בתצורות של הראש, תצורות אימגינטיביות כאילו נקראות עד לנקודה של דחיסות פיסית.

[37] באופן דומה, אם נתבונן בחלק הריתימי של מבנה האדם, הדבר יעזור לנו להבין אינספירציות. ההופעה הפיסית של הריתמוסים של החיים נושאת, אפילו בתמונה הנתונה לתפיסה חושית, אופי של אינספירציה. לבסוף, במערכת המטבוליזם והגפיים – אם נתבונן בה בפעולה מלאה, בתרגול התפקודים הנחוצים או האפשריים שלה – תהיה לנו תמונה על-חושית, אך עם זאת חושית, של אינטואיציות על-חושיות טהורות.

על הטבע התמונתי של האדם

[38 עד 61]

תוספת לאוסף האחרון של מחשבות מנחות

חשוב ביותר שיוכן באמצעות האנתרופוסופיה שהאידיאות שאדם רוכש בהסתכלו בטבע החיצוני, אינן מתאימות להתבוננות באדם. האידיאות אשר השתלטו על תודעתם של בני-האדם במהלך ההתפתחות הרוחית במאות השנים האחרונות, אינן מכירות בעובדה זו. באמצעותן, בני-האדם התרגלו לשקול היטב חוקי טבע ולהסביר באמצעותם את התופעות שהחושים קולטים. אז, הם מפנים את תשומת-לבם אל האורגניזם האנושי והם חושבים שגם את זה הם יוכלו להסביר על-ידי כך שיחילו עליו את חוקי הטבע.

עתה, בהתייחסנו לתמונה שצייר צייר, הדבר הוא כאילו לקחנו בחשבון רק את חומר הצבעים, את כוחם להישאר על הקנבס, את הדרך שבה משתמשים בצבעים הללו, ודברים דומים. אבל, דרך כזאת של התייחסות לתמונה, אינה מגלה את אשר כלול בה. בהתגלות הכלולה בתמונה פעילים חוקים שונים למדי מאלה אשר יכולים להיתפס על-ידי התייחסות לנקודות כמו אלה.

מדובר בהבנה שגם בישות האנושית מתגלה משהו שאינו יכול להיתפס מנקודת-המבט של חוק טבע. אם מישהו הפך פעם את התפיסה הזאת לשלו, אז הוא יהיה מסוגל להבין את האדם **כתמונה**. במובן זה, מינרל אינו תמונה. הוא מגלה רק מה שברור ישירות לחושים.

במידה מסוימת, כאשר מתייחסים לתמונה, אנו מסתכלים **באמצעות** מה שהחושים קולטים כתוכן-הרוחי שלה. וכך הדבר גם בהתבוננות בישות האנושית. אם אנו מבינים באמת את הישות האנושית לאורו של חוק טבע, איננו חשים שחוקים אלה מביאים אותנו לכדי קשר עם האדם הממשי, אלא רק עם מה שדרכו הוא מתגלה.

מוכרחים אנו לחוות מבחינה רוחית שכאשר אנו מתייחסים לאדם רק מנקודת-מבט של חוק טבע, הדבר הוא כאילו עמדנו לפני תמונה בראותנו רק 'כחול' ו-'אדום', ואיננו מסוגלים באמצעות פעילות פנימית של הנפש לקשור את הכחול והאדום למה שמתגלה דרך צבעים אלה.

בראותנו דברים מנקודת-המבט של חוק טבע, מוכרחים אנו לקלוט את המינרל בדרך אחת ואת הישות האנושית בדרך אחרת. במקרה של המינרל הדבר הוא, להבנה הרוחית, כאילו היינו בקשר ישיר עם מה שנקלט; אך, במקרה של האדם, הדבר הוא כאילו יכולנו להתקרב אליו באמצעות חוקי טבע כמו לתמונה שאיננו רואים בבירור עם עין הנפש, אלא רק נוגעים בה וחשים אותה.

ברגע בו רכשנו את התפיסה שהאדם הוא 'תמונה' של משהו, נהיה בהלך-הנפש הנכון להתקדם אל אשר מתגלה בתמונה זו.

הטבע התמונתי של האדם אינו מתגלה בדרך אחת בלבד. איבר חישה הינו בטבעו הכי פחות תמונתי, וברובו סוג של התגלות-עצמית, כמו המינרל. איברי-החושים של האדם מתקרבים הכי קרוב לחוקי טבע. הבה נתבונן בסידור המופלא של העין, שאותו אנו יכולים להבין באמצעות חוקי טבע. זהו אותו דבר עם האיברים האחרים, אם כי, לעתים קרובות, זה לא ברור כל-כך. וזאת מפני שהאיברים החושיים, בעיצובם, מציגים קומפקטיות מסוימת. הם מסודרים באורגניזם כעיצובים וככאלה מסייעים בתפיסת העולם החיצוני.

הדבר שונה עם הפעולות הריתמיות באורגניזם. הן אינן שלמות, אלא חולפות; האורגניזם שבתוכן יוצר ללא הרף ואז דועך. אילו האיברים החושיים היו כמו המערכת הריתמית, היינו קולטים את העולם החיצוני בצמיחה תמידית.

איברי-החושים הם כמו תמונה על קיר. המערכת הריתמית היא כמו הציור המתגלה אם אנו מדמיינים לעצמנו קנבס וצייר בתהליך היווצרות התמונה. התמונה אינה עדיין שם, אבל היא מתהווה יותר ויותר. בחקרנו את המערכת הריתמית, עלינו לעסוק בתהליך תמידי של התהוות. דבר שכבר התהווה נשאר בקיום, בכל מקרה לזמן מסוים. אך, כאשר אנו חוקרים את המערכת הריתמית האנושית, אנו מגלים את תהליך ההתהוות, תהליך הבנייה, שאחריו בא, ישירות ובלי שום פער, חידלון הקיום, התהליך ההרסני. במערכת הריתמית מתגלה לה תמונה בהתהוות, אך אף לא פעם תמונה גמורה ולא שלמה.

את הפעילות שהנפש מבצעת בהתמסרות מודעת למה שמובא בפניה כתמונה גמורה, אפשר לכנות **אימגינציה**. לעומת זאת, **האינספירציה** היא ההתנסות שיש לפתח כדי להבין תמונה בהתהוות.

אך, זה שונה בהתבוננות במערכת המטבולית והגפיים. כאן, הדבר הוא כאילו אדם עמד לפני קנבס ריק וצבעים שלא נעשה בהם שימוש, ואמן שלא צייר. כדי לקבל מושג על המערכת המטבולית והגפיים, יש לרכוש מושג שיש לו קשר דק עם החושים, כפי שיש לקנבס הריק ולצבעים שלא נעשה בהם שימוש עם מה שמאוחר יותר הינו התמונה שהאמן צייר. והפעילות אשר מפותחת על-ידי הנפש ברוחניות טהורה מתוך המערכת המטבולית והגפיים היא כאשר, בראותנו את הצייר וקנבס ריק וצבעים שלא נעשה בהם שימוש, אדם חווה את התמונה אשר תצויר מאוחר יותר. כדי להבין את המערכת המטבולית והגפיים, הנפש מוכרחה להפעיל את כוח **האינטואיציה**.

מן ההכרח שהחברים הפעילים בחברה האנתרופוסופית יתרכזו בדרך זו בטבע החיוני והיסודי של מחקר אנתרופוסופי. כי, מה שחשוב הוא לא רק הידיעה שאדם רוכש בלימוד, אלא ההתנסות המושגת כתוצאה מזה.

מתוך מה שהוסבר כאן, המחקר שלנו יוביל אותנו למחשבות המנחות הבאות:

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[38] הראינו כיצד יש להתייחס לאדם בטבעו התמונתי וברוחניות המתגלה כתוצאה מכך. ברגע בו תפיסה זו מושגת, אז בעולם הרוח, היכן שאנו רואים את האדם חי ונע כישות-רוח, אנו גם נמצאים בנקודה של ראיית ממשות החוקים המוסריים של הנפש. כי, סדר-העולם המוסרי מתגלה אז כתמונה הארצית של סדר המשתייך לעולם הרוח. סדר-העולם הפיסי והמוסריות מלוכדים עתה באחדות שלמה.

[39] מתוך האדם, פועל הרצון האנושי. רצון זה מתמודד עם 'חוקי הטבע' שאנו מפיקים מן העולם החיצוני, כמשהו שהינו זר לחלוטין למהותם. טבע האיברים החושיים עדיין יכול להיות מובן מבחינה מדעית בזכות דמיונם לאובייקטים של הטבע החיצוני. ברם, בפעילותם של איברים אלה, הרצון עדיין אינו יכול להתגלות. הטבע אשר מתגלה במערכת הריתמית האנושית כבר דומה הרבה פחות לדבר חיצוני כלשהו. על מערכת זו, הרצון כבר יכול לפעול במידה מסוימת. אבל, המערכת הריתמית נמצאת בתהליך קבוע של התהוות וחידולון, ובתהליכים הללו הרצון אינו חופשי עדיין.

[40] במערכת המטבוליזם והגפיים, יש לנו טבע המתגלה במהויות חומריות ובתהליכים שהן עוברות; עם זאת, החומרים והתהליכים במציאות אינם קרובים לטבע זה יותר מהאמן והחומרים שלו לתמונה המוגמרת. לכן, כאן הרצון יכול להיכנס ולפעול באופן ישיר. מאחורי המבנה האנושי אשר חי ב'חוקי טבע', מוכרחים אנו לתפוס את אותו טבע אנושי פנימי אשר חי ונע, וישותו קיימת ברוח. כאן נמצא התחום שבו אנו יכולים להיעשות מודעים לפעילות הממשית של הרצון. עבור תחום-החושים, הרצון נשאר בגדר מילה ריקה מכל תוכן והמדען או ההוגה הטוען שהוא השתלט עליו בתוך תחום זה, עוזב את הטבע הממשי של הרצון מאחוריו ומחליף אותו באופן תיאורטי במשהו אחר.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[41] בשליש האחרון של המחשבות המנחות, הצבענו על טבע הרצון האנושי. רק כאשר מבינים זאת, שאנו נכנסים עם הבנה אל תוך תחום של העולם שבו פועל הגורל או הקארמה. כל עוד אנו קולטים רק את אותה מערכת חוקים השולטת ביחסים בין הדברים והעובדות של הטבע, הבנתנו תהיה רחוקה מן החוקים הפועלים בגורל.

[42] כאשר חוק הגורל נקלט כך, מתגלה באותו זמן שהגורל אינו יכול להתהוות במהלכו של מחזור בודד של חיים פיסיים על האדמה. כל עוד האדם שוכן באותו גוף פיסי, האדם יכול להבין רק את התוכן המוסרי של רצונו בדרך שגוף פיסי מסוים זה, בעולם פיסי זה, מאפשר. רק כאשר הוא חוצה את שער המוות ועובר אל תוך תחום הרוח, שטבע-הרוח של הרצון יכול להיות מופעל במלוא היקפו, אז, הטוב והרע יובנו כל אחד בפני עצמו – בהתחלה, הבנה רוחית – בתוצאה התואמת שלהם.

[43] בהבנה רוחית זו, האדם מעצב ויוצר את עצמו בפרק הזמן שבין מוות ולידה חדשה. הוא נעשה **בהוייתו** לתמונה של מה שהוא **עשה** במהלך חייו הארציים; ומתוך ישותו זו, עם חזרתו הבאה לאדמה, הוא

יוצר את חייו הפיסיים. הרוחי אשר פועל ואורג בגורל יכול למצוא הבנה בפיסי רק אם הסיבה התואמת נסוגה, לפני הבנה זאת, אל תחום הרוח. כי, כל אשר מופיע בחיינו בדרך של גורל, נובע מן הרוחי; הוא גם לא לובש צורה בסדרה של תופעות פיסייות.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[44] עלינו לעבור לטיפול רוחי-מדעי בשאלת הגורל על-ידי מתן דוגמאות מן החיים ומן ההתנסויות של בני-אדם אינדיבידואליים, בהראותנו כיצד כוחות הגורל מתנהלים, והמשמעות שיש להם למהלך כולו של החיים האנושיים. אנו יכולים להראות, למשל, כיצד התנסות שאדם עובר בתקופת נעוריו, שלבטח לא היה יכול להביא על עצמו מתוך רצונו החופשי, עשוי לכל הפחות, לעצב במידה רבה את חייו המאוחרים יותר בכללותם.

[45] עלינו לתאר את משמעות העובדה שבמהלך הפיסי של החיים שבין לידה ומוות, הטוב עשוי להיות לא-מאושר בחיים החיצוניים, והרע, בכל מקרה, ייראה למראית-עין, מאושר. בהסבירנו את הדברים הללו, לתמונות של מקרים אינדיבידואליים יש משקל גדול יותר מאשר הסברים תיאורטיים; הן מהוות הכנה טובה הרבה יותר לטיפול רוחי-מדעי בנושא.

[46] יש לציין מאורעות גורל הנכנסים אל תוך חייו של אדם בדרך כזו שאת תנאיהם הקובעים בלתי-אפשרי למצוא בחיים הנוכחיים. אל מול התרחשויות כאלה, השקפת-חיים הגיונית לגמרי כבר מצביעה על מחזורים קודמים של חיים על האדמה. כמובן, מן ההכרח להבהיר מעצם הדרך שבה דברים אלה מתוארים כך שאין שום כוונה לרמוז טענה דוגמטית או מחייבת. מטרתן של דוגמאות כאלה היא פשוט לכוון את מחשבותיו של האדם לטיפול רוחי-מדעי בשאלת הגורל.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[47] מכל מה שאצור בעיצובו של הגורל האנושי, רק החלק הקטן ביותר מגיע לתודעת היומיום. עם זאת, חשיפת הגורל שלנו מלמדת אותנו יותר מכל, כיצד הלא-מודע אכן יכול להגיע לתודעה. למעשה, שוגים אלה המדברים על מה שהינו, לעת עתה, הלא-מודע, כאילו שהוא מוכרח להישאר לגמרי בתחום הלא-מודע ובכך להציב גבולות לידיעה. עם כל קטע של גורלו המתגלה בפניו, האדם מרומם אל תוך תחום התודעה משהו שעד כה היה לא-מודע.

[48] בעשותו זאת, האדם נעשה מודע לכך שהדברים של הגורל אינם ארוגים בתוך החיים שבין לידה ומוות. כך, שאלת הגורל כופה עליו יותר מכל להתבונן בחיים שבין מוות ולידה חדשה.

[49] כך, התנסות אנושית מודעת נכפית על-ידי שאלת הגורל ודורשת להסתכל אל מעבר לה. יתר על כן, בעודנו מהרהרים בעובדה זו, עלינו לפתח רגש אמיתי כלפי הקשר שבין הטבעי והרוחי. מי שרואה את

השליטה החיה של הגורל בישות האנושית, כבר ניצב בתוך דברים רוחיים. כי, לקשרים הפנימיים של הגורל אין שום דבר מן האופי של הטבע החיצוני.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[50] חשוב ביותר להצביע על הדרך שבה מחקר החיים ההיסטוריים של המין האנושי מתעורר לחיים בהראותנו שאלה נפשות בני-האדם עצמם, העוברות מתקופה לתקופה במחזורים חוזרים-ונשנים של חיים על האדמה, אשר נושאות את תוצאותיו של עידן היסטורי אחד לאחר.

[51] אפשר בקלות להתנגד לכך שקו מחשבה כזה גוזל מן ההיסטוריה את הכוח התמים והיסודי שלה. אבל, התנגדות זו אינה נכונה. להיפך, ראייתנו את החיים ההיסטוריים מעמיקה, כאשר אנו יכולים לעקוב אחריהם עד אל תוך ישותו הפנימית ביותר של האדם. ההיסטוריה נעשית ממשית ושופעת יותר, לא דלה ומופשטת יותר. ברם, בתארנו את הדברים הללו, מוכרחים אנו להפגין סימפטיה אמיתית כלפי הנפש החיה של האדם ולגלות תובנה אמיתית עליה, כי לאורך קווי חשיבה אלה אנו מתבוננים עמוק בתוך הנפש.

[52] בפרקי הזמן בחיים שבין מוות ולידה חדשה יש לטפל ביחס לעיצוב הקארמה. מחשבות מנחות נוספות תציינה את הדרך שבה זה יכול להיעשות.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[53] ההתפתחות של חיי האדם בין מוות ולידה חדשה מתרחשת בשלבים עוקבים. כי, ימים ספורים לאחר חציית שער המוות, החיים הארציים שעברו, בכללותם, נראים בתמונות חיות. התנסות זו מגלה באותו זמן את ההיפרדות ההדרגתית של הכלי הנושא את החיים אשר עברו מהנפש-והרוח האנושיים.

[54] בפרק הזמן האורך בערך שליש מהחיים הארציים אשר עברו, הנפש מגלה בהתנסויות רוחיות את ההשפעה שמוכרחה להיות לחיים האלה בהתאמה עם סדר-עולם מוצדק מבחינה אתית. במהלכה של התנסות זו, נולדת בנפש התכלית של עיצוב המחזור הבא של חיים ארציים בדרך תואמת ובכך לפצות על העבר.

[55] לאחר מכן, באה תקופה רוחית טהורה של הוויית-קיום. במהלכה של תקופה זו, שהינה ארוכה במשכה, נפש האדם – יחד עם נפשות אנושיות אחרות הקשורות עמה מבחינה קארמתית, ועם הישויות של ההיררכיות שמעל – מעצבת את המחזור הבא של חיים ארציים במובנה של הקארמה.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[56] את תקופת הקיום בין מוות ולידה חדשה, שבה הקארמה של האדם מתעצבת, אפשר לתאר רק עם תוצאותיו של מחקר רוחי. אך, מוכרחים לזכור תמיד שתיאור כזה פונה אל האינטליגנציה שלנו. עלינו רק להתייחס באופן בלתי-משוחד לממשויות של עולם החושים וניעשה מודעים לכך שהוא מצביע על ממשות רוחית – כפי שצורה של גוויה מצביעה על החיים אשר שכנו בה.

[57] התוצאות של מדע הרוח מראות שבין מוות ולידה האדם משתייך לממלכות הרוח, אפילו כפי שהוא משתייך בין לידה ומוות לשלוש ממלכות הטבע: המינרלים, הצמחים ובעלי-החיים.

[58] את ממלכת המינרלים אפשר לזהות בצורתה של הישות האנושית בכל רגע נתון; ממלכת הצמחים, כמו הגוף האתרי, היא הבסיס לצמיחתה, התהוותה; ממלכת בעלי-החיים, כמו הגוף האסטרלי, היא האימפולס לפיתוח התחושה והרצון. שיאם של החיים המודעים של תחושה ורצון בחיים רוחיים **מודעים**, מבהיר מיד את הקשר של האדם עם עולם הרוח.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[59] התבוננות בלתי-משוחדת בחשיבה מראה שלמחשבות של התודעה הרגילה אין קיום משלהן, אלא הן עולות רק כתמונות משתקפות של משהו. ברם, האדם חש את עצמו חי במחשבותיו. המחשבות אינן חיות, אך הוא עצמו חי בהן. מקורם של חיים אלה בישויות רוחיות, שאותן ביכולתנו לתאר, במובן ספרי מדע הנסתר בקווים כלליים¹, כישויות ההיררכיה השלישית – ממלכה של הרוח.

[60] בהיותה מורחבת אל חיי הרגש, אותה התבוננות בלתי-משוחדת מראה שהרגשות, גם אם הם עולים מתוך הגוף, לא היו יכולים להיווצר על ידו. כי, חיהם נושאים בתוכם אופי בלתי-תלוי באורגניזם הגופני. עם טבעו הגופני, האדם יכול לחוש את עצמו בתוך עולם הטבע. עם זאת, רק בהבנת הדבר הזה עם הבנה-עצמית אמיתית, שהוא יחוש שעם עולם הרגשות שלו הוא נמצא בממלכה רוחית. זוהי הממלכה של ההיררכיה השנייה.

[61] כישות של רצון, תשומת-לבו של האדם מוכוונת לא אל טבעו הגופני, אלא אל העולם החיצוני. כאשר הוא רוצה ללכת, הוא אינו שואל: "מה חש אני בכפות-רגליי?", אלא: "מהי המטרה שברצוני להגשים?" ברצון, האדם שוכח את גופו. ברצון שלו, הוא משתייך, לא לטבעו שלו, אלא לממלכה הרוחית של ההיררכיה הראשונה.

¹ GA-13, הוצאת בדולח.

הבנה של הרוח; התנסות מודעת של הגורל

[62 עד 68]

בשבוע הזה יינתן משהו במסרים בטורים אלה המופנים לחברים, אשר עשוי להביא אותנו להבנה גדולה יותר של 'המחשבות המנחות' השבועיות.

אפשר לקדם את ההבנה של אמת אנתרופוסופית, אם כל הזמן מציבים בפני הנפש האנושית את הקשר הקיים בין האדם והעולם.

כאשר האדם מפנה את תשומת-לבו לעולם שבו הוא נולד ובו הוא מת, הרי שהוא מוקף כדבר ראשון במלאות של רשמי-החושים שלו. הוא יוצר מחשבות על רשמי-חושים אלה.

בהעלותו לתודעה את הדברים הבאים: "אני יוצר מחשבות על מה שחושיי מגלים לי כעולם", הרי שהוא כבר הגיע לנקודה שבה הוא יכול להתבונן בעצמו. הוא יכול לומר לעצמו: "במחשבותיי, ה'אני' חי. העולם נותן לי את ההזדמנות לחוש את **עצמי** במחשבות. אני מגלה את עצמי במחשבותיי כאשר אני מתבונן בעולם."

ובהמשיכו להגות בדרך זו, הוא מפסיק להיות מודע לעולם; הוא נעשה מודע ל'אני'. הוא מפסיק לראות את העולם מוצב לפניו; הוא מתחיל לחוש את העצמיות.

אם מהלך ההתנסות יתהפך ותשומת-הלב המכוונת אל החיים הפנימיים שבהם העולם משתקף, אז יעלו אל התודעה אותם מאורעות המשתייכים לגורל חיינו, שבהם עצמיותנו האנושית זרמה מנקודת הזמן בעבר שאליה זיכרוננו יכול להגיע. בעקבו אחר מאורעות גורלו, האדם חווה את הוויית-קיומו.

בהביאו לתודעתו את הדברים הבאים: "אני עם עצמיותי שלי חווינו משהו שהגורל הביא לי", הרי שהאדם כבר הגיע לנקודה שבה הוא יכול להתבונן בעולם. הוא יכול לומר לעצמו: "לא הייתי לבד בגורלי; לעולם היה חלק בהתנסות שלי. **רצייתי** דבר זה או אחר; העולם זרם אל תוך רצוני. אני מוצא את העולם ברצון שלי, כאשר אני חווה את הרצון הזה בהתבוננות-עצמית."

בהמשיכו כך לחזור את ישותו שלו, האדם מפסיק להיות מודע לעצמיות, הוא נעשה מודע לעולם; הוא מפסיק לחוות את עצמו, הוא נעשה מודע לעולם ברגש.

"אני שולח את מחשבותיי לעולם, שם אני מוצא את עצמי; אני משתקע בתוך עצמי, שם אני מוצא את העולם." אם אדם יחווה זאת בצורה חזקה מספיק, הרי שהוא יתייצב אל מול החידות הגדולות ביותר של העולם והאדם.

כי, לחוש: "השקעתי מאמצים אינסופיים כדי להבין את העולם באמצעות החשיבה, ואחרי הכול רק אני קיים בחשיבה זו", מעלה את החידה הגדולה הראשונה. ולחוש שעצמיות האדם מתעצבת על-ידי הגורל, ועם זאת לקלוט בתהליך הזה את הזרימה קדימה של התרחשויות העולם – מציב את החידה השנייה.

בהתנסות של שאלה זו על האדם והעולם, נובט הלך-הנפש שבו האדם יכול להתמודד עם האנתרופוסופיה כך שהוא יקבל ממנה בישותו הפנימית התרשמות אשר תעורר את תשומת-לבו.

כי, האנתרופוסופיה טוענת שישנה התנסות רוחית שלא מאבדת את העולם במהלך החשיבה. אדם יכול לחיות גם במחשבות. האנתרופוסופיה מדברת על התנסות פנימית שבה האדם אינו מאבד את עולם החושים בעודו חושב, אלא מגיע אל עולם הרוח. במקום לחדור אל תוך ה'אני' שבו עולם החושים מורגש כעומד להיעלם, האדם חודר אל תוך עולם הרוח שבו ה'אני' מרגיש את עצמו מבוסס.

האנתרופוסופיה מראה עוד שישנה התנסות גורל שבה האדם אינו מאבד את העצמיות. גם בגורל, האדם עדיין יכול לחוש את עצמו פעיל. האנתרופוסופיה מצביעה, בהתבוננות בלתי-משוחדת וחסרת-אנוכיות בגורל האנושי, על התנסות שבה האדם לומד לאהוב את העולם ולא רק את הוויית-קיומו שלו. במקום לנעוץ מבט בעולם אשר נושא את ה'אני' על גלי המזל וחסר-המזל, האדם מוצא את ה'אני' אשר מעצב את גורלו מרצונו. במקום לתקוף את העולם שבו ה'אני' מתנפץ לרסיסים, האדם חודר אל תוך העצמיות אשר מרגישה את עצמה מאוחדת עם מהלך המאורעות בעולם.

גורלו של האדם מגיע אליו מן העולם המתגלה לפניו על-ידי החושים שלו. אם הוא ימצא את פעילותו שלו בפעילות גורלו, הרי שעצמיותו הממשית תופיע לפניו לא רק מתוך ישותו הפנימית, אלא גם מתוך עולם החושים.

אם אדם מסוגל לחוש אפילו במעומעם כיצד החלק הרוחי של העולם מופיע בעצמיותו, וכיצד העצמיות מוכיחה שהיא פועלת בעולם החיצוני של החושים, הרי שהוא כבר למד להבין כהלכה את האנתרופוסופיה. כי, אז הוא יבין שבאנתרופוסופיה אפשר לתאר את עולם הרוח שהעצמיות יכולה להבין. ודבר זה יאפשר לו להבין שבעולם החושים אפשר למצוא גם את העצמיות – בדרך שונה מאשר לצלול פנימה. האנתרופוסופיה מוצאת את העצמיות על-ידי כך שהיא מראה כיצד עולם החושים מגלה לאדם לא רק רשמי-חושים, אלא גם תופעות לוואי מאוחרות של חייו לפני הלידה ושל חייו הארציים הקודמים.

עתה, האדם יכול להתבונן בעולם הנתון לתפיסה חושית ולומר: "הוא כולל לא רק צבע, קול, חום; פעילות בו ההתנסויות שנפשות עברו לפני המחזור הנוכחי של חיים ארציים." והוא יכול להסתכל על עצמו ולומר: "אני מוצא שם לא רק את ה'אני' שלי, אלא גם עולם רוחי שמתגלה."

בהבנה מסוג זה, אדם אשר מרגיש באמת את החידות הגדולות של האדם והעולם, ולא נשאר אדיש כלפיהן, יכול לפגוש על בסיס משותף את המתקדש שבהתאמה עם התובנה שלו מחויב לדבר על העולם

החיצוני של החושים המגלים לא רק רשמי-חושים, אלא גם רשמים של מה שנפשות אנושיות עשו בחייהן לפני הלידה ובמחזורים קודמים של חיים ארציים, ויש לו לומר על עולם העצמיות הפנימית שהוא מגלה מאורעות רוחיים המפיקים רשמים המשפיעים באותה מידה כמו רשמים של עולם החושים.

החברים העומדים להיות פעילים צריכים להיעשות באופן מודע למתווכים בין מה שהנפש האנושית החוקרת מרגישה כשאלות של האדם והיקום, ולמה שיש לידיעת המתקדשים לספר, כאשר היא שולפת עולם עבר מתוך גורלן של ישויות אנוש, וכאשר היא פותחת, על-ידי חיזוק הנפש, את ההתרשמות מן העולם רוחי.

בדרך זו, על-ידי עבודתם של חברים העומדים להיות פעילים, החברה האנתרופוסופית עשויה להיות בית-ספר מכין אמיתי לבית-הספר של המתקדשים. זו הייתה הכוונה בכנס חג-המולד כדי לציין זאת בתקיפות רבה; ומי שמבין באמת את כוונת הכנס, ימשיך להצביע על כך, עד שהבנה מספקת שלו תוכל להביא לחברה משימות ואפשרויות חדשות.

מי ייתן שהמחשבות המנחות אשר נמסרות בגיליון זה, תתקדמנה מתוך רוח זו.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[62] ברשמי-החושים שלנו, עולם החושים נושא אל פני השטח רק חלק מן הישות אשר טמונה, בהיותה נסתרת, במעמקי גליה שלמטה. התבוננות רוחית חודרת מגלה בתוך המעמקים הללו את תופעות הלוואי המאוחרות של מה שנעשה על-ידי נפשות בני-האדם בעידנים אשר חלפו לפני זמן רב.

[63] להתבוננות-העצמית הרגילה, עולמו הפנימי של האדם מגלה רק חלק ממה שבו הוא מתייצב. התנסות מוגברת בתודעה מראה שהוא כלול בתוך ממשות רוחית חיה.

[64] גורל האדם מגלה את הפעילויות, לא רק של עולם חיצוני, אלא גם של עצמיות האדם.

[65] ההתנסויות של הנפש האנושית מגלות לא רק את העצמיות, אלא גם עולם של הרוח, שהעצמיות יכולה לדעת באמצעות ידיעה רוחית עמוקה יותר כעולם המאוחד עם ישותה שלה.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[66] ישויות ההיררכיה השלישית מתגלות בחיים אשר מתפתחים בחשיבה האנושית כרקע רוחי. בפעילות האנושית של החשיבה, חיים אלה נסתרים. אילו פעלה על מהותה שלה בחשיבה האנושית, האדם לא היה יכול להגיע לחירות. היכן שפעילות של חשיבה קוסמית פוסקת, מתחילה פעילות של חשיבה אנושית.

[67] ישויות ההיררכיה השנייה מתגלות בעולם-נפש מעבר לאנושות – עולם של פעילויות-נפש קוסמיות, הנסתר מהרגש האנושי. עולם-נפש קוסמי זה יוצר לעד ברקע הרגש האנושי. מתוך ישותו של האדם, הוא יוצר בהתחלה את אורגניזם הרגש; רק לאחר מכן, הוא מעורר בזה את הרגש לחיים.

[68] ישויות ההיררכיה הראשונה מתגלות ביצירה רוחית מעבר לאנושות – עולם קוסמי של ישויות רוחיות השוכנות ברצון האנושי. עולם זה של רוח קוסמית חווה את עצמו בפעולה יוצרת כאשר האדם מפעיל את רצונו. בהתחלה, הוא יוצר את הקשר בין ישות האדם והיקום שמעבר לאנושות; רק אז שהאדם עצמו נעשה, על-ידי אורגניזם הרצון שלו, לישות המפעילה את רצונה באופן חופשי.

ממלכות רוחיות וידיעה-עצמית אנושית

[69 עד 75]

באמצעות המחשבות המנחות אשר נשלחו מהגית האנום אל חברי החברה האנתרופוסופית במהלך השבועות האחרונים, הנפש הוכוונה אל ישויות הממלכות הרוחיות שעמן האדם קשור מלמעלה, בדיוק כפי שהוא קשור לממלכות הטבע מלמטה.

ידיעה-עצמית אמיתית עשויה להיות המנחה שבאמצעותו האדם ימצא את דרכו אל ממלכות רוחיות אלה. וכאשר שואפים כהלכה לידיעה-עצמית כזו, אז תתעורר ההבנה של מה שהאנתרופוסופיה יכולה ללמד דרך התובנה שלה על חיי עולם הרוח. אך, את הידיעה-העצמית יש לתרגל במובן אמיתי, לא כמבט נוקשה גרידא בישותו הפנימית של האדם.

באמצעות ידיעה-עצמית אמיתית כזאת, האדם מגיע בהתחלה למה שחי בזיכרון. בתמונות-מחשבה, הצללית של מה שהיה התנסות ישירה וחיה בעבר, מועלית אל התודעה. מי שרואה צללית יונחה, מתוך אימפולס פנימי של מחשבה, אל האובייקט המטיל את הצללית. מי שנושא בתוכו זיכרון אינו יכול בדרך ישירה זו להפנות את עין נפשו אל ההתנסות הממשיכה לחיות בזיכרון. אבל, כאשר הוא באמת חושב על טבעו שלו, הוא מוכרח לומר לעצמו: שהוא עצמו, בישות-הנפש שלו, מהווה את מה שהתנסויותיו עשו ממנו – אותן התנסויות אשר מטילות את צלליותיהן בזיכרון. צלליות-הזיכרון מופיעות בתודעה; בנפש קורן מה שבזיכרון הינו צללית. צללית מתה חיה בזיכרון; ישות חיה מתקיימת בנפש שבה הזיכרון פעיל.

נחוץ רק להבהיר את הקשר הזה של הזיכרון עם חיי-הנפש הממשיים; ובשאיפה זו לבהירות בידיעה-העצמית, האדם יקלוט שהוא נמצא בנתיב המוביל אל עולם הרוח.

באמצעות הזיכרון, האדם מסתכל ברוחי בתוך נפשו שלו. אך, בתודעה הרגילה, הוא אינו מגיע לתפיסה ממשית של מה שהוא מסתכל בו. הוא מסתכל במשהו; אלא שמבטו לא נתקל בשום ממשות. האנתרופוסופיה, מתוך ידיעה אימגינטיבית, מראה את הדרך אל ממשות זו. דרכה, אנו מופנים מן הצללית אל מה שזוהר וקורן. האנתרופוסופיה עושה זאת בכך שהיא מדברת על הגוף האתרי של האדם. היא מראה כיצד הגוף הפיסי פעיל בתמונות של צלליות-מחשבה; כיצד הגוף האתרי חי במה שזוהר וקורן.

עם הגוף הפיסי, האדם מתקיים בעולם החושים; עם הגוף האתרי, הוא מתקיים בעולם האתרי. בעולם החושים, יש לו את סביבתו; כך גם בעולם האתרי. והאנתרופוסופיה מדברת על סביבה זו כעולם הנסתר הראשון שבו האדם חי. זוהי ממלכת ההיררכיה השלישית.

עתה, הבה נתייחס לדיבור באותה דרך שבה התייחסנו לזיכרון. הוא נובע מתוך האדם בדיוק כמו הזיכרון. הוא קושר אותו לשלב מסוים של הוויה, כפי שהזיכרון מאחד אותו עם התנסויותיו שלו. גם במילים יש יסוד של צללית. צללית זו עמוקה יותר מאשר הצללית של מחשבות הזיכרון. כאשר אדם מטיל באופן פנימי את צללית התנסויותיו כזיכרונותיו, העצמיות הנסתרת שלו פעילה בתהליך כולו. הוא נמצא שם כאשר האור מטיל צללית.

גם בדיבור מתרחש תהליך של הטלת-צללית. המילים הן הצלליות. מהו הדבר אשר קורן במקרה זה? קורן משהו חזק יותר, מפני שמילים הן צלליות חזקות יותר מאשר מחשבות זיכרון. היסוד בעצמיות האנושית שבמהלכם של חיים ארציים יכול להפיק זיכרונות, אינו יכול ליצור מילים. האדם מוכרח ללמוד אותן בהקשר עם ישויות אנוש אחרות. משהו השוכן בתוכו עמוק יותר מאשר מה שמטיל את צללית הזיכרון, מוכרח לקחת חלק בתהליך זה. במקרה זה, האנתרופוסופיה מדברת מתוך ידיעה של אינספירציה על הגוף האסטרלי, כפי שבמקרה של הזיכרון היא מדברת על הגוף האתרי. הגוף האסטרלי התווסף לגוף הפיסי ולגוף האתרי כחלק השלישי של הישות האנושית.

גם לחלק שלישי זה יש סביבה קוסמית. היא מורכבת מההיררכיה השנייה. בשפה האנושית יש לנו פנטום של היררכיה שנייה זו. ביחס לגופו האסטרלי, האדם חי בתחומה של היררכיה זו.

אנו יכולים להתקדם. בדיבור מעורב חלק מישות האדם. כאשר הוא מדבר, הוא מביא את ישותו הפנימית לידי תנועה. מה שמקיף את הישות הפנימית הזאת, נשאר במנוחה. תנועת הדיבור משתחררת מן האדם בעודו נשאר במנוחה, אך האדם כולו מתחיל לנוע כאשר הוא מביא לידי פעילות את כל המשתייך לגפיו. בתנועה כזאת, האדם לא בא לידי ביטוי פחות מאשר בזיכרון ובדיבור. הזיכרון מבטא את התנסויותיו, טבע השפה כרוך בהיותה ביטוי של משהו. באותה דרך, האדם שישותו כולה נמצאת בתנועה, מבטא משהו.

האנתרופוסופיה מציינת ש'משהו' זה מהווה חלק נוסף של הישות האנושית. מתוך ידיעה אינטואיטיבית, היא מדברת על 'העצמיות הממשית' או 'ה'אני'! גם ל'אני' יש סביבה קוסמית, כלומר ההיררכיה הראשונה.

כאשר האדם ניגש למחשבות שבזיכרונו, הוא נתקל ביסוד העל-חושי הראשון – ישותו האתרית. האנתרופוסופיה מציינת בפניו את הסביבה הקוסמית התואמת לו. כאשר האדם מתייחס לעצמו כמי שמשמש בשפה, הוא מגלה את ישותו האסטרלית. זה אינו מובן עוד במה שפועל רק באופן פנימי, כמו הזיכרון. הוא נראה על-ידי אינספירציה כמה שבפעולת הדיבור מעצב תהליך פיסי מתוך הרוח. הדיבור הוא תהליך פיסי. ביסודו טמונה פעילות הנובעת מן הספירה של ההיררכיה השנייה.

כאשר האדם כולו נמצא בתנועה, מתבצעת פעולה פיסית חזקה יותר מאשר בדיבור. לא רק חלק מהאדם מתעצב, האדם כולו מתעצב; ובישות הפיסית אשר חיה ונעה בתוך צורה, ההיררכיה הראשונה פעילה.

אם כך, בדרך זו אפשר לטפח ידיעה-עצמית אמיתית. אבל, בעשותו זאת, האדם אינו תופס רק את עצמיותו. שלב אחר שלב, הוא מבין את חלקי ישותו: הגוף הפיסי, הגוף האתרי, הגוף האסטרלי והעצמיות. ועל-ידי הבנתם, הוא גם מגיע, שלב אחר שלב, לעולמות עילאיים יותר שכמו שלוש ממלכות הטבע – ממלכות בעלי-החיים, הצמחים והמינרלים – משתייכות, כמו שלוש הממלכות הרוחיות, ליקום כולו שבו ישותו מתפתחת.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[69] ההיררכיה השלישית מתגלה כנפש ורוח טהורות. היא חיה ונעה בכל מה שהאדם חווה בנפש, בחייו הפנימיים. לא באתרי ולא בפיסי שתהליכים כלשהם היו יכולים להתרחש אם רק היררכיה זו הייתה פעילה. רק חיי-נפש היו יכולים להתקיים.

[70] ההיררכיה השנייה מתגלה כנפש ורוח הפועלת באתרי. כל מה שהינו אתרי הוא התגלות של ההיררכיה השנייה. ברם, היררכיה זו לא מתגלה ישירות בפיסי; כוחה מתפשט רק לתהליכים אתריים. רק האתרי וחיי-נפש היו יכולים להתקיים אם רק ההיררכיה השלישית וההיררכיה השנייה היו פעילות.

[71] ההיררכיה הראשונה והחזקה ביותר מתגלה כעיקרון הפעיל מבחינה רוחית בתוך הפיסי. הוא הופך את העולם הפיסי לקוסמוס. ההיררכיה השלישית וההיררכיה השנייה הן הישויות אשר מטפלות בפעילות הזאת.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[72] ברגע בו אנו ניגשים לאיברים העילאיים יותר של ישות האדם – הגוף האתרי, הגוף האסטרלי ומבנה-ה'אני' – מוכרחים אנו לחפש אחר הקשר של האדם עם ישויות הממלכות הרוחיות. רק את המבנה של הגוף הפיסי יכולים אנו להאיר תוך התייחסות לשלוש הממלכות הפיסיות של הטבע.

[73] בגוף האתרי, התבונה של הקוסמוס מתגלמת בישות האנושית. כדי שדבר זה יוכל לקרות, נדרשת פעילותן של ישויות קוסמיות, שבפעילותן המשולבת, מעצבות את הגוף האתרי של האדם, אפילו כפי שהכוחות הפיסיים מעצבים את הפיסי.

[74] בגוף האסטרלי, עולם הרוח שותל אימפולסים מוסריים אל תוך הישות האנושית. כדי שאימפולסים אלה יוכלו להציג את חייהם במבנה האדם, תלוי הדבר בפעילותן של ישויות המסוגלות לא רק לחשוב את הרוחי, אלא גם לעצבו בממשותו.

[75] במבנה-ה'אני', האדם חווה את עצמו כרוח, אפילו בגוף הפיסי. כדי שדבר זה יקרה, נדרשת פעילותן של ישויות שבעצמן, כישויות רוחיות, חיות בעולם הפיסי.

כיצד יש להשתמש במחשבות המנחות?

[76 עד 78]

אלה הרוצים לקחת חלק פעיל בתנועה, עשויים למצוא במחשבות המנחות אשר יוצאות מן הגיתהאנום, אימפולס וגורם מדרבן אשר יאפשרו להם להכניס אחדות ושלמות לכלל הפעילויות האנתרופוסופיות.

הם ימצאו בהן, שכן הם מקבלים אותן מדי שבוע, הנחיה להעמקת הבנתם את החומרים הנמצאים כבר בהישג-יד בסדרות ההרצאות ולקידומם במפגשים קבוצתיים בסדר והרמוניה מסוימים.

אין ספק שיהיה זה רצוי יותר שההרצאות הניתנות בדורנאך תועברנה בכל מקום לקבוצות האינדיבידואליות. אבל, יש לזכור כמה מורכבים הסידורים הטכניים שמהלך כזה יצריך. הוועד המנהל בגיתהאנום עושה כל מאמץ אפשרי בכיוון זה ובעתיד ייעשה הרבה יותר. אך, מוכרחים אנו לקחת בחשבון את האפשרויות הקיימות. המטרות אשר מצאו ביטוי בכנס חג-המולד תוגשמה. אך, אנו זקוקים לזמן.

לעת עתה, לאותן קבוצות שלהן יש חברים המבקרים בגיתהאנום השומעים שם את ההרצאות ויכולים להביא עמם חזרה את תכניהן למפגשי הקבוצות, יש יתרון. וקבוצות צריכות להכיר בכך ששליחת חברים אל הגיתהאנום בדרך זו הינו דבר טוב מאוד לעשותו. לעומת זאת, אין להמעייט בערכה של הפעילות אשר כבר הוגשמה בחברה האנתרופוסופית ואשר מגולמת בקורסים ובהרצאות המודפסים. אם תלמדו את הקורסים הללו ומהכותרות תעלו לזיכרון את אשר כלול תחת כותרת זו או אחרת, ואז תפנו למחשבות המנחות, תגלו שאתם נתקלים בדבר אחד בקורס אחד, דבר אחר בקורס אחר, אשר מסבירים את המחשבות המנחות באופן מלא יותר. על-ידי קריאה יחד של קטעים אשר מופיעים בקורסים שונים, תגלו את נקודות-המבט הנכונות לשם הרחבת המחשבות המנחות ופיתוחן.

אנו, בחברה האנתרופוסופית, כל הזמן מבזבזים הזדמנויות כאשר אנו משאירים את הקורסים המודפסים בלי שנגענו בהם ורוצים תמיד לשמוע מהגיתהאנום רק את 'הדברים החדשים ביותר'. ומיד יובן שהאפשרויות להדפסת הקורסים תיפסקנה אם לא ייעשה בהם שימוש נרחב.

נקודת-מבט נוספת נלקחת בחשבון. בהפצת תכני האנתרופוסופיה, נחוצה, כדבר ראשון, מידה חזקה של אחריות. מה שנאמר על עולם הרוח מוכרח לקבל צורה כזו שהתמונות של עובדות וישויות רוחיות אשר נמסרות, לא תהיינה חשופות לאי-הבנות. מי ששומע הרצאה בגיתהאנום מקבל רושם מידי וישיר. אם הוא יחזור על התכנים של מה ששמע, רושם זה יכול להדהד ממנו; והוא יהיה מסוגל לנסחם כך שיובנו כהלכה.

אך, אם חוזרים עליהם פעם שנייה או שלישית, האפשרות שישתרבו אי-דיוקים, נעשית גדולה יותר ויותר. יש לזכור את כל הדברים הללו.

ברם, נקודת-המבט הבאה הינה, קרוב לוודאי, החשובה ביותר. הנקודה אינה שהאנתרופוסופיה פשוט תישמע או תיקרא, אלא שהיא תיקלט בנפש החיה. חיוני לעבוד בחשיבה על מה שנקלט ולשאתו אל תוך הרגשות; והמחשבות המנחות נועדו באמת להציע זאת ביחס לקורסים שכבר הודפסו ומופצים. אם נקודת-מבט זו לא נלקחת בחשבון במידה מספקת, אז יימנע מטבעה של האנתרופוסופיה להתגלות דרך החברה האנתרופוסופית. בני-אדם אומרים, אם כי לכאורה בצדק: "מה יועיל לי לשמוע את כל הדברים הללו על עולמות רוחיים, אם אין ביכולתי לראות את העולמות האלה בעצמי?" מי שמדבר כך אינו מבין שראייה כזו מטופחת כאשר הפיתוח של אידיאות אנתרופוסופיות נלמד באופן אשר צוין לעיל. ההרצאות בגיתהאנום ניתנות כך שתכניהן יכולים להתקיים ולפעול באופן חופשי בתודעתם של המאזינים. אותו דבר ישים גם לתכניהם של הקורסים. אלה לא כוללים חומרים מתים הנמסרים באופן חיצוני, אלא חומרים שכאשר בוחנים אותם מהיבטים שונים, ממריצים את ראיית העולמות הרוחיים. אין לחשוב שאדם שומע את תכני ההרצאות וידיעת עולם הרוח נרכשת בנפרד באמצעות מדיטציה. בדרך זו, לעולם לא תתקדמו התקדמות של ממש. שתיהן מוכרחות לפעול יחד בנפש. ולחשוב אידיאות אנתרופוסופיות ולאפשר להן להתקיים ברגשות, גם מהווה תרגיל לנפש. אדם יתפתח לקראת עולם הרוח בעיניים פקוחות, אם ישתמש באנתרופוסופיה באופן שתיארנו.

כי, תשומת-לב מועטה מדי מוקדשת בחברה האנתרופוסופית לעובדה שהאנתרופוסופיה אינה צריכה להיות תורה מופשטת, אלא חיים ממשיים, שזהו טבעה; ואם היא נעשית לתורה מופשטת, הרי שלעתים קרובות היא אינה כלל תורה טובה יותר, אלא תורה גרועה יותר מאחרות. אך, היא הופכת לתורה רק כאשר עושים אותה כזאת – כלומר כאשר הורגים אותה. עדיין לא מובן במידה מספקת שהאנתרופוסופיה אינה רק תפיסת-עולם שונה מאחרות, אלא **שהיא מוכרחה להיקלט בצורה שונה**. את טבעה מזהים וחווים כאשר קולטים אותה בדרך שונה זו.

יש לראות בגיתהאנום מרכז **נחוץ** לעבודה ופעילות אנתרופוסופיות, אך כזה שאינו צריך לשכוח את העובדה שבחומרים האנתרופוסופיים אשר פותחו, יש לעשות שימוש גם בקבוצות. מה שמפותח בגיתהאנום יוכל להיקלט בהדרגה על-ידי החברה האנתרופוסופית כולה במובן חי ומלא, כאשר יבואו לגיתהאנום עצמו חברים רבים ככל האפשר מן הקבוצות השונות וישתתפו ככל שיתאפשר בפעילויותיו.

אבל, כל זאת יש לפתח עם לב ותודעה; מסירה גרידא של תכני ההרצאות מדי שבוע, הינו חסר-תועלת. הוועד המנהל בגיתהאנום יזדקק לזמן ויהיה עליו להיתקל בהבנה אוהדת מצד חלק מהחברים. אז, אפשר יהיה לפעול בהתאמה עם כוונתו של כנס חג-המולד.

מחשבות מנחות נוספות שהגיתהאנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[76] כדי לעורר אידיאה של ההיררכיה הראשונה – שרפים, כרובים, כתרים – עלינו לנסות ליצור תמונות שבהן הרוחי – כלומר מה שאפשר לראות רק בעל-חושי – מגלה את פעילותו בצורות המתגלות בעולם החושים. ישות רוחית, המתוארת בדימויים הנתונים לתפיסה חושית: כזה מוכרח להיות תוכן מחשבותינו על ההיררכיה הראשונה.

[77] כדי לעורר אידיאה של ההיררכיה השנייה – קיריוטטס, דינאמיס, אכסוזיאאי – עלינו לנסות ליצור תמונות שבהן הרוחי מתגלה – לא בצורות הנתונות לתפיסה חושית – אלא בדרך רוחית טהורה. ישות רוחית, המתוארת לא בדימויים הנתונים לתפיסה חושית, אלא בדימויים רוחיים טהורים: כזה מוכרח להיות תוכן מחשבותינו על ההיררכיה השנייה.

[78] כדי לעורר אידיאה של ההיררכיה השלישית – ארכאי, ארכאנגלוי, אנגלוי – עלינו לנסות ליצור תמונות שבהן הרוחי מתגלה לא בצורות הנתונות לתפיסה חושית ואף לא בדרך רוחית טהורה, אלא בדרך שבה חשיבה, רגש ורצון באים לידי ביטוי בנפש האנושית. ישות רוחית, המתוארת בדימויים של חיי הנפש: כזה מוכרח להיות תוכן מחשבותינו על ההיררכיה השלישית.

הופעת עידן מיכאל

[79 עד 84]

לפני המאה התשיעית ועד אליה ולאחר מיסטריות גולגתא, האדם ניצב בקשר שונה למחשבותיו מזה שהיה לו בזמנים מאוחרים יותר. לא הייתה לו התחושה שהוא עצמו יצר את המחשבות אשר חיו בנפשו. הוא התייחס אליהן כאינספירציות מעולם רוחי. וכאשר היו לו מחשבות על מה שהוא קלט באמצעות חושיו, אפילו מחשבות אלה היוו עבורו התגלויות של האלוהי אשר דיבר אליו מתוך הדברים של החושים.

מי שיש ברשותו ראייה רוחית יבין את ההתנסות הזאת. כי, כאשר משהו שהינו ממשי במובן רוחי נמסר לנפש, לאדם לא תהיה לעולם התחושה: "שם ישנה התרשמות רוחית ואני עצמי מפתח את החשיבה שעמה אבין אותה." אבל, אדם רואה את המחשבה שההתרשמות כוללת ואשר נמסרת עמה, באופן אובייקטיבי לא פחות מן ההתרשמות עצמה.

(בהקשר זה, כאשר נמסרים תאריכים, יש להתייחס אליהם כציון גס של התקופה; המעבר מתרחש באופן הדרגתי למדי.) במובן זה, אנו יכולים לומר שהמאה התשיעית ראתה את המרצתה של התבונה האישית האינדיבידואלית בנפשות בני-האדם.

האדם החל לחוש: "אני יוצר בעצמי את מחשבותיי." ויצירה זו של מחשבות נעשתה לדבר בעל חשיבות עליונה בחיי הנפש, כך שהאדם ראה בהתנסות האינטלקטואלית את עצם מהותה והווייתה של נפשו. בזמנים קדומים יותר, לבני-האדם הייתה תפיסה אימגינטיבית של הנפש. עבורם, הדבר היסודי אודות הנפש לא היה שהיא יצרה מחשבות, אלא שהיא לקחה חלק בתוכן הרוחי של היקום. היו אלה הישויות הרוחיות העל-חושיות שאותן הם תפסו כחושבות – ובהרחבת השפעתן על הישות האנושית – חושבות גם בו. מה שחי בישות האנושית של העולם הרוחי העל-חوشي – את הדבר הזה הם חשו כנפש.

ברגע בו אנו חודרים אל תוך עולם הרוח בראייה עילאית יותר, אנו נתקלים בישויות רוחיות ממשיות ומוחשיות, כוחות רוחיים. בתורות העתיקות, הכוח שממנו נבעו מחשבות בדברים, כונה **מיכאל**. שם זה עדיין יכול להיות ישים, כי זו אמת שפעם ישויות אנוש קלטו את המחשבות של מיכאל. מיכאל שלט בתבונה הקוסמית. אך, מן המאה התשיעית ואילך, בני-האדם לא חשו עוד שמיכאל העביר להם מחשבות בהשראה. המחשבות יצאו מתחום שלטונו – נפלו מעולם הרוח, אל תוך נפשות בני-האדם אשר עברו אינדיבידואליזציה.

מאז ואילך, חיי החשיבה התפתחו במין האנושי. בהתחלה, בני-אדם לא היו בטוחים ביחס למה שהם החזיקו במחשבותיהם. אי-ודאות זו מצאה ביטוי ממשי מאוד בתורות הסכולסטיות. המלומדים חולקו לנומינליסטים ולריאליסטים. הריאליסטים שאותם הובילו תומס אקווינס הקדוש ואלה אשר היו קרובים אליו, עדיין חשו את הקרבה הקדומה בין המחשבה והדבר. לפיכך, הם ראו במחשבות ממשות אשר חיה בדברים. הם התייחסו למחשבות של האדם כממשות אשר זורמת מן הדברים אל תוך הנפש האנושית.

הנומינליסטים חשו בעוצמה רבה את העובדה שהנפש יוצרת את מחשבותיה. הם חשו שהמחשבות היו רק משהו שהתקיים באופן סובייקטיבי בנפש ולא היה לו שום קשר לאובייקטים. הם דגלו בדעה שמחשבות הן רק שמות שהאדם נתן לדברים. (הם לא דיברו על 'מחשבות', אלא על 'אוניברסלים', אך זה לא נלקח בחשבון עבור עיקרון התורה, היות שהמחשבות תמיד כוללות משהו אוניברסלי בהשוואה לאובייקטים אינדיבידואליים.)

אנו יכולים לומר שהריאליסטים רצו להישאר נאמנים למיכאל; אף על פי שהמחשבות נפלו מתחמו אל תוך תחמו של האדם, הם רצו, כהוגים, לשרת את מיכאל כשליט התבונה הקוסמית. הנומינליסטים נטשו את מיכאל, ביחס לחלק הלא-מודע של נפשם. הם לא התייחסו למיכאל כשליט המחשבות, אלא לאדם. הנומינליזם התפשט בכל מקום והשפעתו התעצמה עד לשליש האחרון של המאה התשע-עשרה. אז, באותה תקופה, אותם בני-אדם שהיו מסוגלים לקלוט את המאורעות הרוחיים ביקום, חשו שמיכאל עקב אחר זרם החיים האינטלקטואליים. הוא חיפש אחר מטמורפוזת חדשה של שליחותו הקוסמית. קודם לכן, הוא אפשר למחשבות לזרום מן העולם הרוחי החיצוני אל תוך נפשות בני-האדם; מאז השליש האחרון של המאה התשע-עשרה, הוא רצה לחיות בנפשות האנושיות שבהן המחשבות נוצרות. בזמנים מוקדמים יותר, הישויות האנושיות הקשורות למיכאל ראו אותו מפתח את פעילותו בתחום הרוחי; עתה, הם יודעים שהם מוכרחים לאפשר למיכאל לשכון בלבם; עתה, הם מקדישים לו את חייהם הרוחיים, המבוססים על החשיבה; עתה, הם מאפשרים לעצמם, בחיי החשיבה החופשיים והאינדיבידואליים שלהם, לקבל את הוראותיו של מיכאל ביחס לנתיבים הנכונים של הנפש.

כאשר אלה שבחייהם הארציים הקודמים קלטו את מחשבותיהם על-ידי אינספירציה, כלומר משרתים של מיכאל, חזרו לחיים הארציים בשלהי המאה התשע-עשרה, הם נמשכו מרצונם לקהילה של מיכאל. עתה, הם נשאו עיניהם אל מי שקודם לכן העניק להם בהשראה מחשבות, כמנחה שלהם ביצירת מחשבות עילאיות יותר.

מי שמבין כיצד יש להתבונן בדברים כאלה, מודע לשינוי הגדול שחל בשליש האחרון של המאה התשע-עשרה ביחס לחיי החשיבה האנושיים. לפני אותה תקופה, האדם היה יכול רק לחוש כיצד מחשבות נוצרות בישותו שלו; מאז הזמן שצוין, הוא יכול לרומם את עצמו אל מעל לישותו שלו; הוא יכול להפנות את תודעתו אל הרוחי; שם, הוא פוגש את מיכאל, המוכיח את קרבתו הקדומה לכל דבר הקשור לחשיבה.

הוא משחרר את החשיבה מתחום הראש; הוא מפנה עבודה את הדרך אל הלב; הוא מעורר התלהבות ברגשות, כך שהתודעה האנושית תוכל להתמלא במסירות לכל מה שיכול להיחווה באור החשיבה.

עידן מיכאל החל. לבבות מתחילים להחזיק מחשבות; עתה, התלהבות רוחית מתפתחת, לא רק מחשיבה מיסטית, אלא מנפשות אשר טוהרו על-ידי החשיבה. להבין זאת, משמעו לקלוט את מיכאל בלב. מחשבות שבזמן הנוכחי שואפות לתפוס את הרוח, מוכרחות לנבוע מן הלבבות אשר פועמים למען מיכאל כנסיך הלוחם של החשיבה ביקום.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[79] מבחינה רוחית, אנו יכולים לגשת אל ההיררכיה השלישית – ארכאי, ארכאנגלוי, אנגלוי – על-ידי ידיעת החשיבה, הרגש והרצון, כדי לקלוט בהם את הרוח אשר פועל בנפש. בהתחלה, החשיבה מציבה בעולם, לא ממשות ברת-תוקף, אלא רק תמונות. הרגש חי ונע בתחום זה של תמונות; ונושא עדות לנוכחותה של ממשות באדם, אך אינו יכול לחיות בו או לבטאו כלפי חוץ. הרצון מפתח מציאות המניחה מראש את קיומו של הגוף, אך לא מסייע באופן מודע לעיצובו. הממשות הרוחית אשר חיה ברגש שלנו נועדה לגרום לגוף לקחת חלק בלחות ממשות; הממשות הרוחית אשר חיה ברצון שלנו באופן מודע כדי לסייע בעיצוב הגוף – כל זה חי בהיררכיה השלישית.

[80] מבחינה רוחית, אנו יכולים לגשת אל ההיררכיה השנייה – אכסוזיא, דינאמיס, קיריוטס – על-ידי כך שנתעורר לראות בעובדות של הטבע את ההתגלויות של ישות רוחית השוכנת בהן. אם כך, ההיררכיה השנייה קובעת את מקום משכנה בטבע, כדי לפעול שם על נפשות.

[81] מבחינה רוחית, אנו יכולים לגשת אל ההיררכיה הראשונה – שרפים, כרובים, כתרים – על-ידי כך שנתעורר לראות בעובדות הניצבות לפנינו בממלכות הטבע והאדם את המעשים (היצירות) של ישות רוחית הפועלת בהם. אם כך, להיררכיה הראשונה יש את ממלכות הטבע והאדם כפרי עבודתה, היכן שהיא מגלה את הווייתה.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[82] האדם נושא מבטו מעלה אל עולמות הכוכבים; מה שמוצג שם בפני חושיו אינו אלא ההתגלות החיצונית של אותן ישויות רוחיות – ומעשיהן – שעליהן דיברנו כישויות של ממלכות או היררכיות רוחיות.

[83] האדמה היא זירת הפעולה של שלוש ממלכות הטבע וממלכת האדם, בה במידה שהן מגלות את הפאר החיצוני והחושי של פעילותן של ישויות רוחיות.

[84] הכוחות, הפועלים מישויות רוחיות אל תוך הממלכות הארציות של הטבע ואל תוך ממלכת האדם, מתגלות לרוח האנושית בידיעה אמיתית – כלומר רוחית – של העולמות זרועי-הכוכבים.

מצב הנפש האנושית לפני הופעת עידן מיכאל

[85 עד 87]

היום, אנצל את ההזדמנות למסור מחשבות נוספות העולות בקו אחד עם המאמר שלי הופעת עידן מיכאל.

עידן מיכאל הופיע באבולוציה של המין האנושי בתקופה אשר באה, מצד אחד, לאחר השליטה של 'יצירת מחשבות' אינטלקטואלית, ומצד שני, לאחר הפניית ההתרשמות והראייה האנושיות כלפי העולם החיצוני של החושים, כלפי העולם הפיסי.

מטבעה, יצירת-מחשבות אינה בהכרח אבולוציה בכיוון המטריאליזם. מה שבזמנים עברו, הגיע לישות האנושית כמשהו אשר נמסר לו בהשראה, כלומר עולם האידיאות, נעשה, בזמן שקדם לתקופת מיכאל, לקניינה של הנפש האנושית. הנפש אינה קולטת עוד את האידיאות 'מלמעלה' מתוך התוכן הרוחי של הקוסמוס: היא מפיקה אותן בעצמה באופן פעיל מתוך הטבע הרוחי של הישות האנושית עצמה. בכך, האדם נעשה בשל להגות בישותו הרוחית. עד כה, הוא לא חדר אל תוך המעמקים הללו של טבעו. הוא ראה את עצמו, כביכול, כטיפה מים הרוחניות הקוסמית, טיפה אשר התנתקה מאותו ים של רוחניות קוסמית לתקופת חיים ארציים אלה, רק כדי להתאחד עמו שוב עם סיומם של החיים הארציים.

יצירת-המחשבות אשר מתרחשת בישות האנושית מצביעה על התקדמות בידיעה-עצמית אנושית. בהסתכלות מתוך העל-חושי, היא מופיעה כך. הכוחות הרוחיים שאנו יכולים לכנותם מיכאל, שלטו על האידיאות בקוסמוס הרוחי. הישות האנושית חוותה את האידיאות הללו על-ידי כך שהיא לקחה חלק עם נפשה בחייו של עולם-מיכאל. התנסות זו הפכה עתה לשלו ומיד לאחר מכן נוצרה היפרדות זמנית של הישות האנושית מעולם-מיכאל. עם המחשבות מזמנים קדומים אשר נמסרו בהשראה, האדם קלט באותו זמן את תוכנו של עולם הרוח. היות שהשראה זו פסקה והאדם יוצר עתה את מחשבותיו מתוך פעילותו שלו, הוא מופנה אל תפיסת-החושים כדי למצוא תוכן עבור מחשבות אלה. כך, האדם הוכרח למלא בתוכן חומרי את הרוחניות שלה זכה. הוא נפל אל תוך ההשקפה המטריאליסטית באותה תקופה אשר הביאה את ישותו הרוחית לשלב גבוה יותר של התפתחות.

דבר זה עלול להוות בקלות אי-הבנה. אנו יכולים להבחין רק ב'נפילה' אל תוך המטריאליזם ולהצטער על כך. ברם, בעוד שההתרשמות והראייה של עידן זה היו צריכות להיות מוגבלות לעולם הפיסי החיצוני, התפתחה בתוך הנפש, כהתנסות ממשית, רוחניות מטוהרת המתקיימת בפני עצמה של הישות האנושית.

ועתה, בעידן מיכאל, רוחניות זו מוכרחה לא להישאר עוד **התנסות** לא-מודעת, היא מוכרחה להיות מודעת לטבעה הנכון. זה מסמל את כניסתה של ישות מיכאל אל תוך הנפש האנושית. לפרק זמן מסוים, האדם מילא את רוחו בצד החומרי של הטבע; עליו למלא אותה שוב בתוכן קוסמי המורכב מרוחניות שהינה שלו עצמו. יצירת-מחשבות אבדה לזמן מה בחומר של הקוסמוס; יש למוצאה שוב ברוח הקוסמית. אל תוך עולם המחשבות הקר והמופשט, יכול להיכנס חום, יכולה להיכנס ממשות-רוח מלאה בהוויה. זה מייצג את תחילת עידן מיכאל.

תודעת החירות הייתה יכולה להתפתח רק במעמקי הנפש האנושית על-ידי היפרדות זו מישות-החשיבה של העולם. מה שבא מן המרומים, היה צריך להימצא שוב במעמקים. זוהי הסיבה לכך שהתפתחותה של תודעת החירות הייתה קשורה תחילה לידיעת הטבע שהייתה מוכוונת אך ורק לחיצוני. בעוד שהאדם פיתח באופן לא-מודע את תודעתו ביצירת אידיאות ברורות, חושיו הוכוונו כלפי חוץ אך ורק אל מה שהינו חומרי, אך זה לא הפריע בשום דרך לזרע הרך שהחל לנבוט בנפש.

אך, ההתנסות של הרוחי, יחד עם **ראיית** הרוחי, יכולות להיכנס שוב אל תוך ראיית העולם החומרי החיצוני בדרך חדשה. ידיעת הטבע אשר נרכשה במהלך עידן המטריאליזם יכולה להיות מובנת בחיים הפנימיים של הנפש בדרך רוחית. מיכאל, אשר דיבר 'מלמעלה', יכול להישמע 'מבפנים', היכן שהוא יתחיל לשכון. באופן אימגינטיבי יותר, אפשר לבטא זאת כך: טבע-השמש שבמשך פרקי זמן ארוכים קלט רק מן הקוסמוס, יתחיל לקרון בתוך הנפש. הוא ילמד לדבר על **שמש פנימית**. הדבר לא ימנע ממנו מלדעת את עצמו כישות ארצית במהלך חייו שבין לידה ומוות; אבל, הוא יבין שישות ארצית זו שלו **מובלת על-ידי השמש**. הוא ילמד לחוש כאמת שישות מציבה אותו, בטבעו הפנימי, באור הקורן על הוויית-הקיום הארצית, אך לא מוצת בה. בתחילת עידן מיכאל, עדיין היה יכול להיראות כאילו כל זה היה רחוק מאוד מן האנושות; אך, 'ברוח' זה קרוב; צריך רק לראותו. הרבה מאוד תלוי בעובדה זו, שהאידיאות של האדם לא תישארנה רק 'חושבות', אלא במחשבה הן תפתחנה **ראייה**.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[85] במהלך העידן הקוסמי הנוכחי, האדם חווה את עצמו בהתחלה בתודעת-היום הערה. התנסות זו מסתירה ממנו את העובדה שבמצב זה של ערות, ההיררכיה השלישית נוכחת בהתנסות שלו.

[86] בתודעת-חלום, האדם חווה, בדרך כאוטית, את ישותו שלו בהיותה מאוחדת באופן לא-הרמוני עם ישות-הרוח של העולם. כאשר התודעה האימגינטיבית מתממשת כקוטב הנגדי של תודעת-חלום, האדם נעשה מודע לכך שההיררכיה השנייה נוכחת בהתנסות שלו.

[87] בתודעת-שינה חסרת-חלומות, האדם חווה, באופן לא-מודע, את ישותו שלו מאוחדת עם ישות-הרוח של העולם. כאשר התודעה העוברת בהשראה מתממשת כקוטב הנגדי של תודעת-השינה, האדם נעשה מודע לכך שההיררכיה הראשונה נוכחת בהתנסות שלו.

אפוריזמים מהרצאה לחברים בלונדון, 24 באוגוסט 1924

[88 עד 102]

בשלב הנוכחי של האבולוציה שלה, התודעה האנושית מציגה שלוש צורות: תודעת-ערות, תודעת-חלום ותודעת-שינה חסרת-חלומות.

תודעת-הערות חווה את העולם החיצוני באמצעות החושים, יוצרת עליו אידיאות ומתוך אותן אידיאות יכולה לתאר עולם רוחי טהור. תודעת-החלום מפתחת תמונות שבהן העולם החיצוני עובר שינוי כמו למשל, כאשר השמש הקורנת על המיטה נחוות בחלום כאש גדולה על כל פרטיה. או, עולמו הפנימי של אדם עשוי להופיע לפניו בתמונות סמליות כמו למשל, לב פועם בתמונה של תנור אשר חומם יתר על המידה. זיכרונות עשויים להופיע מחדש בתודעת-חלום. מה שתמונות-זיכרון אלה כוללות, אינו מושאל מעולם החושים, אלא מעולם הרוח. ברם, באמצעות תמונות-זיכרון, בלתי-אפשרי לחדור עם הבנה אל תוך עולם הרוח מפני שהן מעורפלות מדי כדי שאפשר יהיה לרוממן אל תוך תודעת-הערות ומשום שהמעט שאפשר יהיה לתפוס, לא יוכל להיות מובן באמת.

אך, ברגע ההתעוררות אפשר לתפוס הרבה מעולם החלומות כדי להיעשות מודע לכך שזהו העתק לא-מושלם של התנסות רוחית אשר ארעה במהלך השינה, אך ברובה חומקת מתודעת-הערות. כדי להבין זאת, נחוץ רק לעצב את רגע ההתעוררות בדרך כזו שהעולם החיצוני לא יתייצב כולו בבת-אחת בפני הנפש, אלא שהנפש, בלי להתייחס עדיין לעולם החיצוני, תחוש את עצמה מתמסרת למה שנחוה בפנימיות.

בתודעת-שינה חסרת-חלומות, הנפש חווה התנסויות שאין להן עבור הזיכרון איזושהי משמעות יותר מאשר פרק זמן כלשהו בין ההירדמות וההתעוררות.

על ההתנסויות הללו אפשר לדבר כלא-קיימות, עד שהדרך אליהן נפתחת על-ידי מחקר רוחי-מדעי. אך, אם זה יתרחש, אם התודעה האימגינטיבית והתודעה האינספיריטיבית המתוארות בספרות האנתרופוסופית תפותחנה, אז מתוך חשכת השינה תופענה התמונות והאינספירציות המשתייכות להתנסויות של מחזורים קודמים של חיים על האדמה. אז, יתאפשר לסקור גם את תוכנה של תודעת-החלום. תוכן זה אינו יכול להיתפס על-ידי תודעת-ערות; הוא קשור לעולם שבו האדם שוכן כנפש שלא בהתגשמות בין שני מחזורים עוקבים של חיים ארציים.

אם נלמד להכיר את אשר מסתתר מאחורי תודעת-החלום ותודעת-השינה בעידן הנוכחי, אז תתבהר הדרך אל הבנת צורותיה של התודעה האנושית בעידני עבר. ברם, אדם אינו יכול להגיע אליה באמצעות

מחקר חיצוני; כי, ראייה המתקבלת מן העולם החיצוני מראה רק את תופעות הלוואי המאוחרות של התנסויות התודעה האנושית בזמנים קדם-היסטוריים. הספרות האנתרופוסופית מוסרת מידע על הדרך שבה, באמצעות מחקר רוחי, יכול אדם להגיע לראייתן של התנסויות כאלה.

ממחקר רוחי מתגלה שבזמנים מצריים קדומים, הייתה ברשות האדם תודעת-חלום אשר דמתה יותר לתודעת-ערות אשר סיפקה לא רק רשמי-חושים שאפשר לתפוס במחשבות בעלות קווי-מתאר ברורים, אלא גם את הרוחי הנמצא בפעולה בעולם החושים. בכך, תודעת האדם הייתה באופן אינסטינקטיבי בעולם שאותו עזב כאשר התגשם על האדמה – העולם שאליו יחזור שוב לאחר שיחצה את שער המוות.

מצבות-זיכרון חקוקות ורישומים אחרים אשר נשתמרו מזמנים עתיקים מוסרים לאלה המתעמקים בהם בתודעה בלתי-משוחדת, עדות ברורה לתודעה מסוג זה, המשתייכת לעידן שממנו לא קיימים שום שרידים חיצוניים.

בזמנים המצריים העתיקים, תודעת-השינה כללה חלומות על עולם הרוח, כפי שתודעת-השינה בימינו כוללת חלומות שמקורם בעולם הפיסי. אך, בקרב עמים אחרים, אנו מגלים סוג נוסף של תודעה. ההתנסויות אשר נחו במהלך השינה, עברו אל תוך תודעת-הערות בדרך כזו שהייתה שם ראייה אינסטינקטיבית של מחזורים חוזרים-ונשנים של חיים ארציים. מסורות הידיעה של מחזורים חוזרים-ונשנים של חיים ארציים אשר היו ברשות האנושות העתיקה, מקורן בצורות אלה של תודעה.

בתודעה אימגינטיבית מפותחת, שוב אנו מגלים את תודעת-החלומות שבזמנים עתיקים הייתה מעומעמת ואינסטינקטיבית, אלא שבתודעה אימגינטיבית היא מודעת לגמרי, כמו בחיי-הערות שלנו. ובאמצעות ידיעה אינספירטיבית, אנו נעשים מודעים לתובנה האינסטינקטיבית הקדם-היסטורית שעדיין ראתה משהו מן המחזורים החוזרים-ונשנים של חיים ארציים.

מחברים מודרניים של היסטוריית האנושות אינם מבחינים בטרנספורמציה זו בצורותיה של התודעה האנושית. הם היו רוצים להאמין בכך שבסך הכול הצורות הנוכחיות של התודעה התקיימו כל עוד האנושות התקיימה על האדמה. ואף-על-פי-כן, את מה שמצביע על צורות אחרות של תודעה, כלומר המיתוסים וסיפורי-האגדות, הם היו מעדיפים להתייחס אליו כתוצאה של דמיון פואטי של אדם פרימיטיבי.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[88] בתודעת-היום הערה, האדם חווה את עצמו, במהלך העידן הקוסמי הנוכחי, ניצב בעולם הפיסי.

התנסות זו מסתירה ממנו את נוכחותן של השפעותיהם של חיים בין מוות ולידה חדשה, בתוך ישותו שלו.

[89] בתודעת-חלום, האדם חווה בדרך כאוטית את ישותו שלו מאוחדת באופן לא-הרמוני עם הישות

הרוחית של העולם. תודעת-הערות אינה יכולה לתפוס את התוכן הממשי של תודעת-החלום. לתודעה

אימגינטיבית ואינספירטיבית, מתגלה כיצד עולם הרוח שבו האדם חי בין מוות ולידה חדשה, עוזר לבניית ישותו הפנימית.

[90] בתודעת-שינה חסרת-חלומות, האדם חווה, באופן לגמרי לא-מודע, את ישותו שלו חדורה בתוצאתם של מחזורים קודמים של חיים ארציים. תודעה אינספירטיבית ואינטואיטיבית חודרת עד לראייה ברורה של התוצאות הללו ורואה את פעילותם של מחזורים קודמים של חיים ארציים במסלול שנועד – הקארמה – במחזור החיים הנוכחי.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[91] בעידן הקוסמי הנוכחי, הרצון נכנס אל תוך התודעה הרגילה רק דרך החשיבה. עתה, בתודעה זו, נקודת-המוצא שלנו מוכרחה להיות תמיד משהו הנתון לתפיסת החושים. כך, אפילו על הרצון שלנו, אנו מבינים רק מה שעובר ממנו אל תוך עולם רשמי-החושים. בתודעה הרגילה, רק על-ידי התבוננות-עצמית בחשיבה שהאדם נעשה מודע לדחפי-הרצון שלו, בדיוק כפי שרק על-ידי התבוננות שהוא נעשה מודע לעולם החיצוני.

[92] הקארמה הפועלת ברצון היא קניין המשתייך לו ממחזורים קודמים של חיים על האדמה. לכן, מרכיב זה של הרצון אינו יכול להיות מובן עם האידיאות של הוויית-קיום חושית רגילה, המוכוונות אך ורק אל החיים הארציים הנוכחיים.

[93] היות שהן אינן מסוגלות לתפוס את הקארמה, אידיאות אלה מייחסות למה שאינו מובן להן בדחפי-הרצון של האדם לחשיכה המיסטית של המבנה הגופני, בעוד שבמציאות היא פעילות של מחזורים קודמים של חיים ארציים.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[94] האדם מתקיים בעולם הפיסי עם החיים הרגילים באידיאות המועברות על-ידי החושים. כדי שעולם זה ייכנס לתודעה, הקארמה מוכרחה להיות שקטה בחיי החשיבה שלו. בחיים של יצירת אידיאות, האדם כביכול שוכח את הקארמה שלו.

[95] הקארמה מתנהלת בהתגלויות הרצון. אך, פעילותה נשארת בלא-מודע. כאשר נושאים אל האימגינציה המודעת את אשר פועל באופן לא-מודע ברצון, הקארמה נעשית מובנת. האדם חש את גורלו בתוכו.

[96] כאשר אינספירציה ואינטואיציה נכנסות אל תוך אימגינציה, אז, מלבד הדחפים בהווה, התוצאה של מחזורים קודמים של חיים ארציים נעשית בררת-תפיסה בפעילות הרצון. חיי העבר מתגלים, בהתקיימם בהווה.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[97] בתיאור גס יותר, אפשר לומר: חשיבה, רגש ורצון חיים בנפש האדם. בניסוח עדין יותר, עלינו להוסיף: החשיבה מוכרחה לכלול תמיד בסיס של רגש ורצון; הרגש – בסיס של חשיבה ורצון; הרצון – בסיס של חשיבה ורגש. ברם, בחיי החשיבה, החשיבה שולטת; בחיי הרגש, הרגש שולט; ובחיי הרצון, הרצון שולט על התכנים האחרים של הנפש.

[98] הרגש והרצון של חיי החשיבה כוללים את התוצאה הקארמתית של מחזורים קודמים של חיים על האדמה. החשיבה והרצון של חיי הרגש קובעים מבחינה קארמתית את אופיו של האדם. החשיבה והרגש של חיי הרצון מנתקים את החיים הארציים הנוכחיים מקשרים קארמטיים.

[99] ברגש וברצון של החשיבה, האדם חי את קארמת העבר שלו; בחשיבה וברגש של הרצון, הוא מכין את הקארמה העתידית שלו.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[100] מקום מושבן האמיתי של מחשבות האדם הוא בגוף האתרי. ברם, שם קיימים כוחות של חיים והוויה ממשיים. הם מטביעים עצמם בגוף הפיסי ו'מחשבות שהוטבעו' יש להן את האופי האפוף צל שבו תודעת-היומיום יודעת אותן.

[101] הרגש אשר חי במחשבות מגיע מהגוף האסטרלי והרצון – מה'אני'. בשינה, הגוף האתרי מואר בעולם מחשבותיו, אך האדם עצמו אינו משתתף בזה. כי הוא הסיג, עם הגוף האסטרלי את רגש המחשבות ועם ה'אני' את הרצון שלהן, מהגוף האתרי ומהגוף הפיסי.

[102] ברגע בו הגוף האסטרלי וה'אני' מאבדים את הקשר שלהם למחשבות של הגוף האתרי, הם יוצרים קשר עם 'הקארמה' – עם ראיית המאורעות לאורך מחזורים חוזרים-ונשנים של חיים על האדמה. מתודעת-היומיום, ראייה זו נשללת, אך תודעה על-חושית יכולה לקלוט אותה.

דרכו של מיכאל ומה שקדם לה

[103 עד 105]

בלתי-אפשרי לקלוט באור הנכון כיצד אימפולס מיכאל פורץ אל תוך האבולוציה האנושית, אם דוגלים בתפיסה שהינה מקובלת כיום באופן אוניברסלי, ביחס לקשר של עולם האידיאות החדש עם הטבע. חושבים ששם בחוץ קיים הטבע עם כל אשר הוא מגשים ומהווה; בתוכנו, יש לנו אידיאות. אידיאות אלה הן מחשבות על אודות הדברים שבטבע או על אודות החוקים המכונים חוקי טבע. ההוגים בימינו עוסקים, לפני הכול, בלהראות כיצד ליצור אידיאות כאלה שתעמודנה בקשר אמיתי עם הטבע או שבהן צריכים להיכלל חוקי הטבע האמיתיים.

עבורן, ישנה חשיבות מועטה לדרך שבה אידיאות אלה קשורות לאדם עצמו. אך, לאמיתו של דבר, לא תיתכן שום תובנה ממשית עד שתעלה השאלה הבאה: מה חווה האדם דרך האידיאות המדעיות-טבעיות של הזמנים המודרניים?

אפשר להגיע לתשובה בדרך הבאה.

כיום, האדם חש שהאידיאות נוצרות בתוכו דרך פעילות נפשו. יש לו תחושה שהוא עצמו יוצר את האידיאות שלו, בעוד שרק רשמי-חושים מגיעים אליו מבחוץ.

לא תמיד שהאדם חש כך. בזמנים שעברו, הוא לא הבין את תוכן האידיאות שלו כמשהו שהוא יצר בעצמו, אלא כמשהו שהתקבל דרך אינספירציה מן העולם העל-חושי.

לתחושה זו היו שלבים שונים. ושלבים אלה היו תלויים באותו חלק של ישות האדם שבו הוא חווה את מה שהוא מכנה כיום, האידיאות שלו. כיום, בתקופת התפתחותה של הנפש-הרוחית או נפש-התודעה, מה שכלול ב'מחשבות המנחות' בפרק הקודם נכון לגמרי: – מקום מושבן האמיתי של המחשבות הוא בגוף האתרי האנושי. ברם, שם הם כוחות ממשיים, חיים. הם מטביעים את עצמם בגוף הפיסי וכ'מחשבות שהוטבעו' יש להן את האופי האפוף צל המוכר לתודעה הרגילה.

עתה, אפשר לחזור לאחור אל זמנים שבהם המחשבות נחוו ישירות ב'אני'. אך, באותם זמנים הן לא היו אפופות צל כפי שהן כיום, והן אף לא היו רק חיות; הן היו מלאות נפש ורוח. אך, משמעות הדבר היא שהאדם לא רק חשב את מחשבותיו; ההתרשמות של ישויות רוחיות ממשיות הייתה לו כהתנסות.

בכל מקום בקרב העמים העתיקים, מוצאים את התודעה אשר נשאה מבטה אל עולם של ישויות רוחיות. השרידים ההיסטוריים של דבר זה מתוארים כיום כתודעה אשר באה לידי ביטוי במיתוסים ומיתולוגיות, שלא מייחסים להם חשיבות רבה לשם הבנת העולם הממשי. ועם זאת, עם תודעה זו שהאדם ניצב בעולמו שלו – בעולם של מקורו האמיתי – בעוד שעם תודעתו הנוכחית, הוא מורם מתוך עולמו שלו. האדם הוא רוח; ועולמו שלו הוא עולמן של ישויות רוחיות.

השלב הבא היה שלב שבו יסוד החשיבה לא נחוה עוד על-ידי ה'אני', אלא על-ידי הגוף האסטרי. כאן, הנפש מאבדת את הראייה הישירה של הרוח. המחשבה מופיעה כיסוד מונפש וחי.

בשלב הראשון של ראיית ישויות רוחיות ממשיות, האדם לא חש בחזקה את הכורח לחבר בין מה שהוא רואה ומה שהוא קולט דרך חושי. התופעות הנתונות לתפיסת החושים נראות כמעשים של מה שראה באופן על-חושי, אך הוא אינו חש שנכפה עליו לפתח מדע מיוחד של מה שנראה ישירות על-ידי ראייה רוחית. יתר על כן, עולם הישויות הרוחיות, שהוא רואה, עשיר כל-כך שתשומת-לבו מכוונת אליו מעל לכל הדברים.

הדבר שונה בשלב השני של התודעה. כאן, הישויות הרוחיות הממשיות נסותרות; השתקפותן מופיעה בצורה של חיים מונפשים. האדם מתחיל לייחס את 'חיי הטבע' ל'חיים אלה של נפשות'. בישויות ובתהליכים של הטבע הוא מחפש אחר הישויות הרוחיות הפעילות ואחר מעשיהן. את התוצאה של שלב זה של תודעה אפשר לראות מבחינה היסטורית במה שמופיע מאוחר יותר כחיפוש של האלכימאים.

כאשר בשלב הראשון של התודעה האדם 'חשב' את הישויות הרוחיות, הוא חי לגמרי בישותו שלו; וגם בשלב השני הוא עדיין נמצא קרוב למדי למקורו. אך, בשני השלבים בלתי-אפשרי שהאדם יפתח, במובן האמיתי של המילה, את דחפי-הפעולה הפנימיים שלו.

רוחניות שהינה בעלת טבע דומה לו, פועלת בתוכו. מה שנראה שהוא עושה הוא התגלותם של תהליכים הנוצרים על-ידי ישויות רוחיות. מה שהאדם עושה הוא ההתגלות הפיסית במידה ניכרת של מאורע רוחי-אלוהי ממשי הניצב מאחור.

תקופה שלישית בהתפתחות התודעה מביאה את החשיבה לתודעה בגוף האתרי, אך כחשיבה חיה.

היוונים חיו בתודעה זו כאשר התרבות היוונית הייתה בשיא פריחתה. היווני הקדום לא יצר מחשבות לעצמו ואז הסתכל עמן בעולם כיצירות שלו עצמו, אלא כאשר הוא חשב שהוא חש שניעורו חיים בקרבו – חיים אשר פעמו גם באובייקטים ובמאורעות שמחוצה לו.

אז, בפעם הראשונה עלתה באדם הכמיהה לחירות בפעולותיו – עדיין לא חירות אמיתית, אלא הכמיהה אליה.

האדם, אשר חש את החיים והפעילות של הטבע באים לידי ביטוי בתוכו, היה יכול לפתח את הכמיהה לנתק את פעילותו שלו מן הפעילות שהוא קלט מחוצה לו ומסביבו. אך, ככלות הכול, פעילות חיצונית זו עדיין נתפסה כתוצאה הסופית של עולם-רוח פעיל, שהינו בעל טבע דומה לזה של האדם עצמו.

רק לאחר שהמחשבות הוטבעו בגוף הפיסי ולאחר שהתודעה התפשטה רק עד הטבעה זו – רק אז הופיעה האפשרות של חירות. זה קרה במאה החמש-עשרה לספירה.

עבור האבולוציה של העולם, הנקודה החשובה אינה: "מה משמעותן של האידיאות של מדעי הטבע המודרניים ביחס לטבע?" כי, למעשה, האידיאות הללו קיבלו את צורתן, לא כדי לספק לאדם תמונה מסוימת של הטבע, אלא כדי לקדמו לשלב מסוים באבולוציה שלו.

כאשר המחשבות אחזו בגוף הפיסי, נשללו מהרוח, מהנפש ומהחיים תכניהם הישירים, ונשאר רק הצל המופשט הקשור לגוף הפיסי. מחשבות כאלה יכולות רק להכניס את מה שהינו פיסי וחומרי אל תוך מושא הידיעה שלהן, כי הן עצמן **ממשיות** רק בגוף הפיסי והחומרי של האדם. המטריאליזם הופיע לא מפני שישויות ותהליכים חומריים יכולים להיתפס בטבע החיצוני, אלא מפני שהאדם היה צריך לעבור שלב בהתפתחותו אשר הובילו בהתחלה לתודעה המסוגלת לראות רק התגלויות חומריות. תוצאתה של התפתחות חד-צדדית הכרחית זו באבולוציה האנושית, הייתה השקפת-הטבע המודרנית.

זוהי משימתו של מיכאל להכניס אל תוך הגופים האתריים האנושיים את הכוחות שבאמצעותם צלליות-המחשבה תוכלנה לרכוש **חיים** חדשים; אז, הנפשות והרוחות בעולמות העל-חושיים תטינה לעבר המחשבות אשר ניעורו לחיים, והישות האנושית המשוחררת תהיה מסוגלת לחיות בתוכן, בדיוק כפי שקודם לכן, הישות האנושית אשר הייתה רק התמונה הפיסית של הפעילות שלהן, חייתה בתוכן.

מחשבות מנחות נוספות שהגיתהאנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[103] באבולוציית המין האנושי, התודעה יורדת בסולם החשיבה המתגלה. היה שלב מוקדם יותר בתודעה שבו האדם חווה את המחשבות ב'אני' – חווה אותן כישויות ממשיות, חדורות רוח, נפש וחיים. בשלב שני, הוא חווה את המחשבות בגוף האסטרלי; מאז ואילך, הן הופיעו רק כתמונות של ישויות רוחיות – אם כי מחשבות שעדיין חדורות נפש ורוח. בשלב שלישי, הוא חווה את המחשבות בגוף האתרי; כאן, הן מתגלות רק כממריץ פנימי, כמו הד של תכונת-נפש. בשלב הרביעי שהינו השלב הנוכחי, האדם חווה את המחשבות בגוף הפיסי, היכן שהן מופיעות כצלליות מתות של הרוחי.

[104] באותה מידה, כפי שהתכונה של רוח, נפש וחיים בחשיבה האנושית הולכת ונעלמת, כך הרצון

של האדם מתעורר לחיים. חירות אמיתית מתאפשרת.

[105] זוהי שליחותו של מיכאל להוביל את האדם חזרה, בנתיבים של רצון, אל המקום שממנו ירד כאשר עם תודעתו הארצית הוא ירד בנתיב החשיבה מן ההתנסות החיה של העל-חושי אל ההתנסות של עולם החושים.

שליחותו של מיכאל בתחומו של אהרימן

[106 עד 108]

כאשר האדם מסתכל לאחור באבולוציה שלו ומציב בפני עינו הפנימית את המאפיינים המיוחדים שחייו הרוחיים קיבלו במשך חמש מאות השנים האחרונות, הוא אינו יכול להימנע מלהיווכח בכך, אפילו בתודעה רגילה ורק במעומעם, שמאז אותה תקופה האבולוציה הארצית כולה של האדם ניצבת בנקודה משמעותית וקריטית.

במחקר האחרון, התייחסתי מנקודת-מבט אחת לנקודת-מפנה משמעותית זו. אדם מסתכל מנקודה זו בעבר הרחוק של האבולוציה; הוא רואה כיצד כוח-הנפש באדם שכיום הינו פעיל ככוח התבונה, עבר שינויים במהלך הזמנים.

בתקופה הנוכחית, מחשבות – מחשבות מופשטות מתות – מופיעות בשדה התודעה האנושית. מחשבות אלה כבולות לגוף הפיסי של האדם; על האדם נכפה להכיר בכך שהן פרי פועלו.

בזמנים פרימיטיביים, כאשר האדם הפנה את נפשו לכיוון שבו מחשבותיו מתגלות לו כיום, הוא ראה ישויות אלוהיות-רוחיות. הוא ידע שהוא כבול לישויות הללו בטבעו כולו, אפילו עד לגופו הפיסי; נכפה עליו לדעת את עצמו כצאצא שלהן. אבל, הוא חב להן לא רק את **ישותו**, אלא גם את אשר **הגשים**. לאדם לא היה שום רצון משלו. מה שהוא עשה היה התגלותו של רצון אלוהי.

כמתואר במחקר האחרון, האדם הגיע בהדרגה לרצון משלו, בתקופה אשר החלה לפני כחמש מאות שנה.

אך, מכל אלה אשר קדמו לו, שלב זה היה שונה הרבה יותר מכל אחד מאלה שהיו שונים זה מזה. כאשר המחשבות עוברות אל תוך הגוף הפיסי, הן מאבדות מחיותן. הן תצורות מתות, מתות מבחינה רוחית. קודם לכן, אף על פי שהן היו שייכות לאדם, הן היו באותו זמן איברים של הישויות האלוהיות-רוחיות שלהן השתייך האדם. הן היו רצון ממשי באדם. ודרכן, האדם חש את עצמו באיחוד חי עם עולם הרוח.

עם מחשבותיו המתות, הוא חש את עצמו מנותק מעולם הרוח. הוא חש את עצמו לגמרי מועבר אל העולם הפיסי.

אך, משמעות הדבר היא שעתה הוא נמצא בספירה של הרוחניות האהרימנית. לרוחניות האהרימנית לא היה כוח רב בתחומים שבהם ישויות ההיררכיות העילאיות החזיקו באדם כאילו בספירה שלהן – כאשר, כמו בעידנים הפרימיטיביים, הישויות העילאיות עצמן פעלו ישירות באדם או כאשר, כמו בזמנים מאוחרים יותר, הן פעלו בתוכו דרך השתקפותן המונפשת או החיה. כל עוד פעילות זו של ישויות על-חושיות בתוך מעשיו של האדם נמשכה – עד המאה החמש-עשרה בערך – לכוחות האהרימניים היה, בתוך אבולוציית המין האנושי, רק כוח מהדהד עמום, אם אפשר לבטא זאת כך.

תיאור הפעילות האהרימנית אשר נמסר בדת הפרסית אינו עומד בסתירה מול טענה זו. כי, אותה דת מתייחסת לפעילותו של אהרימן, לא בתוך הנפש האנושית, אלא בעולם הגובל ישירות עם עולמה של הנפש האנושית. פעילותו של אהרימן, כפי שהיא מתוארת שם, אכן משפיעה על עולם הנפש האנושית מעולם-רוח סמוך, אך היא אינה מתערבת באופן ישיר.

מעורבות ישירה זו התאפשרה רק בתקופה אשר החלה לפני חמש מאות שנה בערך.

כך, האדם נמצא בסופו של זרם אבולוציוני שבו טבעו התפתח מתוך רוחניות אלוהית שבסופו של דבר נעלמת לה בתבונה המופשטת של האדם.

האדם לא נשאר בספירות האלוהיות-רוחיות שמהן יצא.

מה שהחל לפני חמש מאות שנה עבור תודעת האדם, כבר התרחש בספירה גדולה יותר של ישותו כולה בתקופה שבה מיסטריות גולגתא התרחשה על האדמה. היה זה אז שבאופן שלא היה בר-תפיסה לתודעת רוב הישויות האנושיות באותו זמן, האבולוציה האנושית גלשה בהדרגה מתוך עולם שבו לאהרימן היה כוח מועט, אל עולם שבו כוחו רב. גלישה זו אל תוך רובד שונה של העולם הושלמה במאה החמש-עשרה.

השפעתו של אהרימן על האדם ברובד זה של העולם אפשרית ויכולה לפעול באופן כה הרסני מפני שפעילות האלים הקשורה לאדם נעלמה בספירה זו. אך, האדם לא היה יכול לפתח רצון-חופשי בשום דרך אחרת מלבד על-ידי כניסה אל תוך ספירה שבה הישויות האלוהיות-רוחיות הקשורות עמו מן ההתחלה, לא היו בחיים.

מבחינה קוסמית, מיסטריות השמש כלולה בטבעה של אבולוציה זו של האנושות. הישויות האלוהיות-רוחיות הקשורות עם מקורו היו מאוחדות עם מה שעד לאותה נקודת-מפנה חשובה באבולוציה שלו, האדם היה יכול לקלוט בשמש. ישויות אלוהיות-רוחיות אלה התנתקו מן השמש והשאירו שם רק חלק מהן אשר מתו, כך שהטבע הגופני של האדם יכול לקלוט עתה דרך השמש רק את כוחן של מחשבות מתות.

אך, ישויות אלה שלחו את הכריסטוס מן השמש אל האדמה. לרווחת האנושות, הכריסטוס איחד את ישותו עם החלק המת של הוויית-קיום אלוהית-רוחית בממלכתו של אהרימן. כך, שני דברים אפשריים

לאדם ודרך אפשרות זו שהחירות שלו מובטחת: – לפנות אל הכריסטוס באופן מודע בהלך-הנפש הרוחי שהיה ברשותו באופן תת-מודע במהלך הירידה מראיית הוויית-קיום-רוחית על-חושית לשימוש האינטלקט; או לרצות לחוש את ההתנתקות מהוויית-קיום-רוחית ועל-ידי כך ליפול בכיוון אשר נלקח על-ידי הכוחות האהרימניים.

האנושות הייתה במצב זה מאז תחילת המאה החמש-עשרה. מצב זה הוכן – כי, באבולוציה הכול מתרחש בהדרגה – לאחר מיסטריית גולגתא שבהיותה המאורע הגדול ביותר אשר התרחש על האדמה, כדי להציל את האדם מן ההרס שמוכרח הוא להיחשף בפניו על-מנת שיוכל להיות ישות חופשית.

עתה, אנו יכולים לומר שמה שעד כה נעשה על-ידי האנושות עצמה בתוך מצב זה, התרחש באופן לא-מודע-למחצה. הוא הוביל אל מה שהינו טוב בתפיסת-הטבע המודרנית אשר חיה בחשיבה מופשטת, והוביל לעקרונות-חיים מעשיים רבים, טובים במידה שווה.

אבל, העידן שבו האדם היה יכול לפתח את חייו כך באופן לא-מודע בספירה המסוכנת של אהרימן, הגיע לסיומו.

זוהי חובתו של החוקר בעולם הרוח למשוך את תשומת-לבה של האנושות לעובדה הרוחית שמיכאל השתלט על ההנחיה הרוחית של ענייניהם של בני-האדם. מיכאל עושה מה שעליו לעשות בדרך כזו שהוא אינו מפעיל את השפעתו על ישויות אנוש; אלא, הן יכולות ללכת בדרכו מתוך חירות, כדי שעם כוח הכריסטוס הן תמצאנה את הדרך החוצה מתוך אותה ספירה של אהרימן שנכפה עליהן להיכנס לתוכה.

מי שבכנות, בהווייה העמוקה ביותר של נפשו, יכול לחוש את עצמו אחד עם האנתרופוסופיה, מבין באמת את התופעה הזאת של מיכאל. והאנתרופוסופיה רוצה להיות המסר של שליחות זו של מיכאל.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[106] מיכאל עולה שוב למעלה לאורך הנתיבים שבהם המין האנושי ירד, שלב אחר שלב באבולוציה של הרוח, עד הפעלתה של התבונה. ברם, מיכאל יוביל את הרצון כלפי מעלה, בחזרו על הנתיבים שבהם החכמה ירדה לשלב התבונה, השלב האחרון.

[107] מרגע זה ואילך באבולוציית העולם, מיכאל רק מראה את דרכו, כך שהאדם יוכל לצעוד בה בחירות מושלמת. דבר זה מבדיל את ההנחיה הנוכחית של מיכאל מכל ההנחיות הקודמות של הארכאנג'לוי, אפילו מאלה של מיכאל עצמו. כי, ההנחיות הקודמות לא רק הציגו את פעילותן. הן פעלו באדם עצמו. לפיכך, בפעילות חייו, האדם לא היה יכול להיות חופשי.

[108] לראות ולהבין שהדבר הוא כך: זוהי משימתו הנוכחית של האדם. כי אז הוא יגלה, עם כל הכוחות של נפשו, את הנתיב הרוחי שלו בעידן מיכאל.

ההתנסויות של מיכאל במהלך שליחותו הקוסמית

[109 עד 111]

אפשר לעקוב אחר התקדמות המין האנושי מנקודת-המבט של האדם עצמו, משלב התודעה שבו הוא חש את עצמו כחבר בסדר אלוהי-רוחי, עד לתקופה הנוכחית, בהיותו מודע לעצמו כאינדיבידואל, מנותק מן האלוהי-רוחי, ומסוגל לחשוב בכוחות עצמו. במחקר האחרון שלנו, אימצנו את נקודת-המבט הזאת. אבל, אפשר גם, באמצעות ראייה על-חושית, ליצור תמונה של מה שמיכאל ואלה המשתייכים אליו, חווים במהלכו של תהליך אבולוציוני זה – כלומר לתאר את העובדות שלו כפי שהן מופיעות בפני מיכאל עצמו. ננסה לעשות זאת.

ישנה תקופה מוקדמת ביותר באבולוציה, שבה אפשר לדבר רק על אשר מתרחש בקרב ישויות אלוהיות-רוחיות. כאן, יש לעסוק אך ורק בפעילותם של האלים. האלים מגשימים את מה שהאימפולסים של טבעם מוסרים בהשראה והם שבעי-רצון בפעילות זו שלהם. מה שהם בעצמם חווים בכל זה חשוב לכשעצמו. אך, בפינה אחת בתחום זה של פעילות האלים, יש לשים לב למשהו הדומה למין האנושי, כיוצר חלק מפעילותם האלוהית.

הישות הרוחית שמן ההתחלה הפנתה את מבטה כלפי מטה לעבר המין האנושי, היא מיכאל. הוא מארגן את הפעילויות האלוהיות כך שהמין האנושי יוכל להתקיים בחלק אחד של הקוסמוס. ופעילותו שלו היא מאותו טבע כמו זה המתגלה מאוחר יותר באדם כאינטלקט; אבל, אינטלקט זה פעיל ככוח הזורם ברחבי הקוסמוס, בארגנו אידיאות ובעוררו ממשויות אמיתיות. מיכאל פועל בכוח הזה. תפקידו לשלוט באינטלקטואליות הקוסמית. והוא רוצה התקדמות נוספת בתחום זה, הכרוכה בדבר הבא: שמה שפועל כתבונה ברחבי הקוסמוס כולו, צריך, מאוחר יותר, להתרכז בתוך האינדיבידואליות האנושית. כתוצאה מכך, מתרחש הדבר הבא: מגיעה תקופה באבולוציית העולם שבה הקוסמוס אינו מתקיים עוד על תבונתו הנוכחית, אלא על תבונה קוסמית השייכת לעבר. כי, את התבונה הנוכחית יש לחפש בזרם האבולוציה האנושית.

מיכאל שואף לשמור על התבונה, המתפתחת באנושות, בקשר קבוע עם הישויות האלוהיות-רוחיות. אך, בזה הוא נתקל בהתנגדות. מה שהאלים מגשימים באבולוציה שלהם, בכך שהם משחררים את האינטלקטואליות הקוסמית כדי שתוכל להיות חלק מן הטבע האנושי, מתגלה כעובדה בעולם. אם ישנן ישויות בעלות כוח לקלוט את העובדה הזאת, אז הן יכולות לנצלו לטובתן. וישויות כאלה אכן קיימות. הן

ישויות אהרימניות. מטבען לספוג לתוכן כל אשר נובע מן האלים כתבונה. יש להן את הכושר לאחד את סך כל האינטלקטואליות עם ישותן שלהן, ובזה להיות לתבונות חודרות, גדולות ביותר ומקיפות ביותר בקוסמוס.

מיכאל חוזה מראש כיצד האדם, בהתקדמו לעבר השימוש האינדיבידואלי שלו בתבונה, מוכרח להיתקל בישויות האהרימניות הללו, וכיצד בהתאחדו עמן הוא עלול להיכנע להן. זוהי הסיבה לכך שמיכאל משליך את הכוחות האהרימניים אל מתחת לרגליו; הוא משליך אותם ללא הרף אל תוך תחום עמוק יותר מזה שהאדם מתפתח בו. מיכאל משליך את הדרקון השרוע מתחת לרגליו, אל פי התהום: זוהי התמונה רבת-העוצמה אשר חיה בתודעה האנושית של העובדות העל-חושיות המתוארות כאן.

האבולוציה ממשיכה להתקדם. האינטלקטואליות שבהתחלה הייתה כולה בתחום הרוחניות האלוהית, מתנתקת ומתרחקת עד כדי כך שהיא נעשית ליסוד אשר מפיש את הקוסמוס. מה שקודם לכן קרן רק מן האלים עצמם, קורן עתה כהתגלות האלוהי מעולם הכוכבים. קודם לכן, את העולם הנחתה הישות האלוהית עצמה; עתה, ההתגלויות האלוהיות אשר נעשו אובייקטיביות מנחות אותן, ומאחורי התגלות זו הישות האלוהית עוברת את השלב הבא של התפתחותה.

מיכאל הינו שוב שליט התבונה הקוסמית, בה במידה שהיא זורמת דרך ההתגלויות של הקוסמוס בסדר של אידיאות.

השלב השלישי של האבולוציה מהווה הפרדות נוספת של התבונה הקוסמית ממקורה. בעולמות הכוכבים, הסדר הנוכחי של האידיאות אינו שולט עוד כהתגלות אלוהית; הכוכבים נעים והם מווסתים על-פי סדר האידיאות אשר הוטבעו בהם בעבר. מיכאל רואה כיצד האינטלקטואליות הקוסמית, שאותה השליט עד כה בקוסמוס, ממשיכה בדרכה אל האנושות הארצית.

אבל, מיכאל גם רואה כיצד הסכנה שהאנושות תיכנע לכוחות האהרימניים הולכת ומתגברת. הוא יודע

שביחס לעצמו, הוא יחזיק את אהרימן תמיד מתחת לרגליו; אך, האם יהיה זה המקרה ביחס לאדם?

מיכאל רואה את התרחשותו של המאורע הגדול ביותר בהיסטוריה של האדמה. מן הממלכה שאותה מיכאל משרת, הכריסטוס יורד אל תחום האדמה, כדי להיות נוכח שם כאשר התבונה כולה נמצאת ברשות האינדיבידואליות האנושית. כי, האדם יחוש אז בצורה חזקה ביותר את האימפולס להתמסר לכוח אשר נעשה באופן מלא ושלם לכלי-הנושא של האינטלקטואליות. אך, הכריסטוס יהיה נוכח שם; על-ידי הקרבן הגדול שהקריב, הוא יחיה באותו תחום שבו גם אהרימן חי. האדם יוכל לבחור בין הכריסטוס ואהרימן. העולם יהיה מסוגל למצוא את דרך-הכריסטוס באבולוציה של האנושות.

זוהי ההתנסות הקוסמית של מיכאל שעמה עליו לשלוט בקוסמוס. כדי להישאר עם מה שעליו לשלוט בו, הוא עלה על הנתיב המוביל מן הקוסמוס אל האנושות. הוא נמצא בנתיב זה מאז המאה השמינית

לספירה, אך הוא באמת החל את תפקידו הארצי – תפקידו הקוסמי אשר עבר שינוי – בשליש האחרון של המאה התשע-עשרה.

מיכאל אינו יכול לכפות על ישויות אנוש לעשות דבר כלשהו. כי, רק על-ידי כך שהתבונה כולה נכנסה אל תוך תחום האינדיבידואליות האנושית שהכפייה פסקה. אבל, בעולם העל-חושי הסמוך לעולם הגלוי-לעין, מיכאל יכול להציג כפעולה רבת-הוד מופתית את אשר ברצונו להציג. הוא יכול להופיע שם עם הילה של אור, עם מחווה של ישות רוחית, שבה מתגלים הפאר וההדר בכללותם של תבונת העבר של האלים. שם, ביכולתו להראות כיצד הפעולה של תבונה זו של העבר אמיתית יותר, יפה יותר וחסודה יותר בהווה מאשר כל מה שכלול בתבונה הישירה בימינו, הזורמת אלינו מאהרימן בפאר משלה ומטעה. הוא יכול לציין כיצד, עבורו, אהרימן יהיה תמיד רוח נחותה, השרועה מתחת לרגליו.

אותם בני-אדם היכולים לראות את העולם העל-חושי הסמוך לעולם הגלוי-לעין, קולטים את מיכאל ואת אלה המשתייכים אליו באופן אשר תואר כאן, עוסקים במה שהיו רוצים לעשות עבור האנושות. בני-אדם כאלה רואים כיצד – באמצעות התמונה של מיכאל בתחמומו של אהרימן – האדם נועד להיות מובל בחירות הרחק מאהרימן אל הכריסטוס. כאשר, באמצעות הראייה שלהם, בני-אדם כאלה מצליחים גם לפתוח את לבם ותודעתם של אחרים, כך שיהיה חוג של אנשים היודעים כיצד מיכאל חי עתה בקרב בני-האדם, האנושות תתחיל לחגוג חגים של מיכאל, בעלי תכנים נכונים, שנפשות תאפשרנה לכוח מיכאל להחיות בתוכן. אז, מיכאל יפעל ככוח ממשי בקרב בני-האדם. האדם יהיה חופשי ועם זאת יתקדם לאורך נתיב החיים הרוחי שלו בקוסמוס בקשר אינטימי עם הכריסטוס.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית (תוך התייחסות למחקר הקודם)

[109] להיעשות מודע באמת לפעילותו של מיכאל בסדר הרוחי של העולם, משמעו לפתור את חידת החירות האנושית ביחס לקוסמוס, בה במידה שהפתרון נחוץ לאדם על האדמה.

[110] כי 'החירות' כעובדה ניתנת לכל ישות אנושית המבינה את עצמה בתקופה הנוכחית של אבולוציית המין האנושי. איש אינו יכול לומר: "אין חירות", אלא אם כן ברצונו להתכחש לעובדה ברורה. אך, אנו יכולים למצוא סתירה מסוימת בין עובדה זו של התנסותנו והתהליכים של הקוסמוס. בהתבוננות בשליחותו של מיכאל בקוסמוס, סתירה זו נפתרת.

[111] בספרי *חשיבה אינטואיטיבית כנתיב רוחי – פילוסופיה של חירות*², 'החירות' של הישות האנושית בתקופה נוכחית זו, מתגלה כיסוד חיוני של התודעה. בתיאורים הנמסרים כאן על שליחותו של מיכאל, נחשפים היסודות הקוסמיים של 'התהוותה' של חירות זו.

² GA-4. הוצאת בדולח.

פעילותו של מיכאל ועתיד המין האנושי

[112 עד 114]

כיום, האדם מוקף בעולם שפעם כולו היה מטבע אלוהי-רוחי – הוויה אלוהית-רוחית שגם הוא היווה חלק ממנה. כך, באותו זמן העולם אשר השתייך לאדם היה עולם של הוויה אלוהית-רוחית. אבל, זה לא היה עוד כך בשלב מאוחר יותר של אבולוציה. אז, העולם היה להתגלות קוסמית של האלוהי-רוחי; ההוויה האלוהית אשר ריחפה מאחורי ההתגלות. אף-על-פי-כן, האלוהי-רוחי חי ונע בכל אשר התגלה כך. עולם של כוכבים היה כבר שם, באור ובתנועה שבהם האלוהי-רוחי חי ונע והתגלה. אפשר לומר שבאותו זמן, במיקום או בתנועה של כוכב, הפעילות הישירה של האלוהי והרוחי הייתה ברורה מאוד.

ובכל זה – בפעילות של הרוח האלוהית בקוסמוס ובחיי האדם הנובעים מפעילות אלוהית זו – מיכאל עדיין היה ביסוד שלו עצמו, בלתי-ניתן לעצירה. התאמת הקשר בין האלוהי והאנושי הייתה בידי.

אך, עידנים אחרים הופיעו. עולם הכוכבים פסק להיות התגלות ישירה של הפעילות האלוהית-רוחית. הקונסטלציות חיו ונעו, בשומרן על מה שהפעילות האלוהית הייתה בהן בעבר. האלוהי-רוחי שכן בקוסמוס, לא עוד בהתגלות, אלא רק באופן פעילותו. הייתה הפרדה מסוימת וברורה בין האלוהי-רוחי והעולם הקוסמי. מיכאל, מכוח טבעו שלו, דבק באלוהי-רוחי והתאמץ לשמור על קשר קרוב ככל האפשר עם המין האנושי.

הוא המשיך לעשות זאת, עוד ועוד. הוא רצה לשמור על האדם כך שלא יחיה בצורה נמרצת מדי בעולם המייצג רק את פעילות האלוהי והרוחי – שאינה ההוויה הממשית ואף לא התגלותה.

זהו מקור עצום של סיפוק עבור מיכאל שדרך האדם עצמו הוא הצליח לשמור על עולם הכוכבים באיחוד ישיר עם האלוהי והרוחי. כי, כאשר האדם, לאחר שהשלים את חייו בין מוות ולידה חדשה, עולה על הדרך אל חיי-אדמה חדשים, בירידתו הוא שואף לייסד הרמוניה בין מהלך הכוכבים והמחזור הבא של חייו על האדמה. בזמנים עתיקים, הרמוניה זו התקיימה כמובנת מאליה, מפני שהאלוהי-רוחי היה פעיל בכוכבים, מקורם של החיים האנושיים. אך כיום, כאשר מהלך הכוכבים אינו אלא המשכיות האופן שבו האלוהי-רוחי פעל בעבר, הרמוניה זו לא הייתה יכולה להתקיים אלא אם כן האדם שאף אליה. האדם מביא

את החלק האלוהי-רוחי שלו – אותו שימר מן העבר – לכדי קשר עם הכוכבים, שעתה נושאים רק את הטבע האלוהי-רוחי שלהם בתוכם כפועל-יוצא מזמנים קדומים יותר.

בדרך זו, אל תוך הקשר של האדם עם העולם נכנס משהו מן האלוהי, התואם לעידנים קודמים ועם זאת מופיע בזמנים מאוחרים יותר אלה. **המעשה של מיכאל הוא אשר גרם לכך שכאלה יהיו פני הדברים.** ומעשה זה נותן לו סיפוק עמוק כזה שבו הוא מוצא חלק מעצם חייו, חלק ממרצו החי, דמוי-השמש.

אך בזמנים העכשוויים, כאשר מיכאל מפנה את עיניו הרוחיות אל האדמה, הוא רואה גם עובדה נוספת – שונה מאוד מהקודמות. במהלך חייו הפיסיים שבין לידה ומוות, מסביב לאדם ישנו עולם שבו גם **הפעילות** של האלוהי-רוחי אינה מופיעה עוד באופן ישיר, אלא רק משהו אשר נשאר כתוצאה שלה; – אנו יכולים לתארו באמרנו שהוא רק היצירה אשר הושלמה של האלוהי-רוחי. לראייה האנושית, האלוהי מתגלה בצורות הטבע ובתהליכיו; אך הוא אינו שוכן עוד כעיקרון חי. הטבע הוא היצירה אשר הושלמה של האל; הטבע בכל מקום סביבנו הוא תמונת הפעילות האלוהית.

בעולם זה של פאר אלוהי דמוי-שמש, אך לא עוד אלוהי באופן חי, שהאדם שוכן. עם זאת, כתוצאה של פעילותו של מיכאל עליו, האדם שמר על הקשר שלו עם ההוויה היסודית של האלוהי והרוחי. הוא חי כישות החדורה על-ידי האל בעולם שאינו חדור עוד על-ידי האל.

אל תוך עולם זה שהאל אינו נוכח בו עוד, האדם יישא את אשר נמצא בתוכו – מה שישותו הפכה להיות בעידן נוכחי זה.

האנושות תפתח אל אבולוציית-עולם חדשה. האלוהי והרוחי שמהם יצא האדם יכול להפוך לישות האנושית המתפשטת מבחינה קוסמית, הקורנת באור חדש ברחבי הקוסמוס המתקיים עתה רק כתמונה של האלוהי והרוחי.

ההוויה האלוהית אשר תקרן כך על האנושות לא תהיה עוד אותה הוויה אלוהית שפעם הייתה הקוסמוס. במעבר שלה דרך האנושות, האלוהי-רוחי יגיע אל מימושה של הוויה שלא היה יכול לגלותה קודם.

הכוחות האהרימניים מנסים למנוע מן האבולוציה מלעלות על הנתיב המתואר כאן. רצונן אינו שהכוחות האלוהיים-רוחיים המקוריים יאירו את היקום בהמשך מהלכו. הם רוצים שהאינטלקטואליות הקוסמית שהם עצמם ספגו, תקרן בקוסמוס החדש כולו והם רוצים שהאדם יחיה בקוסמוס זה שעבר אינטלקטואליזציה ואהרימניזציה.

אילו האדם היה חי חיים כאלה, הרי שהיה מאבד את הכריסטוס. כי, הכריסטוס בא לעולם עם אינטלקטואליות שעדיין הינה מאותה מהות שפעם חייתה באלוהי-רוחי, כאשר האלוהי-רוחי בהווייתו שלו,

עדיין יידע את הקוסמוס. אך, אם בזמן הנוכחי אנו מדברים באופן כזה שמחשבותינו יכולות להיות גם המחשבות של הכריסטוס, הרי שאנו מציבים אל מול הכוחות האהרימניים משהו היכול להצילנו מכניעה להם.

להבין את משמעות שליחותו של מיכאל בקוסמוס, משמעו להיות מסוגל לדבר בדרך הזאת. בזמנים הנוכחיים, מוכרחים אנו להיות מסוגלים לדבר על הטבע בדרך הנדרשת על-ידי השלב האבולוציוני של נפש-התודעה או הנפש-הרוחית. עלינו להיות מסוגלים לקלוט לתוכנו את דרך החשיבה המדעית-טבעית. אבל, עלינו גם ללמוד לחוש ולדבר על הטבע בדרך התואמת לכריסטוס. עלינו ללמוד את שפת-הכריסטוס לא רק על גאולה מן הטבע, על הנפש ודברים אלוהיים, אלא גם על דברים של הקוסמוס. אם, עם רגש פנימי מעומק הלב, נבין את שליחותו של מיכאל ואת מעשיו ואת אלה המשתייכים אליו, אם ניכנס אל תוך כל מה שהם מהווים בקרבנו, אז נהיה מסוגלים לשמור על הקשר האנושי שלנו עם המקור האלוהי והרוחי, ונבין כיצד יש לטפח את שפת-הכריסטוס ביחס לקוסמוס. כי, להבין את מיכאל, משמעו למצוא בתקופתנו את הדרך אל הלוגוס, כפי שחי דרך הכריסטוס כאן על האדמה בקרב בני-האדם.

האנתרופוסופיה באמת מעריכה את מה שדרך החשיבה המדעית-טבעית למדה לומר על העולם במהלך ארבע או חמש המאות האחרונות. אך, מלבד שפה זו, היא מדברת בשפה אחרת על טבע האדם, על האבולוציה שלו וזו של הקוסמוס; כי, היא תהייה מוכרחה לדבר את שפת הכריסטוס ומיכאל.

אם שתי השפות הללו תמשכנה להיות מדוברות, בלתי-אפשרי יהיה לאבולוציה להתנתק או לפסוח על אהרימן לפני שהאלוהי-רוחי המקורי ימצא. לדבר רק בדרך מדעית-טבעית, תואם להיפרדות האינטלקטואליות מן האלוהי והרוחי המקוריים. אכן, אם שליחותו של מיכאל תישאר בלי שיבחינו בה, הרי שהדבר יכול להוביל את ממלכתו של אהרימן. אך, **היא לא תעשה זאת** אם באמצעות הכוח של מיכאל כמופת, האינטלקט שנעשה חופשי ימצא שוב את עצמו באינטלקטואליות הקוסמית המקורית, אשר נפרדה מן האדם ונעשתה אובייקטיבית עבורו. כי, אותה אינטלקטואליות קוסמית טמונה במקורו של האדם והיא הופיעה בכריסטוס בממשות מלאה של נוכחות בתחום האנושות, לאחר שעזבה את האדם לזמן מה כדי שיוכל לפתח את חירותו.

מחשבות מנחות נוספות שהגיתהאנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית
(תוך התייחסות למחקר הקודם)

[112] האלוהי-רוחי בא לידי ביטוי בקוסמוס בדרכים שונות, בשלבים עוקבים: (א) דרך הווייתו הפנימית ביותר; (ב) דרך התגלותה של הוויה זו; (ג) דרך הפעילות, כאשר ההוויה נסוגה מן ההתגלות; (ד) דרך היצירה אשר הושלמה, כאשר ביקום הגלוי מבחינה חיצונית לא מתקיים עוד האלוהי עצמו, אלא מתקיימות רק צורות של האלוהי.

[113] בתפיסת-הטבע המודרנית, לאדם אין שום קשר לאלוהי, אלא רק ליצירה אשר הושלמה. עם כל מה שנמסר לנפש האנושית על-ידי מדע טבע זה, האדם יכול להתאחד או עם כוחות הכריסטוס או עם שלטונו של אהרימן.

[114] מיכאל מלא בשאיפה – בפועלו עם אישיותו המופתית בחירות מושלמת – לגלם באבולוציה הקוסמית האנושית את הקשר לקוסמוס שעדיין נשמר באדם עצמו מהעידנים שבהם ההוויה וההתגלות האלוהיות שלטו. בדרך זו, כל אשר נאמר על-ידי השקפת-הטבע המודרנית – הקשורה אך ורק לתמונה, לצורה של האלוהי – תתמזג עם השקפת-טבע רוחית עילאית יותר. האחרונה אכן תתקיים באדם; אך, היא תהיה הד בהתנסות האנושית של האלוהי ביחס לקוסמוס אשר שלט בשני השלבים הראשונים של האבולוציה הקוסמית. כך, האנתרופוסופיה מקבלת את השקפת-הטבע שעידן הנפש-הרוחית פיתח, בהוסיפה לה את כל אשר מתגלה לראייה רוחית.

התנסות-מיכאל-כריסטוס של האדם

[115 עד 117]

כאשר אדם לוקח, ברגש עמוק ורציני, את הראייה הפנימית של ישותו של מיכאל ואת מעשיו אל תוך השקפת-החיים שלו, אז תתבהר בתוכו ההבנה האמיתית של הדרך שבה האדם צריך לתפוס את העולם הזה – עולם שאינו לא ההוויה האלוהית, לא ההתגלות ואף לא הפעילות, אלא **היצירה אשר הושלמה** של האלים. להתבונן בעולם זה עם ידיעה, משמעו שניצבים לפנינו הצורות והעיצובים המדברים בקול על האלוהי; שבו, אם איננו משלים את עצמנו בעניין זה, לא יכולה להימצא ההוויה האלוהית, החיה והעצמאית. וכן, אל לנו להתייחס אך ורק לידיעה שלנו על העולם. נכון שביחס לידיעה, תצורה זו של העולם, כפי שהיא מקיפה את האדם בהווה, מתגלה באופן מהמם ביותר. אך, חיוניים יותר עבור חיי היומיום הם הרגש שלנו, הרצון שלנו והפעילות בעולם שאף על פי שאת עיצובו שלו אנו עשויים לחוש כאלוהי, אינו יכול באמת להיחוות כחודר באופן פעיל בחיים אלוהיים. כדי להכניס חיי מוסר ממשיים אל תוך עולם כזה, נחוצים האימפולסים האתיים שתוארתי בספרי *חשיבה אינטואיטיבית כנתיב רוחי* – פילוסופיה של חירות.

עבור אדם שבאמת חש, ישותו של מיכאל ועולמו הנוכחי של מעשים יכולים לקרון בעולם זה של יצירת האלוהי אשר הושלמה. מיכאל אינו נכנס אל תוך העולם הפיסי כתופעה מופלאה. הוא מחזיק את עצמו עם כל פעילותו בתוך תחום על-חושי – אם כי תחום כזה הגובל ישירות בעולם הפיסי של השלב הנוכחי באבולוציית העולם. כך, לעולם לא יקרה שהשקפת-הטבע של בני-האדם תובל אל הדמיוני דרך הרשמים שהם מקבלים מישותו של מיכאל; וכן לא תהיה להם הנטייה לעצב את חייהם האתיים והמעשיים בעולם זה – אלוהי כפי שהוא בצורתו, אך ריק מחיים אלוהיים – כאילו שאימפולסים היו יכולים להימצא בו, אימפולסים שלא דרשו תמיכה, מבחינה אתית ורוחית, של האדם עצמו. אם נעתיק את עצמנו אל תוך הרוחי, בחשיבה או ברצון, תמיד נהיה מוכרחים לגשת אל מיכאל.

עלינו לחיות באופן רוחי בדרך הבאה. עלינו לקבל הן את הידיעה שלנו והן את חיינו באופן שבו אנו מוכרחים לקבלם מאז המאה החמש-עשרה. אך, עלינו לדבוק בהתגלותו של מיכאל. עלינו לתת להתגלות זו לקרון כמו אור אל תוך המחשבות שאנו מקבלים מן הטבע; עלינו לשאתה כחום בלבנו כאשר עלינו לחיות בהתאמה עם עולם שהינו היצירה אשר הושלמה של האלוהי. אז, נציב בפנינו לא רק את ההתבוננות וההתנסות של העולם הנוכחי, אלא גם את מה שמיכאל מאפשר עבורנו, כלומר מצב עבר של העולם – כזה שמיכאל, דרך ישותו ומעשיו, מביא אל ההווה.

אילו הדברים היו אחרת – אילו מיכאל היה פועל באופן כזה שהיה נושא את מעשיו אל תוך העולם שבזמן הנוכחי האדם מוכרח לדעתו ולחוותו כעולם פיסי – האדם היה לומד עתה על העולם, לא את מה שהוזה בו במציאות, אלא את מה שהיה בו בעבר. תפיסה משלה זו של העולם, בהתרחשה, מרחיקה את הנפש האנושית מן המציאות המותאמת לו אל מציאות אחרת – מציאות לוציפריית.

האופן שבו מיכאל מביא את העבר לכדי פעילות בחיים האנושיים הנוכחיים הוא זה שהינו בהתאמה עם ההתקדמות הרוחנית האמיתית של העולם ואין בו דבר מטבע לוציפרי. חשוב שבתודעה האנושית תהיה אידיאה נכונה של הדרך שבה, בשליחותו של מיכאל, יסולק כל דבר שהינו לוציפרי.

לאמץ גישה זו כלפי האור של מיכאל אשר עולה בהיסטוריה האנושית, משמעו להיות מסוגל למצוא באותו זמן את הדרך הנכונה אל הכריסטוס.

מיכאל יצביע על הדרך הנכונה ביחס לעולם השרוע סביב האדם, כדי שיידע אותו ויהיה פעיל בו. הדרך אל הכריסטוס תצטרך להימצא **מבפנים**.

מובן למדי שבמהלך התקופה שבה לידיעת הטבע יש את הצורה אשר ניתנה לה בחמש מאות השנים האחרונות, גם ידיעת העולם העל-חושי צריכה להיעשות כזאת שהאנושות תחוה אותה עתה.

את הטבע יש לדעת ולחוות באופן כזה שהאלים אינם נמצאים בו. כתוצאה מזה, האדם בצורה זו של הקשר שלו לעולם, אינו חווה עוד את עצמו. בה במידה שהוא ישות על-חושית, מיקומה של עצמיותו ביחס לטבע שהינו בהתאמה עם עידן זה, אינו מניב לו דבר ביחס לישותו שלו. ואם יש לו רק את ההשקפה הזאת, הרי שלא יוכל לחיות מבחינה אתית באופן כזה שישמור על אנושיותו האמיתית.

באופן טבעי, דבר זה גורם לבני-האדם למנוע מהדרך המודרנית של ידיעה וחיים להיכנס אל תוך כל דבר הקשור לטבעו העל-חושי של האדם, ואף לא אל תוך העולם העל-חושי בכללותו. הם מפרידים את התחום הזה מכל דבר שהינו נגיש לידיעה האנושית. תחום של התגלות על-ידי אמונה, בנפרד מהמדע או מעליו, מוצב במובחן מן התחום של מה שהינו בר-ידיעה.

אבל, אל מול זה ניצבת הפעילות הרוחנית הטהורה של הכריסטוס, שמאז מיסטריית גולגתא כל נפש אנושית יכולה להגיע אליו. הקשר של הנפש עם הכריסטוס אינו צריך להישאר לא-ברור או מיסטי באופן עמום ברגש; הוא יכול להיות רגש כזה שהינו מוחשי למדי, עמוק מבחינה אנושית ונחוה באופן ברור.

אז, מהחיים יחד עם הכריסטוס, זורם אל תוך הנפש האנושית מה שהיא מוכרחה לדעת ביחס להווייתה העל-חושית. ההתגלות הדתית מוכרחה אז להיות מורגשת באופן כזה שההתנסות החיה של הכריסטוס תזרום לתוכה ללא הרף. יתאפשר לחיים להתמלא בכריסטוס, על-ידי כך שהכריסטוס נקלט כישות אשר נותנת לנפש האנושית את הידיעה על טבעה העל-חושי.

כך, התנסות-מיכאל והתנסות-הכריסטוס תהיינה מסוגלות בעתיד להתייבב זו לצד זו. דרך מיכאל, האדם ימצא את הנתיב אל תוך העולם העל-חושי בדרך הנכונה ביחס לעולם החיצוני של הטבע. השקפת-הטבע שלנו, בלי שתופרך מעצמה, תהיה אז מסוגלת להתייבב לצדה של השקפה רוחית של העולם והאדם, בה במידה שהוא ישות קוסמית.

על-ידי גישתו האמיתית אל הכריסטוס, האדם יהיה מסוגל, בקשר הפעיל של נפשו עם הכריסטוס, לחוות את מה שאחרת היה יכול לקבל רק כהתגלות מסורתית באמצעות אמונה. הוא יהיה מסוגל לחוות את העולם הפנימי של חיי הנפש ככזה שהרוח קורנת בו; והוא גם יחווה את העולם החיצוני של הטבע ככזה אשר נישא על-ידי הרוח.

אילו האדם היה צריך לרכוש מידע על טבעו העל-חושי בלי שחיו יהיו מאוחדים עם הכריסטוס, הדבר היה מוביל אותו אל מחוץ למציאות שלו ואל תוך זו של אהרימן. הכריסטוס נושא בתוכו, באופן הנכון לקוסמוס כולו, את האימפולסים עבור עתיד האנושות. להתאחד עם הכריסטוס מסמל לנפש האנושית לקלוט לתוכה, באופן הנכון לקוסמוס, את זרעיו עבור העתיד. ישויות אחרות שכבר בזמנים הנוכחיים מציגים צורות שתהיינה נכונות מבחינה קוסמית עבור האדם רק בעתיד, משתייכות לתחום האהרימני. לאחד את עצמנו עם הכריסטוס בדרך הנכונה, משמעו גם לשמור על עצמנו בדרך הנכונה ממה שהינו אהרימני.

אלה הדורשים במפורש שההתגלויות של האמונה הדתית תישמרנה מן הפלישות של הידיעה האנושית, פוחדים באופן לא-מודע מכך שבדרכים כמו זו, האדם עלול להיות כפוף להשפעות אהרימניות. יש להבין את העובדה הזאת. אבל, יש להבין גם שזה לכבודו של הכריסטוס ולהכרה האמיתית בו, כאשר מתת חסד זו, שהינה הזרימה-פנימה של הרוחי אל תוך הנפש האנושית, מיוחסת להתנסות החיה עמו.

כך, בעתיד, התנסות מיכאל והתנסות הכריסטוס תוכלנה לעמוד זו לצד זו; בכך, האדם ימצא את נתיב החירות הנכון שלו בין סטייה לוציפריית אל תוך אשליות בחשיבה ובחיים ובין הפיתוי האהרימני לכדי צורות של העתיד היכולות לספק את גאוותו, אך עדיין לא יכולות להיות הצורות הנוכחיות שלו.

ליפול אל תוך אשליות לוציפריית, אין משמעו להיות אדם במלוא מובן המילה – לא לרצות להתקדם אל שלב החירות הרוחית, אלא לרצות לעצור, כמו אל-אדם, בשלב מוקדם מדי של האבולוציה. להיכנע לפיתויים אהרימניים, אין משמעו לרצות לחכות עד שבשלב מסוים של התפתחות אנושית יגיע הרגע הקוסמי הנכון, אלא להקדים את השלב הזה.

מיכאל-כריסטוס יתייבבו בעתיד כמילה המנחה בכניסה לנתיב שבו האדם עשוי להגשים את מטרתו העולמית, בדרך שהינה נכונה מבחינה קוסמית, בין הכוחות הלוציפריים והכוחות האהרימניים.

מחשבות מנחות נוספות שהגיתהאנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית
(תוך התייחסות למחקר הקודם)

- [115] האדם מתקדם בדרכו בקוסמוס באופן כזה שהאימפולסים של לוציפר יכולים להפריך את הסתכלותו לאחור בעידני עבר והפיתויים של אהרימן יכולים להוליך שולל את חשיבתו לעבר העתיד.
- [116] להשפעות המוליכות שולל של לוציפר, הוא מוצא את הקשר הנכון כאשר הוא ממלא את גישתו לחיים ולידיעה בישותו של מיכאל ושליחותו.
- [117] יתר על כן, בעשותו זאת הוא נערך לקראת הפיתויים של אהרימן. כי, נתיב הרוח אל תוך הטבע החיצוני, שמיכאל מעורר בו השראה, מוביל לקשר נכון עם תחומו של אהרימן, בה מידה שהתנסות אמיתית וחיה עם הכריסטוס גם מתגלה בזה.

שליחותו של מיכאל בעידן הקוסמי של החירות האנושית

[118 עד 120]

כאשר ניגשים לעבודתו של מיכאל בזמן הנוכחי על-ידי התנסות רוחית, מתאפשר, מנקודת-מבט רוחית-מדעית, לשפוך אור על טבעה הקוסמי של החירות.

אין בכך התייחסות לספרי חשיבה אינטואיטיבית כנתיב רוחי – פילוסופיה של חירות, המבוסס על כשרים אנושיים טהורים של הכרה, היכן שאלה פעילים בשדות הרוח. כדי לעקוב אחר המחשבה של ספר זה, אין עדיין צורך להצטרף לחברתן של ישויות מעולמות אחרים. אבל, אפשר לומר שהספר חשיבה אינטואיטיבית כנתיב רוחי – פילוסופיה של חירות מכין את הדרך להבנתה של חירות שבקשר רוחי עם מיכאל, יכולה אז להיחוות. הדבר הוא כדלקמן.

אם החירות אמורה להיות ממשות חיה בפעולה האנושית, אז מה שמוגשם באורה, מוכרח להיות בלתי-תלוי לגמרי במבנה הפיסי ובמבנה האתרי של האדם. לא תיתכן שום חירות מלבד חירות של ה'אני', והגוף האסטרי מוכרח להיות מסוגל לרטוט בהרמוניה עם פעילותו החופשית של ה'אני', כך שיוכל להעבירו לגוף הפיסי ולגוף האתרי. אך, זהו רק צד אחד של העניין. הצד השני מתבהר בהקשר עם שליחותו של מיכאל. כי, נכון גם שמה שהאדם חווה בחירות, אל לו להשפיע בשום דרך על גופו הפיסי או גופו האתרי. אילו זה היה קורה, הוא היה מאבד לגמרי את אשר רכש במהלך האבולוציה שלו תחת השפעתן של הוויה אלוהית-רוחית והתגלות אלוהית-רוחית.

מה שהאדם חווה דרך סביבתו שהינה רק היצירה אשר הושלמה של האלוהי והרוחי, מוכרח להשפיע על טבעו הרוחי, כלומר רק ה'אני' שלו. המבנה הפיסי והמבנה האתרי שלו מוכרחים להיות מושפעים רק על-ידי מה שזורם בזרם האבולוציה, לא בסביבתו החיצונית, אלא בתוך ישותו שלו, ומקורו בהוויה של האלוהי-רוחי ובהתגלותו. אך, מן ההכרח שלא יפעל יחד עם מה שבישות האנושית חי ביסוד החירות.

כל זה מתאפשר רק מפני שמיכאל נושא מהעבר הרחוק של האבולוציה משהו המביא את האדם לידי קשר עם אותה ממשות אלוהית-רוחית שבזמנים הנוכחיים אינה חודרת עוד את המבנה הפיסי והמבנה האתרי. על-ידי כך מונח היסוד, במסגרת שליחות מיכאל, לקשר אנושי עם עולם הרוח שאינו מתערב כלל בפעילות הטבע.

מעורר השראה לראות כיצד הישות האנושית נישאת על-ידי מיכאל אל תוך התחום הרוחי, בעוד שהיסודות הלא-מודעים ותת-המודעים אשר מתפתחים מתחת לספירת החירות, מתאחדים בצורה חזקה יותר עם עולם החומר.

בעתיד, תפקידו של האדם ביחס לעולם ייעשה יותר ויותר לא-מובן לו אם לא יכין את עצמו להבין, נוסף על קשריו עם הישויות והתהליכים של הטבע, קשרים כאלה כמו עם שליחותו של מיכאל. את הקשרים שלנו עם הטבע אנו מזהים כאשר אנו מסתכלים עליהם מבחוץ; הקשרים שלנו עם עולם הרוח נובעים ממשוהו כמו שיחה פנימית עם ישויות שאליהן פילסנו את דרכנו תוך אימוצה של השקפת-עולם רוחית.

לכן, כדי שהאדם יבין את אימפולס החירות, עליו להיות מסוגל להרחיק השפעות מסוימות של הטבע המשפיעות על ישותו מהקוסמוס. פעולת ההרחקה מתרחשת בתת-מודע, כאשר בתודעה מתקיימים הכוחות המייצגים את חיי ה'אני' בחירות. לתפיסה הפנימית של האדם עצמו, ישנה התודעה של פעילותו בחירות, אבל עבור הישויות הרוחיות הקשורות לאדם מספירות אחרות של היקום, הדבר שונה. הישות מהיררכיית האנגלוי, אשר מובילה את הוויית-הקיום האנושית ממחזור אחד של חיים ארציים למחזור אחר, רואה בבת אחת היכן החומר עומד ביחס לפעולה האנושית בחירות; היא רואה כיצד האדם משליך מעצמו כוחות קוסמיים הרוצים ליצור ולעצב אותו עוד – הרוצים לתת למבנה-ה'אני' שלו את התמיכה הפיסית הנחוצה, כפי שעשו לפני עידן מיכאל.

מיכאל, שהינו חבר בהיררכיית הארכאנגלוי, קולט את רשמיו בעזרתן של הישויות מהיררכיית האנגלוי. הוא מתמסר, באופן המתואר כאן, למשימה להביא לאדם מן החלק הרוחי של הקוסמוס כוחות היכולים להחליף את אלה מתחום הטבע אשר דוכאו.

הוא מגשים זאת על-ידי כך שהוא מביא את פעילותו לידי התאמה מלאה ביותר עם מיסטריות גולגתא. הכוחות שהאדם דורש כפיצוי על האימפולסים של הטבע אשר דוכאו בפעולו מתוך חירות, כלולים בפעילותו של הכריסטוס בתוך האבולוציה הארצית. אלא שאז, האדם מוכרח להביא באמת את נפשו אל תוך אותם חיים פנימיים באיחוד עם הכריסטוס, עליהם כבר דיברנו במאמרים אלה על שליחותו של מיכאל. כאשר אדם עומד מול השמש הפיסית וקולט ממנה חום ואור, הוא יודע שהוא חי בתוך מציאות. באותה דרך, עליו להיות בנוכחותו של הכריסטוס, השמש הרוחית, אשר חיבר את חייו לאלה של האדמה, ולקבל ממנו באופן פעיל אל תוך נפשו את מה שבעולם הרוח תואם לחום ולאור.

הוא יחוש את עצמו חדור ב-'חום רוחי', אם יחווה את 'הכריסטוס בתוכי'. בהרגישו את עצמו חדור כך, הוא יאמר לעצמו: "חום זה משחרר את ישותי האנושית מקשרים עם הקוסמוס שבו היא אינה יכולה להישאר. עבורי, כדי לרכוש את חירותי, ההוויה האלוהית-רוחית מזמנים בראשיתיים הייתה צריכה להובילני אל תוך תחומים שבהם היא לא הייתה יכולה להישאר עמי, היכן שהיא העניקה לי את הכריסטוס,

שכוחותיו יכולים להעניק לי כישות אנושית חופשית את מה שההוויה האלוהית-רוחית הבראשיתית נתנה לי פעם כדרכו של הטבע, שהייתה אז גם דרכה של הרוח. חום זה מוביל אותי חזרה אל המקורות האלוהיים שמהם באתי."

וברגש הזה תפתחנה יחד באדם, בחום פנימי של הנפש, ההתנסות בכריסטוס ועמו, וההתנסות של אנושיות ממשית ואמיתית. "הכריסטוס מעניק לי את אנושיותי" – זה יהיה הרגש היסודי אשר יעלה בנפש וימלא אותה. ברגע בו רגש זה יופיע שם, יופיע רגש נוסף: האדם יחוש את עצמו מרומם על-ידי הכריסטוס אל מעבר להוויית-קיום ארצית גרידא; הוא יחוש אחד עם הרקיע זרוע-הכוכבים שמסביב לאדמה ועם כל מה שאפשר לזהות ברקיע זה כרוחי ואלוהי.

אותו הדבר תקף ביחס לאור הרוחי. האדם יכול לחוש את עצמו לגמרי בתוך טבעו האנושי על-ידי כך שייעשה מודע לעצמו כאינדיבידואל חופשי. ברם, החשכה מסוימת קשורה לזה. האלוהי-רוחי מזמנים בראשיתיים אינו קורן עוד. האור הקדמוני מופיע שוב באור שהכריסטוס הביא ל'אני' האנושי. בחיים באיחוד עם הכריסטוס, מחשבה מלאת אושר זו עשויה לקרן כמו שמש בנפש כולה: "האור האלוהי המפואר והבראשיתי נמצא שוב כאן; הוא קורן, אף על פי שאורו אינו מגיע מן הטבע." והאדם מתאחד, בהווה, עם הכוחות הרוחיים-קוסמיים של האור המשתייכים לאותו עבר שבו הוא עדיין לא היה אינדיבידואל חופשי. ובאור הזה ביכולתו למצוא את הנתיבים אשר יובילו אותו כהלכה כישות אנושית, כאשר בנפשו הוא מתאחד, בהבנה, עם שליחותו של מיכאל.

אז, בחום-הרוח האדם יחוש את האימפולס אשר נושא אותו אל תוך עתידו הקוסמי, שבעתיד זה יוכל להישאר נאמן לתשורות המקוריות של הישיות האלוהיות-רוחיות, אף על פי שהוא התפתח בעולמותיהם לכדי אינדיבידואליות חופשית. ובאור-הרוח הוא יחוש את הכוח אשר יוביל אותו בעיניים פקוחות ובתודעה עילאית ומקיפה יותר אל העולם שבו כישות אנושית חופשית הוא ימצא את עצמו שוב עם האלים של המקור שלו.

אם אדם ירצה להמשיך בהוויית-הקיום המקורית ולשמור על התמצית האלוהית הנאיבית הבראשיתית אשר שלטה בו, ונמנעת משימוש מלא בחירות – היא תוביל אותו, בעולם נוכחי זה שבו הכול נוטה לפתח את חירותו, אל לוציפר הרוצה להכחיש את קיומו של העולם הנוכחי.

אם האדם מתמסר להוויית-הקיום הנוכחית ורוצה שרק עולם הטבע ישלוט (עולם הטבע שהינו נגיש לאינטלקט הנוכחי והינו נייטרלי ביחס לתמצית), אם הוא רוצה לחוות את השימוש בחירות באינטלקט בלבד, אז בעולם נוכחי זה שבו האבולוציה צריכה להמשיך אל תחומים עמוקים יותר של הנפש, בעוד החירות שולטת בתחומים העליונים יותר – הוא, ככלות הכול, יובל אל אהרימן, הרוצה לראות את העולם הנוכחי משתנה לכדי קוסמוס של אינטלקטואליות טהורה.

ודאות של נפש ורוח פורחת באותם תחומים שבהם האדם חש שבכיוונו של העולם החיצוני, מבטו מופנה באופן רוחי אל מיכאל, ובכיוונה של המהות הפנימית של הנפש הוא מופנה אל הכריסטוס. באמצעות ודאות זו שהוא יהיה מסוגל לעבור את הנתיב הקוסמי שבו הוא ימצא בעתיד, בלי לאבד את מקורו, את שלמותו האמיתית.

מחשבות מנחות נוספות שהגיתהאנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[118] יכולה להיות חופשית רק אותה פעולה, שבה שום תהליך טבעי, לא בתוך האדם ולא בלעדיו, אינו ממלא תפקיד פעיל.

[119] אבל, ישנו גם הקוטב השני, ההיבט הנגדי של אמת זו. בכל פעם שהאינדיבידואליות של האדם פועלת באופן חופשי, תהליך טבעי מדוכא בתוכו. בפעולה לא-חופשית, תהליך זה של הטבע אכן היה נוכח, בנתנו לישות האנושית את האופי אשר נועד לה מבחינה קוסמית.

[120] לאדם שבחיו ובהווייתו לוקח חלק בשלבים הנוכחיים והעתידיים של אבולוציית העולם, אופי זה לא ניתן בדרכו של הטבע. הוא מגיע אליו בדרכה של הרוח, בהתאחדו עם מיכאל ובכך הוא גם מוצא את הדרך אל הכריסטוס.

מחשבות-עולם בפעילותו של מיכאל ובפעילותו של אהרימן

[121 עד 123]

כאשר מתייחסים לקשר של מיכאל עם אהרימן, אפשר בהחלט לחוש כורח לשאול: כיצד קשורים כוחות רוחיים אלה זה לזה במובן קוסמי, כאשר רואים ששניהם פעילים בפיתוחם של כוחות האינטלקטואליות?

בעבר, מיכאל פיתח את האינטלקטואליות ברחבי הקוסמוס. הוא עשה זאת כמשרתם של כוחות אלוהיים-רוחיים, להם הוא עצמו והאדם חבים את מקורם. והוא אינו רוצה להתנתק מהקשר הזה לאינטלקטואליות. כאשר האינטלקטואליות השתחררה מן הכוחות האלוהיים-רוחיים כדי לחפש את דרכה אל תוך הווייתו הפנימית של האדם, מאז מיכאל החליט לסיים את הקשר האמיתי שלו עם המין האנושי כדי שבמין האנושי הוא יוכל למצוא את הקשר שלו לאינטלקטואליות. אבל, הוא רצה לעשות כל זאת רק במובנם של הכוחות האלוהיים-רוחיים ועדיין כמשרתם. כי, עם הכוחות הללו הוא היה מאוחד מאז מקורו שלו ומקורם של בני-האדם. לכן, כוונתו היא שהאינטלקטואליות תזרום בעתיד דרך לבם של בני-האדם, אך עליה לזרום שם כאותו כוח של עצמיות שהיה בהתחלה כאשר הוא נמזג מהכוחות האלוהיים-רוחיים.

הדבר שונה לגמרי עם אהרימן. הוא ישות שמזה זמן רב, רב מאוד, התנתק מזרם האבולוציה אליו משתייכים אותם כוחות אלוהיים-רוחיים שעליהם אנו מדברים. בעידן בראשיתי, הוא הציב את עצמו לצדם ככוח עצמאי בקוסמוס. ישות זו, אף על פי שבהווה היא קיימת שם בעולם המרחב שאליו האדם משתייך, אינה מפתחת שום קשר של כוחות פנימיים עם הישויות המשתייכות בצדק לעולם זה. רק עם האינטלקטואליות, בהיותה משוחררת מן הישויות האלוהיות-רוחיות, המגיעה אל עולם זה, שאהרימן – במוצאו את עצמו קרוב אליה – מסוגל בדרכו שלו להתאחד עם המין האנושי. כי, בעבר עתיק ובראשיתי הוא כבר התאחד עם האינטלקטואליות הזאת שהאדם מקבל בהווה כתשורה מן הקוסמוס. אהרימן, אם יצליח להגשים את כוונותיו, יהפוך את האינטלקט אשר ניתן למין האנושי, זהה לשלו.

עתה, אהרימן לקח לעצמו את האינטלקטואליות בעידן שבו הוא לא היה יכול להפוך אותה לממשות פנימית בתוכו. היא נשארה בישותו שלו ככוח המנותק לגמרי מכל דבר שהינו מטבע לב או נפש. האינטלקטואליות נמזגת מאהרימן כאימפולס קוסמי קר וקפוא נטול-נפש. אותן ישויות אנוש שאימפולס זה אוהז בהן יוצרות את אותו היגיון שנראה דובר רק לעצמו, נעדר חמלה ואהבה, שאינו נושאת שום עדות

לקשר נפשי פנימי נכון מעומק הלב בין האדם ומה שהוא חושב, אומר ועושה. לאמיתו של דבר, אהרימן הוא הדובר בסוג זה של היגיון.

אך, מיכאל מעולם לא לקח לעצמו את האינטלקטואליות. הוא שולט בה ככוח אלוהי-רוחי בעודו חש את עצמו מאוחד עם הכוחות האלוהיים-רוחיים. וכאשר הוא חודר את האינטלקט מתגלה שהאינטלקט יכול להיות ביטוי של הלב והנפש ובמידה שווה ביטוי של הראש והשכל. כי, מיכאל מחזיק בפנימיותו את כל הכוחות המקוריים של האלים שלו וכן את אלה של האדם. כתוצאה מכך, הוא אינו מוסר לאינטלקט דבר כלשהו שהינו נטול-נפש, קר, קפוא, אלא ניצב לידו באופן כזה שהוא מלא נפש וחס בפנימיותו.

בזה, גם טמונה הסיבה לכך שמיכאל נע בקוסמוס בהבעה ובמחווה רציניות. להיות מאוחד באופן פנימי בדרך זו עם התבונה, משמעו, באותו זמן, להיות מחויב לעמוד בדרישה שלתוכה אין להכניס שום גחמה, רצון או תשוקה סובייקטיביים. אחרת, ההיגיון יעשה לפעילות שרירותית של ישות **אחת**, במקום להיות ביטוי של הקוסמוס. מיכאל לוקח בחשבון שהמעלה המיוחדת שלו כרוכה בלדגול בקפדנות בכך שישותו הינה ביטוי של הוויית-העולם, השומרת בתוכה את כל אשר היה עושה אותה לישותו שלו. מטרותיו מוכוונות אל התכליות הגדולות של הקוסמוס; הדבר בא לידי ביטוי בהבעה שלו. הרצון שלו, עם התקרבו לאדם, מוכרח לשקף את אשר הוא רואה בקוסמוס; והדבר מוצג בגישה, במחווה, שלו. מיכאל **רציני** בכל הדברים, כי הרצינות, כהתגלותה של ישות, היא השתקפות של הקוסמוס מהישות הזאת; חיוך הוא השתקפות של מה שנובע מישות וקורן ממנה על העולם.

אחת האימגינציות של מיכאל היא הבאה: הוא שולט במעבר הזמן; בנושאו את האור מהקוסמוס באמת כישותו שלו; בנתנו צורה לחום של הקוסמוס כמגלה ישותו שלו; כישות, הוא שומר בהתמדה על המסלול שלו כמו עולם המאשר את קיומו רק על-ידי כך שהוא מאשר את קיום העולם, כאילו שהוא מנחה כוחות לעבר האדמה מכל עברי היקום.

השוו זאת עם אימגינציה של אהרימן: בעודו מתקדם, הוא היה רוצה לחטוף את המרחב מהזמן; קיימת חשיכה מסביבו שלתוכה הוא יורה את קרני אורו שלו; ככל שירבה להגשים את מטרותיו, כך יתקשה יותר הכפור שמסביבו; הוא נע כמו עולם המתכווץ לגמרי לתוך ישות אחת, כלומר ישותו שלו, שבה הוא מאשר את קיומו רק על-ידי כך שהוא מתכחש לקיומו של העולם; הוא נע כאילו נשא עמו את הכוחות נושאי הרע של מערות חשוכות באדמה.

כאשר אדם שואף לחירות בלי לנטות לאנוכיות – כאשר החירות נעשית עבורו אהבה טהורה לפעולה שיש לבצע – אז יתאפשר לו להתקרב אל מיכאל. אך, אם הוא ירצה לפעול באופן חופשי ובאותו זמן לפתח אנוכיות – אם החירות תהפוך עבורו לרגש היהיר של גילוי עצמו בפעולה – אז הוא יסתכן בנפילה אל תוך תחומו של אהרימן.

האימגינציות שזה עתה תיארנו, קורנות מאהבה טהורה של אדם לפעולה (מיכאל) או מהאהבה-העצמית לפעולה (אהרימן).

כאשר האדם חש את עצמו כישות חופשית קרובה למיכאל, הוא נמצא בדרך לשאת את הכוח האינטלקטואלי אל תוך 'האדם כולו' שלו; הוא אכן חושב עם ראשו, אך לבו חש את בהירות החשיבה או את צלליתה; הרצון קורן על הישות היסודית של האדם בכך שהוא מאפשר למחשבות לזרום לתוכה ככוונות ומטרות. האדם נעשה יותר ויותר אדם בכך שהוא נעשה לביטוי של העולם; הוא מוצא את עצמו, לא בכך שהוא **מחפש** את עצמו, אלא בכך שהוא מאחד את עצמו מרצון עם העולם.

בפתחו את חירותו, אם האדם נכנע לפיתוייו של אהרימן, הוא יימשך אל תוך האינטלקטואליות כאילו אל תוך תהליך רוחי אוטומטי שבו הוא מהווה חלק; הוא אינו עוד הוא עצמו. חשיבתו כולה הופכת להתנסות של הראש; אך, זו מפרידה אותו מן ההתנסות של לבו וחיוו, ומוחקת את ישותו שלו. האדם מאבד יותר ויותר מן הביטוי האנושי הפנימי והאמיתי בכך שהוא נעשה לביטוי קיומו הנפרד; הוא מאבד את עצמו בכך שהוא **מחפש** את עצמו, הוא נסוג מן העולם שאותו הוא מסרב לאהוב. רק כאשר האדם אוהב את העולם שהוא באמת חווה את עצמו.

מהתיאור דלעיל ברור שמיכאל הוא המנחה אל הכריסטוס. מיכאל יוצא עם אהבה בדרכו אל העולם, עם הרצינות, הגישה והפעולה שלו כולן של הטבע. אדם הקושר את עצמו אליו, מטפח אהבה **כלפי העולם החיצוני**. והאהבה מוכרחה להתפתח קודם לכול כלפי העולם החיצוני, אחרת היא הופכת לאהבה-עצמית.

אם אהבה זו ברוחו של מיכאל מתקיימת, אז אהבת האדם כלפי ישות אחרת תקרן חזרה אל תוך עצמיותו שלו. העצמיות תהיה מסוגלת לאהוב בלי לאבד את עצמה. ובנתיבים של אהבה זו, הנפש האנושית יכולה למצוא את הכריסטוס.

מי שדוגל במיכאל מטפח אהבה כלפי העולם החיצוני ובכך הוא מגלה שקשר עם העולם הפנימי של נפשו יביא אותו לקשר עם הכריסטוס.

העידן הנוכחי דורש שהאנושות תפנה את תשומת-לבה לעולם הסמוך לעולם אשר נתפס כפיסי – עולם שבו אפשר למצוא את אשר תיארנו כאן כישות של מיכאל ושליחותו. כי, העולם שהאדם מתאר לעצמו כטבע כאשר הוא מסתכל בעולם פיסי זה, אינו העולם שבו הוא חי, אלא כזה הטמון הרבה **מתחת** לעולם האנושי באמת כפי שעולמו של מיכאל **טמון מעליו**. אלא שהאדם אינו מצליח להבחין בכך שבאופן לא-מודע, ביוצרו תמונה של עולמו, עולה באמת תמונה של עולם אחר. כאשר הוא מצייר את התמונה הזאת, הוא מוציא את עצמו באותו זמן ונכנע לתהליך הרוחי האוטומטי. האדם יכול רק לשמר את אנושיותו על-ידי כך שיציב מול תמונה זו, שבה הוא מאבד את עצמו בתמונה של הטבע, את התמונה השנייה, שבה מיכאל שולט – שבה מיכאל מוביל את הדרך אל הכריסטוס.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית
(בהקשר עם התיאור הקודם של מחשבות-עולם בפעילותו של מיכאל ובפעילותו של אהרימן)

[121] לא הבנו לגמרי את משמעות היקום או משהו הנמצא שם בפעולה – למשל המחשבות הקוסמיות – כל עוד אנו נעצרים בדבר עצמו. מוכרחים אנו גם לזהות את הישויות שמהן הוא נובע. כך, עבור המחשבות הקוסמיות, עלינו לראות אם זהו מיכאל או אהרימן אשר נושא אותן החוצה אל העולם ולתוכו.

[122] כאשר הוא נובע מן הישות האחת – בזכות הקשר שלו לעולם – אותו דבר יפעל באופן יצירתי וטוב; כאשר הוא נובע מאחר, הוא יימצא קטלני והרסני. המחשבות הקוסמיות נושאות את האדם אל תוך העתיד בקבלו אותן ממיכאל; הן מובילות אותו הרחק מהעתיד של גאולתו, כאשר לאהרימן יש את הכוח לתת לו אותן.

[123] מחשבות כאלה מובילות אותנו עוד ועוד להתגבר על הרעיון של רוחניות לא-ברורה, נהגית באופן פנתיאיסטי כשליטה בשורש כל הדברים. אנו מובלים אל תפיסה שהינה ברורה וממשית, המסוגלת להחזיק אידיאות ברורות על הישויות הרוחיות של ההיררכיות. כי, הממשות בכל מקום היא ממשות של הוויה. כל מה שאינו הווה, הוא הפעילות הנובעת מהקשר בין ישות אחת ואחרת. גם את זה נוכל להבין רק אם נפנה את מבטנו אל הישויות הפעילות.

מחקר ראשון:

בשערי הנפש-הרוחית (נפש-התודעה).

כיצד מתכונן מיכאל בעולם הרוח לקראת שליחותו על האדמה על-ידי

הכרעת לוציפר?

[124 עד 126]

לפני הזמנים הנוכחיים, התרחש שינוי שלם בחיים הרוחיים של המין האנושי. בהסתכלות לאחור, ברור שאימגינציות עדיין ממלאות חלק גדול בתפיסה האנושית. נכון, אינדיבידואלים בודדים כבר התחברו בחיי-הנפש שלהם ל'מושגים' טהורים; אך, חיי-הנפש של רוב בני-האדם כרוכים במאבק בין אימגינציות מצד אחד, ואידיאות אשר נולדו מן העולם הפיסי הטהור מצד שני. זה נכון, לא רק ביחס לאידיאות העוסקות במאורעות של עולם הטבע, אלא גם ביחס לאלה העוסקות בהתפתחויות ההיסטוריה.

מה שהתבוננות רוחית יכולה לגלות בכיוון זה, מקבל אישור מעדות חיצונית. עתה, הבה נתבונן במקרים מסוימים כאלה.

הדרך שבה בני-אדם במאות קודמות חשבו ודיברו על מאורעות היסטוריים, מצאה את דרכה אל תוך הכתיבה בדיוק לפני תחילת עידן הנפש-הרוחית. כך, שמרנו לעצמנו מאותם זמנים 'סאגות' וכדומה, שבהן ניתנת תמונה אמיתית של הדרך שבה 'היסטוריה' הוצגה בזמנים עברו.

דוגמה טובה לכך היא הסיפור של 'ג'רהרד הטוב', הכלול בשיר מאת רודולף פון אמס, אשר חי במחצית הראשונה של המאה השלוש-עשרה. 'ג'רהרד הטוב' הוא סוחר עשיר בקלן. הוא עורך מסע לרוסיה, ליבניה ופרוסיה, כדי לקנות פרוות צובל ואז ממשיך במסעו לדמשק ולנינוה כדי לקנות מוצרי משי וסחורה דומה.

במסעו חזרה לביתו, סערה מאלצת אותו לסטות ממסלולו. במדינה זרה שבה הוא מוצא את עצמו, הוא מתוודע לאדם אחד המחזיק בשבי אבירים אנגליים ספורים ואת הארוסה של מלך אנגליה. ג'רהרד מקריב את כל אשר רכש במסעו ובעסקת חליפין מקבל את השבויים בתמורה. כאשר הספינות מגיעות לנקודה שבה דרכיהם של הנוסעים נפרדות, ג'רהרד שולח את האבירים לביתם, אבל את הארוסה של המלך הוא מעכב, בתקווה שהחתן, המלך ויליאם, יבוא לקחת אותה ברגע שישמע את החדשות על שחרורה ועל מקום משכנה. את כלתו של המלך ואת הנערות הרווקות המלוות אותה מארח ג'רהרד בדרך הטובה ביותר שאפשר

להעלות על הדעת. היא חיה, במידה רבה, כמו בת אהובה בביתו של מי ששחרר אותה מן השבי. זמן רב עבר בלי שהמלך הגיע לקחתה. אז, כדי להבטיח את עתיד בתו המאומצת, ג'רהרד מחליט לחתן אותה עם בנו. כי, סבירה ההנחה שויליאם מת. החתונה של בנו של ג'רהרד נערכת, כאשר מגיע צליין לא-מוכר. זהו ויליאם. הוא נדד במשך זמן רב, בחפשו אחר כלתו. בנו של ג'רהרד, במעשה חסר-אנוכיות מוותר עליה והיא נמסרת חזרה לוויליאם. שניהם נשארים זמן מה עם ג'רהרד; אז, האחרון מכין ספינה שתיקח אותם חזרה לאנגליה. כאשר שבוייו של ג'רהרד – שכבודם הושב להם – יכולים לראשונה לברכו באנגליה, הם רוצים להמליכו. אבל, הוא מסוגל לענות שהוא מביא אותם למלך ולמלכה הנאמנים שלהם. גם הם חשבו שויליאם מת ורצו לבחור מלך אחר שישלוט במדינתם, שבמהלך נדודיו של ויליאם נכנסה לכאוס. הסוחר מקלן מוותר על הכבוד והעושר שהוצעו לו ושב לקלן כדי להיות שוב הסוחר הפשוט שהיה לפני כן. הסיפור ממשיך ומתאר כיצד אוטו הראשון, מלך סקסוניה, עורך מסע לקלן כדי להתוודע לג'רהרד הטוב. כי, המלך רב-העוצמה נכנע לפיתוי לסמוך על 'פיצוי ארצי' עבור דברים רבים שעשה. עם התוודעותו לג'רהרד הוא לומד מהדוגמה שלו כיצד אדם פשוט עושה מידה עצומה של טוב – בהקריבו את כל הטובין שרכש כדי לשחרר שבויים; בהשיבו לוויליאם את כלתו הארוסה של בנו; ואז טורח להסיע את ויליאם חזרה לאנגליה וכו' – בלי לרצות גמול ארצי כלשהו, אלא בהשאירו זאת להשגחה העליונה האלוהית. האיש מוכר באופן אוניברסלי כ-ג'רהרד הטוב; המלך חש שהוא עצמו מקבל אימפולס חזק, מוסרי ודתי, דרך התוודעותו לרוחו ולאופיו של ג'רהרד.

הסיפור שתיארתי כאן בקצרה – לא רק כדי לציין בשם משהו שבקושי מוכר – מראה בצורה ברורה למדי, **מהיבט אחד**, את הגישה המנטלית של העידן שהיה לפני הופעתה של הנפש-הרוחית באבולוציית האנושות.

אלה שיחדרו אל תוך רוחו של הסיפור, כפי שהוא מסופר על-ידי רודולף פון אמס, יהיו מסוגלים לחוש כיצד ההתנסות של העולם הארצי השתנתה מאז זמנו של המלך אוטו (המאה העשירית).

שימו לב כיצד, במהלך עידן הנפש-הרוחית, העולם נעשה בדרך מסוימת 'ברור' לעינו המנטלית של האדם, ביחס להבנת הוויית-הקיום הפיסית ולהתפתחותה. ג'רהרד מפליג בספינותיו כאילו בתוך ערפל. הוא יודע רק חלק קטן מן העולם שעמו הוא רוצה לבוא במגע. בקלן, לא תשמעו דבר על המתרחש באנגליה ועליכם לחפש במשך שנים אחר אדם השוהה בקלן. אתם מתוודעים לחייו ולנכסיו של אדם אחר שג'רהרד מושלך בחופיו במסעו חזרה הביתה, רק כאשר הובאתם ישירות על-ידי הגורל אל אותו מקום. בימינו, תפיסת הנסיבות בעולם קשורה לזו מזמנים מוקדמים כפי שההסתכלות בנוף רחב ומואר-שמש קשור לגישוש בערפל כבד.

למה שמסופר בהקשר עם ג'רהרד הטוב אין שום קשר למה שאנו מכנים בימינו 'היסטורי', אלא עוסק יותר באופי ובהלך-הנפש ועם הסיטואציה הרוחנית כולה של התקופה. דברים אלה, ולא המאורעות הבודדים בעולם הפיסי, הם אשר מתוארים באימגינציות.

בתמונה שלפנינו, אנו רואים השתקפות של הדרך שבה האדם לא רק חש את עצמו כישות החיה ופעילה כאיבר בשרשרת המאורעות בעולם הפיסי, אלא גם חשה ישויות רוחיות על-חושיות הפועלות בהוויית-קיומו הארצית וקשורות לרצון שלו.

סיפור-האגדה על ג'רהרד הטוב מראה כיצד עמעות הדמיונים, שביחס לחזירת העולם הפיסי, קדם לתקופת הנפש-הרוחנית, הפנה את מבטו של האדם לראיית עולם הרוח. האדם לא ראה את **רוחב-האופקים** של העולם הפיסי, אלא הסתכל יותר **בעומקו** של הרוח.

עם זאת, בתקופה שאנו מתארים, לא היה זה עוד אותו הדבר כפי שהיה פעם כאשר ראייה רוחית עמומה הציגה למין האנושי את עולם הרוח. האימגינציות היו שם; אך, כאשר הן הופיעו בנפש האנושית, זה כבר היה בהבינה דברים אשר הוצבו בכיוון החשיבה. תוצאת הדבר הייתה שבני-האדם לא ידעו עוד כיצד העולם, אשר התגלה באימגינציות, היה קשור לעולם של הוויית-קיום פיסי. לפיכך, לבני-אדם שכבר דבקו בצורה חזקה יותר ביסוד החשיבה, אימגינציות אלה נראו כבדיונות אשר הומצאו מרצון, חסרי ממשות כלשהי.

בני-אדם לא ידעו עוד שדרך האימגינציות הם ראו בעולם שבו האדם ניצב עם חלק שונה למדי של ישותו מזה שבעולם הפיסי. כך, בתמונה שלפנינו, שני עולמות ניצבים זה לצד זה; ובדרך שבה הסיפור מסופר, לשני העולמות יש אופי המניע אדם להאמין שהמאורעות הרוחיים מתרחשים בין המאורעות הפיסיים, בדיוק באופן בר-תפיסה כמו אלה.

נוסף לכך, המאורעות הפיסיים ברבים מסיפורי-האגדה הללו ממש מבלבלים. בני-אדם שמחזורי חייהם נמצאים במרחק מאות שנים זה מזה מופיעים כבני אותו דור; מאורעות מועברים למקום אחר או לתקופה אחרת.

עובדות של העולם הפיסי נראים על-ידי הנפש האנושית בדרך כזו כפי שאדם יכול באמת לראות רק מה שהינו רוחי, עבורו לזמן ולמרחב יש משמעות שונה. העולם הפיסי מתואר באימגינציות במקום במחשבות. לעומת זאת, עולם הרוח נארג בסיפור כאילו אדם עסק, לא בצורה שונה של הוויית-קיום, אלא במשהו שהיה המשכן של עובדות פיסיים.

תפיסה היסטורית הדבקה רק בפיסי, חושבת שהאימגינציות העתיקות של המזרח, של יוון וכו' נלקחו ונארגו באופן פואטי בנושאים ההיסטוריים אשר העסיקו באותו זמן את תודעתם של בני-האדם. על כתביו של איזידור מסביליה מהמאה השביעית נאמר שהם כוללים אוסף רגיל של 'מוטיבים' אגדיים עתיקים.

עם זאת, זוהי רק נקודת-מבט חיצונית ויש לה משמעות רק עבור אלה שאין להם שום הבנה על אותו מצב נפשי שעדיין יודע שהוא נמצא בקשר ישיר עם עולם הרוח וחש שנכפה עליו לבטא את הידע הזה באימגינציות. בין אם סופר משתמש בדמיון שלו ובין אם הוא מיישם, בדרך מבינה וחיה, דמיון אשר הורד מטה לאורך ההיסטוריה, אינו הנקודה החיונית. הנקודה החיונית היא שהנפש נוטה אל עולם הרוח ורואה הן את פעולותיו והן את המאורעות במהלכו של הטבע כיצירת חלק מאותו עולם. ברם, נכון שבדרך שבה סיפורים ואגדות סופרו בזמנים אשר קדמו להופעת תקופת הנפש-הרוחית, אפשר להבחין בנטייה מסוימת לטעות.

התבוננות רוחית רואה בנטייה זו את פעילותם של כוחות לוציפריים.

מה שמניע את הנפש לקלוט את האימגינציות אל תוך התנסותה הינו התוצאה, לא כל כך של כשרים שהיו לנפש בזמנים קדומים – באמצעות ראייה רוחית דמוית-חלום – אלא דווקא של כשרים שהיו קיימים בתקופות שבין המאה השמינית והמאה הארבע-עשרה. כשרים אלה כבר דחקו בצורה חזקה יותר להבנה, במונחים של מחשבות, של מה שנקלט על-ידי החושים. שני סוגי הכשרים היו נוכחים בו-זמנית במהלך תקופת המעבר. הנפש הוצבה בין הנטייה העתיקה, החודרת אל תוך עולם הרוח ורואה רק את הפיסי כאילו בערפל, והנטייה החדשה, המתרכזת בהתרחשויות פיסיות ובהן הראייה הרוחית דועכת.

הכוח הלוציפרי פועל באיזון מהוסס זה של הנפש האנושית. הוא רוצה למנוע מן האדם מלהגיע להתמצאות מלאה בעולם הפיסי. הוא רוצה לשמור אותו, עם תודעתו, בתחומים רוחיים שהותאמו לו בזמנים עתיקים. הוא רוצה למנוע מחשיבה טהורה, המוכוונת להבנת הוויית-הקיום הפיסית, מלזרום אל תוך תפיסת-עולם אימגינטיבית, דמוית-חלום. הוא יכול למשוך, בדרך שגויה, את כוח התפיסה של האדם מן העולם הפיסי. ברם, הוא אינו יכול לשמור בדרך הנכונה את ההתנסות של האימגינציות העתיקות, וכך הוא גורם לאדם לחשוב באופן אימגינטיבי, ובאותו זמן הוא אינו יכול להעתיק את נפשו כולה אל תוך העולם שבו לאימגינציות יש את מלוא ערכן.

עם הופעת התקופה של הנפש-הרוחית, לוציפר פעיל באופן כזה שדרכו, האדם מועתק אל התחום העל-חושי הסמוך לפיסי בדרך שאינה תואמת לטבעו.

אנו יכולים לראות זאת באופן ברור למדי בסיפור-האגדה מאת הדוכס ארנסט (הרצוג ארנסט), שהיה אחד מסיפורי-האגדה האהובים ביותר בימי-הביניים והוא סופר בחוגים רחבים.

לדוכס ארנסט יש מחלוקת עם השליט, הנחוש להכריז עליו מלחמה שלא בצדק ולהרוס אותו. הדוכס נאלץ לברוח מקשר זה שבלתי-אפשרי לקיימו עם ראש המדינה על-ידי כך שהשתתף במסע צלב למזרח. בהתנסויות שהוא עובר לפני שהגיע ליעדו, הפיסי והרוחי נארגים יחד בצורה של סאגה באופן אשר צוין לעיל. למשל, הדוכס, במהלך נדודיו, נתקל בבני-אדם בעלי ראשים המעוצבים כמו ראשים של עגורים. הוא

נמשך אל החוף למרגלות הר המגנט, המושך ספינות בכוח מגנטי, כך שבני-אדם הבאים בקרבת ההר אינם יכולים לברוח, אלא נידונים לסוף מר. הדוכס ארנסט וחסידיו הוציאו אל הפועל את מנוסתם על-ידי כך שתפרו מעליהם עורות ונתנו לגריפינים, הרגילים ללכוד את אלה אשר נמשכו אל הר המגנט, לשאתם אל גבעה. המשך המסע מוביל אותם לבני-אדם שאוזניהם ארוכות כל-כך שביכולתם להתעטף בהן כמו עם גלימה; ולבני-אדם אחרים שכפות-רגליהם גדולות כל-כך שכאשר יורד גשם, הם יכולים להשתרע על האדמה ולפרוש את כפות-רגליהם מעליהם כמו מטריות.

הוא עובר מגזע של גמדים לגזע של ענקים וכו'. דברים דומים רבים מסופרים בהקשר למסע הצלב של הדוכס ארנסט. 'סיפור-האגדה' אינו מאפשר לאדם לחוש בדרך הנכונה כיצד, בכל פעם שאימגינציות נכנסות לסיפור, מוצבת נטייה אל עולם רוחי וכיצד מסופרים לאחר מכן באמצעות תמונות העולות בעולם האסטרילי ואשר קשורות לרצון של האדם הארצי ולגורלו.

זהו המקרה גם עם הסיפור היפה של רולנד, שבו מונצח מסע הצלב של קרל הגדול נגד עובדי-האלילים בספרד. שם מסופר (כאילו באישורם של כתבי-הקודש) שכדי שקרל הגדול יגיע לסוף שאליו שאף, השמש נעצרה במסלולה, כך שיום אחד היא הפכה לשתיים.

במקרה של סאגת ניבלונג, אפשר לראות כיצד, בארצות צפוניות היא שמרה על צורה הדוגלת באופן ישיר וטהור יותר בתפיסת הרוחי, בעוד שבמרכז אירופה האימגינציות מובאות קרוב יותר לחיים הפיסיים. בצורה הצפונית של הסיפור, מתייחסים לאימגינציות כאל 'עולם אסטרילי'; בצורה המרכז-אירופאית של השיר של הניבלונג, האימגינציות גולשות לעבר תפיסת העולם הפיסי.

האימגינציות המופיעות בסיפור-האגדה מאת הדוכס ארנסט מתייחסות במציאות למה שנחווה בין ההתנסויות בתחום הפיסי, בעולם אסטרילי, אליו האדם משתייך באותה מידה שבה הוא משתייך לפיסי

אם מפעילים ראייה רוחית על כל זה, אז רואים כיצד הכניסה אל תוך עידן התודעה מסמלת מעבר מהיר של שלב אבולוציוני שבו הכוחות הלוציפריים היו גוברים על המין האנושי, אלמלא אימפולס אבולוציוני חדש נכנס אל תוך הישות האנושית דרך הנפש-הרוחית עם כוח האינטלקטואליות שלו. אותה נטייה כלפי עולם הרוח אשר הייתה מובילה אל נתיבים שגויים, נמנעת על-ידי הנפש-הרוחית; מבטו של האדם מורחק ומופנה לעבר העולם הפיסי. כל אשר קורה בכיוון זה מסיג את האנושות מן הכוחות הלוציפריים אשר מטעים אותו.

באותם זמנים, מיכאל כבר פעיל למען האנושות מתוך עולם הרוח. הוא מכין את עבודתו המאוחרת יותר מתוך העל-חושי. הוא מעניק לאנושות אימפולסים השומרים על הקשר הקודם עם העולם האלוהי-רוחי, שבלי שמירה זו היה מאמץ אופי לוציפרי.

לאחר מכן, בשליש האחרון של המאה התשע-עשרה, מיכאל עצמו מאיץ אל תוך העולם הארצי-פיסי פעילויות שהוא תרגל בהכנה מתוך העל-חושי, מן המאה החמש-עשרה עד למאה התשע-עשרה.

האנושות הייתה צריכה לעבור תקופה של אבולוציה רוחית כדי להשתחרר מאותו קשר עם עולם הרוח אשר איים להפוך לקשר בלתי-אפשרי. אז, האבולוציה הונחתה, דרך שליחותו של מיכאל, אל נתיבים אשר הביאו שוב את התקדמות אנושות האדמה לקשר טוב ובריא עם עולם הרוח.

כך מיכאל ניצב בפעילות בין **תמונת-העולם** הלוציפרית ו**אינטלקט-העולם** של אהרימן. תמונת-העולם נעשית דרכו ל**התגלות-עולם** מלאת חכמה, המגלה את אינטלקט-העולם כ**פעילות-עולם** אלוהית. ובפעילות-עולם זו חיה הדאגה של הכריסטוס לאנושות – אפילו בפעילות-העולם היכולה להתגלות ללב האדם מתוך התגלות-העולם של מיכאל.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית
(בהקשר עם המחקר דלעיל: על ההכנה העל-חושית של מיכאל לקראת שליחותו הארצית)

[124] להופעת עידן התודעה (עידן הנפש-הרוחית) במאה החמש-עשרה קדמה, בדמדומי עידן הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית, פעילות לוציפרית מוגברת, אשר נמשכה לפרק זמן מסוים, אפילו עד אל תוך התקופה החדשה.

[125] השפעה לוציפרית זו ניסתה לשמר צורות עתיקות של תפיסה תמונתית של העולם בדרך שגויה. כך, היא ניסתה למנוע מן האדם להבין עם אינטלקטואליות את הוויית-הקיום הפיסית של העולם ולהיכנס לתוכה עם מלאות של החיים.

[126] מיכאל מאחד את הווייתו עם פעילות המין האנושי כך שהאינטלקטואליות העצמאית תוכל להישמר – לא בדרך לוציפרית, אלא בדרך ישרה – עם האלוהי והרוחי שמהם ירדה.

מחקר שני:

כיצד פועלים כוחות מיכאל בהתפתחות המוקדמת ביותר של
הנפש-הרוחית?

[127 עד 130]

בזמנים שבהם הנפש-הרוחית נכנסה אל תוך האבולוציה של המין האנושי על-פני האדמה, ישויות של עולם הרוח הסמוך להוות-קיום ארצית זו התקשו להתקרב אל המין האנושי. הצורה שמאורעות ארציים תפסו באותם זמנים מוכיחה שמצבים מיוחדים מאוד היו נחוצים כדי לאפשר לרוח למצוא את דרכה אל תוך החיים הפיסיים של המין האנושי. אבל, היא מראה דבר נוסף ובדרך שהינה לעתים קרובות מאירה מאוד. היא מראה כיצד, בנקודה שבה כוחות העבר עדיין נמצאים בפעולה ואלה של העתיד כבר מתחילים את פעילותם, השפעה רוחית אחת מנסה למצוא את דרכה אל תוך החיים הארציים של המין האנושי בהתנגדות נמרצת להשפעה אחרת.

בין השנים 1339 ו-1453, פרצה מלחמה כאוטית והרסנית בין צרפת ואנגליה. היא נמשכה יותר ממאה שנה. בכאוס של מלחמה זו, אשר פרצה בגלל זרם רוחי מסוים שלילי עבור אבולוציית המין האנושי, מאורעות שאחרת היו מביאים את הנפש-הרוחית אל תוך האנושות מהר יותר, בהחלט עוכבו. שוסה שמת בשנת 1400, הניח את יסודות הספרות האנגלית. עלינו רק להיזכר בתוצאות הרוחיות הגדולות, שנקודת-המוצא שלהן הייתה באירופה, מייסודה של ספרות זו ונראה את חשיבות העובדה שמאורע כזה לא היה יכול להיפתר באופן חופשי, אלא נלכד בין הבלבולים של מלחמה שהתארכה. יתר על כן, כבר בשנת 1215 אותה דרך של חשיבה פוליטית היכולה לקבל את חותמה ואופייה האמיתיים באמצעות הנפש-הרוחית, החלה להתפתח באנגליה. המשך האבולוציה של עובדה זו, גם נלכדה בכל מכשוליה של מלחמה.

זו הייתה תקופה שבה הכוחות הרוחיים, השואפים לפתח את האדם על-פי האפשרויות אשר הונחו בו מן ההתחלה על-ידי כוחות אלוהיים-רוחיים נשגבים יותר, נתקלו ביריביהם החזקים. יריבים אלה רצו להסיט את האדם אל ערוצים שונים מאלה שנועדו לו מן ההתחלה. אילו היו מצליחים בכך, האדם לא היה מסוגל להחיל את הכוחות של מקורו על המשך האבולוציה שלו. תקופת ילדותו הקוסמית הייתה נשארת עקרה עבורו. היא הייתה נעשית לחלק קמל ונוטה למות בתוך ישותו. התוצאה הייתה שהאדם היה יכול ליפול אז טרף לכוחות הלוציפריים והאהרימניים ולאבד את ההתפתחות האמיתית והנכונה. אילו היריבים

של המין האנושי היו מצליחים במאמציהם – אילו לא היו רק מציבים מכשולים בדרך, אלא משיגים הצלחה מלאה – הכניסה של הנפש-הרוחית הייתה יכולה להימנע.

מאורע אשר מגלה את המזיגה פנימה של הרוחי אל תוך המאורעות הארציים בדרך ברורה וקורנת ביותר הוא ההופעה וההיסטוריה של ז'אן ד'ארק, הנערה מאורליאן (1412-1431). האימפולסים למה שהיא עשתה, טמונים ביסודות העמוקים ותת-המודעים של נפשה. היא עוקבת אחר השראות עמומות מעולם הרוח. על האדמה שוררים בלבול ואי-סדר, אשר מעכבים את עידן הנפש-הרוחית. מיכאל צריך להכין את שליחותו המאוחרת יותר מתוך עולם הרוח: הוא יכול לעשות זאת היכן שהאימפולסים שלו נקלטים בנפשות אנוש. נפש כזו חיה בנערה מאורליאן. ומיכאל פעל גם דרך נפשות אחרות רבות, אף על פי שהדבר היה אפשרי רק במידה קטנה וברורה פחות בחיים ההיסטוריים החיצוניים. במאורעות כמו המלחמה בין אנגליה וצרפת, הוא נתקל בהתנגדות מיריבו האהרימני.

במחשבה המנחה הקודמת, דיברנו על היריב הלוציפרי שמיכאל נתקל בו באותו זמן. ואכן, יריב זה בולט במיוחד במהלכם של מאורעות אשר באו לאחר הופעתה של הנערה מאורליאן. מהמאורעות הללו, אפשר לראות שהמין האנושי לא ידע עוד כיצד להתמודד עם התערבותו של עולם הרוח בגורל האנושות, שהייתה יכולה להיות מובנת ולהתקבל על-ידי בני-האדם אל תוך הרצון כל עוד התקיימה הבנה אימגינטיבית. הגישה המוקדמת יותר כלפי התערבות כזאת התאפשרה כאשר הנפש-האינטלקטואלית חדלה לפעול; באותו זמן, הגישה התואמת לנפש-הרוחית לא התגלתה; עדיין לא הושגה.

כך קרה שאירופה עוצבה מתוך עולם הרוח בלי שבני-האדם הבינו את אשר התרחש ובלי שמה שהם היו מסוגלים לעשות הייתה לו השפעה ניכרת על תהליך זה.

משמעותו של מאורע זה, שגורמיו הקובעים טמונים בעולם הרוח, יכולה להיקלט אם מנסים לדמין מה היה קורה במאה החמש-עשרה אלמלא הופיעה הנערה מאורליאן. ישנם אחדים הרוצים להסביר את התופעה הזאת באופן מטריאליסטי. בלתי-אפשרי להגיע להבנה עם בני-אדם מפני שבאופן שרירותי הם מפרשים במובן מטריאליסטי משהו שהינו כמובן רוחי.

גם בכיוונים מסוימים של שאיפה רוחית, אפשר להראות בבירור שהאנושות אינה יכולה עוד למצוא את הדרך אל האלוהי-רוחי בלי קושי, גם אם בני-האדם מחפשים בנחישות. ישנם קשיים שלא היו קיימים בעידן שבו עדיין אפשר היה לרכוש תובנה בעזרת אימגינציות. כדי לשפוט כהלכה למה הכוונה כאן, כל אשר נחוץ הוא לראות באור בהיר את אותם אינדיבידואלים המופיעים כהוגים פילוסופיים. בלתי-אפשרי לשפוט פילוסוף על-פי השפעתו על העידן שלו לבדו, ואף לא על-פי מספר בני-האדם אשר קיבלו את האידיאות שלו. הוא דווקא מהווה ביטוי, התגלות אישית עבור העידן שלו. הפילוסוף מציג באידיאות שלו את מה שחלקה הגדול של האנושות נושא בתוכו כהלך-הרוח, כרגשות הלא-מודעים וכאימפולסי-החיים

שלו. כמו מד-חום המודד את טמפרטורת הסביבה, הוא מודד את המצב המנטלי של העידן שלו. הפילוסופים אינם הגורמים לפסיכולוגיה של העידן שלהם יותר מזה שמד-החום הוא הגורם לטמפרטורת הסביבה. התייחסו, מנקודת-מבט זו, לפילוסוף רנה דקרט (1596-1650), אשר פעל לאחר שעידן הנפש-הרוחית כבר החל. התמיכה הקלושה לקשר שלו עם עולם הרוח היא ההתנסות "אני חושב, משמע אני קיים". במרכזה של התודעה-העצמית, ב'אני', הוא מנסה לחוש ממשות ואכן רק באותה מידה שהנפש-הרוחית יכולה למסור לו.

והוא מתאמץ להבין באופן אינטלקטואלי את יתר הרוחי על-ידי כך שהוא מברר מהו הביטחון שהוודאות של התודעה-העצמית שלו נותנת עבור הוודאות של כל דבר אחר. ביחס לאמיתות אשר נמסרו לו באופן היסטורי, הוא תמיד שואל: האם הן ברורות כמו "אני חושב, משמע אני קיים"? ואם ביכולתו לענות בחיוב, הוא מקבל אותן.

בסוג זה של מחשבות אנושיות, האם אין הרוח מסולקת מכל התבוננות אשר מוכוונת כלפי הדברים בעולם? ההתגלות של הרוח נסוגה אל התמיכה הנקודתית בתודעה-העצמית; כל דבר אחר, היות שהוא מציג את עצמו ישירות, ריק מכל התגלות של הרוח. רק באופן עקיף, על-ידי האינטלקט בנפש-הרוחית, יכול אור ההתגלות הרוחית הזאת להאיר את אשר טמון מחוץ לתודעה-העצמית. האדם של העידן הזה מאפשר לתוכן הנפש-הרוחית שלו, שעדיין הינה כמעט ריקה, לזרום לעבר עולם הרוח בכמיהה עזה. קרן זעירה פונה לשם.

הישויות בעולם הרוח הסמוך לעולם האדמה, והנפשות האנושיות על האדמה נקשרות זו אל זו עם קושי. ההכנה העל-חושית של מיכאל לקראת שליחותו המאוחרת יותר נחוות גם על-ידי הנפש האנושית רק דרך מכשולים גדולים ביותר.

כדי לתפוס את הטבע היסודי של הלך-הרוח המבוטא בדקרט, השוו את הפילוסוף הזה לאוגוסטינוס הקדוש שבניסוחו החיצוני, מציב עבור ההתנסות של עולם הרוח את אותה תמיכה שדקרט מציב. אבל, באוגוסטינוס הקדוש, היא מתרחשת מתוך הכוח המלא של הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית. אוגוסטינוס הקדוש (354-430) נמצא בצדק קשור לדקרט, אך האינטלקט שלו עדיין מהווה שריד של מה שהינו קוסמי, בעוד שזה של דקרט הוא האינטלקט שכבר נכנס אל תוך הנפש האנושית. בהתקדמותה של השאיפה הרוחית מאוגוסטינוס הקדוש עד לדקרט, אפשר לראות כיצד האופי הקוסמי של כוח החשיבה אובד וכיצד הוא מופיע מחדש בנפש האנושית. אך, באותו זמן אפשר לראות באיזה קושי מיכאל והנפש האנושית מתחברים כך שמיכאל יכול להוביל באדם את אשר הוביל פעם בקוסמוס.

הכוחות הלוציפריים והאהרימניים פועלים למניעת האיחוד הזה. הכוחות הלוציפריים רוצים שהאדם יפתח רק את מה שהיה נכון עבורו במהלך ילדותו הקוסמית; הכוחות האהרימניים, שלמרות היותם מנוגדים

לכוחות הלוציפריים משתפים עמם פעולה, היו רוצים לפתח רק את אותם כוחות אשר נרכשו בעידנים מאוחרים יותר של העולם ובכך לתת לילדות הקוסמית של האדם להיעלם.

תחת התנגדויות כאלה ההולכות ומתעצמות, הנפשות האנושיות באירופה עיכלו את האימפולסים הרוחיים אשר היו כלולים בתפיסות-עולם עתיקות אשר זרמו מן המזרח אל המערב על-ידי מסעות הצלב. כוחות-מיכאל חיו בצורה נמרצת מאוד בתפיסות הללו. התבונה הקוסמית, ששלטונה היה המורשת הרוחית העתיקה של מיכאל, שלטה באותן תפיסות-עולם עתיקות.

כיצד הן היו יכולות להתקבל, בראותן שתהום הייתה פעורה בין הכוחות של עולם הרוח והנפשות האנושיות? כוחות אלה באו אל הנפש-הרוחית שרק החלה להתפתח. מצד אחד, הם נתקלו במכשול אשר הוצב בנפש-הרוחית עצמה שעדיין הייתה מפותחת רק מעט. ומצד שני, הם כבר לא מצאו תודעה הנתמכת על-ידי אימגינציות. הנפש האנושית לא הייתה יכולה להתאחד עמם בתובנה מלאה. הם התקבלו או באופן שטחי למדי או מתוך אמונה באמונות תפלות.

עלינו לשים לב להלך-רוח זה אם ברצוננו להבין את מתודות החשיבה הקשורות, מצד אחד, לשמות של ויקליף, הוס ואחרים, ומצד שני, לשם של 'הרוזנקרויצריזם'.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית
(בהקשר עם המחקר הקודם על כוחות מיכאל בהתפתחות המוקדמת של הנפש-הרוחית)

[127] בתחילת עידן התודעה, האדם פיתח את הכוחות האינטלקטואליים של נפשו רק במידה מועטה. לפיכך, נוצר פער בין מה שנפש האדם הייתה כמהה לו בעומקים הלא-מודעים ומה שכוחות מתחום משכנו של מיכאל היו יכולים לתת לו.

[128] בשל פער זה, לכוחות הלוציפריים הייתה אפשרות גדולה יותר להחזיק את האדם מאחור בתחום כוחות הילדות הקוסמית ובכך ליצור את המשך האבולוציה שלו, לא בנתיבים של הכוחות האלוהיים-רוחיים שעמם היה מאוחד מן ההתחלה, אלא בנתיבים של לוציפר.

[129] יתר על כן, לכוחות של אהרימן הייתה אפשרות גדולה יותר להוציא בכוח את האדם מתחום הכוחות של ילדותו הקוסמית וכך לגרור אותו מטה, להמשך האבולוציה שלו, אל תוך תחומם.

[130] אף לא אחת מהסכנות הללו התממשה, כי בסופו של דבר כוחות מיכאל פעלו. אך, האבולוציה הרוחית של המין האנושי הייתה צריכה להתרחש תחת המכשולים וכך קרה שהיא נעשתה, למעשה, למה שנעשתה עד כה.

מחקר שני (המשך):

מכשולים ועזרה לכוחות מיכאל בתחילת עידן הנפש-הרוחית

[131 עד 133]

ברחבי אירופה, שילוב הנפש-הרוחית יצר הפרעה בהתנסויות של אמונה וטקסי פולחן דתיים. סימן ברור של ההפרעה אשר עמדה להופיע, אפשר לראות בערך במאות האחת-עשרה והשתים-עשרה בהופעת 'ההוכחות לקיומו של האל' (במיוחד ביצירתו של אנסלם מקנטרברי). את קיומו של האל היה צריך להוכיח עתה עם תבונה אינטלקטואלית. ההשתוקקות לעשות דבר כזה הייתה יכולה להופיע רק עם היעלמות הדרך הישנה של התנסות 'האל' עם הכוחות של הנפש הפנימית. כי, לעולם לא נתחיל להוכיח באמצעות היגיון את אשר אנו חווים בדרך כזאת.

הדרך הישנה הייתה לקלוט עם הנפש הפנימית של האדם את הישויות או האינטליגנציות, עד לאלוהות. הדרך החדשה, אשר הופיעה באותו זמן, הייתה לפתח מחשבות אינטלקטואליות על היסודות העיקריים של היקום. הדרך הקודמת נתמכה על-ידי כוחות-מיכאל בתחום הרוחי של האדמה. מאחורי כוחות-החשיבה המוכוונים אל הדברים של החושים החיצוניים, כוחות-מיכאל מצוידים בנפש בעלת כשרים לקליטת הוויה ותבונה אלוהיות ביקום. מצד שני, כדי שהדרך השנייה תתגשם, מן ההכרח היה לפתח תחילה את האיחוד הפנימי של הנפש עם כוחות-מיכאל ולהשלימו.

בתחומם של טקסי פולחן דתיים, גם הדוקטרינה המרכזית של האיחוד הקדוש החלה להיסדק. אנו מוצאים זאת מתרחש באזורים מבודדים ורחוקים של ההתנסות הדתית של האדם, מ-ויקליף באנגליה (במאה החמש-עשרה) עד הוס בבוהמיה.

באיחוד הקדוש, האדם היה יכול למצוא את האיחוד שלו עם עולם הרוח אשר נפתח עבורו על-ידי הכריסטוס. כי, הוא היה יכול לאחד את ישותו עם הכריסטוס בדרך כזו שהעובדה של האיחוד החושי-חיצוני היה באותו זמן גם עובדה רוחית.

התודעה של הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית הייתה מסוגלת ליצור אידיאה על איחוד זה. כי, לנפש-השכלית עדיין היו אידיאות, הן של רוח והן של חומר, קרובות זו לזו – כך שהתאפשר לה לקלוט את האחת (חומר) עוברת לשנייה (רוח). ברם, לא יתכן שאידיאות מסוג זה תהיינה אינטלקטואליות כל-כך כדי לדרוש באותו זמן הוכחות על קיומו של האל. אידיאות כאלה מוכרחות עדיין לכלול משהו מן

האימגינציה החיה המאפשרת לאדם לחוש, בחומר, את הרוח הפעילה בו; וברוח, את השאיפה אל החומר. לאידיאות מסוג זה יש את הכוחות הקוסמיים של מיכאל מאחוריהן.

חישבו רק כמה באותו זמן החל להיסדק עבור הנפש האנושית: כמה ממה שהיה קשור להתנסות הפנימית והקדושה ביותר של בני-האדם! הופיעו אישיות – הוס, ויקליף ואחרים – שבהם הווייתה של הנפש-הרוחית קרנה באור זוהר ביותר. המצב הפנימי של נפשם היה כזה כדי שיאחד אותם עם כוחות-מיכאל בעוצמה כזו שלא הייתה מופיעה אצל אחרים גם מאות שנים אחר-כך. מקולו של מיכאל בלבם, הם הכריזו על ערכה של הנפש-הרוחית כדי לרומם את עצמם אל התפיסה של המיסטריות הדתיות העמוקות ביותר. הם חשו שהאינטלקטואליות אשר באה עם הנפש-הרוחית מוכרחה להיות מסוגלת לכלול בתחום האידיאות שלה את מה שהיה לא-נגיש, בזמנים קדומים, עם אימגינציות.

לעומת זאת, הגישה ההיסטורית והמסורתית של הנפש האנושית לדברים האלה, איבדה בחוגים רחבים מאוד את כל כוחה ועוצמתה הפנימיים. מה שההיסטוריה מתייחסת אליו כרוע וכניצול לרעה של חיי הדת שמועצות הרפורמות הגדולות עסקו בהם בעידן שבו הנפש-הרוחית החלה את פעילותה – כל זה קשור לחייהן של אותן נפשות אנוש שלא היו יכולות עוד, כאשר הן עדיין לא חשו את הנפש-הרוחית בתוכן, למצוא בנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית העתיקה מקור מספק של כוח או ודאות פנימיים.

התנסויות היסטוריות של בני-האדם, כמו אלה אשר נחשפו במועצות הערים קונסטנץ ובאזל, היו אמורות לגלות: בעולם הרוח מעל לזרימה-מטה של האינטלקטואליות השואפת למצוא את דרכה אל בני-האדם ובתחום הארצי מתחת, פעילות הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית אינה עוד בהתאמה עם רוח התקופה. כוחות-מיכאל מרחפים, בהסתכלם לאחור על האיחוד שלהם בעבר, בין האלוהי-רוחי והתחום האנושי. באופן דומה, התחום האנושי נהנה מאותו איחוד בעבר, אלא שעתה עליו לעבור אל תחום שבו מיכאל יעזור לו מהרוח, אם כי, יתכן שלא יאחד את ישותו הפנימית עם תחום זה. בהיותה נחוצה לגמרי כפי שהיא נחוצה באבולוציה הקוסמית – עם זאת, מסמלת בהתחלה הפרעה באיזון של הקוסמוס – שאיפה זו של מיכאל מונחת ביסוד מה שהמין האנושי היה צריך להתנסות בו באותו עידן אפילו ביחס לאמיתות המקודשות ביותר.

אנו מתבוננים עמוקות בתכונות האופייניות של אותו עידן, כאשר אנו מפנים את מחשבותינו אל הקרדינל ניקולאוס קוזאנוס. (אפשר לקרוא את אשר אמרתי אודותיו בספרי *המיסטיקה בתחילת החיים הרוחיים המודרניים*). אישיותו היא כמו מצבת-זיכרון יוצאת דופן של זמן. הוא רוצה שבענייני העולם המנוהלים על-פי נקודות-מבט, שבמקום להילחם בניצול לרעה וברוע של העולם הפיסי על-ידי נטיות מהפכניות, יטפלו בהיגיון בריא, בשאיפה להחזיר לערוץ הנכון את אותם דברים אשר סטו מהם. אנו מזהים את הנטייה הזאת בהשפעה שהוא הביא כדי להעבירה במועצת העיר באזל, ובאופן כללי בקהילה הכנסייתית שלו.

כך, ניקולאוס קוזאנוס נוטה לגמרי לשינוי הגדול באבולוציה אשר בא עם פיתוח הנפש-הרוחית. מצד שני, הוא מציג מחשבות ואידיאות המגלות בדרך קורנת ביותר את פעילותם של כוחות-מיכאל בתוכן. דרך העידן שלו, הוא מציב את האידיאות הישנות והטובות אשר הובילו, בתקופה שבה מיכאל עדיין שלט באינטלקטואליות הקוסמית, את הנפש האנושית לפיתוח כשרים שישמשו לקליטת הישיות והאינטליגנציות בקוסמוס. 'הבורות המלומדת' שעליה הוא מדבר היא התרשמות על ומעל מה שמוכחן אל העולם החיצוני של החושים – התרשמות אשר מובילה את חשיבת האדם אל מעבר לאינטלקטואליות של הידיעה הרגילה אל תוך תחום שבו, בבורות או ריקנות של ידיעה, הרוחי נקלט על-ידי התנסות פנימית וטהורה של ראייה רוחית.

כך, ניקולאוס קוזאנוס הוא אישיות שבהרגישו בתוך חיי-נפשו את הפרעה של האיזון הקוסמי על-ידי מיכאל, היה רוצה באופן אינטואיטיבי לתרום כמה שרק אפשר להפיכת הפרעה הזאת לרווחתה של האנושות.

בין הדברים של החיים הרוחיים אשר יצאו לאור בדרך הזאת, חי שם דבר נוסף אשר נשאר חבוי. אינדיבידואלים מסוימים אשר קלטו והבינו את תפקידם של כוחות-מיכאל ביקום, שאפו להכין את הכוחות של נפשם בדרך כזו שהם יוכלו להיכנס באופן מודע אל תוך תחום-הרוח הסמוך לתחום הארצי – התחום שבו מיכאל מקדיש מאמצים למען האנושות.

הם חיפשו הצדקה למפעל רוחי זה על-ידי כך שהם התנהלו באופן חיצוני בחיים, בקריאה שלהם ובנסיבות אחרות, בדרך כזו שאת חייהם בלתי-אפשרי היה להבדיל מחייהם של בני-אדם אחרים. בהגשימם באהבה את חובותיהם הארציות במובן הרגיל, הם היו מסוגלים להפנות את בגרותם הפנימית לעבר הרוחי שתיארנו. מה שהם עשו בכיוון זה היה משהו בינם לבין עצמם ומה שהם התאחדו עמו 'בסתר'. באשר למה שהתרחש בתחום הפיסי, בהתחלה העולם נראה די לא-מושפע משאיפה רוחית זו. ועם זאת, כל זה נדרש כדי להביא נפשות לאיחוד הנחוץ עם עולמו של מיכאל. לא היה מדובר ב'קהילות סודיות' במובן רע ואף לא בדבר כלשהו אשר ניסה להסתתר מפני שפחד מאור יום, אלא דווקא בבני-אדם אשר התכנסו יחד ובעשותם זאת השתכנעו שלכל אדם בחוגם הייתה תודעה אמיתית של שליחותו של מיכאל. אלה אשר פעלו כך יחד, לא דיברו על פועלם בפני אחרים שבהעדר הבנה היו יכולים רק לשבש את המטרות שהם הציבו לעצמם. מטרות אלה היו כרוכות בעיקר בעבודה בזרמים רוחיים אשר זורמים, לא בחיים הארציים, אלא בעולם הרוח הסמוך להם, אך למרות זאת מחדירים את האימפולסים שלהם אל תוך החיים הארציים.

זה נותן ציון על עבודת-הרוח של ישויות אנוש שאכן חיות בעולם הפיסי, אך משתפות פעולה עם ישויות המשתייכות לעולם הרוח – ישויות שלא מגיעות לעולם הפיסי או מתגשמות בו. כאן, אנו מדברים על אלה שעם התייחסות מועטה מאוד לעובדות הממשיות, מכונות בעולם 'רוזנקרויצרים'. רוזנקרויצרים

אמיתי טמון בהחלט בקו הפעולה של שליחות מיכאל. הוא סייע למיכאל להכין על האדמה את עבודת-הרוח שהוא רצה להכין עבור עידן מאוחר יותר.

נוכל להעריך את מה שאפשר היה להגשים בזה, אם נתייחס לדברים הבאים.

הקשיים אשר תוארו לעיל, חוסר-האפשרות שמיכאל יפעל על נפשות אנושיות, קשורים לעובדה שמיכאל עצמו, בהווייתו היסודית, אינו רוצה להיות בקשר כלשהו עם ההווה הפיסי של החיים הארציים. הוא רוצה להישאר במערכת הכוחות אשר הייתה קיימת עבור רוחות מסוג זה, ועבור ישויות אנוש, **בעבר**. כל קשר שהאדם **מוכרח** ליצור בחיים הארציים הנוכחיים – אליו מיכאל יכול להתייחס אך ורק כמזהם את הווייתו. עתה, בחיים האנושיים הרגילים, ההתנסות הרוחית של הנפש פועלת בחיים הארציים-פיסיים ולהיפך, האחרונים פועלים חזרה על הראשונים. זוהי התגובה אשר באה לידי ביטוי במיוחד בהלך-הרוח של האדם ובהכוונת נפשו אל דבר ארצי כלשהו. אינטראקציה מסוג זה הינה, ככלל, המקרה – אם כי לא תמיד – במיוחד אצל בני-אדם העוסקים בחיים הציבוריים. לפיכך, המכשולים בפני פועלו של מיכאל אצל רבים מהמהפכנים, היו גדולים מאוד.

הרוזנקרויצרים התגברו על הקושי בכיוון זה על-ידי כך שהרחיקו את חייהם החיצוניים – אשר היו כרוכים בחובותיהם הארציות – מעבודתם עם מיכאל. כאשר מיכאל, יחד עם האימפולסים שלו, יצר קשר עם מה שרוזנקרויצרי הכין בנפשו עבורו, הוא לא מצא את עצמו באיזושהי דרך חשוף לסכנה של היתקלות במה שהינו ארצי. כי, במצב הנפש שהוא טיפה בכוונה, כל דבר ארצי הורחק ממה שאיחד את הרוזנקרויצרי עם מיכאל.

בדרך זו, השאיפה הרוזנקרויצרית האמיתית יצרה עבור **מיכאל** את הנתיב כאן על האדמה לקראת **שליחותו הארצית הבאה**.

מחשבות מנחות נוספות שהגיתהאנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

(בהקשר עם המחקר הקודם על המכשולים והעזרה לכוחות-מיכאל בתחילת עידן הנפש-הרוחית)

[131] בתחילת עידן הנפש-הרוחית, האינטלקטואליות אשר השתחררה עתה באדם, רצתה לעסוק באמיתות של אמונה וטקסי פולחן דתיים. בזה, חיי הנפש האנושית הוכנסו למצב של אי-ודאות וספק. בני-האדם ניסו להסביר בהיגיון ממשויות רוחיות אשר היו קודם לכן התנסות ישירה בתוך הנפש. הם ניסו להבין, אפילו להגדיר, עם היקשים לוגיים, את תכניהם של טקסי פולחן מקודשים שאפשר לתפוס רק באימגינציות רוחיות.

[132] כל זה קשור לעובדה שבעוד מיכאל נחוש להימנע מכל קשר עם העולם הארצי הנוכחי, שהאדם **מוכרח** לחיות בו, הרי שבאותו זמן זוהי עדיין משימתו להנחות באדם את האינטלקטואליות הקוסמית שבה שלט בעידני עבר. כך, מופיעה שם דרך כוחות-מיכאל הפרעה באיזון הקוסמי, אם כי הפרעה הנחוצה להמשך ההתקדמות של אבולוציית-העולם.

[133] שליחותו של מיכאל הוקלה עבורו על-ידי אישיות מסוימות – הרוזנקרויצרים האמיתיים – אשר ארגנו את חייהם החיצוניים על האדמה כך שהם לא הפריעו בשום דרך לחיים הפנימיים של נפשם. כך, הם יכלו לפתח בתוכם כוחות שבאמצעותם הם פעלו בתחומים רוחיים יחד עם מיכאל, בלי הסכנה שיסבכו אותו בהתרחשויות הארציות הנוכחיות, אשר היו בלתי-אפשריות עבורו.

מחקר שלישי:

הסבל של מיכאל מהאבולוציה האנושית לפני תקופת פעילותו הארצית

[134 עד 136]

עם התקדמות עידן התודעה, מתאפשר פחות ופחות למיכאל להתחבר באופן כללי להוויית-הקיום של המין האנושי. האינטלקטואליות נעשתה אנושית ועתה היא נכנסת אל תוך האנושות. ממנה, התפיסות האימגינטיביות, אשר היו יכולות לגלות לאדם את ההווייה והתבונה האלוהיות בקוסמוס, הולכות ונעלמות. האפשרות שמיכאל עצמו ייגש אל האדם, מתחילה רק בשליש האחרון של המאה התשע-עשרה. לפני אותו זמן, התאפשר הדבר רק באותם נתיבים שאליהם שאפו במובן רונקרויצרי אמיתי.

עם ניצני האינטלקטואליות שלו, האדם מסתכל בטבע. הוא רואה שם עולם פיסי ואתרי, שבו הוא עצמו אינו כלול. באמצעות האידיאות הגדולות של בני-אדם כמו קופרניקוס וגלילאו, הוא מקבל תמונה של העולם שהינו חיצוני לאדם. אך, הוא מאבד את תמונתו שלו. כאשר הוא מתבונן בעצמו, אין לו שום אפשרות להגיע לתובנה כלשהי ביחס למה שהוא מהווה באמת.

במעמקי ישותו, מה שנועד לשאת את התבונה שלו ולתמוך בה, מתעורר בתוכו. עמו, ה'אני' שלו מתאחד. כך, האדם נושא עתה בתוכו טבע תלת-איברי:

ראשית, בישות הרוח-והנפש שלו, המתגלה כפיסית-אתרית, מה שהתהווה פעם בתקופת של סטורן-קדום ושמש-קדומה ואז הציב אותו שוב ושוב בתוך ממלכת האלוהי-רוחי. מכאן, הישות האנושית וישות מיכאל צועדות יחד.

שנית, האדם נושא בתוכו את הטבע הפיסי והטבע האתרי המאוחרים יותר, אלה שהתפתחו בתוכו במהלך התקופות ירח-קדום ואדמה. כל זה הינו פרי עבודתו ופעילותו של האלוהי-רוחי. אך, האלוהי-רוחי עצמו אינו חי ואינו נוכח בו עוד. הוא נעשה שוב חי ונוכח באופן מלא רק לאחר שהכריסטוס עובר דרך מיסטרית גולגתא. במה שפועל מבחינה רוחית בגוף הפיסי ובגוף האתרי של האדם, אכן אפשר למצוא את הכריסטוס.

שלישית, האדם מחזיק בתוכו את אותו חלק של הנפש-רוח שלו אשר קיבל הווייה חדשה בתקופות ירח ואדמה. כאן, מיכאל נשאר פעיל (בעוד שבחלק של האדם הנוטה לעבר הירח והאדמה, הוא נעשה יותר ויותר לא-פעיל. בראשון, מיכאל שמר, עבור האדם, על התמונה של האדם שלו יחד עם האלים.

הוא היה מסוגל לעשות זאת עד לתחילת העידן החדש של התודעה – עידן הנפש-הרוחית. אז, הרוח והנפש של האדם שקעו מטה, כביכול, לגמרי בטבע הפיסי-אתרי, כדי למשוך משם את הנפש-הרוחית. באור זוהר, עלה שם בתודעת האדם מה שגופו הפיסי וגופו האתרי היו יכולים למסור לו על הפיסי והאתרי שבעולם הטבע. ומה שגופו האסטרלי וה'אני' שלו היו יכולים למסור לו על עצמו, נעלם משדה ראייתו.

בעידן אשר החל עתה, עלתה שם באדם התחושה שעם התובנה שלו הוא לא היה יכול עוד להגיע אל **עצמו**. כך, החל שם **חיפוש** אחר ידיעה על הישות האנושית. מהחיפוש הזה, האדם לא היה יכול עוד למצוא סיפוק במה שההווה היה יכול לספק. הוא חזר אל העידנים המוקדמים של ההיסטוריה. ההומניזם הופיע באבולוציה של החיים הרוחיים. ההומניזם הפך למטרת השאיפה של בני-האדם, לא מפני שהם תפסו את האדם בטבעו היסודי, אלא מפני שהם איבדו אותו. כל עוד הם החזיקו בידיעה הזאת, ארסמוס מרוטרדם ואחרים פעלו מתוך נטייה נפשית שונה למדי מכל דבר שההומניזם היה יכול להעניק להם.

בפאוסט, גיתה גילה מאוחר יותר דמות מייצגת של האדם אשר איבד לחלוטין אחיזה בישותו היסודית. בחלוף הזמן, חיפוש זה של הישות האנושית נעשה מוגבר יותר ויותר. כי, לאדם אין שום חלופה אחרת: הוא מוכרח או להיעשות קהה-חושים וחסר-תחושה ביחס לישותו שלו או שהכמיהה אליה תופיע כיסוד חיוני בחיי-הנפש שלו.

עד למאה התשע-עשרה, הרוחות הטובות ביותר בחיים הרוחיים באירופה, מפתחות אידיאות בתחומים המגוונים ביותר ובדרכים השונות ביותר – אידיאות היסטוריות, מדעיות, פילוסופיות, מיסטיות, כאשר כולן מייצגות את השאיפה למצוא, במה שהפך להיות עתה תפיסת-עולם אינטלקטואלית, את **הישות האנושית** עצמה.

תחייה, לידה מחדש רוחית, הומניזם, שואפים באי-שקט – אפילו באופן סוער – אל יסוד רוחי בכיוון **שאיין** לחפשו. ובכיוון שבו יש לחפשו, יש חוסר-אונים, אשליה, בלבול של התודעה. ועם זאת, בכל מקום – באמנות, בידע – כוחות-מיכאל פורצים אל תוך הישות האנושית, אם כי עדיין לא אל תוך כוחות הצמיחה החדשים של הנפש-הרוחית. זוהי תקופה קריטית עבור החיים הרוחיים. מיכאל מפנה את כל כוחותיו לכיוון העבר באבולוציה הקוסמית, כך שיוכל לרכוש את הכוח להחזיק את 'הדרקון' באיזון ומרותק מתחת לרגליו. במאמצים רבי-העוצמה הללו של מיכאל שנולדות היצירות הכבירות ביותר של תקופת התחייה. עם זאת, הן רק מייצגות חידוש על-ידי מיכאל של כוחות הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית. הן עדיין לא מהוות את הפעילות של כוחות-הנפש החדשים. אנו יכולים לראות את מיכאל מלא דאגה. האם בסופו של דבר יוכל באמת לשלוט ב'דרקון'? הוא קולט בני-אדם באזור אחד מנסים לרכוש תמונה של האדם מתוך תמונת הטבע אשר נרכשה לאחרונה. הוא רואה כיצד הם מתבוננים בטבע ואז שואפים ליצור תמונה של האדם מתוך מה שהם מכנים 'חוקי טבע'. הוא רואה אותם יוצרים את תפיסות-העולם שלהם: – "תכונה חייתית זו משתכללת, אותה מערכת איברים נעשית הרמונית יותר, והנה האדם 'מופיע'!" אך, בפני המבט הרוחי של

מיכאל, האדם אינו מופיע. כי, למעשה, מה שחושבים עליו כהרמוני, משוכלל, קיים שם רק במחשבה. איש אינו יכול לראותו מתפתח במציאות, כי זה אינו מתרחש כעובדה ממשית בשום מקום.

וכך, עם התפיסות האלה שלהם על האדם, בני-אדם חיים בתמונות ריקות, באשליות. הם רצים לעד אחר תמונה של האדם שהם רק מדמיינים לעצמם שנמצאת ברשותם, בעוד שבאמת הממשית אין שום דבר בשדה ראייתם. "כוחה של השמש הרוחית קורנת בנפשם. הכריסטוס עצמו פועל; אבל, הם עדיין אינם מסוגלים לקלוט את נוכחותו. כוחה של הנפש-הרוחית שולט בגוף; אך הוא עדיין לא חדר אל תוך נפשם." זוהי בערך ההשראה שאדם יכול לשמוע על מה שמיכאל אומר בדאגה רבה. האם יתכן שכוחות האשליה באדם ייתנו ל'דרקון' כוח רב כל-כך שיהיה בלתי-אפשרי עבור מיכאל לשמור על איזון?

בני-אדם אחרים מנסים עם כוח אמנותי פנימי לחוש את הטבע מאוחד עם האדם. רבות-עוצמה הן המילים שבהן מתאר גיתה את יצירתו של וינקלמן בספר יפה: "כאשר הטבע הבריא של האדם פועל כשלמות, כאשר הוא חש את עצמו בעולם כמו בכליות עצומה, יפה, רבת-הוד וראויה, כאשר מקרה הרמוני נותן לו הנאה טהורה, חופשית; אז היקום, אילו היה מודע לעצמו, היה קורא בקול רם להנאה, כאילו הגשים את מטרתו, ומתפלא על שיא התפתחותו והווייתו." מה שהמריץ את לסינג ברוח לזהות והנפיש את השקפת-העולם רחבת-האופקים של הרדר, מהדהד בדבריו של גיתה. ויצירתו כולה של גיתה היא כמו התגלות רבגונית של מילותיו אלה. ב-מכתבים אסתטיים שלו, שילר תיאר אדם אידיאלי שבמובן המתואר במילים דלעיל, נושא את היקום בתוכו ומגשים אותו בקשר חברתי עם בני-אדם אחרים. אך, מהיכן באה תמונה זו של האדם? היא קורנת כמו השמש על האדמה בבוקר אביבי. אבל, היא נכנסה אל תוך הרגש האנושי מחקר היוונים הקדמונים. היא הופיעה בבני-אדם הנושאים אימפולס-מיכאל פנימי חזק; אך, הם יכלו להעניק צורה לאימפולס זה רק על-ידי הפניית עיני התודעה לימים עברו. כאשר גיתה רצה לחוות 'אדם', הוא חש את עצמו במאבק הגדול ביותר עם הנפש-הרוחית. הוא חיפש אחר האדם בפילוסופיה של שפינוזה, אך רק במהלך הטיול שלו באיטליה, כאשר חקר את טבעה של האמנות היוונית שהוא חש שהצליח לראותו במבט חטוף. בסופו של דבר, הוא התרחק מן הנפש-הרוחית, השואפת כלפי מעלה בפילוסופיה של שפינוזה, אל הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית אשר דעכה בהדרגה. ברם, עם תפיסת-הטבע מרחיקת-הלכת שלו, הוא היה יכול לשאת כמות אינסופית מן הנפש-האינטלקטואלית אל תוך הנפש-הרוחית.

מיכאל גם מסתכל ברצינות בחיפוש זה אחר האדם. מה שנמצא בהתאמה עם האידיאה שלו, אכן נכנס כאן אל תוך האבולוציה הרוחית של האדם: – זוהי אותה ישות אנושית שפעם ראתה את ההווה והתבונה האלוהיות כאשר מיכאל עדיין שלט בה מן הקוסמוס. אך, אלמלא כוח אשר עבר ספיריטואליזציה של הנפש-הרוחית היה אוהז בה, היא הייתה חומקת בסופו של דבר באופן בלתי-נמנע משליטתו של מיכאל

ומגיעה אל שליטתו של לוציפר. הדאגה הגדולה השנייה בחייו של מיכאל טמונה בחשש שמא בתנודת האיזון הרוחי-קוסמי עשוי לוציפר לצאת כאשר ידו על העליונה.

ההכנה של מיכאל לקראת שליחותו בסוף המאה התשע-עשרה ממשיכה לזרום בטרגדיה קוסמית. למטה, על האדמה, ישנו לעתים קרובות הסיפוק הגדול ביותר בפתרון תמונת הטבע החדשה; בעוד שבתחום שבו מיכאל פועל ישנו רגש טרגי ביחס למכשולים בפני תמונת האדם העומדת להופיע.

קודם לכן, האהבה הצנועה אשר עברה ספיריטואליזציה חייתה בקרני השמש, בזריחה המאירה, בנצנוץ הכוכבים; אהבה זו רכשה עתה בצורה חזקה ביותר את הציון להסתכל על האנושות בצער מעורר.

מצבו של מיכאל בקוסמוס נעשה קשה באופן טרגי, אך הוא גם דחף למציאת פתרון בדיוק בתקופה אשר קדמה לשליחותו הארצית. בני-האדם יכלו לשמור על האינטלקטואליות רק בתחומו של הגוף ושם רק בתחום-החושיים. לכן, מצד אחד, הם לא קלטו דבר כלשהו שהחושיים לא העבירו להם; הטבע נעשה לשדה התגלויות-החושיים, שאליהן התייחסו באופן מטריאליסטי למדי. צורות הטבע לא נקלטו עוד כיצירה של האלוהי-רוחי, אלא כמשהו ריק מרוח, ועם זאת משהו שעליו יש אישור שהוא מעורר את אותו יסוד רוחי שבו האדם חי. מצד שני, באשר לעולם הרוח, בני-האדם קיבלו עתה את מה שהסיפורים ההיסטוריים סיפרו. התערער האמון בראייה הישירה של הרוח אשר פעלה בעבר, כפי שקרה לראיית הרוח בהווה.

בנפשו של האדם חי עתה רק מה שבא מתחום ההווה, שלתוכו מיכאל לא נכנס. האדם שמח לעמוד על קרקע 'בטוחה'. הוא האמין בכך שהוא החזיק זאת ברשותו מפני שב'טבע' הוא לא חיפש אחר מחשבות, שבהן היה עליו לפחד מנוכחותם של דמיונות שרירותיים. אבל מיכאל לא שמח. בתחומו שלו, מעבר לאדם, היה עליו לנהל מלחמה מול לוציפר ואהרימן. היא הסתיימה בקושי טרגי, כי לוציפר יכול להתקרב לאדם בקלות רבה יותר, ככל שמיכאל – שאכן גם משמר את העבר – מוכרח להרחיק את עצמו מן האדם. וכך, מאבק חמור על האדם התרחש בין מיכאל ואהרימן ולוציפר בעולם הרוח הסמוך לאדמה, בעוד שעל האדמה עצמה, האדם שמר על נפשו פעילה לנוכח מה שהועיל לאבולוציה שלו.

כל זה ישים כמובן לחיים הרוחיים באירופה ובאמריקה. עלינו לדבר באופן שונה ביחס לאותם חיים באסיה.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

(בהקשר עם המחקר השלישי: הסבל של מיכאל מהאבולוציה האנושית לפני תקופת פעילותו הארצית)

[134] בתקופה המוקדמת ביותר של אבולוציית הנפש-הרוחית, האדם החל לחוש שהוא איבד את תמונת האנושות – תמונת ישותו שלו – אשר נמסרה לו לפני כן באימגינציה. בהיותו עדיין חסר-כוח למוצאה בנפש-הרוחית, הוא חיפש אחריה באמצעות מדעי הטבע או ההיסטוריה. הוא רצה שהתמונה העתיקה של האנושות תופיע שוב בתוכו.

[135] בדרך זו, האדם אינו מגשים דבר. בהיותו רחוק מהיות מלא בהוויה האמיתית של האנושות, הוא מובל לאשליות בלבד. אך, הוא אינו מודע לכך שהן כאלה; הוא חושב שיש בהן כוח ממשי לשאת את האנושות.

[136] כך, בתקופה אשר קדמה לפעילותו על האדמה, מיכאל היה צריך לראות את האבולוציה של המין האנושי בדאגה ובסבל. כי, באותם זמנים, בני-האדם נמנעו מכל התבוננות ממשית ברוח וכך הם ניתקו את כל הקשרים אשר חיברו אותם אל מיכאל.

מחקר על חג-המולד: המיסטריוס של הלוגוס

[137 עד 139]

את המחקר שלנו על מיסטריות מיכאל האירו מחשבות על מיסטריות גולגתא. כי, למעשה, מיכאל הוא הכוח אשר מוביל את האדם לעבר הכריסטוס לאורך הנתיב האמיתי של גאולת האדם.

אך, שליחותו של מיכאל היא אחת מאלה החוזרות שוב ושוב על עצמן ברצף ריתמי באבולוציה הקוסמית של המין האנושי. בהשפעתה המועילה על המין האנושי הארצי, היא חזרה על עצמה לפני מיסטריות גולגתא. אז, היא הייתה קשורה לכל ההתגלויות הפעילות שכוח-הכריסטוס – בהיותו עדיין חיצוני לאדמה – היה צריך למזוג מטה על האדמה למען התפתחות המין האנושי. לאחר מיסטריות גולגתא, שליחותו של מיכאל עוזרת במה שמוכרח להתגשם עתה באנושות הארצית על-ידי הכריסטוס עצמו. בחזרותיה, שליחות מיכאל מופיעה עתה בצורה משתנה ומתקדמת לעד. הנקודה היא שהיא מופיעה בחזרות. לעומת זאת, מיסטריות גולגתא היא מאורע עולמי חובק-כל, המתרחש פעם אחת בלבד במהלך כולו של האבולוציה הקוסמית של המין האנושי.

רק לאחר שהאנושות השלימה את התפתחותה של הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית שהסכנה הנמשכת-לעד אשר הייתה קיימת שם באופן פוטנציאלי מן ההתחלה – הסכנה שמא הוויית-הקיום של האנושות תתנתק מזו של האלוהי-רוחי – הורגשה במלואה.

וכפי שנפש האדם מאבדת את ההתנסות המודעת בישויות האלוהיות-רוחיות ועמן, כך מופיע שם סביבו מה שאנו מכנים כיום 'טבע'. האדם אינו רואה עוד את המהות וההוויה של האנושות בקוסמוס האלוהי-רוחי; הוא רואה את היצירה אשר הושלמה של האלוהי-רוחי בממלכה ארצית זו. ברם, בהתחלה הוא רואה אותה לא בצורה המופשטת שבה היא נראית כיום – לא כמאורעות ומהויות הנתונים לתפיסה פיסית אשר מוחזקים יחד על-ידי אותם תכנים אידיאלים מופשטים שאנו מכנים 'חוקי טבע'. בהתחלה, הוא עדיין רואה אותה כישות אלוהית-רוחית – ישות אלוהית-רוחית המופיעה ונעלמת בכל מה שהוא קולט מסביבו, בלידתם ובמותם של בעלי-חיים, בצמיחה ובנביטה של עולם הצמחים, בפעילות של מקורות המים והנהרות, בעננים, ברוחות ובאקלים. כל התהליכים הללו המתרחשים סביבו מציגים בפניו את המחוות, המעשים והדיבור של ההוויה האלוהית עם ייסוד 'הטבע'.

פעם, האדם ראה בקונסטלציות ובתנועות של הכוכבים את המעשים והמחוות של הישויות האלוהיות של הקוסמוס, שאת דבריהן הוא היה יכול לקרוא בשמים. באותו אופן, 'העובדות של הטבע' נעשו עבורו לביטוייה של אלת האדמה. כי, האלוהות אשר פעלה בטבע נתפסה כנשית.

עמוק בתוך ימי-הביניים, השרידים של אופן זה של תפיסה עדיין פעלו בנפשות בני-האדם, במלאם את הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית בתכנים אימגינטיביים.

כאשר בני-אדם בעלי ידע רצו להבהיר את מובנם של 'תהליכי הטבע' בפני תלמידיהם, הם דיברו על המעשים של 'האלה'. רק עם ההופעה ההדרגתית של הנפש-הרוחית שמחקר חי זה של הטבע, מלא כפי שהיה בנפש הפנימית, נעשה יותר ויותר מובן למין האנושי.

הדרך שבה בני-האדם הסתכלו בכיוון זה בעידן הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית מזכירה את המיתוס של פרספונה ואת המיסטריה הטמונה ביסודו.

האל של השאול כפה על פרספונה, בתה של דמטר, שתלך בעקבותיו אל ממלכתו שלו. בסופו של דבר, קרה שהיא בילתה רק חצי שנה בעולם הנמוך ובחצי השני שכנה בעולם העליון.

למרות זאת, מיתוס זה של פרספונה היה ביטוי עצום ומופלא של הדרך שבה האדם, בעידן של ימי-קדם שלא ניתן לזכרם, קלט וידע את התהליך האבולוציוני של האדמה בראייה רוחית דמוית-חלום.

בזמנים קדומים, הפעילות היוצרת בעולם כולה נבעה מסביבות האדמה. האדמה עצמה הייתה רק בתהליך של התהוות והיא עיצבה את הוויית-קיומה באבולוציה הקוסמית מתוך הפעילויות של העולם המקיף. הישויות האלוהיות-רוחיות של הקוסמוס היו הבוראות והמעצבות של הוויית-הקיום של האדמה. אך, כאשר האדמה התקדמה רחוק מספיק כדי להיות גוף שמימי עצמאי, ישות אלוהית-רוחית ירדה מן הקוסמוס הגדול אל האדמה והייתה לאלוהות-האדמה. את העובדה הקוסמית הזאת ראתה וידעה הראייה הרוחית דמוית-החלום של המין האנושי הקדמוני; ועל ידיעה כזו שהמיתוס של פרספונה מתבסס – אך, לא רק זאת. כי, אכן, עמוק גם בתוך ימי-הביניים, הדרך שבה בני-אדם ניסו לדעת את 'הטבע' ולחדור אותו, הייתה עדיין שריד מאותה ידיעה עתיקה. זה עדיין לא היה בזמנים מאוחרים יותר אלה שבהם בני-האדם ראו רק על-פי רשמי-החושים שלהם, כלומר על-פי מה שמופיע על-פני שטח האדמה. הם עדיין ראו על-פי הכוחות אשר פעלו מתוך מעמקי האדמה כלפי מעלה אל פני שטח האדמה ואת 'הכוחות האלה של המעמקים' – 'הכוחות של העולם הנמוך' – הם ראו בפעולה הדדית עם השפעות הכוכבים ועם היסודות הפועלים מתוך סביבת האדמה.

הצמחים, בצורותיהם המגוונות, צומחים בהתגלותם בפאר ססגוני. בזה פועלים הכוחות של שמש, ירח וכוכבים, יחד עם הכוחות של מעמקי האדמה. הבסיס והיסוד לכך ניתן במינרלים, שהוויית-קיומם תלויה כולה באותו חלק של ישויות קוסמיות אשר נעשה ארצי. רק על-ידי אותם כוחות שמימיים, אשר

נעשו ארציים, הופיעו סלעים ואבנים מתוך העולם הנמוך. לעומת זאת, ממלכת בעלי-החיים לא קיבלה את כוחות המעמקים הארציים. היא מתהווה רק באמצעות אותם כוחות-עולם הפועלים מתוך מרחבי האדמה. היא חבה את צמיחתה, התפתחותה וחייה הגועשים, את כוחות התזונה שלה, את אפשרויות התנועה שלה, לכוחות-שמש הזורמים מטה לעבר האדמה. ותחת השפעתם של כוחות-ירח הזורמים מטה לעבר האדמה, יש לה את הכוח להתרבות. היא מופיעה בצורות ובמינים רבגוניים מפני שהקונסטלציות של הכוכבים פועלות בדרכים מגוונות מתוך הקוסמוס, בעצבן את החיים האלה של בעלי-החיים ובהעניקן להם צורה. בעלי-החיים רק מוצבים, כביכול, כאן על האדמה מתוך הקוסמוס. זה רק עם חיי התודעה המעומעמים שיש להם חלק בממלכה הארצית; עם המקור, ההתפתחות והצמיחה שלהם, עם כל מה שהם מהווים כדי להיות מסוגלים לקלוט ולנוע, הם אינם יצורים ארציים.

אידיאה זו של אבולוציית האדמה, אשר נהגתה בעוצמה, חייתה פעם במין האנושי. גדולתה של התפיסה כמעט שלא ניתן לזהותה עוד בשרידיה אשר ירדו מטה בימי-הביניים. כדי לתפוס את הידיעה הזאת, מוכרחים לחזור לאחור, עם ראייה אמיתית של רואה רוחי, אל זמנים עתיקים מאוד. כי, אפילו המסמכים הפיסיים שעדיין קיימים, אינם מגלים את אשר היה קיים שם בנפשות בני-האדם, מלבד אלה המסוגלים לחדור אותו דרך נתיב רוחי.

עתה, האדם אינו בעמדה להחזיק את עצמו מרוחק כל-כך מן האדמה כמו בעלי-החיים. באמרנו זאת, אנו מתקרבים למיסטריית האנושות וכן למיסטריה של ממלכת בעלי-החיים. מיסטריית אלה השתקפו בכתות בעלי-החיים של העמים הקדמונים, ומעל לכל באלה של המצרים. הם ראו את בעלי-החיים כישויות שהינן רק אורחות על האדמה, ובהן אפשר לקלוט את הטבע והפעילות של העולם הרוחי הסמוך לממלכה ארצית זו. וכאשר הם תיארו בתמונות את הדמות האנושית בהקשר עם בעלי-החיים, הם הציגו לעצמם את הצורות של אותן ישויות-ביניים אלמנטריות שאף על פי שהן נמצאות באבולוציה קוסמית בדרך לאנושות, הן עדיין נמנעות מלהיכנס אל תוך הממלכה הארצית, כדי שלא תהפוכנה לאנושיות. כי, קיימות ישויות-ביניים אלמנטריות כאלה ובתארם אותן, המצרים רק שחזרו את אשר הם ראו. ברם, לישויות כאלה אין את התודעה-העצמית המלאה של האדם שכדי להגיע אליה האדם היה צריך לחדור אל תוך עולם ארצי זה בצורה שלמה כל-כך כדי להכניס משהו מטבע ארצי זה אל תוך טבעו.

האדם היה צריך להיחשף לעובדה שבעולם ארצי זה, אף על פי שהיצירה של הישויות האלוהיות-רוחיות שעמן הוא קשור אכן קיימת כאן, אם כי קיימת רק ביצירתן אשר הושלמה. ומפני שכאן קיימת רק היצירה אשר הושלמה, המנותקת ממקורה האלוהי, הרי שלישויות הלוציפריות והאהרימניות יש גישה אליה. כך, נעשה חיוני לאדם להפוך את הממלכה הזאת של היצירה האלוהית אשר הושלמה, בהיותה חדורה כפי שהיא בלוציפר ואהרימן, שדה הפעולה עבור חלק אחד – כלומר החלק הארצי – של התפתחות חיו.

כל עוד האדם לא התקדם לקראת פיתוח הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית שלו, זה היה אפשרי, בלי שטבע האדם יהיה מנותק באופן קבוע מהיסוד האלוהי-רוחי המקורי שלו. אך, לאחר שנקודה זו הושגה, התרחשה באדם השחתה – השחתה של הגוף הפיסי, הגוף האתרי והגוף האסטרלי. למדע עתיק אחד, השחתה זו הייתה ידועה כמשהו שחי בטבעו של האדם. הוא היה ידוע כמשהו שהיה נחוץ כדי שהתודעה תוכל להתקדם לתודעה-עצמית באדם. בזרם הידיעה אשר טופח במרכזי הלימוד אשר נוסדו על-ידי אלכסנדר הגדול, חי אריסטוטלניזם, שבהיותו מובן כהלכה, כלל את 'ההשחתה' הזאת כיסוד חיוני בפסיכולוגיה שלו. רק בזמן מאוחר יותר שאידיאות אלה לא היו חדורות עוד במהותן הפנימית.

ברם, בעידנים אשר קדמו לאבולוציה של הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית שלו, האדם עדיין היה משולב עם הכוחות של מקורו האלוהי-רוחי, במידה רבה כל-כך שמתוך שדה הפעולה הקוסמי שלהם כוחות אלו יכלו לאזן ולהחזיק תחת שליטה את הכוחות הלוציפריים והאהרימניים המגיעים אל האדם שעל האדמה. ומהצד האנושי נעשה מספיק בדרך של שיתוף-פעולה כדי לשמור על האיזון באותן פעולות של פולחן דתי ושל המיסטריות, היכן שהתגלתה **התמונה** של הישות האלוהית-רוחית הצוללת אל תוך תחומם של לוציפר ואהרימן ויוצאת שוב מנצחת. לפיכך, בזמנים אשר קדמו למיסטריית גולגתא, אנו מגלים בטקסים הדתיים של עמים שונים מייצגים תמונתיים של מה שלאחר מכן, במיסטריית גולגתא, היה למציאות.

לאחר שהנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית פותחה, היה זה רק באמצעות המציאות לבדה שהאדם היה יכול להמשיך להישמר מהתנתקות מהישויות האלוהיות-רוחיות אשר השתייכו לו. האלוהי היה צריך להיכנס פנימה כהוויה, אפילו בחיים הארציים, אל תוך מבנה הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית שבמהלך הוויית-הקיום הארצית, ניהל את חייו ממה שהינו ארצי. זה בוצע על-ידי הלוגוס האלוהי-רוחי, הכריסטוס, אשר איחד את גורלו הקוסמי עם האדמה למען המין האנושי.

פרספונה ירדה אל האדמה כדי להציל את ממלכת הצמחים מכך שייכפה עליה לעצב את עצמה מתוך מה שמשתייך אך ורק לאדמה. זוהי הירידה של ישות אלוהית-רוחית אל תוך טבע האדמה. גם לפרספונה היה סוג של 'תחייה', אך היא מתרחשת מדי שנה בשנה, ברצף ריתמי.

אל מול מאורע זה – שהינו גם מאורע קוסמי המתרחש על האדמה – יש לנו עבור **האנושות** את הירידה של הלוגוס. פרספונה יורדת כדי להכניס את **הטבע** אל מסלולו המקורי. במקרה זה, מוכרח להיות ריתמוס ביסוד; כי, המאורעות בטבע מתרחשים באופן ריתמי. הלוגוס יורד אל תוך האנושות. זה מתרחש **פעם אחת** במהלך האבולוציה האנושית. כי, אבולוציית האנושות מהווה רק חלק אחד בריתמוס קוסמי ענקי, שבו, לפני שלב הוויית-הקיום של האדם, האנושות הייתה משהו שונה לגמרי, ובו, לאחר סיום שלב זה, תהיה שוב משהו שונה לחלוטין; בעוד שחיי הצמחים חוזרים על עצמם, **לכשעצמם**, בריתמוסים קצרים יותר.

מעידן הנפש-הרוחית ואילך, האנושות צריכה לראות את מיסטריות גולגתא באור הזה. כי, כבר בעידן הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית הייתה סכנה שהאדם יתנתק, אלמלא מיסטריות גולגתא התרחשה. בעידן הנפש-הרוחית, החשכה מוחלטת של עולם הרוח הייתה צריכה להיווצר עבור התודעה האנושית, אם הנפש-הרוחית לא הייתה יכולה לחזק את עצמה במידה מספקת כדי להסתכל לאחור בראייה פנימית במקורה האלוהי-רוחי. ברם, אם היא תהיה מסוגלת לעשות זאת, היא תמצא את הלוגוס הקוסמי כישות אשר יכולה להובילה חזרה. היא מתמלאת בתמונה רבת-העוצמה המגלה את אשר התרחש בגולגתא.

התחלתה של הבנה זו היא ההבנה מתוך אהבה של חג-המולד הקוסמי, ליל-ההתקדשות הקוסמי, שאת זיכרוננו החגיגי חוגגים מדי שנה בשנה. כי, הנפש-הרוחית המקבלת בהתחלה את יסוד האינטלקטואליות, מחוזקת על-ידי כך שהיא מאפשרת לאהבה אמיתית להיכנס אל תוך יסוד קר ביותר זה של הנפש. והחום של אהבה אמיתית קיים שם בצורתו הנעלה ביותר, כאשר הוא יוצא אל הנער ישוע המופיע על האדמה במהלכו של ליל-התקדשות קוסמי. בדרך זו, האדם אפשר למציאות-רוחית ארצית עילאית ביותר, אשר הייתה באותו זמן מאורע פיסי, לפעול על נפשו; הוא עלה על הנתיב שדרכו הוא יקלוט את הכריסטוס לתוכו.

את הטבע יש להכיר בדרך כזו שבפרספונה – או הישות שעדיין נראתה בימי-הביניים המוקדמים כאשר הם דיברו על 'טבע' – הוא מגלה את הכוח האלוהי-רוחי, המקורי והנצחי שממנו נבע וממשיך לנבוע, כיסוד של הוויית-הקיום האנושית הארצית.

את עולמו של האדם מוכרחים להכיר כך שבכריסטוס הוא מגלה את הלוגוס המקורי והנצחי הפועל למען פיתוח הישות הרוחית של האדם בספירה של הישות האלוהית-רוחית הכבולה לאדם מן ההתחלה.

להפנות את הלב האנושי עם אהבה כלפי עובדות קוסמיות כבירות אלה: זהו התוכן האמיתי של חג ההיזכרות המתקרב לאדם מדי שנה בשנה כאשר הוא מתבונן בליל-ההתקדשות הקוסמי של חג-המולד. אם אהבה כזו חיה בלבבות בני-האדם, היא מחדירה חום אל תוך יסוד-האור הקר של הנפש-הרוחית. אילו הנפש-הרוחית הייתה מוכרחה להישאר בלי חום זה, האדם לא היה מתמלא לעולם ברוח. הוא היה מת בקור התודעה האינטלקטואלית; או שהיה עליו להישאר בחיים מנטליים שלא היו מתקדמים לפיתוח הנפש-הרוחית המודעת. אז, הוא היה נעצר בפיתוחה של הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית.

אך, בטבעה היסודי, הנפש-הרוחית אינה קרה. היא נראית כזאת רק בתחילת התפתחותה, מפני שבאותו שלב היא יכולה לגלות בטבעה שלה רק את יסוד-האור ועדיין לא את החום הקוסמי שבו מקורה נמצא.

לחוש ולחוות את חג-המולד בדרך זו, יאפשר לנפש להבין כיצד ההדר של הישויות האלוהיות-רוחיות, שתמונותיהן מתגלות בכוכבים, מכריז על עצמו בפני האדם, וכיצד שחרורו של האדם מהכוחות הרוצים להרחיקו ממקורו, מתרחש בתחום האדמה.

מחשבות מנחות נוספות שהגיתהאנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית
(בהקשר עם מחקר חג-המולד דלעיל)

[137] הפעילות באבולוציית העולם והמין האנושי, המתרחשת על-ידי כוחות-מיכאל, חוזרת על עצמה באופן ריתמי, אם כי בצורות משתנות-לעד ומתפתחות, לפני מיסטריות גולגתא ולאחריה.

[138] מיסטריות גולגתא היא המאורע הכביר ביותר, אשר קרה פעם אחת ולמען כולם באבולוציה של המין האנושי. כאן, לא תיתכן שום שאלה של חזרה ריתמית. כי, בעוד האבולוציה של המין האנושי גם ניצבת בתוך ריתמוס קוסמי רב-עוצמה, היא בכל זאת **אחת יחידה** – איבר עצום בריתמוס קוסמי. לפני שהיא הייתה לאחת יחידה זו, המין האנושי היה משהו שונה לגמרי ממה שהוא מהווה כיום; לאחר מכן, הוא שוב יהיה שונה לחלוטין. כך, באבולוציית המין האנושי ישנם מאורעות-מיכאל רבים, אך ישנו מאורע גולגתא אחד בלבד.

[139] בחזרה הריתמית המהירה של עונות השנה, הישות האלוהית-רוחית אשר ירדה אל תוך מעמקי האדמה כדי למלא את תהליך הטבע ברוח, מגשימה את התהליך הזה. זוהי הנפשת הטבע ב**כוחות** של תקופת בראשית ושל הנצח המוכרחים להישאר בפעולה; אפילו כפי שירידת הכריסטוס היא הנפשת המין האנושי עם ה**לוגוס** של תקופת בראשית והנצח, שפעילותה למען גאולת המין האנושי לעולם לא תיפסק.

היסטוריה שמימית – היסטוריה מיתולוגית – היסטוריה ארצית.

מיסטריית גולגתא

[140 עד 143]

בקוסמוס המרחבי יש לנו את הניגוד בין המרחבים האוניברסליים ובין המרכז הארצי. במרחבים האוניברסליים, הכוכבים כביכול מפוזרים, בעוד שמהמרכז הארצי זורמים כוחות בכל הכיוונים אל היקום המתפשט למרחקים.

עבור האדם כפי שהוא ניצב בעולם בתקופה הקוסמית הנוכחית, זוהי כוליות גדולה שהדר הכוכבים ופעילות הכוחות הארציים יכולים לייצג את היצירה אשר הושלמה של הישויות האלוהיות-רוחיות שעמן הוא, בהווייתו הפנימית, מחובר.

אך, פעם הייתה תקופה קוסמית שבה הדר הכוכבים וכוחות האדמה עדיין היוו התגלות רוחית ישירה של הישויות האלוהיות-רוחיות. באותו זמן, האדם, בתודעתו המעומעמת, חש את הישויות האלוהיות-רוחיות פועלות על טבעו שלו.

תקופה אחרת הופיעה. השמים זרועי-הכוכבים התנתקו, כהוויית-קיום גשמית, מהפעילות האלוהית-רוחית. משם נבעו מה שביכולתנו לכנות 'רוח-העולם' ו'גוף-העולם'. רוח-העולם היא מספר רב של ישויות אלוהיות-רוחיות. בתקופה הקודמת, ישויות אלה פעלו מתוך האתרים זרועי-הכוכבים לעבר פנים האדמה. כל אשר קרן מן המרחב האוניברסלי, כל אשר קרן ככוחות מן המרכז הארצי, היווה במציאות תבונה ורצון של הישויות האלוהיות-רוחיות, אשר פעלו באופן יוצר על האדמה ועל אנושות האדמה.

בתקופות הקוסמיות המאוחרות יותר – לאחר השלבים האבולוציוניים סטורן ושמס – פעילות התבונה והרצון של הישויות האלוהיות-רוחיות נעשתה פנימית יותר ויותר מבחינה רוחית. מה שהן היו נוכחות בו באופן פעיל בהתחלה הפך ל'גוף-העולם': הסידור ההרמוני של כוכבים במרחב האוניברסלי. בהסתכלות לאחור בנושאים אלה עם תפיסת-עולם רוחית, אנו יכולים לבטא זאת כך: מתוך גוף-הרוח המקורי של הישויות היוצרות-עולם, רוח-העולם וגוף-העולם התפתחו ובסידור הכוכבים ובתנועתם, גוף-העולם מציג עתה איך הייתה פעם הפעילות התבונתית וחדורת-הרצון של האלים. ברם, עבור ההווה הקוסמי, מה שפעם היה התבונה והרצון האלוהיים אשר חי ונע בחופשיות בכוכבים, הוצמד לחוקים הקבועים של היקום זרוע-הכוכבים.

לכן, כיום, מה שקורן פנימה מן העולמות זרועי-הכוכבים אל האדם על האדמה אינו עוד ביטוי ישיר של הרצון והתבונה האלוהיים, אלא סימן אשר נעצר לגמרי – סימן של מה שהרצון והתבונה האלוהיים היו פעם, אפילו בכוכבים עצמם. בגרימת פלא בנפש האנושית, מוכרחים אנו לראות בעיצוב המרום של השמים זרועי-הכוכבים, התגלות של האלים שהינה מן העבר; איננו יכולים לקלוט בה את התגלותם הנוכחית.

ברם, מה שבזוהר הכוכבים הינו 'מהעבר', 'הווה' בעולם הרוח. ובעולם-רוח 'הווה' זה, שוכן האדם עם ישותו האמיתית.

בחקרנו את עיצוב העולם, מוכרחים אנו להסתכל לאחור, בתקופה קוסמית עתיקה שבה רוח-העולם וגוף-העולם עדיין פעלו כאחדות שלמה. אז, מוכרחים אנו לראות את התקופה האמצעית, שבה הם מתגלים כדואליות. ועלינו לחשוב בהרחבה על העתיד – על התקופה השלישית שבה רוח-העולם תשלב שוב את גוף-העולם בפעילותה. עבור התקופה הקדומה, היה זה בלתי-אפשרי 'לחשב' את הקונסטלציות והמסלולים של הכוכבים; כי, אלה היו אז הביטוי של התבונה והרצון החופשיים של ישויות אלוהיות-רוחיות. יתר על כן, בעתיד הם שוב יהיו 'בלתי-ניתנים לחישוב'.

ל'חישוב' יש משמעות רק עבור התקופה הקוסמית האמצעית. וזה נכון, לא רק ביחס לקונסטלציות ולתנועות של הכוכבים, אלא גם ביחס לפעילות של הכוחות הקורנים מתוך המרכז הארצי לעבר היקום המתפשט למרחקים. מה שפועל 'מתוך המעמקים', נעשה גם 'בר-חישוב'.

מהתקופה הקוסמית הקדומה יותר, הכול שואף לעבר התקופה האמצעית, שבה המרחבי והזמני נעשים 'ברי-חישוב' ואת האלוהי-רוחי כהתגלות התבונה והרצון, יש לחפש 'מאחורי' עולם זה 'הנתון לחישוב'. רק בתקופה אמצעית זו ניתנים לאדם התנאים להתקדם ממצב מעומעם של תודעה למצב של הווייה חופשית ומודעת לעצמה, עם תבונה ורצון חופשיים משלו.

כך, היה צריך להגיע הזמן שבו קופרניקוס וקפלר היו יכולים 'לחשב' את גוף-העולם. כי, היה זה באמצעות הכוחות הקוסמיים שרגע זה התחבר, שהתודעה-העצמית של האדם הייתה צריכה להתעצב. זרע התודעה-העצמית של האדם הונח בתקופה קדומה יותר, ועתה הגיע הזמן שבו הייתה התקדמות רחוקה מספיק כדי 'לחשב' את היקום המתפשט למרחקים.

על האדמה, 'ההיסטוריה' מתרחשת. מה שאנו מכנים 'היסטוריה' לעולם לא היה נוצר אלמלא התפתחו המרחבים הרחוקים של היקום לכדי קונסטלציות 'מוצקות וקבועות' ולכדי מסלולים זרועי-כוכבים. ב'אבולוציה ההיסטורית' על האדמה, יש לנו תמונה – אף על פי שעברה טרנספורמציה יסודית – של מה שפעם היה 'היסטוריה שמימית'.

לבני-אדם קדמונים יותר עדיין החזיקו ב'היסטוריה שמימית' זו בתודעתם, ואכן הם היו מודעים לה הרבה יותר מאשר להיסטוריה הארצית.

בהיסטוריה הארצית חיים התבונה והרצון של בני-האדם – בהתחלה, בהקשר עם הרצון והתבונה הקוסמיים של האלים; לאחר מכן, באופן בלתי-תלוי בהם.

לעומת זאת, בהיסטוריה השמימית חיים התבונה והרצון של הישויות האלוהיות-רוחניות הקשורות למין האנושי.

כאשר אנו מסתכלים לאחור בחיים הרוחיים של לאומים, אנו מגיעים לעידן רחוק מאוד בימי-קדם, שבו התקיימה באדם תודעה של הווייה ורצון באיחוד עם הישויות האלוהיות-רוחיות – במידה רבה כל-כך שההיסטוריה של בני-האדם הייתה היסטוריה שמימית. האדם מאותו עידן, כאשר דיבר על 'מקורות', לא תיאר מאורעות ארציים, אלא מאורעות קוסמיים. ואפילו בהקשר לתקופתו הנוכחית, מה שהתרחש בסביבתו הארצית נראה לו חסר-חשיבות כל-כך לצד התהליכים הקוסמיים שהוא הפנה את תשומת-לבו רק אל האחרונים ולא אל הראשונים.

הייתה תקופה שבה האנושות הייתה מודעת לראיית ההיסטוריה של השמים בהתגלויות רבות-עוצמה ורבות-רושם, בהן הישויות האלוהיות-רוחיות עצמן התייצבו לפני נפש האדם. הן דיברו, והאדם בהשראה של חלום הקשיב לדבריהן; הן חשפו את צורותיהן, והאדם ראה אותן באימגינציות של חלום.

לאחר היסטוריה שמימית זו, שבמשך זמן רב מילאה את נפשות בני-האדם, באה ההיסטוריה המיסטית, שבתקופתנו מתייחסים אליה בדרך-כלל כיצירה פואטית של הקדמונים. ההיסטוריה המיסטית משלבת מאורעות שמימיים עם מאורעות ארציים. 'גיבורים' למשל – ישויות על-אנושיות – מופיעים על הבמה. הם ישויות הנמצאות בשלב גבוה יותר באבולוציה מזה של הישות האנושית. בתקופה נתונה, למשל, האדם פיתח את האיברים של הטבע האנושי רק עד לנפש-התחושתית, אך, 'הגיבור' כבר פיתח את מה שיום אחד יופיע באדם כעצמיות-הרוח. בתנאים הקיימים על האדמה, 'הגיבור' לא היה יכול להתגשם ישירות, אלא היה יכול לעשות זאת באופן עקיף על-ידי כך שצלל אל תוך הגוף של ישות אנושית וכך התאפשר לו לפעול כאדם בקרב בני-אדם. בישויות כאלה יש לראות 'מתקדשים' מזמנים קדומים יותר.

על-מנת להבין את המיקום האמיתי של העובדות בתהליך-עולם זה, אל לנו לחשוב שבתקופות העוקבות המין האנושי 'הגה' בתהליכים ובמאורעות בדיוק בדרך זו. אלא שמה שהתרחש למעשה, בין העולם הרוחי והבלתי-ניתן לחישוב' ובין העולם הגשמי, 'בר-החישוב', עבר שינוי. זמן רב לאחר שיחסי העולם השתנו, התודעה האנושית של לאום זה או אחר עדיין דבקה בתפיסת-עולם התואמת למציאות מוקדמת מאוד. בהתחלה, זה היה בשל העובדה שתודעת בני-האדם, שאינה מתקדמת בדיוק כמו התהליך הקוסמי, המשיכה לראות את המצב הישן. לאחר מכן, באה תקופה שבה הראייה דעכה, אך בני-האדם עדיין

דבקו בישן דרך המסורת. כך, בימי-הביניים התערבות העולם השמימי בעולם הארצי עדיין נהגתה מתוך מסורת, אך היא לא נראתה עוד, מפני שהכוח של ראיית-תמונה אימגינטיבית לא הייתה קיימת עוד.

בתחום הארצי, העמים השונים התפתחו בדרך כזו כדי לדבוק בתוכנה של תפיסת-עולם זו או אחרת, בפרקי זמן משתנים. כך, תפיסות-עולם שמעצם טבען עוקבות אחת אחר השנייה, מתגלות כחיות זו לצד זו. אף על פי ששונות תפיסות-העולם אינה רק בשל כך, אלא גם בשל העובדה שהלאומים השונים, על-פי כשריהם הפנימיים, באמת ראו דברים רוחיים שונים. כך, המצרים ראו את העולם שבו שוכנות ישויות שהגיעו לעצירה טרם זמנה בנתיב האבולוציה האנושית ולא היו לבני-אדם ארציים. גם המצרים ראו את האדם עצמו, לאחר חייו הארציים, באמצע כל מה שהיה עליו לעשות עם ישויות מן הסוג הזה. העמים הכלדים, לעומת זאת, ראו יותר את הדרך שבה ישויות רוחיות על-ארציות, טובות ורעות, נכנסו אל תוך החיים הארציים כדי לפעול שם.

לאחר 'ההיסטוריה השמימית' העתיקה, אשר השתייכה לתקופה ארוכה מאוד, באה התקופה של ההיסטוריה המיתולוגית, הקצרה יותר, אך בהשוואה לתקופת 'ההיסטוריה' העוקבת במובן המקובל, היא אף-על-פי-כן ארוכה מאוד.

כפי שהסברתי לעיל, רק בקושי שהאדם בתודעתו משתחרר מן התפיסות הישנות שבהן האלים ובני-האדם נתפסים בפעילות הדדית ושיתוף-פעולה חיים. כך, תקופת ההיסטוריה הארצית במובן הנכון קיימת מזה זמן רב; למעשה, היא קיימת מאז התפתחותה של הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית. אף-על-פי-כן, בני-האדם המשיכו במשך זמן רב 'לחשוב' במובן של מה שהיה קודם לכן. רק לאחר שהנבטים הראשונים של הנפש-הרוחית התפתחו, שהם החלו מיד אחר-כך לשים לב למה שמכונה עתה 'היסטוריה במובן הנכון'. ובתוך יסוד רוחי-אנושי זה, אשר השתחרר מן האלוהי-רוחי, מתהווה 'היסטוריה', התבונה והרצון החופשיים יכולים להיחוות על-ידי בני-האדם באופן מודע.

כך, תהליך-העולם שבו האדם ארוג, מתנהל בין בר-החישוב והפעילות של התבונה והרצון החופשיים. תהליך-עולם זה מתגלה בכל גווני הביניים המתקבלים על הדעת של שיתוף-פעולה בין השניים.

האדם חי את חייו בין לידה ומוות באופן כזה שב'בר-החישוב' היסוד הגופני נוצר למען פיתוח טבעו הפנימי הנפשי-רוחי, שהינו חופשי ובלתי-ניתן לחישוב. הוא עובר את חייו בין מוות ולידה חדשה בבלתי-ניתן לחישוב, אך בדרך כזו שבר-החישוב מתגלה, בחשיבה, 'בתוך' הוויית-הקיום הנפשית-רוחית שלו. מתוך יסוד בר-חישוב זה, הוא נעשה בכך למעצב חייו הבאים על-פני האדמה.

מה שאינו בר-חישוב מתגלה על האדמה ב'היסטוריה', אך בו משולב בר-החישוב, אם כי במידה

מועטה בלבד.

הישויות הלוציפריות והאהרימניות מתנגדות לסדר אשר נוסד בין הבלתי-ניתן לחישוב ובר-החישוב על-ידי הישויות האלוהיות-רוחיות אשר התאחדו עם האדם מן ההתחלה; הן מתנגדות להרמוניזציה של הקוסמוס על-ידי הישויות האלוהיות-רוחיות באמצעות 'מידה, כמות ומשקל'. לוציפר אינו יכול לאחד משהו בר-חישוב עם הטבע שהוא נתן לישותו. האידיאל שלו הוא פעילות קוסמית מוחלטת של תבונה ורצון.

נטייה לוציפרית זו קיימת בשמירה על הסדר הקוסמי בתחומים שבהם צריכות להיות התרחשויות חופשיות. ולוציפר נמצא שם כעוזר הרוחי המוכשר של התפתחות האנושות. בלי עזרתו, החירות לא הייתה יכולה להיכנס אל תוך חיי הרוח והנפש האנושיים, הבנויים על יסוד הטבע הגופני בר-החישוב. אך, לוציפר היה רוצה להרחיב את הנטייה הזאת לקוסמוס כולו. ובזה, פעילותו הופכת למאבק נגד הסדר האלוהי-רוחי שבמקור האדם משתייך אליו.

בנקודה זו, מיכאל מופיע. עם ישותו שלו הוא ניצב בתוך הבלתי-ניתן לחישוב; אבל, הוא מאזן בין הבלתי-ניתן לחישוב ובר-החישוב, אותם הוא נושא בתוכו כמחשבה הקוסמית שקיבל מן האלים.

תפקיד הכוחות האהרימניים בעולם שונה. הם בדיוק הניגוד של הישויות האלוהיות-רוחיות שעמן האדם מאוחד מן ההתחלה. בתקופה הנוכחית, האחרונות הן כוחות רוחיים טהורים המחזיקים בתבונה וברצון חופשיים לגמרי, אך בתבונה וברצון אלה, הם יוצרים את התבונה החכמה של הכורח של בר-החישוב והלא-חופשי – החשיבה הקוסמית שמתוך חיקה האדם נועד להתפתח כישות חופשית. ובקוסמוס הם מאוחדים **באהבה** עם כל מה שהינו בר-חישוב – עם החשיבה הקוסמית. אהבה זו זורמת מהם דרך היקום.

בניגוד מוחלט לזה, חיה התשוקה התאוותנית של הכוחות האהרימניים, **שנאה קרה** כלפי כל אשר מתפתח בחירות. מאמציו של אהרימן מוכוונים אל יצירת מכונה קוסמית מתוך מה שהוא מאפשר לו לזרום מן האדמה אל המרחב האוניברסלי. האידיאל שלו הוא 'מידה, כמות ומשקל' ושום דבר אחר מלבדם. הוא נקרא אל הקוסמוס המשרת את אבולוציית האנושות מפני ש-'מידה, כמות ומשקל', שהינם תחומו שלו, היו צריכים להתפתח.

העולם מובן באמת רק על-ידי מי שמבין אותו **בכל מקום** ביחס לרוח ולגוף. זה מוכרח להינשא אל הטבע, ביחס לכוחות כאלה כמו האלוהיים-רוחיים הפועלים באהבה והאהרימניים הפועלים בשנאה. בחום הקוסמי של הטבע המופיע באביב ופועל בצורה חזקה יותר לקראת הקיץ, מוכרחים אנו לתפוס את האהבה של הישויות האלוהיות-רוחיות הפועלות בטבע; ברוח הקפואה של החורף, עלינו להיעשות מודעים לפעילותו של אהרימן.

באמצע הקיץ, כוחו של לוציפר משתלב עם האהבה הפועלת בטבע – החום. בחג-המולד, כוחן של הישויות האלוהיות-רוחיות שעמן האדם מאוחד מן ההתחלה, מכוון נגד השנאה הקרה של אהרימן. ולקראת האביב, האהבה האלוהית הפועלת בטבע מדעיכה שם ללא הרף את השנאה של אהרימן.

הופעתה של אהבה אלוהית זו המופיעה מדי שנה היא זמן של זיכרון, כי עם הכריסטוס היסוד החופשי של האל נכנס אל תוך היסוד בר-החישוב של האדמה. הכריסטוס פועל בחירות מוחלטת ביסוד בר-החישוב, ובדרך זו הוא הופך את היסוד האהרימני, המשתוקק אך ורק לבר-חישוב, ללא-מזיק.

מאורע גולגתא הוא המעשה הקוסמי החופשי של אהבה בהיסטוריה הארצית, ואפשר לתפוסו אך ורק על-ידי האהבה שהאדם מפתח לשם הבנתו.

(על חג-המולד, 1924)

מחשבות מנחות נוספות שהגיתהאנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית (בהקשר עם הדברים דלעיל):
היסטוריה שמימית, היסטוריה מיתולוגית, היסטוריה ארצית, ומיסטריית גולגתא)

[140] התהליך הקוסמי שבו ארוגה האבולוציה של המין האנושי – המשתקף בתודעתו של האדם כ'היסטוריה' במובן הרחב ביותר – מגלה את התקופות העוקבות הבאות: תקופה ארוכה של 'היסטוריה שמימית; תקופה קצרה יותר של 'היסטוריה מיתולוגית'; והתקופה, הקצרה באופן יחסי, של 'היסטוריה ארצית'.

[141] כיום, תהליך קוסמי זה מחולק, בפעילותן של הישויות האלוהיות-רוחיות, לתבונה ורצון חופשיים שבלתי-ניתנים לחישוב ולתהליך 'בר-חישוב' של גוף-העולם.

[142] נגד הסדר בר-החישוב של גוף-העולם, ניצבים הכוחות הלוציפריים; נגד כל מה שיוצר בתבונה ורצון חופשיים, ניצבים הכוחות האהרימניים.

[143] מאורע גולגתא הוא מעשה קוסמי, חופשי. בהיותו נובע מהאהבה האוניברסלית, הוא יכול להיות מובן רק באמצעות האהבה שבאדם.

מה מתגלה כאשר אדם מסתכל לאחור בחיים החוזרים- ונשנים על האדמה?

[144 עד 146]

כאשר ביכולתנו להסתכל לאחור עם ידיעה רוחית בחיים הארציים הקודמים של ישות אנושית, אנו מגלים שקיימים מחזורים ספורים של חיים כאלה שבהם האדם היה כבר 'אדם'. צורתו החיצונית הייתה זהה לזו שהיא כיום והיו לו חיים פנימיים בעלי חותם ואופי אינדיבידואליים. החיים הארציים מופיעים, בגלותם שהנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית הייתה נוכחת בהם, אך עדיין לא הנפש-הרוחית; מופיעות אחרות, בהן רק הנפש-התחושתית הייתה מפותחת – וכן הלאה.

אנו מגלים שזה כך בתקופות של ההיסטוריה הארצית, ואכן זה היה כך הרבה לפני התקופות הללו.

אבל, בהסתכלנו עוד יותר לאחור, אנו מגיעים אל עידנים שבהם זה עדיין לא היה כך – עידנים שבהם אנו מוצאים את האדם עדיין ארוג, הן בחייו הפנימיים והן בעיצובו החיצוני, עם עולמן של הישויות האלוהיות-רוחיות. האדם כבר קיים שם כאדם ארצי, אך הוא עדיין אינו מנותק מהוויה, חשיבה ורצון אלוהיים-רוחיים.

ובתקופות מוקדמות עוד יותר, האדם כישות נפרדת, נעלם לגמרי; נוכחות רק הישויות האלוהיות-רוחיות, הנושאות את האדם בתוכן.

האדם עבר את שלושת השלבים האבולוציוניים הללו במהלך זמנו הארצי. המעבר מהשלב הראשון לשני התרחש בתקופה המאוחרת ביותר של למוריה; המעבר מהשלב השני לשלישי – בזמנים האטלנטיים. עתה, בדיוק כמו בחייו הארציים הנוכחיים, שבהם האדם נושא את התנסויותיו בתוכו בצורת זיכרון, כך הוא נושא בתוכו כזיכרון קוסמי כל מה שהוא עבר בדרך אשר תוארה לעיל.

מהם החיים הארציים של הנפש? זהו עולם זיכרונותינו, המוכנים בכל רגע נתון לקלוט התרשמויות חדשות. במשחק הדדי זה של זיכרון והתנסות חדשה, האדם חי את חייו הפנימיים על-פני האדמה.

אך, חיים פנימיים אלה על-פני האדמה כלל לא היו יכולים להתפתח אלמלא היה קיים באדם, כזיכרון קוסמי, מה שאנו רואים כאשר אנו מסתכלים לאחור עם ראייה רוחית בשלב הראשון בהתהוותו כאדם ארצי – השלב שבו הוא עדיין לא התנתק מן ההוויה האלוהית-רוחית.

מכל אשר התרחש בעולם באותו זמן, חי כיום על האדמה רק מה שהתפתח בתוך מערכת העצבים והחושים האנושית. בטבע החיצוני, מתו כל הכוחות שהיו אז בפעולה ואפשר לראותם עתה רק בצורותיהם המתות.

כך, בעולם החשיבה האנושי חי כהתגלות של ההווה משהו שכדי שתהיה לו הוויית-קיום ארצית, דורש כבסיס שלו את עצם הדבר שכבר התפתח באדם לפני שהיה לישות אינדיבידואלית ארצית.

בכל פעם שהוא עובר דרך החיים שבין מוות ולידה חדשה, האדם חווה את השלב הזה מחדש. אבל, אל תוך עולמן של ישויות אלוהיות-רוחיות, אשר מקבל אותו שוב – כפי שכלל אותו פעם לגמרי – אל תוך עולם זה, הוא נושא עתה את הוויית-הקיום האינדיבידואלית המלאה שלו אשר התעצבה במהלך מחזורי חייו על האדמה. בין מוות ולידה חדשה, האדם אכן קיים בהווה, אך הוא חי גם בכל הזמן שהוא עבר דרך מחזורים חוזרים-ונשנים של חיים על האדמה ומחזורי חיים בין מוות ולידה חדשה.

הדבר שונה עם מה שחי בעולם הרגש של האדם. זה קשור לאותן התנסויות-עבר אשר הופיעו מיד לאחר ההתנסויות שבהן האדם לכשעצמו עדיין לא התגלה בהן. כלומר, זה קשור להתנסויות שהאדם כבר עבר כאדם, אך כאשר הוא עדיין לא התנתק מן ההווה, החשיבה והרצון האלוהיים-רוחיים. האדם בהווה לא היה יכול לפתח את עולם הרגש אלמלא עלה מתוך היסוד של המערכת הריתמית שלו. ובמערכת הריתמית שלו, יש לנו את הזיכרון הקוסמי של השלב השני של האבולוציה שלו אשר תואר לעיל.

כך, בעולם הרגש 'ההווה' בנפש האנושית פועל יחד עם מה שפועל בו מזמנים עתיקים.

בחיים שבין מוות ולידה חדשה, האדם חווה את התכנים של התקופה שעליה אנו מדברים כאן כגבול של הקוסמוס שלו. מה שהשמים זרועי-הכוכבים מהווים עבור האדם בחיים הפיסיים על האדמה, הקיום שלו בין איחודו המלא עם העולם האלוהי-רוחי והתנתקותו ממנו, מתקיים עבורו מבחינה רוחית בחיים שבין מוות ולידה חדשה. באותם חיים, מופיעים לפניו ב'גבול-העולם', לא הגופים השמימיים הפיסיים, אלא במקומו של כל כוכב, סך-כל הישויות האלוהיות-רוחיות, שכידוע לנו, מהוות במציאות את הכוכב.

בהיותו קשור רק לרצון ולא לרגש או לחשיבה, חי באדם מה שמתגלה על-ידי אותם מחזורים של חיים ארציים, שכאשר אנו מסתכלים בהם לאחור, חושפים כבר את האופי האינדיבידואלי, האישי. מה שממקורות קוסמיים נותן לאדם את צורתו החיצונית, שמור בצורתו החיצונית כזיכרון קוסמי. זיכרון קוסמי זה חי בצורה האנושית ככוליות של כוחות. אך, אלה אינם הכוחות הישירים של הרצון; הם מציגים את מה שבאורגניזם האנושי הינו היסוד של כוחות הרצון.

בחיים שבין מוות ולידה חדשה, תחום זה של הישות האנושית קיים מעבר ל'גבול-העולם'. האדם חושב עליו כמשהו שישתייך לו שוב במחזור חדש של חיים על האדמה.

במערכת העצבים והחושים שלו, האדם כיום עדיין מאוחד עם הקוסמוס בדרך שבה היה מאוחד כאשר הוא התגלה רק בצורה נבטית ברחם האלוהי-רוחי.

במערכת הריתמית שלו, האדם עדיין חי כיום בקוסמוס בדרך שבה חי כאשר הוא כבר היה שם כאדם, אך עדיין לא מנותק מן האלוהי-רוחי.

במערכת המטבוליזם והגפיים שלו – היסוד לפיתוח רצונו – האדם חי בדרך כזו שכל מה שהוא עבר במחזוריים האישיים והאינדיבידואליים של חייו על האדמה, מאז שהחלו, ובמחזורי החיים שבין מוות ולידה חדשה, ממשיך לפעול בתוך מערכת זו.

מכוחות האדמה, האדם מקבל רק מה שנותן לו תודעה של עצמיות. היסוד הפיסי-גופני של תודעה-עצמית נובע גם ממה שהאדמה יוצרת. אך, לכל דבר אחר בישות האנושית יש מקור קוסמי, חיצוני לאדמה. הגוף האסטרלי התחושי ונושא-החשיבה עם היסוד האתרי-פיסי שלו, החיים המעוררים בכללותם בגוף האתרי, ואפילו מה שפועל באופן פיסי-כימי בגוף הפיסי, הינם ממקור על-ארצי. ככל שעשוי הדבר להיראות מוזר, הפיסי-כימי הפועל בתוך הישות האנושית אינו מופק מן האדמה.

העובדה שהאדם מפתח את החיים העל-ארציים הקוסמיים האלה בתוכו, נובעת מן הפעילות של **כוכבי-הלכת וכוכבים** אחרים. כל מה שהוא מפתח כך, נושאת **השמש** עם כוחותיה אל האדמה. על-ידי השמש, היסוד האנושי-קוסמי מועתק אל תוך התחומים הארציים. על-ידי השמש, האדם חי כישות אלוהית על האדמה. ורק זאת, שבאמצעותו הוא מרומם את העיצוב האנושי שלו – כלומר הכוח שלו להוליד את המין שלו – הינו תשורה של הירח.

למותר לציין אלה אינן ההשפעות היחידות של שמש וירח. גם השפעות רוחיות נשגבות נובעות מהם. כאשר סביב תקופת חג-המולד, השמש מגבירה יותר ויותר את כוחה עבור האדמה, זוהי ההשפעה השנתית – המתגלה **מבחינה ריתמית** בתחום הפיסי-ארצי – שהינה ביטוי של הרוח בטבע. האבולוציה של המין האנושי הינה איבר יחיד במה שאנו יכולים לתאר כשנה קוסמית ענקית, כפי שעוד יתברר מן המחקרים הקודמים שלנו. ובשנה קוסמית זו, חג-המולד הקוסמי נמצא בנקודה שבה השמש לא רק פועלת לכיוון האדמה מתוך רוח הטבע, אלא היכן שרוח-הכריסטוס, הנפש של השמש, יורדת אל תוך האדמה.

כפי שבישות אנושית יחידה, מה שהאדם חווה באופן אינדיבידואלי קשור לזיכרון הקוסמי, כך לנפש האנושית יהיה רגש נכון כלפי חג-המולד השנתי, כאשר הוא יחשוב על מאורע-הכריסטוס השמימי והקוסמי **כפועל עוד ועוד**, בהבינו אותו כזיכרון לא רק אנושי, אלא גם קוסמי.

(השנה החדשה, 1925)

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית
(בהקשר עם המחקר הקודם: מה מתגלה כאשר מסתכלים לאחור בחיים החוזרים-ונשנים על האדמה?)

[144] בהסתכלות לאחור בחיים החוזרים-ונשנים של ישות אנושית על האדמה, אנו מבחינים בשלושה שלבים נפרדים. בעבר הרחוק, האדם לא היה קיים עם אינדיבידואליות של ישות, אלא כנבט באלוהי וברוחי. בעודנו מסתכלים לאחור בשלב זה, איננו מגלים עדיין ישות אנושית אלא ישויות אלוהיות-רוחיות: הכוחות הקדמונים, הארכאי.

[145] אחריו בא שלב ביניים. האדם היה כבר קיים עם אינדיבידואליות של ישות, אך הוא עדיין לא היה מנותק מן החשיבה, הרצון וההוויה של העולם האלוהי-רוחי. בשלב זה, עדיין לא הייתה לו האישיות הנוכחית שלו, שעמה הוא מופיע על האדמה כישות בבעלות עצמית מלאה, מנותקת מן העולם האלוהי-רוחי.

[146] המצב הנוכחי הוא השלישי והאחרון. כאן, האדם חווה את עצמו בצורה ובדמות אנושיות, מנותק מן העולם האלוהי-רוחי; והוא חווה את העולם כסביבה שמולה הוא ניצב, באופן אינדיבידואלי ואישי. שלב זה החל בזמנים האטלנטיים.

מה מתגלה כאשר אדם מסתכל לאחור בחיים קודמים בתקופה שבין מוות ולידה חדשה?

מחקר בשני חלקים: חלק ראשון

[147 עד 149]

במחקר הקודם שלנו, עקבנו אחר החיים האנושיים ככוליות על-ידי הפניית תשומת-לבנו אל המחזוריים העוקבים של חיים על-פני האדמה. נקודת-המבט השנייה, היכולה לשפוך יותר אור על אשר התגלה על-ידי הראשונה, מתקבלת כאשר אנו מתייחסים למחזוריים העוקבים של חיים בין מוות ולידה חדשה.

גם כאן אנו רואים שתוכן החיים הללו, כפי שהם בתקופה הנוכחית, מתפשטים לאחור רק עד לנקודת-זמן מסוימת באבולוציה הארצית. תוכנם מוגדר על-ידי הנסיבה שהאדם נושא עמו, דרך שער המוות, את הכוח הפנימי של תודעה-עצמית אשר נרכש בחיים הארציים. זה מאפשר לו להתמודד כאינדיבידואל עם הישויות האלוהיות-רוחיות שבפניהן הוא מופיע.

זה לא היה המקרה בתקופה קודמת. באותו זמן, האדם עדיין לא התקדם רחוק מספיק בפיתוח התודעה-העצמית שלו. הכוח אשר נרכש על-פני האדמה לא הספיק כדי לנתקו מן הישויות האלוהיות-רוחיות ובכך לתת לו קיום אינדיבידואלי בין מוות ולידה חדשה. לא שהאדם היה בקרב הישויות האלוהיות-רוחיות, אלא הוא היה בתוך תחום ההשפעה שלהן, כך שהרצון שלו היה מיסודו הרצון **שלהן, לא שלו**.

לפני תקופה זו, קיימת תקופה נוספת שבה, בעודנו מסתכלים לאחור, איננו נתקלים כלל באדם במבנהו הנוכחי של נפש ורוח, אלא אנו מגלים עולם של ישויות אלוהיות-רוחיות שבקרבו האדם יכול להתקיים רק באופן נבטי. ישויות אלה הן הכוחות הבראשיתיים, הארכאי.

ואכן, אם נעקוב לאחור אחר החיים של ישות אנושית אחת, לא נמצא ישות אלוהית-רוחית אחת, אלא את כל הישויות המשתייכות אל היררכיה זו.

בישויות האלוהיות-רוחיות הללו חי הרצון שהאדם צריך להתהוות. לרצון של הישויות הללו יש תפקיד ב'התהוותה' של כל ישות אנושית. המטרה הקוסמית של שיתוף-הפעולה ההרמוני שלהן היא בריאתה של **הצורה** האנושית; כי, האדם עדיין חסר-צורה בעולם האלוהי-רוחי.

עשוי להיראות מוזר שהמקלה כולה של ישויות אלוהיות-רוחיות צריכה לפעול עבור ישות אנושית אחת יחידה. אבל, ההיררכיות של האכסוזיא, הדינאמיס, הקיריוטטס, הכתרים, הכרובים והשרפים, גם פעלו בדרך זו בשלב מוקדם יותר לאורך השלבים האבולוציוניים ירח, שמש וסטורן, כדי שהאדם יוכל להתהוות.

מה שקודם לכן הופיע כסוג של ישות קדם-אנושית על סטורן, שמש וירח, לא הייתה לו צורה אחידה. חלק מהישויות הקדם-אנושיות הללו היו בעיקר מאורגנות ביחס למערכת-הגפיים, אחרות ביחס למערכת-החזה ואחרות ביחס למערכת-הראש. למעשה, אלה היו ישויות אנושיות; אנו מתארים אותן כאן כקדם-אנושיות רק כדי להבדילן מן השלב המאוחר יותר, שבו איחוד כל המערכות הללו מופיע בצורה האנושית. ההבחנה ביניהן ממשיכה הלאה, כי אנו יכולים לדבר על בני-אדם-של-לב, בני-אדם-של-ריאות, וכו'.

ההיררכיה של הכוחות הבראשיתיים התייחסה לזה כמשימתם להוביל אל תוך הצורה האנושית הכללית את כל אותן ישויות קדם-אנושיות אלה, שחיי-הנפש שלהן גם תאמו לעיצובן החד-צדדי. הן לקחו על עצמן מידיהם של האכסוזיא את השליטה על האדם. האכסוזיא כבר יצרו **בחיבה** אחדות מתוך הריבוי האנושי; אך, בקרב האכסוזיא, אחדות זו הייתה עדיין צורה אידיאלית, צורה-מחשבה-עולם. מזה, הארכאי עיצבו את הצורה האתרוית וזו כבר כללה את הכוחות שאפשרו לצורה הפיסית להופיע.

כאשר אנו מתבוננים בדברים הללו, מתגלה עובדה מדהימה, כלומר שהאדם הינו האידיאל והתכלית של האלים. אך, עבור האדם, ראייה זו אינה יכולה להיות מקור ליהירות ולגאווה; כי, הוא יכול לחשוב רק על מה שהוא עשה בכוחות עצמו ובתודעה-עצמית מלאה במהלך החיים הארציים, כמשהו אשר בא ממנו. ובהיותו מבוטא בממדים קוסמיים, זה מעט בהשוואה לאותו יסוד עבור ישותו האינדיבידואלית שהאלים יצרו מתוך המקרוקוסמוס שהם מהווים, כמו המיקרוקוסמוס שהוא מהווה. הישויות האלוהיות-רוחיות ניצבות זו מול זו בקוסמוס. הביטוי הגלוי-לעין של עובדה זו הוא צורת השמים זרועי-הכוכבים. הם שאפו ליצור בתוך אחדות כמו האדם, את כל אשר הם מהווים כמקלה.

כדי להבין באמת את מה שהמקלה כולה של היררכיית הארכאי הגשימה כאשר הם בראו את הצורה האנושית, מוכרחים אנו לזכור שקיים הבדל גדול מאוד בין צורה זו והגוף הפיסי של האדם. הגוף הפיסי בנוי מן התהליכים הפיסיים והכימיים באדם. תהליכים אלה מתרחשים בישות האנושית הנוכחית בתוך הצורה האנושית. אך, צורה זו בעצמה היא משהו **בסך-הכול רוחי**. היא מוכרחה למלא אותנו ברגשות אפופים הזרת-כבוד כאשר, בהסתכלנו בצורה האנושית, אנו מבינים שעם החושים הפיסיים אנו קולטים בעולם הפיסי משהו שהינו רוחי. עבור מי שיכול לראות באופן רוחי, זהו באמת המקרה שבצורה האנושית הוא רואה אימגינציה אמיתית אשר ירדה אל תוך העולם הפיסי. אם ברצוננו לראות אימגינציות, עלינו לעבור מן העולם הפיסי אל העולם הרוחי הסמוך ואז נבין כיצד הצורה האנושית קשורה לאימגינציות הללו.

כאשר האדם מסתכל לאחור, עם הראייה הפנימית של הנפש, במחזורי החיים שבין מוות ולידה חדשה, הוא מגלה תקופה ראשונה שבמהלכה הופיעה הצורה האנושית הזאת. ובאותו זמן, מתגלה הקשר העמוק יותר בין האדם והיררכיית הארכאי.

במהלך תקופה זו ישנו ציון על ההבדל בין חיים ארציים והחיים שבין מוות ולידה חדשה. כי, היררכיה של הארכאי פועלת בתקופות ריתמיות על פיתוח הצורה האנושית. בתקופה אחת של עבודתם, הארכאי מכוונים את המחשבות אשר מנחות את רצונותיהם השונים לכיוון הקוסמוס שמעבר לאדמה; בזמן אחר, הם מסתכלים מטה באדמה. ומתוך שיתוף-הפעולה של מה שעולה מן הקוסמוס ומן האדמה, מתפתחת הצורה האנושית, שעל-ידי כך מהווה ביטוי של העובדה שהאדם הינו ישות-אדמה ובאותו זמן גם ישות קוסמית על-אדמית.

אבל, הצורה האנושית המתוארת כאן כבריאה של היררכיית הארכאי, כוללת לא רק את קווי-המתאר החיצוניים של האדם ואת עיצוב פני-השטח כפי שהם מוגדרים על-פי גבולות העור, אלא גם את עיצוב הכוחות הכלולים במטען שלה ובכוח התנועה שלה, המותאמים לתנאי האדמה, ובכוח להשתמש בגוף כאמצעי לבטא את מהותה הפנימית.

הודות לעבודה יצירתית זו של היררכיית הארכאי שהאדם יכול לקבל את העמידה הזקופה במסגרת התנאים הארציים של כוח-משיכה, שבתנאים האלה הוא יכול לשמור על איזון בעודו נע בחופשיות, שהוא יכול לשחרר את זרועותיו וידיו מכוח הגרביטציה ולהשתמש בהן באופן חופשי – את כל זאת הוא חב לארכאי, נוסף להרבה יותר הטמון בו ועם זאת יש לו צורה. כל זה עובר הכנה במהלך החיים שאפשר לכנותם, גם עבור תקופה זו, החיים שבין מוות ולידה חדשה. כאן, הם עוברים הכנה באופן כזה שבתקופה השלישית, בתקופה הנוכחית, האדם יכול בעצמו, במהלך חייו בין מוות ולידה חדשה, לפעול על צורה זו למען הוויית-קיומו הארצית.

(השנה החדשה, 1925)

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית (בהקשר עם המחקר הקודם: מה מתגלה כאשר מסתכלים לאחור במחזורים קודמים של חיים בין מוות ולידה חדשה?)

[147] גם את חיי האדם בין מוות ולידה חדשה מחלקים לשלוש תקופות נפרדות. בראשונה, הוא חי לגמרי בתוך היררכיית הארכאי, אשר הכינה, עבור העולם הפיסי, את הצורה והדמות האנושיות שהוא נועד לשאת מאוחר יותר.

[148] כך, הארכאי הכינו לאחר מכן את הישות האנושית כדי לפתח את התודעה-העצמית החופשית. כי, תודעה-עצמית זו יכולה להתפתח רק בישויות היכולות להציגה בצורה ובדמות אשר נבראו כאן, מתוך אימפולס פנימי של הנפש.

[149] בזה אנו רואים כיצד תכונות וכוחות של המין האנושי, הנעשים גלויים בעידן הקוסמי הנוכחי, הונחו כנבטים בעידני עבר רחוקים. אנו רואים כיצד המיקרוקוסמוס צומח מתוך המקרוקוסמוס.

מה מתגלה כאשר אדם מסתכל לאחור בחיים קודמים בתקופה שבין מוות ולידה חדשה?

מחקר בשני חלקים: חלק שני

[150 עד 152]

בתקופה שנייה, האדם עובר מתחומם של הארכאי לתחומם של הארכאנגלוי. ברם, עמם הוא אינו מאוחד עוד בדרך גופנית-רוחית כפי שהיה מאוחד עם הארכאי. איחודו עם היררכיית הארכאנגלוי הוא יותר רוחי טהור. אך, הוא עדיין אינטימי עד כדי כך שבלתי-אפשרי לומר עליו שבתקופה זו הוא התנתק מן העולם האלוהי-רוחי.

היררכיית הארכאנגלוי מעניקה לאדם עבור גופו האתרי את מה שתואם בו לצורה בפיסי, אותה הוא חב לארכאי. הגוף הפיסי, דרך צורתו, מותאם לאדמה כך שיהפוך על האדמה לכלי-הקיבול של התודעה-העצמית. באותו אופן, הגוף האתרי מותאם לכוחות הקוסמיים העל-ארציים ולקשרים של כוחות. בגוף הפיסי, חיה האדמה; בגוף האתרי – עולם הכוכבים. את כל הכוחות הפנימיים שהאדם נושא עמו כך שבעודו נמצא על האדמה, כאשר באותו זמן, בעמידה, בתנועה ובמחווה שלו, הוא משתחרר מן האדמה, הוא חב לבריאה של הארכאנגלוי בגופו האתרי. היות שכוחות-האדמה מסוגלים לחיות בגוף הפיסי דרך עיצובו, כך בגוף האתרי חיים הכוחות הזורמים מטה בכל הכיוונים מן הקוסמוס המקיף אל האדמה. כוחות-האדמה החיים בעיצוב הגלוי-לעין מבחינה פיסיית של הגוף הם אלה העושים את צורת האדם שלמה, נוקשה ויציבה באופן יחסי בתוך עצמה. בהיותו כפוף למטמורפוזת מסוימת, קווי-המתאר העיקריים של האדם נשארים נוקשים ויציבים לאורך חייו הארציים. גם כשרי התנועה שלו התקשחו לכדי הרגלים קבועים וכדומה. לעומת זאת, בגוף האתרי ישנה ניידות תמידית, המשקפת את קונסטלציות הכוכבים בעודן משתנות במהלך חייו הארציים של האדם. הגוף האתרי מתעצב אפילו בהתאמה עם השינויים בשמים כמו בין יום ולילה; והוא עושה זאת גם עם השינויים המתרחשים בין הלידה והמוות של האדם הנדון.

הסתגלות זו של הגוף האתרי לכוחות השמימיים אינה עומדת בסתירה עם ההתנתקות ההדרגתית של השמים זרועי-הכוכבים מן הכוחות האלוהיים-רוחיים, אשר הוזכרה במחקרים קודמים. נכון לומר שבזמנים עתיקים מאוד רצון ותבונה אלוהיים חיו בכוכבים, ובזמנים מאוחרים יותר הכוכבים עברו אל תוך 'בר-החישוב'. דרך מה שנעשה עתה ליצירתם אשר הושלמה, האלים אינם פועלים עוד על האדם. אף-על-פי-כן, באמצעות גופו האתרי האדם משיג בהדרגה קשר משלו עם הכוכבים, כפי שהוא עושה

באמצעות גופו הפיסי ביחס לכוח-המשיכה הארצי. מה שהאדם משלב בתוך טבעו כאשר הוא יורד בלידה מעולם הרוח אל האדמה – כלומר הגוף האתרי, הסופג את הכוחות הקוסמיים העל-ארציים – נוצר בתקופה שנייה זו על-ידי היררכיית הארכאנגלוי.

אחת התכונות החיוניות שהאדם מקבל מהיררכיה זו היא השתייכותו לקבוצת ישויות אנוש על האדמה. האנושות נבדלת על-פני שטח האדמה. ברם, בהסתכלות לאחור בתקופה שנייה זו, אנו מגלים, לא את ההבדלה הנוכחית בין גזעים ולאומים, אלא הבדלה שונה במידת-מה – הבדלה רוחית יותר. זה בשל העובדה שכוחות הכוכבים פוגעים במקומות שונים של האדמה בקונסטלציות משתנות. כי, על האדמה עצמה – בחלוקת הקרקע והמים, במזג-האוויר, בצמחייה וכדומה – השמים זרועי-הכוכבים אכן פעילים. בה במידה שהאדם מוכרח להתאים עצמו לתנאים האלה, הקיימים שם באמת כתנאים שמימיים על האדמה, התאמה כזאת משתייכת לגופו האתרי; ועיצוב של האחרון מהווה עבודה יצירתית של מקהלת הארכאנגלוי.

אך עתה, זה בדיוק בתקופה שנייה זו שהכוחות הלוציפריים והאהרימניים נכנסים אל תוך חיי האדם באופן מיוחד. כניסתם הכרחית, אף על פי שבהתחלה היא עשויה להיראות מובילה את האדם אל מתחת לרמת טבעו האמיתי.

כדי שהאדם יפתח מודעות-עצמית בחייו הארציים, עליו להשתחרר מן העולם האלוהי-רוחי שממנו יצא, במידה רבה יותר מזו שאותו עולם עצמו יכול ליצור. זה מה שמתרחש בזמן שבו הארכאנגלוי פועלים עליו. כי, איחודו עם עולם הרוח אינו עוד יציב כפי שהיה כאשר הארכאי פעלו עליו. לוציפר ואהרימן מסוגלים להתמודד עם הכוחות הרוחיים הנובעים מהארכאנגלוי יותר מאשר עם הכוחות החזקים יותר של הארכאי.

הכוחות הלוציפריים ממלאים את העיצוב האתרי של האדם בנטייה חזקה יותר לעבר העולם זרוע-הכוכבים מזו שהייתה לו אילו הכוחות האלוהיים-רוחיים, שבמקור התאחדו עם האדם, היו פועלים. הכוחות האהרימניים משלבים את עיצובו הפיסי בצורה הדוקה יותר בתחום כוח-המשיכה הארצי מאשר היה המקרה אלמלא היו מסוגלים להפעיל את השפעתם. עם אמצעי זה, נשתל באדם הזרע של תודעה-עצמית מלאה ושל רצון חופשי. כמה שהכוחות האהרימניים שונאים רצון חופשי, באדם – על-ידי ניתוקו מן העולם האלוהי-רוחי שלו – הם יוצרים את ראשיתו הנבטית של רצון חופשי.

ברם, בהתחלה, במהלך התקופה השנייה עצמה, זו שההיררכיות השונות, מן השרפים מטה עד הארכאנגלוי, יצרו באדם, מוטבע בגופו הפיסי ובגופו האתרי עמוק יותר ממה שהיה מתאפשר בלי ההשפעה הלוציפרית והאהרימנית. כי, בלי השפעה זו, פעילות ההיררכיות הייתה נשארת יותר בגוף האסטרולי וב'אני'.

כך קרה שההתקבצות הרוחית יותר של המין האנושי על-פני שטח האדמה, שהארכאנגלוי שאפו אליה, לא התרחשה.

לאחר שהם נהדפו מטה אל תוך הגוף הפיסי והגוף האתרי, הכוחות הרוחיים עוברים טרנספורמציה לכדי הניגוד שלהם. במקום משהו רוחי יותר, מופיעה ההבדלה בין גזעים ולאומים.

בלי ההשפעה הלוציפרית והאהרימנית, ישויות אנוש על האדמה היו רואות את עצמן נבדלות על-ידי כוחות הפועלים מן השמים כלפי מטה. הקבוצות השונות היו מתייחסות זו לזו בחייהן כמו ישויות שבאהבה מרצון, נותנות האחת לשנייה מן הרוחי ומקבלות חזרה. בגזעים ובלאומים, זהו כוח-המשיכה הארצי אשר מופיע דרך הגוף האנושי; בהתקבצויות הרוחיות, תמונת-ראי של העולם האלוהי-רוחי הייתה מופיעה.

עם כל זה, ההתחלה של מה שלאחר מכן היה לתודעה-עצמית מלאה של האדם, היה צריך להישתל בשלב אבולוציוני זה כבר באותו זמן. ומשמעות הדבר הייתה – בצורה מוחלשת, זה נכון, אבל עם זאת בדרך מסוימת – נשתמרה ההבדלה הבראשיתית של האנושות, אשר התקיימה כאשר האדם עבר מן ההיררכיה של האכסוזיאלי אל זו של הארכאי.

האדם – כביכול בבית-ספר קוסמי – חווה את השלב הזה באבולוציה שלו, כאשר התבונן בו עם רגש פנימי. נכון, הוא עדיין לא פיתח ידיעה של העובדה שזו הייתה הכנה חיונית לתודעה-העצמית אשר תבוא לאחר מכן. אך, ראיית הרגש שלו של כוחות האבולוציה שלו באותו זמן, הייתה בכל זאת חשובה לשילוב התודעה-העצמית בגופו האסטרלי וב'אני' שלו.

ביחס לחשיבה, הדבר הבא התרחש. הכוחות הלוציפריים הביאו לידיעת האדם שעליו להשתקע בצורות העתיקות של הרוחי, במקום להתאים את עצמו לחדשות. אכן, ללוציפר תמיד יש את השאיפה הזאת לשמר עבור האדם את הצורות המוקדמות יותר של חיו.

כך התפתחה החשיבה האנושית. בחיים שבין מוות ולידה חדשה, האדם פיתח בהדרגה את אותו כושר שבזמנים בראשיתיים יצר את המחשבות בתוכו. זה היה כושר **שבאותו זמן** היה יכול לראות את הרוחי, אם כי הוא דמה למה שעכשיו הינו התרשמות-חושית בלבד. כי, באותו זמן, הפיסי עדיין נשא את הרוחי על-פני השטח שלו. ברם, כיום, כושר החשיבה אשר נשמר מאותו זמן יכול לפעול אך ורק כהתרשמות-חושית מוגבלת. כוחו של האדם לרומם את עצמו בחשיבה אל עולם הרוח, התנוון בהדרגה. הדבר נעשה ברור לגמרי במידה רבה, כאשר בעידן הנפש-הרוחית עולם הרוח הוסתר מהאדם בחשיכה מוחלטת. כך, במאה התשע-עשרה קרה שאנשי המדע הטובים ביותר, שלא היו מסוגלים להיות מטריאליסטים, הכריזו: "אין לנו שום חלופה מלבד זו אשר מגבילה את המחקר שלנו לאותו עולם שאפשר לחקור עם מידה, כמות ומשקל, ובאמצעות החושים. ברם, אין לנו שום זכות להכחיש את קיומו של עולם רוחי, המסתתר מתחת לעולם טבעי זה." במילים האלה, הם ציינו שעשוי להתקיים עולם מלא אור, **בלתי-ידוע לאדם**, שבו האדם יכול רק לבהות בחשיכה ריקה.

וכפי שהחשיבה באדם הונחתה שלא כהלכה על-ידי לוציפר, כך הרצון הונחה שלא כהלכה על-ידי אהרימן. לרצונו של האדם ניתנה הנטייה לסוג של חירות שהיה עליו לחדור רק בשלב מאוחר יותר. חירות

זו אינה ממשית; היא רק אשליה של חירות. בני-האדם חיו באשליה זו של חירות במשך זמן רב ועל-ידי כך הם נעשו לא-מסוגלים לפתח את האידיאה של חירות בדרך רוחית אמיתית. הם התנועעו אנה ואנה, בין דעה אחת לאחרת: שהאדם חופשי או שהוא מעורב בתחום של כורח נוקשה. וכאשר חירות אמיתית הופיעה עם העידן הרוחי של התודעה, הם לא היו מסוגלים לזהותה, מפני שכוחות התפיסה שלהם נלכדו במשך זמן רב באשליה של חירות.

כל אשר שקע בישות האדם במהלך שלב שני זה באבולוציה של מחזורי החיים שלו בין מוות ולידה חדשה, הוא נשא כזיכרון קוסמי אל השלב השלישי, שבו הוא עדיין חי כיום. בשלב שלישי זה, הוא קשור להיררכיית האנגלוי. אלא שקשר זה עם האנגלוי הוא כזה שבאמצעותו מתהווה האינדיבידואליות העצמאית לגמרי. כי, האנגלוי – הפעם לא הלהקה, אלא אנגלוס אחד לכל ישות אנושית – מגבילים את עצמם למשימה של יצירת קשר נכון של החיים שבין מוות ולידה חדשה עם החיים על-פני האדמה.

עובדה שבהתחלה עשויה להיראות בלתי-רגילה, היא הבאה. עבור הישות האנושית האינדיבידואלית בשלב השני של האבולוציה של מחזורי חייו שבין מוות ולידה חדשה, פעלה ההיררכיה כולה של הארכאנגלוי. לאחר מכן, ההנחיה של לאומים ושבטים נעשית למשימתה של היררכיה זו ושם יש ארכאנגלוס אחד כרוח-עם לכל לאום ולאום. בגזעים, הכוחות הבראשיתיים, או הארכאי, נשארים בפעולה. כאן שוב, לכל גזע, ישות אחת של היררכיית הכוחות הבראשיתיים פועלת כרוח-גזע.

כך, האדם בהווה כולל, בחיים שבין מוות ולידה חדשה, גם את הזיכרון הקוסמי של שלבים מוקדמים יותר של חייו. וגם בעולם הפיסי, היכן שמשוהו מהנחיה רוחית מופיע בגזעים ובלאומים, זיכרון קוסמי זה נוכח באופן ברור ביותר.

(השנה החדשה, 1925)

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית (בהקשר עם המחקר דלעיל [חלק שני]: מה מתגלה כאשר מסתכלים לאחור במחזורים קודמים של חיים בין מוות ולידה חדשה?)

[150] בתקופה שנייה של אבולוציית מחזורי החיים שבין מוות ולידה חדשה, האדם נכנס אל תחום הארכאנגלוי. הזרע של עצמיותו המודעת המאוחרת יותר, הוכן בתקופה הראשונה בעיצוב הדמות האנושית – הושטל עתה בטבע נפשו.

[151] במהלך תקופה שנייה זו, הוא נדחף על-ידי השפעות לוציפריות ואהרימניות עמוק יותר אל תוך הפיסי, מה שלא היה קורה בלי התערבותן.

[152] בתקופה השלישית, האדם נכנס אל תחום האנגלוי אשר מפעילים את השפעתם רק בגוף האסטרלי וב'אני'. תקופה שלישית זו היא הנוכחית; אך, מה שהתרחש בשתי התקופות הקודמות עדיין

ממשיך לחיות באבולוציה אנושית אחת ומסביר את העובדה שבמאה התשע-עשרה – בעידן הנפש-הרוחית
– האדם הביט בעולם הרוח כמו בחשיכה ריקה.

מה מהווה האדמה במציאות בתוך המקרוקוסמוס?

[153 עד 155]

תודעתו של הרואה הרוחי מוצאת את המקרוקוסמוס חי במידה הולכת וגוברת, ככל שראייתו חוזרת אל תוך העבר. בעבר הרחוק, המקרוקוסמוס חי כך שמפסיקה להיות איזושהי שאלה של 'חישוב' ההתגלויות של חייו. מתוך תנאי חיים אלה, האדם מוצג אז כישות נפרדת, בעוד שהמקרוקוסמוס נכנס יותר ויותר אל תחום 'בר-החישוב'.

אבל, בזה הוא עובר תהליך אטי של מיתה. באותה מידה שבה האדם – המיקרוקוסמוס – מופיע כישות עצמאית מתוך המקרוקוסמוס, המקרוקוסמוס מת.

בזמן הקוסמי הנוכחי, המקרוקוסמוס מת. אך, לא רק האדם הופיע בתהליך האבולוציוני שלו. גם האדמה הופיעה מתוך המקרוקוסמוס.

בהפיקו מן האדמה את הכוחות עבור התודעה-העצמית שלו, האדם קרוב מדי אליה בחייו הפנימיים כדי שיקלוט בבירור את טבעה. בעידן הנפש-הרוחית, עם פיתוחה המלא של התודעה-העצמית, התרגלנו למקד את תשומת-לבנו בגודלו **המרחבי** של היקום ולראות את האדמה כגרגר אבק חסר-ערך בהשוואה ליקום הגדול של המרחב הפיסי.

לפיכך, בהתחלה ייראה מוזר שהראייה הרוחית מפתחת את המשמעות הקוסמית האמיתית של 'גרגר האבק' האמור.

בקרע המינרלית של האדמה, משולבות ממלכות הטבע האחרות – ממלכות בעלי-החיים והצמחים. בכל זה חיים הכוחות המתגלים בצורות מגוונות של הופעה לאורך עונות השנה. חישובו על עולם הצמחים. בסתיו ובחורף, הוא מציג את הכוחות המתים מבחינה פיסי. בצורה זו של הופעה, תודעתו של הרואה הרוחי קולטת את הטבע של אותם כוחות אשר גרמו למוות ההדרגתי של המקרוקוסמוס. באביב ובקיץ, כוחות צמיחה, כוחות של נביטה ולבולב, מופיעים בחיי הצמחים. בתהליך הנביטה והלבולב, תודעתו של הרואה הרוחי קולטת לא רק את מה שגורם לברכה השופעת של חיי הצמחים בכל שנה נתונה, אלא גם משהו **נוסף**. זוהי תוספת של **כוח נביטה**. הצמחים כוללים יותר כוח נביטה מאשר הכוח שהם מוציאים על צמיחת עליהם, פרחים ופירות. עבור תודעתו של הרואה הרוחי, תוספת זו של כוח נביטה נובעת מתוך המקרוקוסמוס העל-ארצי.

עתה, באותו אופן, תוספת של כוח נובעת מתוך ממלכת המינרלים עבור הקוסמוס העל-ארצי. משימתו של כוח זה היא לשאת את הכוחות מעולם הצמחים אל המקומות הנכונים במקרוקוסמוס. תחת השפעתם של כוחות המינרלים, כוחות הצמחים נעשים לתמונה, אשר עוצבה מחדש, של המקרוקוסמוס. באותו אופן, ישנם כוחות הנובעים מטבע בעלי-החיים. ברם, אלה אינם פועלים, כמו כוחות הצמחים והמינרלים, בקרנם מתוך האדמה. הם פועלים בדרך כזו שטבע הצמחים, שאותו כוחות המינרלים נושאים בעיצוב ברור אל היקום הגדול, מרוכז בתחום אחד כך שהתמונה עולה ממקרוקוסמוס קומפקטי ועצמאי בכל הכיוונים.

כך רואה תודעה של ראייה רוחית את מהותו של התחום הארצי, הניצב כיסוד חדש מעורר-חיים בתוך המקרוקוסמוס הגוסס ומת.

כפי שהצמח הישן מת ונעלם, הצמח החדש, גדול ככל שיהיה, נוצר שוב מן הזרע במרחב שהינו כה זעום וקטן – כך, בעוד שהמקרוקוסמוס הישן והמת מתפרק לחלקים, מופיע מקרוקוסמוס חדש מתוך 'גרגר אבק' זה, האדמה.

זוהי התבוננות נכונה בטבע-האדמה אשר רואה אותו בכל הכיוונים יקום נובט. אנו לומדים להבין את ממלכות הטבע שמסביבנו רק כאשר אנו חשים בהם את נוכחותם של חיים נובטים אלה.

בהם, האדם מגשים את הוויית-הקיום-אדמה שלו. הוא לוקח חלק בחיים הנובטים וכן בגוסס ובמת. מן המת הוא מפיק את כוחות החשיבה שלו. בעבר, כאשר כוחות החשיבה שלו עלו מתוך הקוסמוס שעדיין חי, הם לא סיפקו את היסוד לאנושות המודעת-לעצמה. הם חיו, ככוחות צמיחה, בישות אנושית שעדיין לא הייתה ברשותה תודעה-עצמית. **לכשעצמם**, לכוחות החשיבה אין חיים משלהם אם הם נועדו לספק בסיס לתודעה-העצמית החופשית של האדם. עם המקרוקוסמוס, שחייו נעלמו, הם לכשעצמם מוכרחים להיות **הצלליות** המתות של מה שפעם חי בקוסמוס הבראשית.

לעומת זאת, האדם לוקח חלק בחיים הנובטים של האדמה, שמהם יש לו את כוחות הרצון שלו. כוחות אלה הם אכן החיים עצמם, אבל עם התודעה-העצמית שלו, האדם אינו לוקח חלק בטבע האמיתי. עמוק מאוד בתוך הישות האנושית הם קורנים בצלליות מחשבותיו. צלליות המחשבות זורמות דרכם ובזרימה של חשיבה חופשית כפי שהיא מתפתחת בטבע הארצי הנובט, התודעה-העצמית האנושית המלאה והחופשית נכנסת אל תוך האדם במהלך עידן זה של הנפש-הרוחית.

העבר אשר מטיל את צלליותיו והעתיד הכרוך בנבטים של ממשות חדשה, נפגשים בישות האנושית; והמפגש שלהם מהווה את החיים האנושיים בעת הנוכחית.

שהדברים הללו הם כפי שהם, מתגלה בבירור לתודעתו של הרואה הרוחי ברגע בו הוא נכנס אל תוך אותו תחום-רוח הסמוך לפיסי ובו מתגלה נוכחותו הפעילה של מיכאל.

החיים של תחום ארצי זה כולו נעשים בהירים וברורים כאשר אנו חשים ביסודם את הנבט של יקום חדש. כל צמח וכל אבן מופיעים באור חדש בפני נפש האדם כאשר הוא נעשה מודע לכך שכל אחת מן הבריאות הללו תורמת מעצם חייה ומעצם צורתה לעובדה גדולה זו: שהאדמה באחדותה שלה, מהווה עובר – זרע של מקרוקוסמוס חדש המופיע בחיים. אדם צריך רק לנסות לגרום לחשיבה על הדברים הללו להיות חיה לגמרי בתוכו ואז הוא יחוש בגודל משמעותה עבור הלב והתודעה האנושיים.

(ינואר, 1925)

מחשבות מנחות נוספות שהגיתהאנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית
(בהקשר עם המחקר דלעיל: מה מהווה האדמה במציאות בתוך המקרוקוסמוס?)

[153] בתחילת עידן הנפש-הרוחית, השתרש הנוהג להפנות את תשומת-הלב לגדולה המרחבית מבחינה פיסית של היקום. בהיותם מושפעים עמוקות מעל לכול מגדולה עצומה זו של הופעה פיסית, בני-האדם דיברו על האדמה כגרגר אבק ביקום.

[154] לתודעתו של הרואה הרוחי, 'גרגר אבק' זה, האדמה, מתגלה כנבט וההתחלה של מקרוקוסמוס חדש, בעוד שהמקרוקוסמוס הישן מופיע כדבר שחייו נמוגו. כי, המקרוקוסמוס הישן היה צריך להיעלם כדי שהאדם יוכל להתנתק ממנו בתודעה-עצמית מלאה.

[155] בהווה הקוסמי, האדם לוקח חלק, עם כוחות החשיבה העושים אותו חופשי, במקרוקוסמוס המת; ועם כוחות הרצון, שמהותם מוסתרת ממנו, בנביטה של הוויית-קיום-אדמה זו – מקרוקוסמוס חדש מתעורר לחיים.

שינה וערות לאורם של מחקרים חדשים

[156 עד 158]

במחקר האנתרופוסופי, עסקנו בשינה ובערות מנקודות-מבט רבות ומגוונות. אך, עלינו להעמיק בהבנתנו את עובדות החיים הללו ולרענן אותן שוב ושוב, כדי להתייחס לנקודות אחרות בהרכב העולם. ההסבר הקודם שלנו, המראה כיצד האדמה הינה הזרע של מקרוקוסמוס חדש, ייתן לנו אפשרויות חדשות להבנה עמוקה יותר של שינה וערות.

במצב של ערות, האדם חי בצלליות המחשבות המוטלות על-ידי עולם גוסס ומת, ובדחפי-הרצון אל תוך הטבע הפנימי שאותו, עם תודעתו הרגילה, הוא אינו יכול עוד לחדור יותר מאשר אל תוך התהליכים של שינה, שינה חסרת-חלומות.

היכן שדחפי-רצון תת-מודעים זורמים אל תוך צלליות המחשבות, מופיעה השליטה החופשית של התודעה-העצמית. בתודעה-עצמית זו, חי ה'אני' האנושי.

בעוד שהאדם חווה את סביבתו במצב זה, הרגש הפנימי שלו מתמלא באימפולסים קוסמיים על-ארציים, המגיעים מעבר קוסמי רחוק אל התקופה הנוכחית. הוא לא מודע לעובדה זו. כי, אדם יכול להיעשות מודע לדברים שבהם הוא לוקח חלק עם הכוחות המתים שלו ולא עם כוחות הצמיחה שהינם המאירים היוצרים של חייו. כך, האדם חווה את עצמו בתודעה בעוד שמה שטמון בבסיס ישותו הפנימית נעלם מעין תודעתו. ומעצם עובדה זו שהוא מסוגל, בערות, לחוש את עצמו לגמרי בתוך צלליות מחשבותיו. אין שום נצנוץ של חיים שיעכב את הספיגה המלאה של ישותו הפנימית במת ובגוסס. אך, מ'חייו אלה במת ובגוסס', הישות היסודית של התחום הארצי מסתירה את העובדה שבמציאות זהו הזרע של יקום חדש. האדם במצב של ערות אינו קולט את האדמה בטבעה האמיתית. החיים הקוסמיים אשר נובטים באדמה, חומקים ממנו.

כך, האדם חי במה שהאדמה נותנת לו כבסיס של תודעתו-העצמית. בעידן של פיתוח ה'אני' המודע-לעצמו, הצורה האמיתית של דחפיו הפנימיים וסביבתו החיצונית אובדת לעין התודעה שלו. אך, כאשר הוא מרחף מעל לישות האמיתית של העולם, הוא חווה בתודעה את ישות ה'אני': הוא חווה את עצמו כישות המודעת-לעצמה. מעליו – הקוסמוס העל-ארצי; מתחתיו, בתחום הארצי – עולם שמהותו האמיתית מוסתרת ממנו. אך ביניהם, מתגלה ה'אני' החופשי, כאשר מהותו קורנת כלפי חוץ באור המלא של הידיעה ושל הרצון החופשי.

הדבר שונה במצב של שינה. בשינה, האדם חי בגופו האסטרלי וב'אני' שלו בחיים הנובטים של האדמה. 'הדחף החזק ביותר לחיים חדשים' קיים שם בסביבתו של האדם בשינה חסרת-חלומות. גם חלומותיו מתמלאים בחיים אלה, אם כי לא בעוצמה רבה מדי שתמנע ממנו מלחוות אותם בסוג של תודעה-למחצה. בהביטו באופן מודע-למחצה בחלומותיו, האדם רואה את הכוחות היוצרים שדרכם הוא נארג מתוך הקוסמוס. גם כאשר החלום מואר, האסטרלי – המעורר את האדם לחיים – נעשה גלוי בעודו זורם אל תוך הגוף האתרי. בהארה זו של חלומות, החשיבה **עדיין חיה**. רק לאחר שהאדם מתעורר שהחשיבה מתכנסת בתוך הכוחות שדרכם היא מתה והופכת לצללית.

קשר זה בין תפיסות-החלום שלנו ומחשבותינו הערות, הינו בעל חשיבות גדולה ביותר. האדם **חושב** בתוך התחום של אותם כוחות שדרכם הוא צומח וחי. עם זאת, הוא אינו יכול להיות הוגה, כל עוד הכוחות הללו לא מתים.

בנקודה זו, עולה בתוכנו הבנה אמיתית של הסיבה לכך שהאדם תופס את ממשות הדברים בחשיבה. כי, במחשבותיו יש לו את התמונה המתה של מה שבפעלו מתוך הממשות החיה לגמרי של העולם, בונה ויוצר אותו.

זוהי התמונה המתה. אך, תמונה מתה זו נובעת מעבודתו של הצייר הגדול ביותר – הקוסמוס עצמו. נכון שהחיים נשארים מחוצה לו. אלמלא נשארו מחוצה לו, ה'אני' של האדם לא היה יכול להתפתח. אף-על-פי-כן, התוכן כולו של היקום, עם כל גדולתו, כלול בתמונה זו.

כל עוד התאפשר באותו זמן ובאותו הקשר, ציינתי את הקשר הפנימי הזה של חשיבה וממשות-העולם בספרי *חשיבה אינטואיטיבית כנתיב רוחי – פילוסופיה של חירות*. בקטע אחד מאותו ספר אמרתי שאכן ישנו גשר המוביל ממעמקי ה'אני' החושב אל מעמקי הממשות של הטבע.

השינה מחסלת את התודעה הרגילה מפני שהיא נושאת אותנו אל תוך החיים הנובטים של האדמה – האדמה כפי שהיא צומחת לכדי מקרוקוסמוס חדש, חי. כאשר מתגברים על ההכחדה באמצעות תודעה אימגינטיבית, ניצב בפני הנפש האנושית – לא אדמה בעלת קווי מתאר חדים בממלכות המינרלים, הצמחים ובעלי-החיים של הטבע – אלא תהליך חיוני, אשר הוצת לחיים בתוך אדמה זו ולוהב אל תוך המקרוקוסמוס.

כך הדבר: בערות, האדם מוכרח לרומם את עצמו עם ישות-ה'אני' שלו אל מחוץ לישות העולם, כדי להגיע לתודעה-עצמית חופשית. ובשינה, הוא מתאחד שוב עם ישות העולם.

כזה הוא הריתמוס ברגע הנוכחי של הזמן הקוסמי: הריתמוס של הוויית-הקיום הארצית של האדם מחוץ להווייה הפנימית של העולם בעודו חווה את הווייתו שלו בתודעה, ואת הוויית-קיומו בתוך ההווייה הפנימית של העולם, היכן שהתודעה של הווייתו שלו מחוסלת.

במצב שבין מוות ולידה חדשה, ה'אני' האנושי חי בין הישויות של עולם הרוח. אז, כל אשר הוסג מתודעתו של האדם במהלך חיי הערות שלו על-פני האדמה, מגיע שוב אליה. הכוחות המקרוקוסמיים עולים מתוך מצב החיים המלא שלהם בעבר רחוק מאוד אל טבעם הגוסס והמת בהווה. ושם עולים הכוחות הארציים – הזרע של מקרוקוסמוס חדש וחי. אז, האדם מסתכל במצבי השינה שלו באותה מידה של בהירות כאשר בחייו הארציים הוא מסתכל על האדמה הזוהרת באור השמש.

המקרוקוסמוס, כפי שהוא כיום, אכן נעשה לדבר של מוות. עם זאת, רק דרכו שאדם יכול לעבור, בין מוות ולידה חדשה, חיים המסמלים, בהשוואה לחיי הערות על האדמה, התעוררות נשגבה יותר. כי, זו אכן התעוררות שבאמצעותה הוא נעשה מסוגל לגמרי לשלוט בכוחות המתעוררים באופן עמום ולהרף עין בחלומות. כוחות אלה ממלאים את הקוסמוס, הם חודרים את הכול. מהם, האדם מפיך את האימפולסים שבאמצעותם, בעודו יורד אל האדמה, הוא מעצב את הגוף הזה – יצירת האמנות הגדולה ביותר של המקרוקוסמוס.

מה שמתעורר באופן כה עמום בחלום – ננטש כביכול על-ידי האור הזוהר של השמש – חי בעולם הרוח שבו השמש הרוחית זורמת לפני ולפנים והיכן שהיא ממתינה שתזמן על-ידי ישויות ההיררכיות או האדם עצמו לבריאתה של הוויית-קיום חדשה.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

[156] בחיי הערות, כדי לחוות את עצמו בתודעה-עצמית מלאה וחופשית, האדם מוכרח לוותר על ההתנסות המודעת של המציאות בצורתה האמיתית, הן בהוויית-קיומו שלו והן בהוויית-הקיום של הטבע. מתוך המרחב העצום של המציאות, הוא מרומם את עצמו כך שבצלליות מחשבותיו הוא יוכל להפוך את ה'אני' שלו לתודעה שלו עצמו.

[157] בשינה, האדם חי עם חיי סביבת האדמה שלו, אך עצם החיים הללו מחסל את תודעת העצמיות שלו.

[158] בחלימה, מבליחה בתודעה-למחצה הוויית-הקיום החזקה של העולם, שממנה ישותו של האדם נארגת וממנה, בירידתו מעולם הרוח, הוא בונה את גופו. בחיים הארציים הוויית-קיום זו של העולם עם כוחותיה החזקים מובלת למוות באדם; היא מתה בצלליות מחשבותיו. כי, רק כך היא יכולה להיות לבסיסה של אנושות מודעת-לעצמה.

גנוסטיקה ואנתרופוסופיה

[159 עד 161]

כאשר מיסטריות גולגתא התרחשה, הגנוסטיקה הייתה דרך החשיבה של אלה באנושות אשר היו מסוגלים, כבר באותו זמן, להבין את המאורע הזה – רב-הערך ביותר באבולוציה הארצית של המין האנושי – עם הבנה לא רק של רגש עמוק, אלא של ידיעה ברורה.

כדי להבין את הלך-הנפש שדרכו הגנוסטיקה חיה באדם, עלינו לזכור שהעידן שלה היה עידן התפתחות הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית. באותה עובדה אנו יכולים למצוא את סיבת היעלמותה – באופן כמעט מוחלט – של הגנוסטיקה מן ההיסטוריה האנושית. עד שנוכל להבינה כך, היעלמותה של הגנוסטיקה מהווה, ככלות הכול, את אחת מן ההתרחשויות המפליאות ביותר באבולוציה האנושית.

להתפתחות הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית קדמה זו של הנפש-התחושתית ולה קדמה התפתחות גוף-התחושה. בעוד שעובדות העולם נקלטות על-ידי גוף-התחושה, הידיעה כולה של האדם חיה בחושיו. הוא קולט את העולם צבעוני, מהדהד וכו'; אך, בתוך הצבעים והקולות, בתוך מצבי החום, הוא לומד להכיר את נוכחותו של עולם של ישויות רוחיות. הוא אינו מדבר על 'מהויות', על 'חומרים', שבהם תופעות הצבע, החום וכדומה אמורות לדבוק, אלא על ישויות רוחיות המתגלות דרך התרשמויות-החושיים.

בעידן זה, אין עדיין שום התפתחות מיוחדת של 'אינטלקט' – אין שום אינטלקט באדם מלבד הכושר של תפיסה-חושית. האדם, או שהוא מתמסר עם ישותו שלו לעולם החיצוני ואז האלים מתגלים בפניו דרך החושים; או שבחיי-הנפש שלו הוא נסוג מן העולם החיצוני ואז הוא נעשה מודע לתחושה עמומה של חיים בפנימיותו.

אבל, שינוי מרחיק-לכת מתרחש עם התפתחות הנפש-התחושתית. התגלות האלוהי דרך החושים נעשית עמומה יותר ונעלמת. במקומה, האדם מתחיל לקלוט את רשמי-החושים בלבד – צבעים, מצבי חום וכדומה – בהיותם ריקים, כביכול, מהאלוהי. ובפנימיותו, האלוהי מתגלה עתה בצורה רוחית, באידיאות תמונתיות. עתה, הוא קולט את העולם משני כיוונים: מבחוץ, דרך רשמי-החושים; ומבפנים, דרך רשמים של רוח מסוג אידיאלי.

בשלב זה, האדם מוכרח לקלוט את רשמי הרוח בתבנית ברורה ובצורה בהירה כפי שעד כה קלט את רשמי-החושים המלאים במהות אלוהית. ואכן, בעוד שעידן הנפש-התחושתית שולט, הוא עדיין יכול לעשות זאת. כי, מתוך ישותו הפנימית, תמונות האידיאות מופיעות בפניו בצורה ממשית לגמרי. הוא מלא מבפנים

בתוכן רוחי חופשי מהחושים – תמונה של תכני העולם. האלים, שעד כה התגלו בפניו במעטה חושי, מתגלים עתה במעטה של רוח.

זה היה העידן שבו הגנוסטיקה הופיעה באמת והתעוררה לחיים. זו הייתה ידיעה מופלאה וחייה, שבה האדם ידע שהוא היה יכול לקחת בה חלק, אילו פיתח את ישותו הפנימית בטוהר ובכך אפשר לתוכן האלוהי להתגלות דרכו. מן האלף הרביעי עד לאלף הראשון לפני מיסטריות גולגתא, גנוסטיקה זו חיה באותם חלקים של האנושות אשר היו המתקדמים ביותר בידיעה.

אז מתחיל עידן הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית. מעצמן, תמונות-העולם של האלים לא עולות עוד מתוך הישות הפנימית של האדם. האדם עצמו מוכרח להפעיל כוח פנימי כדי להפיק מתוך נפשו שלו. העולם החיצוני עם כל רשמי-החושים שלו הופך לחידה – חידה שאת פתרונה הוא מקבל על-ידי הצתת הכוח הפנימי להפקת תמונות-העולם של האלים מתוך פנימיותו. אך עתה, התמונות הללו חיוורות, לצד הצורה והאופי הקודמים שלהן.

כזה היה מצב-הנפש של אותו חלק מן האנושות אשר התפתח בצורה כה מופלאה ביוון העתיקה. היווני חש את עצמו בעוצמה בעולם החיצוני של החושים, אשר בו הוא חש גם את נוכחותו של כוח מאגי הקורא לכוחו הפנימי לגלות את תמונות-העולם. בתחום הפילוסופיה, הלך-נפש זה הופיע באפלטוניות.

אך מאחורי כל זה, ניצב שם עולם המיסטריות. במיסטריות, גנוסטיקה כמו זו שעדיין נשארה מעידן הנפש-התחושתית, נשתמרה בצורה מהימנה. נפשות אנושיות אומנו בהחלט למשימה זו של שימור. בתקופה שבה הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית הופיעה דרך האבולוציה הרגילה, הנפש-התחושתית ניצורה לחיים על-ידי אימון מיוחד. במיוחד בעידן הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית, מאחורי חיי התרבות הרגילים, חיי מיסטריות היו מפותחים מאוד.

במיסטריות, תמונות-העולם של האלים גם חיו בדרך זו, שהן נעשו לתוכן הפנימי של כת או פולחן דתי. אנו מתבוננים במרכזים של אותן מיסטריות ורואים את היקום מתואר בפעולות המופלאות ביותר של פולחנים דתיים.

בני-האדם אשר חוו את הדברים הללו היו גם אלה, שכאשר מיסטריות גולגתא התרחשה קלטו וחדרו אותה במשמעותה הקוסמית העמוקה. אך, חיים אלה של המיסטריות נשמרו לגמרי הרחק מן המהומה של העולם החיצוני, כדי לגלות בטוהר את עולם-התמונות של הרוח. ולנפשות בני-האדם נעשה קשה במידה הולכת וגוברת לגלות את התמונות.

לאחר מכן, היה זה באתרים העילאיים ביותר של המיסטריות שישויות רוחיות ירדו מן הקוסמוס הרוחי, כדי לעזור לבני-האדם במאמצייהם הנמרצים לרכישת ידיעה. כך, תחת השפעת 'האלים' עצמם, האימפולסים של עידן הנפש-התחושתית המשיכו להתגלות. שם, הופיעה 'גנוסטיקה של המיסטריות', שעליה

מעטים מאוד ידעו משהו. ומה שבני-אדם היו יכולים לקבל עם הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית, היה נוכח לצד זה. זו הייתה הגנוסטיקה האקזוטריית שחלקיה ירדו למען הדורות הבאים.

בגנוסטיקה האזוטריית של המיסטריות, בני-האדם נעשו פחות ופחות מסוגלים לרומם את עצמם לפיתוחה של הנפש-התחושתית. החכמה האזוטריית עברה יותר ויותר לשמירתם של האלים. **זהו סוד גדול** של האבולוציה ההיסטורית של האנושות, ש'מיסטריות אלוהיות' – כי כך יכולים אנו לכנותן – פעלו מאז המאות הכריסטיאניות המוקדמות עד לימי-הביניים.

ב'מיסטריות אלוהיות' אלה, ישויות-מלאך שימרו בהוויית-הקיום-אדמה את מה שבני-אדם לא יכלו עוד לשמר. כך שלטה הגנוסטיקה של המיסטריות, בעוד שבני-האדם השמידו בחריצות את הגנוסטיקה האקזוטריית.

ברם, **תוכן-תמונת-העולם** אשר נשמר בגנוסטיקה של המיסטריות על-ידי ישויות רוחיות בדרך רוחית, בעוד שהשפעתו עדיין נדרשה להתקדמותו של המין האנושי, לא היה יכול להישמר עבור ההבנה המודעת של נפש האדם. אך, תוכן-הרגש העמוק שלה היה צריך להישמר. כי, ברגע הקוסמי הנכון, הוא היה אמור להימסר לאנושות אשר הוכנה בזמן לקליטתו, כך שבשלב מאוחר יותר הנפש-הרוחית – מוצתת על-ידי החום הפנימי שלה – תוכל לחזור מחדש אל תוך תחום הרוח. כך, ישויות רוחיות בונות את הגשר המוביל מתוכן-העולם הישן אל החדש.

ציונים על סוד זה של האבולוציה האנושית, אכן קיימים. כוס הישפה הקדוש של הגביע הקדוש שהכריסטוס השתמש בה כאשר בצע את הלחם ובה יוסף מרמתיים אסף את הדם מפצעיו של ישוע – אשר כלל את הסוד של גולגתא – נקלטה לשמירה בטוחה, על-פי האגדה, על-ידי מלאכים עד שטיטורל בנה את מצודת הגביע, כאשר הם יכלו לאפשר לה לרדת אל בני-האדם אשר היו מוכנים לקליטתה.

ישויות רוחיות שמרו על תמונות-העולם שבהן חיו הסודות של גולגתא. וכאשר הגיע הזמן, הם הורידו – לא את תוכן-התמונה, כי זה היה בלתי-אפשרי – אלא את תוכן-הרגש המלא, אל תוך הלב והתודעה של בני-האדם.

החדרה זו של תוכן-הרגש של ידיעה עתיקה יכולה לשמש אך ורק להצתתה, אך אכן ביכולתה להצית בצורה חזקה ביותר את הפיתוח בעידן שלנו – מתוך הנפש-הרוחית ולאור פעילותו של מיכאל – של הבנה חדשה ומלאה של מיסטריות גולגתא.

האנתרופוסופיה שואפת אל הבנה חדשה זו, שכפי שביכולתנו לראות מן התיאור דלעיל, אינה יכולה להיות חידוש של הגנוסטיקה. כי, תוכן הגנוסטיקה היה דרך הידיעה של הנפש-התחושתית, בעוד שהאנתרופוסופיה – בדרך חדשה לחלוטין – מוכרחה להפיק מן הנפש-הרוחית תוכן לא פחות עשיר.

(ינואר, 1925).

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית
(בהקשר עם המחקר דלעיל על גנוסטיקה ואנתרופוסופיה)

[159] הגנוסטיקה בצורתה הנכונה התפתחה בעידן הנפש-התחושתית (מהאלף הרביעי עד האלף הראשון לפני מיסטריות גולגתא). זה היה עידן שבו האלוהי נעשה גלוי לאדם כתוכן רוחי בישותו הפנימית; בעוד שבעידן הקודם (עידן גוף-התחושה), הוא התגלה ישירות ברשמי-החושים שלו של העולם החיצוני.

[160] בעידן הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית, האדם היה יכול לחוות בעיצוב חיזור יותר את התוכן הרוחי של האלוהי. הגנוסטיקה נשמרה בקפדנות במיסטריות נסתרות. וכאשר בני-אדם לא היו יכולים עוד לשמר אותה, מפני שהם לא היו יכולים עוד לעורר לחיים את הנפש-התחושתית, ישויות רוחיות העבירו – לא את תוכן-הידיעה – אלא את תוכן-הרגש של הגנוסטיקה אל תוך ימי-הביניים. (סיפור-האגדה של הגביע הקדוש מציין עובדה זו). בינתיים, הגנוסטיקה האקזוטריית, אשר חדרה אל תוך הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית, חוסלה ללא רחם.

[161] האנתרופוסופיה אינה יכולה להיות התחדשות של הגנוסטיקה, כי האחרונה הייתה תלויה בפיתוחה של הנפש-התחושתית; בעוד שהאנתרופוסופיה מוכרחה להתפתח מתוך הנפש-הרוחית, לאור פעילותו של מיכאל והבנה חדשה של הכריסטוס והעולם. הגנוסטיקה הייתה דרך הידיעה אשר נשתמרה מזמנים עתיקים – שבזמן שבו מיסטריות גולגתא התרחשה, הייתה יכולה להסביר את המיסטריה הזאת להבנה אנושית בדרך הטובה ביותר.

חירות האדם ועידן מיכאל

[162 עד 164]

בכושר הזיכרון האנושי, חיה התמונה האישית של כוח קוסמי – כוח קוסמי אשר פעל על הישות האנושית בעבר, בדרך אשר נחשפה במחקרים הקודמים שלנו. כוח קוסמי זה עדיין פועל בהווה. הוא פועל ככוח צמיחה, כאימפולס מעניק-חיים ברקע החיים האנושיים. חלקו העיקרי פועל בדרך זו ורק חלק קטן מנותק כפעילות החודרת אל תוך הנפש-הרוחית המודעת, היכן שהיא מופיעה ככוח הזיכרון.

מוכרחים אנו ללמוד לראות את כוח הזיכרון הזה באורו הנכון. כאשר אדם, בתקופה הנוכחית של האבולוציה הקוסמית, קולט עם חושיו, התרשמותו היא הארה רגעית של תמונות-עולם בתודעה. הארה זו מתרחשת כאשר החושים מוכוונים אל העולם החיצוני. היא מאירה את התודעה ונעלמת כאשר החושים אינם מוכוונים עוד כלפי חוץ. מה שמאיר בנפש האנושית בדרך זו, אינו יכול להימשך. כי, אלמלא האדם סילק אותו מתודעתו באופן מהיר מספיק, הוא היה מאבד את עצמו בתוכן זה של התודעה. הוא לא היה עוד הוא עצמו. לרגע קצר בלבד – במה שמכונה 'תמונות-לוואי' שבהן גיתה התעניין כל-כך – ההארה הפנימית של התרשמות-חושית יכולה להמשיך ולהתקיים בתודעה. כמו-כן, אל לו לתוכן זה של התודעה להתגבש לכדי הוויה ממשית. הוא מוכרח להישאר תמונה. אל לו, בשום מקרה, להיעשות ממשי, לא יותר מאשר תמונת-ראי יכולה להיעשות ממשית.

האדם היה מאבד את עצמו בכל דבר אשר חי ונחשב לממשות בתודעתו, כפי שהיה מאבד את עצמו במשהו שמעצם טבעו החזיק שם מעמד. גם במקרה זה, הוא לא היה נחשב עוד הוא עצמו.

כך, ההתרשמות-החושית שלנו של העולם החיצוני, מהווה ציור פנימי של תמונה של הנפש האנושית; ציור בלי שום חומרים; ציור של גאות ושפל – בהתהוותה של הרוח ובהיעלמותה. כפי שבטבע, קשת מופיעה ונעלמת, בלי להשאיר שום עקבות, כך התרשמות מופיעה ונעלמת, בלי שהטבע הטבוע בה ישאיר איזשהו זיכרון מאחור.

אך בו-זמנית, עם כל התרשמות, מתרחש תהליך נוסף בין נפש האדם והעולם החיצוני – תהליך הטמון בחלקים הנסתרים יותר של חיי-הנפש, היכן שכוחות-צמיחה, אימפולסי-חיים, פועלים. בחלק זה של חיי הנפש מוטבעת, בכל פעולת התרשמות, לא רק תמונה חולפת, אלא גם תמונה קבועה וממשית. האדם יכול לסבול זאת, כי זהו חלק מתכני העולם, הקשור לישותו. הוא אינו יכול לאבד את עצמו כאשר תהליך זה מתרחש, יותר מאשר הוא מאבד את עצמו מעצם העובדה שהוא צומח וניזון בלי תודעתו המלאה.

תהליך שני זה מתרחש בכל פעולה של התרשמות חיצונית. וכאשר אדם מפיק את זיכרונותיו מתוך פנימיותו, זוהי התרשמות פנימית ממה שנשאר קבוע דרך התהליך השני.

הנפש שוב מציירת תמונה, אך עתה היא מציירת את העבר אשר חי בישותו הפנימית של האדם. ושוב, בעודו מצייר, לא יכולה להיווצר **בתודעה** שום ממשות קבועה, אלא רק תמונה אשר שוב מופיעה ונעלמת.

כזה הוא הקשר בנפש האנושית בין יצירת אידיאה בפעולת התרשמות וההיזכרות בה.

אך, כוחות הזיכרון שואפים באופן בלתי-פוסק להיות יותר ממה שהם יכולים להיות אם האדם אינו מאבד את **עצמו** כישות מודעת-לעצמה.

כי, כוחות הזיכרון הם שרידי העבר באבולוציה האנושית וככאלה הם נכנסים אל תוך תחום שלטונו של לוציפר. לוציפר שואף לרכז בישות האנושית את הרשמים של העולם החיצוני, כך שיוכלו לקרון ללא הרף כיצירת אידיאות בתודעתו.

שאיפה זו של לוציפר הייתה מוכתרת בהצלחה אם כוח-מיכאל לא היה פועל נגדו. כוחו של מיכאל אינו מאפשר למה שמצויר באור הפנימי להתגבש לכדי הוויה ממשית, אלא שומר עליו במצב של תמונה חולפת.

אך, עודף הכוח אשר יוצא מתוך הישות האנושית דרך פעילותו של לוציפר, יעבור טרנספורמציה בעידן זה של מיכאל לכדי כוח של אימגינציה רוחית. כי, בהדרגה ייכנס כוח האימגינציה אל תוך התודעה האינטלקטואלית המצויה. אך, מזה לא משתמע שהאדם יכביד על תודעתו הנוכחית עם ממשויות קבועות. תודעתו הנוכחית תמשיך לפעול בתמונות החולפות אשר מופיעות ונעלמות. ברם, עם האימגינציות שלו, הוא מגיע לעולם רוחי עילאי יותר, כפי שעם זיכרונותיו הוא מגיע לטבע האנושי שלו. האדם אינו שומר על האימגינציות בפנימיותו. הן מצוירות כתמונות קוסמיות בהוויית-קיום קוסמית ולפיכך הוא מסוגל להעתיקן, בציירו אותן שוב ושוב בחיי הדימויים התמונתיים שלו.

כך, מה שמיכאל שימר מן ההתגבשות בישות הפנימית של האדם, נקלט בעולם הרוח. מה שהאדם חווה מן הכוח של אימגינציה מודעת, נעשה בבת-אחת לחלק מתכני-העולם. העובדה שכך הדבר, היא תוצאה של מיסטריות גולגתא. כוח-הכריסטוס מטביע את האימגינציה הרוחית של האדם בקוסמוס. זהו כוח-הכריסטוס, המאוחד עם האדמה. כל עוד הוא לא היה מאוחד עם האדמה, אלא פעל עליה ככוח-שמש מבחוץ, כל אימפולסי החיים והצמיחה נכנסו אל תוך טבעו הפנימי של האדם. הוא עוצב ונשמר על ידם, מתוך הקוסמוס. מאז שאימפולס-הכריסטוס חי עם האדמה, האדם בישותו המודעת-לעצמה נמסר חזרה לקוסמוס. מישות קוסמית, האדם הפך לישות ארצית. יש לו את הפוטנציאל להיות שוב ישות קוסמית, כאשר כישות ארצית הוא **יהפוך להיות הוא עצמו**.

כך, בפעולה הרגעית של **יצירת אידיאות**, האדם חי לא בתוך יסוד של ישות ממשית, אלא רק בישות משתקפת – בישות תמונתית. בעובדה זו טמונה האפשרות לפיתוח חירות. כל אשר **הווה** בתודעה, יש לו כוח לכפות את עצמו. אך, **תמונה** אינה יכולה לכפות את עצמה. אם יש משהו היכול להיווצר דרך הרושם שתמונה עושה, הרי שהוא מוכרח לקרות באופן בלתי-תלוי בתמונה. האדם נעשה חופשי מעצם העובדה שעם הנפש-הרוחית שלו הוא מתעלה מתוך המרחב העצום של ההוויה ומופיע בהוויית-הקיום של תמונה, **שלה אין שום הווייה**.

כאן עולה השאלה רבת-החשיבות: האם אין האדם מאבד לגמרי את תחושת ההווייה, בה במידה שהוא נוטש אותה וצולל אל תוך אי-ההווייה עם חלק מטבעו? זוהי נקודה נוספת שבה בהתבוננותנו בעולם אנו מוצאים את עצמנו ניצבים אל מול אחת מן החידות הגדולות ביותר.

מה שנחווה בתודעה כיצירת אידיאות, מקורו מן הקוסמוס. ביחס לקוסמוס, האדם צולל אל תוך אי-ההווייה. ביצירת אידיאות, **הוא משחרר את עצמו** מכל הכוחות של הקוסמוס. הוא מצייר את הקוסמוס בעודו נמצא מחוצה לו.

אילו זה היה הכול, החירות הייתה מאירה בישות האנושית לרגע קוסמי אחד, אך בדיוק באותו רגע, הישות האנושית הייתה מתמוססת. אך, בעוד האדם עסוק ביצירת אידיאות, הוא נעשה חופשי מן הקוסמוס, הרי שבחיי-הנפש הלא-מודעים שלו הוא עדיין מחובר באופן אורגני למחזורים הקודמים של חייו הארציים ולמחזורים של חייו בין מוות ולידה חדשה. כאדם מודע, הוא קיים בתחום של הוויית-תמונה, בעוד שעם חייו הלא-מודעים הוא מחזיק את עצמו בתוך הממשות הרוחית. הוא חווה חירות ב'אני' הנוכחי, בעוד שה'אני' שלו **מן העבר** משמר אותו ביסוד של הווייה ממשית.

ביחס להווייה ממשית, האדם בחיי יצירת האידיאות שלו, כפוף לגמרי למה שהוא נעשה לאורך המהלך כולו של העבר הקוסמי והארצי.

כאן, אנו מצביעים על תהום האינות באבולוציה האנושית שהאדם מוכרח לחצותה בהיעשותו לישות חופשית. הפעילויות של מיכאל ושל אימפולס-הכריסטוס, הן אשר מאפשרות לו לדלג מעל לתהום.

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית
(בהקשר עם המחקר דלעיל: חירות האדם ועידן מיכאל)

[162] ביצירת אידיאות, האדם חי, לא בהווייה, אלא בהוויית-תמונה – בתחום של אי-הווייה – עם הנפש-הרוחית המודעת שלו. כך, הוא משוחרר מן החיים בקוסמוס ומן ההתנסות עמו. תמונות אינן כופות את עצמן; להווייה לבדה יש כוח לכפות את עצמה. ואם האדם מכווין את עצמו על-פי תמונות, עשייתו זו שלו בלתי-תלויה בהן, כלומר בחירות מן היקום.

[163] ברגע של יצירה כזו של אידיאות, האדם משולב בהוויה של היקום רק על-ידי מה שהוא הפך להיות דרך עברו: דרך המחזורים הקודמים של חייו על האדמה ודרך מחזורי החיים שבין מוות ולידה חדשה.

[164] רק דרך הפעילויות של מיכאל ושל אימפולס-הכריסטוס, שהאדם יכול להגשים את הקפיצה הזאת מעל לתהום אי-ההוויה ביחס לקוסמוס.

היכן נמצא האדם כישות חושבת וזוכרת?

[165 עד 167]

עם כוחו ליצור אידיאות (חשיבה) והתנסותו בזיכרונות, האדם מוצא את עצמו בעולם הפיסי. אך, לכל מקום בעולם פיסי זה שאליו יפנה את מבטו עם חושיו, הוא לא ימצא בשום מקום משהו שהיה יכול להעניק לו את הכוח ליצור אידיאות ואת הכוח לזכור דברים.

התודעה-העצמית מופיעה בפעולה של יצירת אידיאות. בהתאמה עם מחקרנו הקודמים, זהו נכס שיש ברשות האדם מכוחות האדמה. אך, כוחות ארציים אלה הם כאלה אשר נשארים נסתרים מראיית-החושים. במהלך החיים הארציים, האדם חושב רק על מה שחושיו מוסרים לו, אבל הכוח לחשוב לא נמסר לו מכל מה שעליו הוא חושב.

היכן מוצאים אנו את הכוח הזה אשר יוצר אידיאות (חשיבה) ותמונות זיכרון מתוך מה שמשתייך לאדמה?

אנו מוצאים אותו כאשר הראייה הרוחית מוכוונת אל מה שהאדם מביא עמו מן החיים הקודמים על האדמה. התודעה הרגילה אינה יודעת על כך דבר. בהתחלה, היא חיה באדם באופן לא-מודע; אך, כאשר האדם נכנס, לאחר חייו הרוחיים, אל תוך הוויית-קיום ארצית, מיד מתגלה שהיא קשורה לאותם כוחות ארציים שאינם נכנסים אל תוך תחום ההתכוונות החושית והחשיבה החושית.

האדם קיים בספירה זו, לא עם האידיאות שלו (חשיבה), אלא עם הרצון שלו, הפועל בהתאמה עם הגורל.

כאשר אנו מתייחסים לכך שהאדמה כוללת כוחות מחוץ לתחום-החושים, אנו יכולים לדבר על 'אדמה רוחית' כקוטב הנגדי של הפיסי. מזה נובע שכישות-רצון האדם חי בתוך 'האדמה הרוחית' ועמה, בעוד שכישות חשיבה הוא אכן בתוך האדמה הפיסי, אך ככזה הוא אינו חי עמה.

האדם כישות חשיבה נושא כוחות מעולם הרוח אל העולם הפיסי, אך עם הכוחות הללו הוא נשאר ישות רוחית אשר מופיעה רק בעולם הפיסי, אך אינה מתאחדת עמו.

במהלך הוויית-הקיום הארצית, הישות האנושית החושבת יוצרת קשר הדדי עם 'האדמה הרוחית'; ומתוך קשר הדדי זה, התודעה-העצמית שלו מתפתחת. לכן, אנו חבים את התפתחותה של התודעה-העצמית לתהליכים רוחיים המתרחשים באדם במהלך החיים הארציים.

אם נתפוס עם ראייה רוחית את אשר מתואר כאן, יתייצב לפנינו 'האני האנושי'.

עם התנסויות הזיכרון, אנו מגיעים אל תחומו של הגוף האסטרלי האנושי. בפעולת ההיזכרות, זורמים אל תוך ה'אני' הנוכחי לא רק תוצאותיהם של מחזורים קודמים של חיים ארציים, כפי שהינו המקרה של החשיבה, אלא אל תוך ישותו הפנימית זורמים הכוחות של עולם הרוח, שאותו האדם חווה בין מוות ולידה חדשה. זרימה-פנימה זו מתרחשת בגוף האסטרלי.

שוב, אין שום תחום באדמה הפיסית עבור הקבלה הישירה של הכוחות הזורמים כך פנימה. כישות זוכרת, האדם אינו יכול להתאחד עם האובייקטים והתהליכים אשר נקלטים על-ידי חושיו, יותר מאשר ביכולתו להתאחד עמם כישות היוצרת אידיאות.

אך, הוא יוצר קשר הדדי עם מה שאכן אינו פיס, אלא משנה את הפיסי לכדי תהליכים, מאורעות. אלה הם התהליכים הריתמיים בטבע ובחיים האנושיים. בטבע, יום ולילה מתחלפים באופן ריתמי; עונות השנה באות זו אחר זו באופן ריתמי וכדומה. באדם, תהליכי הנשימה וזרימת הדם מתרחשים באופן ריתמי; כך גם המצבים המתחלפים של ערות ושינה וכן הלאה.

לתהליכים ריתמיים אין שום דבר פיס, לא בטבע ולא באדם. אפשר לכוונתם רוחיים-למחצה. הפיסי כאובייקט נעלם בתהליך הריתמי. בפעולת ההיזכרות, ישותו של האדם מועתקת אל תוך הריתמוס שלה וכן אל זה של הטבע. האדם חי בגוף האסטרלי.

היגה ההודית שואפת כולה להשתקע לגמרי בהתנסות של הריתמוס. היא שואפת לעזוב את תחום החשיבה, את תחום ה'אני', ובהתנסות פנימית הדומה לזיכרון, מסתכלת בעולם השרוע מאחורי העולם שאותו יכולה התודעה הרגילה לדעת.

החיים הרוחיים של המערב אינם רשאים לדכא את ה'אני' כדי 'לדעת'. הם מוכרחים להביא את ה'אני' (אגו) לתפיסת הרוחי.

דבר זה לא יוכל להתרחש אם נחדור מעולם החושים אל תוך עולם הריתמוסים וכך לחוות בריתמוס רק את התהליך שבו הפיסי נעשה רוחי-למחצה. דווקא, עלינו לגלות את אותו תחום של עולם הרוח המתגלה בריתמוס.

לכן, שני דברים הינם אפשריים. ראשית, ההתנסות של הפיסי ביסוד הריתמי כאשר הפיסי נעשה רוחי-למחצה. זהו נתיב עתיק יותר, שאין לעלות עליו בזמנים הנוכחיים. שנית, התנסות עולם הרוח, המחזיק כתחום שלו את הריתמוס הקוסמי בתוך האדם ומחוצה לו, כפי שתחומו של האדם הוא העולם הארצי עם הישויות והתהליכים הפיסיים שלו.

עתה, לעולם רוחי זה משתייך כל דבר הנוצר ברגע הקוסמי הנוכחי על-ידי מיכאל. ישות כמו מיכאל מביאה את מה שאחרת היה נשאר בתחום הלוציפרי, אל תוך האבולוציה האנושית הטהורה שאינה מושפעת מלוציפר – על-ידי בחירת עולם הריתמוסים כמקום משכנה.

כל זאת יכול האדם לראות כאשר הוא נכנס אל תוך האימגינציה. כי, עם האימגינציה הנפש חיה בריתמוס ועולמו של מיכאל הוא זה המתגלה בריתמוס. הזיכרון כבר ניצב בעולם זה, אך לא עמוק מאוד. התודעה הרגילה אינה חווה דבר ממנו. אך, אם ניכנס אל תוך האימגינציה, יעלה שם, קודם כל, מתוך עולם הריתמוסים, עולם הזיכרונות הסובייקטיביים; וזה עובר בבת אחת אל תוך תמונות האבטיפוס עבור העולם הפיסי, אשר נוצרות על-ידי העולם האלוהי-רוחי ואשר חיות באתרי. אנו חווים את האתר המאיר בתמונות קוסמיות ומסתיר בתוכו את הפעילות היוצרת של היקום. וכוחות-השמש האורגים באתר זה, קיימים שם לא רק קורנים, אלא מעלים את תמונות האבטיפוס של העולם מתוך האור. השמש מופיעה כצייר-העולם הקוסמי. היא השותף הקוסמי של האימפולסים שבאדם מציירים את תמונות-המחשבות.

(פברואר, 1925)

מחשבות מנחות נוספות שהגיתהאנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית
(בהקשר עם המחקר דלעיל: היכן נמצא האדם כישות חושבת וזוכרת?)

[165] האדם כישות חושבת, אף על פי שהוא חי בתחומה של האדמה הפיסית, אינו מתאחד עמה. הוא חי, כישות רוחית, בדרך כזו שיוכל לקלוט את הפיסי; אך, את הכוחות עבור חשיבתו, הוא מקבל מן 'האדמה הרוחית' באותה דרך שבה הוא מקבל את גורלו – התוצאה של המחזוריים הקודמים של חייו על האדמה.

[166] מה שהוא חווה בזיכרון כבר נמצא בתוך אותו עולם שבו הריתמוס הפיסי נעשה רוחי-למחצה, והיכן שתהליכים רוחיים כאלה מתרחשים, כאילו הם נוצרים ברגע הקוסמי הנוכחי על-ידי מיכאל.

[167] מי שלומד לדעת חשיבה וזיכרון בטבעם האמיתי, יתחיל להבין כיצד האדם כישות ארצית, אף על פי שהוא חי בתחום הארצי, אינו משתקע בו בהווייתו המלאה. כי, כישות שמעבר לאדמה, הוא מחפש, על-ידי איחוד עם האדמה הרוחית, אחר התודעה-העצמית שלו – אחר מימוש ה'אני' שלו.

האדם בטבעו המקרוקוסמי

[168 עד 170]

בעידן הנוכחי, האדם אינו חש את עצמו קשור באותה דרך לכוכבים שמסביבו. אך, זה נמשך רק כל עוד הוא אינו מודע לגופו האתרי. לתפוס את הגוף האתרי באימגינציות, משמעו לפתח את התחושה שאנו משתייכים לעולם הכוכבים, בדיוק כפי שיש לנו את התחושה הזאת ביחס לאדמה דרך התודעה של הגוף הפיסי.

הכוחות אשר מציבים את הגוף האתרי בעולם, באים מן הקוסמוס **שמסביב** לאדמה; הכוחות עבור הגוף הפיסי קורנים ממרכז האדמה.

אך, יחד עם הכוחות האתרניים הזורמים אל האדמה מתחמו של הקוסמוס, מגיעים גם אימפולסי-עולם הפועלים בגוף האסטרלי של האדם.

האתר הוא כמו אוקיינוס שבו הכוחות האסטרליים זורמים מכל הכיוונים של הקוסמוס ומתקרבים אל האדמה.

אך, בעידן הקוסמי הנוכחי רק ממלכות המינרלים והצמחים יוצרות קשר ישיר עם האסטרלי, הזורם מטה אל האדמה על גלי האתר; לא ממלכת בעלי-החיים ולא ממלכת האדם.

ראייה רוחית מראה שבעובר של בעל-חיים חי, לא האסטרלי הזורם עתה אל האדמה, אלא זה שזרם פנימה במהלך תקופת ירח-קדום.

במקרה של ממלכת הצמחים אנו רואים כיצד צורותיה הרבגוניות והמופלאות מתפתחות על-ידי כך שהאסטרלי משתחרר מן האתר ופועל על עולם הצמחים.

בממלכת בעלי-החיים אנו רואים כיצד, מתוך הרוח, האסטרלי אשר היה פעיל בזמנים עתיקים מאוד – במהלך השלב האבולוציוני ירח – נשתמר ופועל כמשהו אשר נשמר, בהישארו בתקופה הנוכחית בעולם הרוח ואינו מופיע בעולם האתרי.

יתר על כן, פעילותו של אסטרלי זה מתווכת על-ידי כוחות-ירח, שגם נשארו באותו מצב, מהשלב הקודם של האדמה.

לכן, בממלכת בעלי-החיים יש לנו את התוצאה של אימפולסים אשר התגלו באופן חיצוני בטבע בשלב קודם של הוויית-הקיום אדמה, בעוד שבעידן הקוסמי הנוכחי הם נסוגו אל תוך עולם הרוח, החודר באופן פעיל אל תוך האדמה.

עתה, ברור לראייה רוחית שבתוך ממלכת בעלי-החיים, רק הכוחות האסטרליים אשר נשתמרו באדמה הנוכחית מן התקופה הקודמת, חשובים להחדרת הגוף האסטרלי בגוף הפיסי ובגוף האתרי. אבל, כאשר בעל-החיים אוהז פעם אחת בגופו האסטרלי, אימפולסי-שמש יופיעו באופן פעיל בגוף אסטרלי זה. כוחות-שמש אינם יכולים לתת לבעל-החיים דבר כלשהו שהינו אסטרלי; אך, כאשר הוא נמצא פעם אחת בבעל-החיים, הם מוכרחים לפעול ולטפח צמיחה, תזונה וכן הלאה.

הדבר שונה עבור ממלכת האדם. גם זו מקבלת בהתחלה את האסטרליות שלה מכוחות-ירח אשר נשתמרו. אך, כוחות-שמש כוללים אימפולסים אסטרליים שבעודם נשארים לא-פעילים עבור ממלכת בעלי-החיים, הרי שבאסטרלי האנושי הם ממשיכים לפעול באותה דרך שבה כוחות-ירח פעלו כאשר האסטרליות הוחזרה בפעם הראשונה באדם.

בגוף האסטרלי של בעל-החיים, אנו רואים את עולם הירח; בגוף האסטרלי האנושי, את ההתאמה ההרמונית של עולמות השמש והירח.

העובדה שהאדם מסוגל לקלוט, למען התפתחותה של התודעה-העצמית, את הרוחי הקורן במה שמשתייך לאדמה, תלויה במה שמשתייך לשמש בגוף האסטרלי האנושי. האסטרלי זורם פנימה מתחומו של היקום. הוא פועל או כאסטרליות הנמזגת בתקופה הנוכחית או כאסטרליות אשר זרמה פנימה בזמנים עתיקים ונשתמרה. אך, כל דבר הקשור לעיצוב ה'אני' ככלי-הנושא של התודעה-העצמית מוכרח לקרון ממרכזו של כוכב. האסטרלי פועל מן ההיקף; מה שמשתייך ל'אני' פועל מן המרכז. מתוך מרכזו, האדמה ככוכב נותנת את האימפולס ל'אני' האנושי. כל כוכב מקרין ממרכזו כוחות אשר מעצבים את ה'אני' של איזושהי ישות ומעניקים לו צורה.

זה מצביע על הקוטביות הקיימת בין מרכזו של כוכב ותחומו של הקוסמוס.

מן הדברים דלעיל אפשר גם לראות כיצד ממלכת בעלי-החיים ניצבת שם כיום כתוצאה של כוחות אבולוציוניים קודמים של ישות האדמה, כיצד היא מכלה את הכוחות האסטרליים אשר נשמרו, וכיצד היא תהיה מוכרחה להיעלם לאחר שכוחות אלה יתכלו. ברם, האדם רוכש כוחות אסטרליים חדשים ממה שמשתייך לשמש. אלה מאפשרים לו להמשיך את האבולוציה שלו לעבר העתיד.

מכל זה אפשר לראות שטבע האדם אינו יכול להיות מובן אלא אם כן נהיה מודעים לקשר שלו עם הכוכבים כפי שאנו מודעים לקשר שלו עם האדמה.

ומה שהאדם מקבל מן האדמה לשם פיתוח התודעה-העצמית שלו, תלוי גם בעולם הרוח הפעיל בתוך כל המשתייך לאדמה. הנסיבה שהשמש נותנת לאדם את אשר הוא זקוק לו עבור האסטרלי שלו, תלויה בפעילויות אשר התרחשו במהלך התקופה שמש-קדומה. באותו זמן, האדמה קיבלה את הכושר לפתח את אימפולסי-ה'אני' של האנושות. זהו הרוחי מאותה תקופה שהאדמה שמרה לעצמה מטבע השמש; והוא שמור מפני גסיסה דרך הפעילות הנוכחית של השמש.

פעם, האדמה הייתה בעצמה שמש. לאחר מכן, היא עברה ספיריטואליזציה. בעידן הקוסמי הנוכחי, מה שמשתייך לשמש פועל מבחוץ. הוא משיב נעורים ללא הרף לרוחי שמקורו בזמנים עתיקים ועתה הוא מזדקן. באותו זמן, מה שמשתייך לשמש ופועל בהווה, שומר על מה שמשתייך לתקופה קודמת מפני נפילה אל תוך מה שהינו לוציפרי. כי, מה שממשיך לפעול, בלי להתקבל אל תוך הכוחות של ההווה, נכנע להשפעות לוציפריות.

אנו יכולים לומר שתחושת ההשתייכות של האדם לקוסמוס שמעבר לאדמה, הינה בתקופה קוסמית זו מעומעמת עד כדי כך שהוא אינו מבחין בה בתודעתו. והיא אינה רק מעומעמת, היא שקועה לגמרי בתחושת ההשתייכות לאדמה. כפי שהאדם מחויב למצוא את התודעה-העצמית שלו ביסודות האדמה, כך הוא צומח עמם במהלך הפרק המוקדם של עידן הנפש-הרוחית, כדי שהם יפעלו עליו בצורה הרבה יותר חזקה מאשר מתאים למהלך הנכון של חיי-הנפש שלו. במידה מסוימת, האדם מתערפל מהרשמים של עולם החושים ובמהלכו של מצב זה, חשיבה שהינה חופשית ויש לה חיים משל עצמה, אינה יכולה להופיע באדם.

התקופה כולה מאז אמצע המאה התשע-עשרה הייתה תקופה של קהות-חושים דרך הרשמים אשר נקלטו על-ידי החושים. זוהי האשליה הגדולה של עידן זה שהחיים החזקים יתר על המידה של החושים נחשבו לנכונים – אותם חיי-חושים שמטרתם הייתה להשמיד לגמרי את החיים בקוסמוס שמעבר לאדמה.

בקהות-חושים זו, הכוחות האהרימניים היו מסוגלים לפתח את ישותם. לוציפר נהדף על-ידי כוחות-שמש יותר מאשר אהרימן, שהיה מסוגל לעורר, במיוחד באנשי מדע, את התחושה המסוכנת שאידיאות ישימות אך ורק לרשמי-חושים. כך בדיוק הדבר בחוגים אלה, שאדם יכול למצוא הבנה מועטה כל-כך של האנתרופוסופיה. הם ניצבים אל מול תוצאותיה של ידיעה רוחית ומנסים להבין אותן עם האידיאות שלהן. אך, אידיאות אלה אינן תופסות את הרוחי מפני שהידיעה האהרימנית של החושים מטביעה את ההתנסות של האידיאות. וכך הם מתחילים לפחד מכך שאם יהיה להם קשר כלשהו עם תוצאותיה של חקירה רוחית, הם עלולים ליפול לתוך אמונה עיוורת בסמכות.

בחצי השני של המאה התשע-עשרה, הקוסמוס שמעבר לאדמה נעשה חשוך יותר ויותר לתודעה האנושית.

כאשר האדם נעשה שוב מסוגל לחוות אידיאות בתוכו, אז, אפילו כאשר הוא אינו תומך באידיאות שלו על עולם החושים, מבטו ייתקל שוב באור מן הקוסמוס שמעבר לאדמה. אך, משמעות הדבר היא שהוא יתוודע למיכאל בממלכתו שלו.

כאשר חג מיכאל בסתיו יהיה אמיתי ופנימי, אז המחשבה הבאה תופיע בכל הכנות בתודעה של מי שחוגג את החג והיא תחיה בתודעתו:

מלאה באידיאות, הנפש חווה את אור-הרוח, כאשר הופעה-חושית רק מהדהדת באדם כמו זיכרון.

אם האדם יהיה מסוגל לחוש זאת, הוא יהיה גם מסוגל, על-פי הלך-נפש חגיגי זה, להשתקע שוב בדרך הנכונה בעולם החושים. ואהרימן לא יוכל לפגוע בו.

(מרס, 1925)

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית
(בהקשר עם המחקר דלעיל: האדם בטבעו המקרוקוסמי)

[168] בתחילת עידן הנפש-הרוחית, תחושת האיחוד של האדם עם הקוסמוס שמעבר לאדמה, נעשתה עמומה יותר. לעומת זאת – וזה היה כך במיוחד אצל אנשי מדע – תחושת ההשתייכות שלו לתחום הארצי נעשתה רבת-עוצמה בהתנסות של רשמי-חושים עד כדי כך שזה הגיע לקהות-חושים.

[169] בהיות האדם מעורפל, הכוחות האהרימניים פועלים עליו בצורה מסוכנת ביותר. כי, הוא חי באשליה שההתנסות רבת-העוצמה והמערפלת של רשמי-החושים היא הדבר הנכון והיא מייצגת את ההתקדמות הנכונה באבולוציה.

[170] האדם מוכרח למצוא את הכוח למלא את עולם האידיאות שלו באור ולחוות אותו כך, אפילו כאשר הוא אינו נתמך על-ידי עולם החושים המערפל. בהתנסות זו של עולם האידיאות – באופן בלתי-תלוי ובאי-תלותם המלאה באור – תחושת האיחוד שלו עם הקוסמוס שמעבר לאדמה תתעורר מחדש. כך יופיע היסוד האמיתי לחגים של מיכאל.

מערכות החושים והחשיבה של האדם ביחס לעולם

[171 עד 173]

כאשר האדם מחיל לראשונה הכרה אימגינטיבית על ההתבוננות בישותו האנושית, הוא מתחיל מסילוק מערכת-החושים שלו משדה ראייתו. בהיותו מתבונן עתה בעצמו, הוא נעשה לישות בלי מערכת-חושים. לא שמפסיקות להתייצב בפני נפשו תמונות כמו אלה אשר הועברו קודם לכן על-ידי איברי-החושים. אלא, הוא מפסיק לחוש את עצמו קשור לעולם הפיסי החיצוני דרך איברי-החושים. תמונות העולם הפיסי החיצוני שיש לו עתה אל מול נפשו, לא נמסרות עוד על-ידי איברי-החושים. עצם הראייה שלו אותן מהווה הוכחה לעובדה שאפילו דרך הקשר החושי עם העולם החיצוני של הטבע, יש לו קשר נוסף עם עולם זה – קשר שאינו-תלוי-בחושים. זהו קשר עם הרוח המגולמת בעולם הטבע.

לכן, בראייה כזאת, העולם הפיסי נמוג מן האדם. העולם הארצי הוא שנעלם. האדם לא חש עוד את העולם הארצי הזה.

אפשר להעלות על הדעת שבאותו רגע הוא יאבד את התודעה-העצמית שלו. כי, מן המחקרים הקודמים שלנו אשר הראו שהתודעה-העצמית היא תוצאה של הקשר של האדם עם טבע-האדמה, נראה שזה מה שהיה צריך לקרות. אך, אין זה כך. האדם שומר על מה שרכש באמצעות הטבע הארצי, גם כאשר **לאחר שרכש אותו**, הוא שולל אותו מעצמו בפעילות המודעת של ידיעה עילאית.

על-ידי הראייה האימגינטיבית מבחינה רוחית אשר תוארה לעיל, מתגלה העובדה שביסודו של דבר מערכת-החושים של האדם אינה מחוברת כלל בעוצמה עם ישותו שלו. אין זה באמת **הוא** אשר חי במערכת-חושים זו, אלא סביבתו. העולם החיצוני עם טבעו **שלו** הוא שבנה את עצמו במבנה החושי של האדם.

לכן, כאשר הוא נעשה לרואה רוחי אימגינטיבי, האדם מתייחס באמת למערכת-החושים שלו כחלק מן העולם החיצוני.

אכן, הוא קרוב יותר לישותו מאשר עולם הטבע שמסביבו; עם זאת, הוא משתייך לעולם החיצוני. הוא נבדל מיתר העולם החיצוני רק בכך שהאדם יכול לצלול אל תוך האחרון עם פעילות ההכרה באמצעות תפיסה-חושית ולא בשום דרך אחרת. לעומת זאת, אל תוך מערכת-החושים שלו הוא צולל עם התנסות פנימית מודעת. מערכת-החושים מהווה חלק מן העולם החיצוני; אבל, אל תוך עולם חיצוני זה האדם חודר

עם ישות הנפש-והרוח שלו, אותה הוא מביא עמו בירידתו מעולם הרוח ובכניסתו אל תוך הוויית-הקיום אדמה.

מלבד עובדה זו שאותה הוא ממלא בישות הנפש-והרוח שלו, מערכת-החושים של האדם שייכת לעולם החיצוני, בדיוק כמו ממלכת הצמחים הפרושה סביבו. העין בשימוש האחרון שלה משתייכת לעולם ולא לאדם, בדיוק כפי שהשושנה שהאדם קולט אינה שייכת לו, אלא שייכת לעולם.

בעידן של אבולוציה קוסמית שהאדם עבר דרכו, הופיעו הוגים אשר הכריזו שרשמי צבע, קול, חום וכדומה, אינם מתקיימים באמת בעולם, אלא בישות האנושית. 'הצבע אדום', הם אומרים, אינו מהווה דבר שם בסביבת-העולם של האדם; הוא מהווה רק את השפעתה של ממשות לא-ידועה עליו. אך, האמת היא בדיוק היפוכה של תפיסה זו. אין זה הצבע, שעם העין, משתייך לאדם; זוהי העין שעם הצבע משתייכת לעולם. במהלך חייו על האדמה, האדם אינו מאפשר לסביבת האדמה להימזג עליו, אלא **לצמוח כלפי חוץ** – מן הלידה ועד המוות – אל תוך עולם חיצוני זה.

יש לכך משמעות שבסוף עידן החשיכה, כאשר בני-אדם נעצו מבטם בעולם בלי לחוות אפילו במעומעם את אור-הרוח, האידיאה האמיתית של הקשר של האדם לסביבתו, הוחלפה בדיוק בהיפוכה.

בהכרה אימגינטיבית, לאחר שהאדם סילק את אותה סביבה שבה הוא חי באמצעות מערכת-החושים שלו, נכנסת אל תוך תחום ההתנסות המודעת מערכת אחרת – כלומר הכלי-הנושא של החשיבה, אפילו כפי שמערכת-החושים היא הכלי-הנושא של תמונת-העולם שלו אשר נבנתה באמצעות תפיסה-חושית.

ועתה, האדם יודע על עצמו שהוא קשור דרך מערכת-החשיבה שלו לסביבה הקוסמית של הכוכבים, אפילו כפי שקודם לכן ידע את עצמו קשור דרך מערכת-החושים שלו לסביבת-האדמה. עתה, הוא מזהה את עצמו כישות קוסמית. מחשבותיו אינן עוד תמונות פנטום-צלליות. הן ספוגות ממשות, כפי שתמונות חושיות מופיעות בפעולה של התרשמות-חושית. ואם בשלב זה, הרואה עובר לאינספירציה, אזי הוא נעשה מודע לכך שהוא יכול להניח בצד את העולם הזה שמערכת-החשיבה היא הכלי-הנושא שלו, בדיוק כפי שהוא יכול להניח בצד את הארצי. הוא רואה שגם עם חשיבתו, הוא משתייך, לא לישותו שלו, אלא לעולם. הוא מבין כיצד מחשבות העולם שולטות בתוכו באמצעות מערכת-החשיבה שלו עצמו. כאן, שוב הוא נעשה מודע לכך שהוא חושב, לא על-ידי קליטת תמונות של העולם לתוכו, אלא על-ידי **צמיחה כלפי חוץ** עם מבנה החשיבה שלו עצמו אל תוך החשיבה של העולם.

בהתייחס הן למערכת-החושים והן למערכת-החשיבה שלו, האדם הוא **עולם**. העולם בונה את עצמו בו. בתפיסה-חושית ובמערכת-החשיבה שלו, הוא אינו עצמו, אלא מהווה חלק מתכני העולם.

עתה, האדם חודר אל תוך מערכת-החשיבה שלו עם ישות הנפש-והרוח שלו, שאינה משתייכת לא לעולם הארצי ולא לעולם הכוכבים, אלא הינה בעלת טבע לגמרי רוחי ומשגשגת באדם ממחזור אחד של חיים על האדמה למחזור הבא אחריו. ישות זו של נפש-ורוח נגישה אך ורק לאינספירציה.

כך, האדם יוצא מן המערכת הארצית והקוסמית של טבעו, כדי להתייצב בפני עצמו כישות של נפש-ורוח טהורות באמצעות אינספירציה מודעת.

ובישות זו של נפש-ורוח טהורות, הוא פוגש את החיים והחוק של גורלו שלו.

עם מערכת-החושים, האדם חי בגופו הפיסי; עם מערכת-החשיבה – בגופו האתרי. שתי המערכות הונחו בצד. בפעילות החיה של ההכרה, הוא מוצא את עצמו בגופו האסטרי.

בכל פעם שהאדם מניח בצד חלק מן הטבע שהוא קיבל, תוכן נפשו אכן מידלדל מצד אחד, ומצד שני הוא מועשר. עם סילוק הגוף הפיסי, יופיו של עולם הצמחים כפי שעולם החושים רואה אותו, אינו מתייצב עוד לפניו, אלא בצורה חיוורת יותר; אך, לעומת זאת, העולם כולו של ישויות אלמנטריות השוכנות בממלכת הצמחים, מתייצב לפני נפשו.

היות שכך הדבר, לאדם בעל ידיעה רוחית אמיתית אין גישה סיגופית למה שהחושים יכולים לקלוט. בהתנסות רוחית, נשאר חי בתוכו הצורך הפנימי לקלוט שוב באמצעות החושים את מה שהוא חווה עתה ברוח. בישות האנושית המלאה, בשאפה לחוות שוב את הממשות כולה, התרשמות-חושית מעוררת את הכמיהה למקביל לה – עולם הישויות האלמנטריות. באופן דומה, ראיית הישויות האלמנטריות מציתה שוב את הכמיהה לתוכן ההתרשמות-החושית.

כך, במלאות של חיי האדם, הרוח כמהה לחושים והחושי – לרוח. ריקנות הייתה מופיעה בהוויית-הקיום הרוחית, אלמלא ההתנסויות של החיים המודעים בחושים היו מופיעות שם כזיכרון. חשיכה הייתה מופיעה בחיי ההתנסות-החושית, אלמלא הכוח הפעיל של הרוח אשר מוצת בה, אף על פי שבהתחלה באופן תת-מודע.

לפיכך, כאשר האדם יבשיל כדי לחוות את פעילותו של מיכאל, משמעות הדבר לא תהיה שנפשות תידלדלנה בהתנסות הטבע שלהן. להיפך, בהיבט זה הן תועשרנה. וגם בחיי הרגש, לאדם לא תהיה נטייה לסגת מהתנסות-חושית, אלא יהיה שמח ולהוט לקלוט בנפשו את פלאי העולם הזה של החושים באופן מלא יותר.

(מרס, 1925)

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית
(בהקשר עם המחקר דלעיל: מערכות החושים והחשיבה של האדם ביחס לעולם)

[171] סידור החושים האנושיים אינו משתייך לטבעו של האדם, אלא נבנה סביבו על-ידי העולם החיצוני במהלך חייו הארציים. העין הקולטת קיימת **בעולם** למרות שמבחינה מרחבית היא קיימת באדם, במהותו הממשית. האדם, עם הנפש-והרוח שלו, מגיע אל מה שהעולם חווה בו דרך חושיו. הוא אינו קולט את הסביבה הפיסית בתוכו במהלך חייו על האדמה, אלא צומח בה עם הנפש-והרוח שלו.

[172] באופן דומה עם מבנה החשיבה שלו: דרכו הוא צומח אל תוך הוויית-הקיום של הכוכבים. הוא יודע את עצמו כעולם של כוכבים; הוא חי ונע במחשבות הקוסמיות, כאשר בהתנסות החיה של ההכרה הוא מניח בצד את מבנה החושים.

[173] כאשר העולם הארצי ועולם הכוכבים מונחים בצד, האדם ניצב לפני עצמו כישות של נפש-ורוח. כאן, במידה רבה, הוא אינו עוד **שייך לעולם**; כאן הוא באמת אדם. להיעשות מודע למה שהוא חווה כאן, הינו **ידיעה-עצמית**; אפילו כפי שלהיעשות מודע במבנה החושים והחשיבה, הינו **ידיעת-עולם**.

זיכרון ומצפון

[174 עד 176]

בשינה, האדם מתמסר לקוסמוס. הוא מבצע בקוסמוס את מה שהוא מחזיק ברשותו כתוצאה של מחזוריים קודמים של חיים על האדמה, כאשר הוא יורד מעולם הנפש-והרוח אל תוך העולם הארצי. במהלך חיי הערות שלו, הוא מסיג מן הקוסמוס את התוכן הזה של הווייתו האנושית.

בהתמסרות ריתמית זו לקוסמוס ובנסיגה ממנו, מתנהלים חיי האדם שבין לידה ומוות.

בעודו מסיג אותה מן הקוסמוס, ישות הנפש-והרוח של האדם נקלטת באותו זמן על-ידי מערכות העצבים והחושים. עם התהליכים הפיסיים ותהליכי-החיים המתרחשים במערכות העצבים והחושים, הנפש-והרוח של האדם משתלבת בחיי הערות, כך שהם יפעלו יחד בצורה מאוחדת. בפעולה מאוחדת זו כלולים תפיסה-חושית, יצירת תמונות-זיכרון ומשחקי דמיון. כל הפעולות הללו כבולות לגוף הפיסי. התפיסות והתנסות החשיבה – שבהן האדם נעשה **מודע** למתרחש באופן מודע-למחצה בהתרשמות, דמיון וזיכרון – כבולות למערכת החשיבה.

במבנה זה של החשיבה, טמון גם התחום שבו האדם חווה את התודעה-העצמית שלו. מבנה החשיבה הוא מבנה של כוכבים. אילו חי וביטא את עצמו רק **לכשעצמו**, האדם היה נושא בתוכו לא תודעה של עצמיות, אלא תודעה של האלים. ברם, מבנה החשיבה מורם מתוך קוסמוס הכוכבים ומועתק אל תוך תחום התהליכים הארציים.

לכן, כאן יש לנו את תחום החיים הפנימיים של האדם, היכן שהעולם האלוהי-רוחי, בהיותו מאוחד עם הישות האנושית, משחרר אותו כדי שיוכל להיות אדם במלוא מובן המילה.

אך, בדיוק מתחת למבנה החשיבה – כלומר היכן שתפיסה-חושית, משחק הדמיון ויצירת זיכרונות, מתרחשים – העולם האלוהי-רוחי חי בתוך חיי האדם. אנו יכולים לומר: זה בפיתוח הזיכרון שהאלוהי-רוחי חי במצב הערות של האדם. כי, שתי הפעילויות האחרות, תפיסה-חושית ומשחק הדמיון, מהוות רק התאמות של התהליך אשר מתרחש ביצירת תמונות-זיכרון. בתפיסה-חושית יש לנו יצירה של תוכן-זיכרון ברגע היווצרותו; בתוכן של דמיון, נדלק בנפש אותו חלק של הזיכרון אשר נשמר בהוויית-הקיום של הנפש.

השינה מעבירה את ישות הנפש-והרוח של האדם אל תוך העולם הקוסמי. עם הפעילות של גופו האסטרלי וה'אני' שלו, האדם הישן שרוי בקוסמוס האלוהי-רוחי. הוא לא נמצא רק מחוץ לפיסי, אלא גם מחוץ לעולם הכוכבים. אך, הוא נמצא בין הישויות האלוהיות-רוחיות שמהן נוצרה הוויית-קיומו שלו.

ברגע הנוכחי של האבולוציה הקוסמית, ישויות אלוהיות-רוחיות אלה פועלות בדרך כזו אשר מטביעה את התוכן המוסרי של היקום בגוף האסטרלי וב'אני' של האדם במהלך השינה. כל תהליכי-העולם באדם הישן הם באמת תהליכים מוסריים ואין לדבר עליהם אפילו במקצת כפעילויות טבע.

בתוצאות הנלוות שלהם, האדם נושא את התהליכים הללו מן השינה אל הערות. אך, תוצאות-הלוואי נשארות ישנות. כי, האדם ער באותו חלק בחייו שנוטה רק אל תחום החשיבה. מה שלמעשה מתרחש בתחום הרצון שלו, אפוף בחשיכה אפילו במצב של ערות, כפי שחיי-הנפש בכללותם אפופים בחשיכה במהלך השינה. אך, בחיי-השינה האלה של הרצון, האלוהי-רוחי פועל בחיי הערות של האדם. מבחינה מוסרית, האדם טוב או רע בה במידה שהוא יכול להיות בהתאם לקרבה שבה הוא מתקרב לישויות האלוהיות-רוחיות בהיותו ישן. והוא מתקרב אליהן או נשאר רחוק מהן, על-פי התכונה המוסרית של המחזורים הקודמים של חייו על האדמה.

מן המעמקים של הוויית הערות של הוויית-הקיום של הנפש, מהדהד מה שהיה יכול להישתל בהוויית-הקיום של הנפש, באיחוד עם העולם האלוהי-רוחי במהלך השינה. זהו קול המצפון. אנו רואים כיצד הדברים שהשקפת-עולם מטריאליסטית נוטה מאוד להסביר אך ורק מכיוון הטבע, טמונים בצד המוסרי של הדברים כאשר הם נצפים עם ידיעה רוחית.

בזיכרון, הישות האלוהית-רוחית פועלת ישירות באדם הער. במצפון, אותה ישות אלוהית-רוחית פועלת באדם הער באופן עקיף – כתוצאת-לוואי.

יצירת זיכרון מתרחשת במבנה העצבים והחושים. יצירת המצפון מתרחשת – למרות היותה תהליך טהור של נפש ורוח – במערכת המטבולית והגפיים. בין השתיים, טמון המבנה הריתימי, שפעילותו מקוטבת בשני כיוונים. בריתמוס הנשימה, קיים קשר אינטימי לתפיסה-החושית ולחשיבה. בנשימת הריאה, התהליך הוא הגס ביותר. משם, הוא נעשה עדין יותר ויותר, עד שהוא נעשה, כתהליך נשימה מעודן ביותר, לתפיסה-חושית ולחשיבה.

התפיסה-החושית עדיין קרובה מאוד לנשימה; היא מהווה נשימה רק דרך איברי-החושים, לא דרך הריאות. חשיבה, יצירת אידיאות, מרוחקת יותר מנשימת-הריאות והיא נתמכת על-ידי מערכת החשיבה של האדם. ומה שמתגלה במשחק הדמיון כבר קרוב מאוד לריתמוס זרימת-הדם. זוהי נשימה פנימית ביותר, היוצרת קשר עם מערכת המטבוליזם והגפיים. גם מבחינה נפשית, פעילות הדמיון יורדת עד לתחום הרצון, כפי שמערכת זרימת-הדם יורדת עד למערכת המטבוליזם והגפיים.

בפעילות הדמיון, מערכת החשיבה מתקרבת למערכת הרצון. הישות האנושית צוללת אל תוך אותו תחום של חיי הערות שלה אשר ישן – תחום הרצון. לפיכך, בישויות אנוש אשר מפותחות במיוחד בכיוון זה, תכני הנפש יופיעו כמו חלומות במצב של ערות. לגיתה היה מבנה אנושי כזה. גיתה אמר פעם ששילר מוכרח לפרש לו את החלומות הפואטיים שלו.

בשילר עצמו פעלה מערכת אנושית שונה. הוא התקיים על העוצמה של מה שהוא הביא עמו ממחזורים קודמים של חיים על האדמה. היו לו חיי רצון חזקים והיה צריך לחפש באופן פעיל אחר הדמיון התואם.

הכוח האהרימני, בכוונותיו העולמיות, סומך על אותן ישויות אנוש המפותחות במיוחד בתחום הדמיון – שתפיסת הממשות-החושיים שלהן משתנה לכדי תמונות של דמיון. בעזרתן של ישויות אנוש כאלה, הכוח האהרימני מקווה להיות מסוגל לנתק את אבולוציית המין האנושי מן הכוונות האהרימניות מן העבר ולשאתה בכיוון משלה.

הכוח הלוציפרי סומך על אותן ישויות אנוש שבהיותן מפותחות יותר באופן טבעי בתחום הרצון, מונעות על-ידי אהבה פנימית לתפיסת-העולם האידיאלית כדי לשנות את ראיית הממשות-החושיים שלהן לכדי תמונות של דמיון יוצר. באמצעות ישויות אנוש כאלה, הכוח הלוציפרי היה רוצה לשמור על האבולוציה האנושית לגמרי בתוך האימפולסים של העבר. כך, אפשר יהיה לשמור על המין האנושי מפני צלילה אל תוך התחום שבו יש להכריע את הכוח האהרימני.

בהוויית-קיום ארצית זו שלנו, אנו ניצבים בין שני קטבים מנוגדים. מעלינו פזורים הכוכבים. משם, קורנים הכוחות הקשורים לכל הדברים ברי-החישוב והרגילים בהוויית-הקיום אדמה.

ההתחלפות הסדירה של יום ולילה, עונות השנה, התקופות הקוסמיות הארוכות יותר, הן השתקפות ארצית של התהליך הממשי בכוכבים.

הקוטב השני קורן מתוך פנים האדמה. פעילויות לא-סדירות פועלות בה. רוחות ומזג-אוויר, רעמים וברקים, רעידות-אדמה והתפרצויות וולקניות, מהווים השתקפות של תהליך זה של פנים האדמה.

האדם עצמו מהווה תמונה של הוויית-קיום זו של הכוכבים והאדמה. במערכת החשיבה שלו, חי סדר הכוכבים; במערכת הרצון של גפיו – כאוס האדמה. במערכת הריתמית, הוא חווה בתודעה את ישותו הארצית, באיזון חופשי ומשחק בין השניים.

(מרס, 1925)

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית

(בהקשר עם המחקר דלעיל על זיכרון ומצפון)

[174] האדם בנוי ברוח ובגוף משני כיוונים שונים. ראשית, מן הקוסמוס הפיסי-אתרי. מה שקורן מן ההוויה האלוהית-רוחית אל תוך מבנה זה בטבע האדם, מתקיים ככוח של תפיסה-חושית, של כושר הזיכרון ומשחק הדמיון.

[175] שנית, האדם בנוי מתוך המחזוריים הקודמים של חייו על האדמה. מבנה זה הינו מנפש-ורוח טהורות, והוא מתקיים בו דרך הגוף האסטרלי וה'אני'. כל מה שנכנס מחייהן של ישויות אלוהיות-רוחיות אל תוך טבע אנושי זה – השפעתו מוצתת באדם כקולו של המצפון וכל מה שקרוב לו.

[176] במבנה הריתימי שלו, לאדם יש את האיחוד הקבוע של האימפולסים האלוהיים-רוחיים משני כיוונים. בחיים ובהתנסות של הריתמוס, כוח הזיכרון נישא אל תוך חיי-הרצון, ועוצמת המצפון נישאת אל תוך החיים באידיאות.

ההכחדה הברורה של ידיעת-הרוח בזמנים המודרניים

[177 עד 179]

כדי לרכוש הערכה אמיתית של האנתרופוסופיה ביחס להתפתחותה של הנפש-הרוחית, עלינו להפנות את מבטנו שוב ושוב למצב המנטלי המיוחד של המין האנושי המתורבת, אשר החל עם פריחתם של מדעי הטבע והגיע לשיאו במאה התשע-עשרה.

יש להציב את אופיו של עידן זה בבהירות בפני עין הנפש, בהשוואה לזה של העידנים הקודמים. בכל העידנים של האבולוציה המודעת של המין האנושי, התייחסו לידיעה כמה שמביא את האדם אל עולם הרוח. האדם ייחס לידיעה כל קשר שהיה לו עם הרוח. אומנות ודת לא היו אחרות מלבד החיים הפועמים של הידיעה.

כל זה השתנה כאשר התחיל להופיע עידן הנפש-הרוחית. עם חלק גדול מאוד של חיי הנפש האנושית, הידיעה לא עניינה אותה עוד. מעתה ואילך, היא שאפה לחקור את אותו קשר להוויית-הקיום שהאדם מפתח כאשר הוא מכווין את חושיו ואת שיפוטו האינטלקטואלי אל עולם 'הטבע'. היא לא רצתה עוד לעסוק במה שהאדם מפתח כקשר עם עולם הרוח, כאשר הוא משתמש – לא בחושיו החיצוניים – אלא בכוח התפיסה הפנימי שלו.

כך, עלה הצורך לקשור את חיי הרוח של האדם, לא עם ידיעה חיה כלשהי של ההווה, אלא עם ידיעה אשר נרכשה בעבר – עם מסורת.

חיה של הנפש האנושית התנהלו בשני מישורים. מצד אחד, התייצבו בפני האדם מדעי הטבע החדשים, השואפים ללא לאות קדימה ומתפתחים בהווה. מצד שני, ניצבה ההתנסות של קשר עם עולם הרוח, שעבורה הידיעה התואמת הופיעה בעידני עבר. כל הבנה של הדרך שבה הידיעה התואמת לצד זה של התנסות אנושית אשר נרכשה בעידני עבר, אבדה בהדרגה. בני-האדם החזיקו במסורת, אך הם איבדו את הדרך שבאמצעותה נתגלו האמיתות של המסורת. כל מה שהם יכלו לעשות עתה היה להאמין במסורת. אדם אשר חשב באופן מודע על המצב הרוחי, נאמר בערך באמצע המאה התשע-עשרה, נאלץ לקבל: המין האנושי הגיע לנקודה שבה הוא אינו חש עוד את עצמו מסוגל לפתח איזושהי ידיעה, מעבר לאותם מדעים שאינם עוסקים ברוח. כל מה שאפשר לדעת על הרוח, אנושות מעידנים מוקדמים יותר הייתה מסוגלת לחקור ולגלות, אך הנפש האנושית איבדה את הכושר לגלות תגלית כזאת.

אבל, בני-האדם לא הציבו בפני עצמם את ההופעה המלאה של מה שהתרחש. הם היו שבעי-רצון לומר: הידיעה פשוט אינה מגיעה אל עולם הרוח. עולם הרוח יכול להיות אך ורק אובייקט של אמונה. כדי לרכוש אור מסוים על העובדות הללו של ההיסטוריה המודרנית, הבה נסתכל לאחור בזמנים שבהם החכמה היוונית הקדומה הייתה צריכה לסגת לפני הכוח של רומא, כאשר רומא קיבלה את הכריסטיאניות. לאחר שבת-הספר היווניים האחרונים נסגרו על-ידי שליט רומא, גם האפוטרופוסים האחרונים של הידיעה העתיקה עזבו את האזורים שבהם חיי רוח אירופים היו צריכים להתפתח מאז ואילך. הם מצאו מחסה באקדמיה בגונדישפאור שבאסיה, שאליה הם נקשרו. זה היה אחד ממרכזי הלימוד במזרח שבו, דרך מעשיו של אלכסנדר, נשתמרה המסורת של הידיעה העתיקה.

הידיעה העתיקה התקיימה שם בצורה שאריסטו היה יכול למסור. אך, באקדמיה של גונדישפאור, היא נאחזה גם על-ידי אותו זרם רוחי מזרחי שאפשר לתאר כערביות. הערביות, בהיבט אחד של טבעה, מהווה התפתחות טרם זמנה של הנפש-הרוחית. דרך חיי-הנפש אשר פעלו בטרם עת בכיוונה של הנפש-הרוחית, בערביות ניתנה אפשרות להתקדמותו של גל רוחי שיתפשט אל מעבר לאפריקה עד לאירופה הדרומית והמערבית, ובמלאו בני-אדם מסוימים באירופה באינטלקטואליזם, שהיה צריך להופיע רק בשלב מאוחר יותר. במאות השביעית והשמינית, אירופה הדרומית והמערבית קיבלו אימפולסים רוחיים שהיו צריכים להופיע רק בעידן הנפש-הרוחית.

הגל הרוחי היה מסוגל לעורר את החיים האינטלקטואליים באדם, אך לא את המעיינות העמוקים יותר של התנסות שבאמצעותם הנפש חודרת אל תוך עולם הרוח.

ועתה, כאשר בין המאות החמש-עשרה והתשע-עשרה האדם הפעיל את כושר הידיעה שלו, הוא היה יכול לרדת רק אל אותן רמות של נפש שבהן הוא עדיין לא היה יכול לחדור את עולם הרוח.

הערביות, בהיכנסה אל תוך החיים הרוחיים של אירופה, מנעה מנפשות בני-האדם להיכנס אל תוך עולם הרוח בידיעה. בטרם עת, היא הכניסה לפעילות את אותו אינטלקט שהיה מסוגל רק להבין את העולם החיצוני של הטבע.

ערביות זו אכן נמצאה רבת-עוצמה. מי שערביות זו אחזה בו, נאחז על-ידי גאוה פנימית, אם כי ברובה לא-מודעת. הוא חש את כוחו של האינטלקטואליזם, אך לא את חוסר-האונים של האינטלקט לכשעצמו לחדור את הממשות. כך, הוא התמסר למציאות של החושים הנתונה באופן חיצוני, אשר מציבה את עצמה בפני האדם מבחירתו החופשית. ולא עלה בדעתו לגשת אל המציאות הרוחית.

חיי הרוח של ימי-הביניים מצאו את עצמם ניצבים מול מצב זה. הם החזיקו במסורות הנעלות על עולם הרוח. אך, חיי-הנפש הופרו כל-כך באופן אינטלקטואלי על-ידי ההשפעה הנסתרת של הערביות, שידיעת ימי-הביניים לא מצאה גישה למקורות שמהם נובעים, ככלות הכול, תכניה של המסורת הגדולה.

כך, מתחילת ימי-הביניים ואילך, מה שבני-האדם חשו בו באופן אינסטינקטיבי כקשר עם הרוח, נאבק עם החשיבה בצורה שהיא קיבלה תחת הערביות.

האדם חש את עולם האידיאות בתוכו; הוא חווה אותו כמשהו ממשי. אבל, הוא לא היה יכול למצוא בנפשו את הכוח לחוות, באידיאות, את הרוח. כך הופיע הריאליזם, אשר חש את הממשות שבאידיאות ועדיין לא היה מסוגל לגלותה. בעולם האידיאות, הריאליזם שמע את הדהודו של דבר-היקום, אך לא היה יכול להבין את אשר נאמר. והנומינליזם בניגוד לו, בראותו שבלתי-אפשרי להבין את אשר נאמר, התכחש לכך שמהו בכלל נאמר. לנומינליזם, עולם האידיאות היה רק ריבוי של נוסחים בתוך הנפש האנושית, שאינם מושרשים בממשותה של הרוח.

מה שחי וגעש בשני הזרמים הללו, המשיך לפעול במאה התשע-עשרה. הנומינליזם נעשה לקן החשיבה של מדעי הטבע, אשר בנה מערכת מושגית רבת-רושם של עולם החושים החיצוני, אך הרס את השרידים האחרונים של תובנה על טבעו של עולם האידיאות. הריאליזם חי בהוויית-קיום מתה. הוא עדיין ידע על ממשותו של עולם האידיאות, אך לא הייתה לו שום ידיעה חיה שעמה יוכל להגיע אליה.

אך, האדם יגיע אליה כאשר האנתרופוסופיה תמצא את הדרך מן האידיאות אל ההתנסות החיה של הרוח באידיאות. בריאליזם אשר נישא באמת קדימה, שם יופיע – לצד הנומינליזם של מדעי הטבע – נתיב של ידיעה אשר יוכיח שמדעי הרוח, בהיותם רחוקים מלהיות מחוסלים במין האנושי, יוכלו להיכנס שוב אל תוך האבולוציה האנושית, כאשר הם ינבעו ממקורות חדשים אשר יפתחו בנפשו של האדם.

(מרס, 1925)

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית
(בהקשר עם המחקר דלעיל: ההכחזה הברורה של ידיעת הרוח בזמנים המודרניים)

[177] בהסתכלות עם עין הנפש באבולוציה של המין האנושי בעידן המדעים, נפתחת בפנינו בהתחלה פרספקטיבה מלאת-צער. הידיעה של המין האנושי נעשתה מפוארת ביחס לכל אשר מרכיב את העולם החיצוני. לעומת זאת, הופיע שם רגש כאילו ידיעה של עולם הרוח לא הייתה עוד אפשרית כלל.

[178] נראה כאילו ידיעה כזאת הייתה רק ברשות בני-אדם מן הזמנים העתיקים ועתה האדם מוכרח להיות שבע-רצון – בכל הנוגע לעולם הרוח – לקבל את המסורות העתיקות בהפכו אותן לאובייקט של אמונה

[179] מאי-הוודאות הנובע מכך, המופיע בימי-הביניים, ביחס לקשר של האדם לעולם הרוח, הנומינליזם והריאליזם התקדמו. הנומינליזם הוא חוסר-אמונה בתוכן הרוחי הממשי של אידיאות האדם; יש לנו את המשכיותו בהשקפת-הטבע המדעית-מודרנית. הריאליזם מודע היטב לממשות האידיאות, עם זאת הוא יכול למצוא את הגשמתו רק באנתרופוסופיה.

מהפכים היסטוריים עם הופעת הנפש-הרוחית

[180 עד 182]

הדעיכה והנפילה של האימפריה הרומית ועלייתם על הבמה של עמים מן המזרח – הנדודים הגדולים – הן תופעות היסטוריות שאליהן יש להפנות שוב ושוב תשומת-לב של מחקר אמיתי. כי, הימים הנוכחיים עדיין כוללים תוצאות-לוואי רבות של אותן התרחשויות קטסטרופליות.

הבנה אמיתית של המאורעות הללו בלתי-אפשרית להיסטוריה אקזוטריה בלבד. כי, מוכרחים אנו להסתכל בנפשות בני-האדם אשר לקחו חלק בנדודים הללו והיו עדים לנפילתה של האימפריה הרומית.

יוון ורומא העתיקות פרחו בתקופת האבולוציה האנושית שבה התפתחה הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית. אכן, היוונים והרומאים היו ביסודו של דבר הנושאים של תהליך התפתחות זה. אך, בעמים היווניים והרומיים, התפתחותו של שלב זה של הנפש לא כלל את הזרע **שמתוכו** הנפש-הרוחית הייתה יכולה באמת להתפתח. כל תכני הנפש והרוח, אשר היו חבויים בנפש-האינטלקטואלית או בנפש-השכלית, פרחו ברוב פאר בחיים של יוון ורומא העתיקות. אך, יוון ורומא לא היו מסוגלות, מתוך הכוחות הטבעיים בהן, לעבור לשלב החדש הבא של הנפש-הרוחית.

אף-על-פי-כן, השלב של הנפש-הרוחית הופיע כמובן. אבל, הנפש-הרוחית הייתה כמו משהו אשר נשתל מבחוץ אל תוך אופיו של היווני או הרומאי – משהו שלא באמת נבע מן האישיות.

הקשר עם הישויות האלוהיות-רוחיות וההתנתקות מהן, עליהם אמרנו רבות במחקרים האלה, מתרחשים בעוצמה משתנה במהלכם של עידנים עוקבים. בזמנים קדומים, היה זה כוח שנכנס אל תוך האבולוציה האנושית עם האימפולס של תהליך חי רב-עוצמה. בהתנסות היוונית והרומית של המאות הכריסטיאניות הראשונות, היה זה כוח חלש יותר – אך, הוא בכל זאת היה קיים. בעודו מפתח את המלאות של הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית בתוכו, היווני או הרומאי חשו – באופן לא-מודע, אך עם לא פחות ממשמעות עמוקה עבור נפשו – השתחררות או התנתקות מן הטבע האלוהי-רוחי ועצמאות גדלה והולכת של הטבע האנושי. אבל, זה פסק במאות הכריסטיאניות הראשונות. ההופעה המוקדמת של הנפש-הרוחית הורגשה כאיחוד מחודש, כקשר קרוב יותר עם האלוהי-רוחי. בני-האדם נסוגו שוב לאחור, מדרגה גבוהה יותר לדרגה נמוכה יותר של עצמאות של הנפש. הם אף לא יכלו לקלוט את התוכן הכריסטיאני אל תוך הנפש-הרוחית האנושית, כי הם לא היו מסוגלים לקלוט את הנפש-הרוחית עצמה אל תוך הישות האנושית שלהם.

כך, הם התייחסו לתוכן הכריסטיאני כמשהו אשר ניתן להם מבחוץ – מהעולם הרוחי החיצוני – לא כמשהו שעמו היו יכולים להתאחד באמצעות כשרי הידיעה שלהם.

אבל, הדבר היה שונה עם העמים אשר באו מצפון-מזרח, אשר הופיעו עתה על במת ההיסטוריה. הם עברו דרך השלב של הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית במצב כזה אשר העביר להם תחושת תלות בעולם הרוח. הם רק החלו לחוש משהו מעצמאות אנושית כאשר, עם התחלתה של הכריסטיאניות, הופיעו הכוחות המוקדמים ביותר של הנפש-הרוחית.

בהם, הנפש-הרוחית הופיעה כמשהו הכבול עמוקות לישות האנושית. הם חשו תחושת שמחה של כוח המתפתח בתוכם, כאשר הנפש-הרוחית הומרצה לחיים.

היה זה בחיים חדשים אלה של הנפש-הרוחית שהתוכן הכריסטיאני נכנס אל תוך העמים הללו. הם חשו את התוכן הכריסטיאני כמשהו אשר התעורר לחיים בתוך נפשם, לא כמשהו שניתן להם מבפנים. כזה היה הלך-הנפש שבו עמים אלה התקרבו לאימפריה הרומית ולכל מה שהיה קשור אליה. כזה היה הלך-הנפש של האריאניות בניגוד לזה של החסידים והמעריצים של אתנסיוס. זה היה מאבק פנימי עמוק באבולוציה ההיסטורית של העולם.

בנפש-הרוחית של היוונים והרומאים, חיצונית כפי שהייתה לאדם, פעלה בהתחלה המהות האלוהית-רוחית, כאשר היא אינה מתאחדת לגמרי עם החיים הארציים, אלא קורנת אל תוכם מבחוץ. ובנפש-הרוחית של הפרנקים, השבטים הגרמניים וכן הלאה, שרק החלה להופיע בחיים, משהו מן האלוהי-רוחי, שהיה יכול להתאחד עם המין האנושי, פעל, אם כי רק בצורה חלשה.

בהתחלה, התוכן הכריסטיאני שחי בנפש-הרוחית אשר ריחפה מעל לאדם צמח והתפשט בחיים החיצוניים. לעומת זאת, אותו תוכן כריסטיאני אשר היה מאוחד עם הנפש האנושית, נשאר כדחף פנימי, אימפולס, בתוך הישות האנושית הממתינה להתפתחות עתידית – להתפתחות אשר תוכל להתרחש רק כאשר יושג שלב מסוים בהתפתחותה של הנפש-הרוחית.

בזמנים מאז המאות הכריסטיאניות הראשונות עד לתקופה האבולוציונית של הנפש-הרוחית, החיים הרוחיים ששלטו היוו תוכן רוחי אשר ריחף מעל למין האנושי – תוכן שעמו האדם לא היה מסוגל להתאחד בידיעה. לכן, הוא התאחד עמו בדרך חיצונית. הוא 'הסביר' אותו והרהר בשאלה: כיצד ומדוע ובאיזו מידה כשרי-הנפש לא הספיקו ליצור איחוד מלא עמו בידיעה. כך, הוא הבדיל את התחום שלתוכו הידיעה יכולה לחדור מזה שלתוכו הידיעה אינה יכולה לחדור. זה נעשה לדבר הנכון לוותר על תרגול אותם כשרי-נפש העולים עם הידיעה אל תוך עולם הרוח. ובמידה רבה התקרב הזמן – מפנה המאות השבע-עשרה והשמונה-עשרה – שבו כוחות-הנפש אשר נטו אל הרוח, הוסטו לגמרי מן הרוחי, ככל שהדבר נגע לידיעה

פעילה. בני-אדם החלו לחיות את חייהם המודעים באותם כוחות-נפש בלבד, המוכוונים אל הנתון לתפיסה חושית.

אכן, כוחות-הידיעה של דברים רוחיים התקו – במידה הרבה ביותר במאה השמונה-עשרה.

ההוגים של האנושות איבדו עתה את התוכן הרוחי של האידיאות שלהם. באידיאליזם של המחצית הראשונה של המאה התשע-עשרה, האידיאות הריקות-מרוח עצמן מוצגות כמהות היוצרת של העולם. כך פיכטה, שלינג, הגל. או שוב, הם מצביעים על על-חושי אשר מתפוגג באוויר דליל מפני שהוא נטול-רוח. כך ספנסר, ג'ון סטיוארט מיל ואחרים. האידיאות מתות כאשר הן אינן מחפשות עוד אחר הרוח החיה.

בלתי-אפשרי להימלט מן העובדה: אבד חוש הראייה הרוחית של דברים רוחיים. 'המשכיות' החיים העתיקים של ידיעה רוחית, בלתי-אפשרית. עם הנפש-הרוחית המתפתחת בתוכו, כשרי-הנפש של האדם מוכרחים לשאוף קדימה כדי להגיע לאיחודם מחדש עם עולם הרוח, לאיחוד יסודי, ישיר וחי. האנתרופוסופיה בשמחה תהיה שאיפה כזאת.

בחיים הרוחיים של עידן זה, אלה רק האישויות המובילות שבהתחלה אינן יודעות את כוונותיה של האנתרופוסופיה. חוגים רחבים של בני-אדם הצועדים בנתיב שלהם, מורחקים על-ידי זה מן האנתרופוסופיה. המנהיגים בימינו חיים בתוכן-נפשי שבמהלך הזמן נעשה לא-מורגל להשתמש בכוחות-רוח. עבורם, הדבר הוא כאילו מבקשים מאדם שיש לו איבר משותק, שישתמש בו. משותקים היו כשרי-הידיעה העילאיים מן המאה השש-עשרה עד אל תוך החצי השני של המאה התשע-עשרה. והמין האנושי נשאר לגמרי לא-מודע לעובדה הזאת; אכן, היישום החד-צדדי של כוחות-הידיעה המוכוון אל עולם החושים החיצוני, נתפס כסימן להתקדמות מיוחדת.

(מרס, 1925)

מחשבות מנחות נוספות שהגית האנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית
(בהקשר עם המחקר דלעיל: מהפכים היסטוריים עם הופעת הנפש-הרוחית)

[180] היוונים והרומאים היו העמים אשר נועדו, מעצם טבעם, לפתח את הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית. הם פיתחו את השלב הזה של הנפש עד כדי שלמות. אך, הם לא נשאו בתוכם את הזרעים של התקדמות ישירה ורצופה אל הנפש-הרוחית. חיי-הנפש שלהם התנהלו תחת הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית.

[181] בזמנים מתחילת הכריסטיאניות עד לעידן פיתוח הנפש-הרוחית, שלט עולם רוח אשר לא התאחד עם כוחותיה של הנפש האנושית. האחרונה תכננה 'להסביר' את עולם הרוח, אך הם לא חוו אותה בתודעה חיה.

[182] העמים אשר יצאו מצפון-מזרח בתקופת הנדודים הגדולים, בפולשם לאימפריה הרומית, השתלטו על הנפש-האינטלקטואלית או הנפש-השכלית יותר בחיי הרגש הפנימיים. בינתיים, בהיותה משולבת ביסוד זה של רגש, הנפש-הרוחית התפתחה בתוך נפשם. החיים הפנימיים של העמים הללו המתינו לתקופה הנוכחית, שבה האיחוד מחדש של הנפש עם עולם הרוח נעשה שוב אפשרי לגמרי.

מטבע לתת-טבע

[183 עד 185]

לעתים קרובות נאמר על עידן הפילוסופיה שהוא הוחלף בערך באמצע המאה התשע-עשרה, על-ידי העידן העולה של **מדעי הטבע**. ונאמר שעידן מדעי הטבע ממשיך להתקיים בימינו, אף על פי שבני-אדם רבים מתאמצים להדגיש באותו זמן ששוב מצאנו את דרכנו אל נטיות פילוסופיות מסוימות.

כל זה נכון ביחס לנתיבי הידיעה שהעידן המודרני אימץ לעצמו, אך לא ביחס ל**נתיבי-החיים** שלו. עם התפיסות והאידיאות שלו, האדם עדיין חי בטבע, גם אם הוא נושא את ההרגל המכני של החשיבה אל תוך תורות-הטבע שלו. אך, עם חיי-הרצון שלו, הוא חי בתהליכים המכניים של מדע ותעשייה טכניים בהיקף מרחיק לכת כל-כך, שהוא ספג את עידן המדע הזה בתכונה חדשה לחלוטין.

כדי להבין את החיים האנושיים, עלינו להתייחס תחילה לשני היבטים נבדלים. מן המחזורים הקודמים של חייו על האדמה, האדם מביא עמו את הכושר להגות בקוסמי – הקוסמי הפועל פנימה מן התחומים המקיפים של האדמה ואת מה שפועל בתחום האדמה עצמה. באמצעות חושיו הוא קולט את הקוסמי הפועל על האדמה; באמצעות מבנה החשיבה שלו, הוא הוגה וחושב על ההשפעות הקוסמיות הפועלות כלפי מטה על האדמה מתוך התחומים המקיפים.

כך, האדם חי: דרך גופו הפיסי בתפיסה, דרך גופו האתרי בחשיבה.

מה שמתרחש בגופו האסטרלי וב'אני' שלו, שולט בתחומים הנסתרים יותר של הנפש. למשל, הוא שולט בגורלו. ברם, מוכרחים אנו לחפש אחריו, בהתחלה, לא בקשרים המורכבים של הגורל, אלא בתהליכי-החיים הפשוטים והבסיסיים.

האדם מתחבר לכוחות ארציים מסוימים בכך שהוא נותן לגופו את הכיוון הנכון בתוכם. הוא לומד לעמוד זקוף וללכת; הוא לומד להתייזב עם רגליו וידיו במסגרת שיווי-המשקל של הכוחות הארציים.

עתה, אלה אינם כוחות הפועלים פנימה מן הקוסמוס. הם כוחות בעלי טבע ארצי **טהור**.

במציאות, אין משהו שהאדם חווה, שהינו מופשטות. הוא אינו מצליח לקלוט מהיכן מגיעה אליו התנסות זו; וכך הוא הופך אידיאות על ממשויות למופשטויות. הוא מדבר על חוקי המכניקה. הוא חושב שהוא תמצת אותם מהקשרים והיחסים של הטבע. אך, אין זה המקרה. כל מה שהאדם חווה בנפשו

באמצעות חוקים מכניים טהורים, נתגלה באופן פנימי דרך קשר ההתמצאות שלו בעולם הארצי (בעמידה, בהליכה וכן הלאה).

כך, המכני מתאפיין כמה שהינו בעל טבע ארצי טהור. כי, חוקי-הטבע ותהליכי-הטבע כפי שהם שולטים בצבע, בקול וכן הלאה, הגיעו אל התחום הארצי מן הקוסמוס. רק בתחום הארצי שגם הם נתמלאו ביסוד המכני, בדיוק כמו עם האדם עצמו שלא ניצב מול המכני בהתנסותו המודעת עד שהוא נכנס אל תוך התחום הארצי.

, החלק הגדול יותר של מה שפועל בתרבות המודרנית דרך המדעים והתעשייה הטכניים – בהם חיי-האדם ארוגים בעוצמה – רובו אינו כלל טבע, אלא ת-טבע. זהו עולם אשר גואל את עצמו מן הטבע – גואל את עצמו בכיוון מטה.

ראו כיצד המזרחי, כאשר הוא שואף אל הרוח, מחפש לצאת מן המצבים של שיווי-משקל, שמקורם רק בתחום הארצי. הוא מאמץ גישה של מדיטציה אשר מביאה אותו חזרה לשיווי-משקל קוסמי טהור. בגישה זו, האדמה אינה משפיעה עוד כל ההתכוונות הפנימית של גופו. (אינני ממליץ לחקות זאת; זה מוזכר רק כדי להבהיר את הנושא שלנו. מי שהתוודע לכתבי יודע כמה שונים החיים הרוחיים המזרחיים מן המערביים בכיוון זה.)

האדם היה זקוק לקשר זה עם הארצי הטהור למען פיתוח הנפש-הרוחית שלו. כך, בזמנים האחרונים הופיעה נטייה חזקה להגשים בכל הדברים, ואפילו בחיי הפעולה, יסוד זה שלתוכו האדם מוכרח להיכנס למען האבולוציה שלו. בהיכנסו אל תוך היסוד הארצי הטהור, הוא פוגע בתחום האהרימני. עתה, עם ישותו שלו, הוא מוכרח לרכוש קשר נכון למה שהינו אהרימני.

אבל, עד כה, בעידן המדעים הטכניים, האפשרות למצוא קשר נכון לתרבות האהרימנית חמקה מן האדם. עליו למצוא את העוצמה, את הכוח הפנימי של הידיעה, כדי שאהרימן לא יכריע אותו בתרבות טכנית זו. הוא מוכרח להבין באמת את מה שת-טבע זה מהווה. הוא יוכל לעשות זאת רק אם יתעלה, בידיעה רוחית, לפחות עד לעל-טבעי העל-ארצי, כפי שירד, במדעים הטכניים, אל תוך ת-הטבע. העידן דורש ידיעה המתעלה מעל לטבע, מפני שבחייה הפנימיים, היא מוכרחה להבין תוכן-חיים אשר לא שקע אל מתחת לטבע – תוכן-חיים שהשפעתו מסוכנת. למותר לציין, לא תיתכן כאן שום שאלה של תמיכה במצבים מוקדמים יותר של תרבות. הנקודה היא שהאדם צריך למצוא את הדרך להביא את תנאיה של התרבות המודרנית לקשר נכון עמו ועם הקוסמוס.

ישנם מעטים שאפילו חשים את הגדולה של המשימות הרוחיות המתקרבות אל האדם בכיוון זה. החשמל, למשל, שהתפרסם מאז גילוי כעצם נפשה של הוויית-הקיום של הטבע, מוכרח להיות מובן באופיו האמיתי – בכוחו המיוחד המוריד מטה, מן הטבע אל ת-הטבע. רק האדם עצמו מוכרח להיזהר שמא ידרדר עמו מטה.

בעידן שעדיין לא הייתה קיימת תעשייה טכנית בלתי-תלויה בטבע האמיתי, האדם מצא את הרוח בתוך השקפת-הטבע שלו. אך, התהליכים הטכניים, הגואלים את עצמם מן הטבע, גרמו לו, יותר ויותר בלי לגרוע עין, לנעוץ מבט במכני-חומרי, שנעשה עתה עבורו לתחום המדעי באמת. בתחום מכני-חומרי זה, ההוויה האלוהית-רוחית כולה הקשורה למקורה של האבולוציה האנושית, חסרה לגמרי. האהרימני הטהור שולט בתחום זה.

עתה, במדע הרוח, אנו יוצרים תחום נוסף שבו אין שום יסוד אהרימני. רק על-ידי קליטה בידיעה את הרוחניות הזאת שלה אין לכוחות האהרימניים שום גישה, שהאדם מתחזק כדי להתמודד עם אהרימן בעולם.

(מרס, 1925)

מחשבות מנחות נוספות שהגיתהאנום הפיק עבור החברה האנתרופוסופית
(בהקשר עם המחקר דלעיל: מטבע לתת-טבע)

[183] בעידן של מדעי הטבע, מאז אמצע המאה התשע-עשרה בערך, הפעילויות המתורבתות של המין האנושי מידרדרות בהדרגה מטה, לא רק אל תוך התחומים הנמוכים יותר של הטבע, אלא אפילו אל מתחת לטבע. המדעים והתעשייה הטכניים הפכו לתת-טבע.

[184] זה מעורר באדם את הדחיפות למצוא, בהתנסות מודעת, ידיעה של הרוח, שבה הוא יתעלה אל מעל לטבע היות שבפעילויות הטכניות התת-טבעיות שלו, הוא שוקע אל מתחת לה. כך, הוא ייצור בתוכו את הכוח הפנימי לא להידרדר מתחתיה.

[185] תפיסת-טבע מן העבר עדיין נשאה בתוכה את הרוח שעמה המקור של האבולוציה האנושית כולה, קשורה. בהדרגה, רוח זו נעלמה לגמרי מתורת הטבע של האדם. הרוח האהרימנית הטהורה נכנסה למקומה ועברה מתורת טבע אל התרבות הטכנית של המין האנושי.

*

רשימת ספרים בהוצאת בדולח

רשימת הספרים בהוצאת בדולח מופיעה באתר:

<https://bdolah-books.wixsite.com/bdolah-books>